

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
سازمان برنامه و بودجه استان زنجان

مطالعات برنامه‌ریزی آمایش استان زنجان

بخش دوم: برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری

فصل ششم. تبیین چشم‌انداز و طراحی سناریوی توسعه فضایی استان

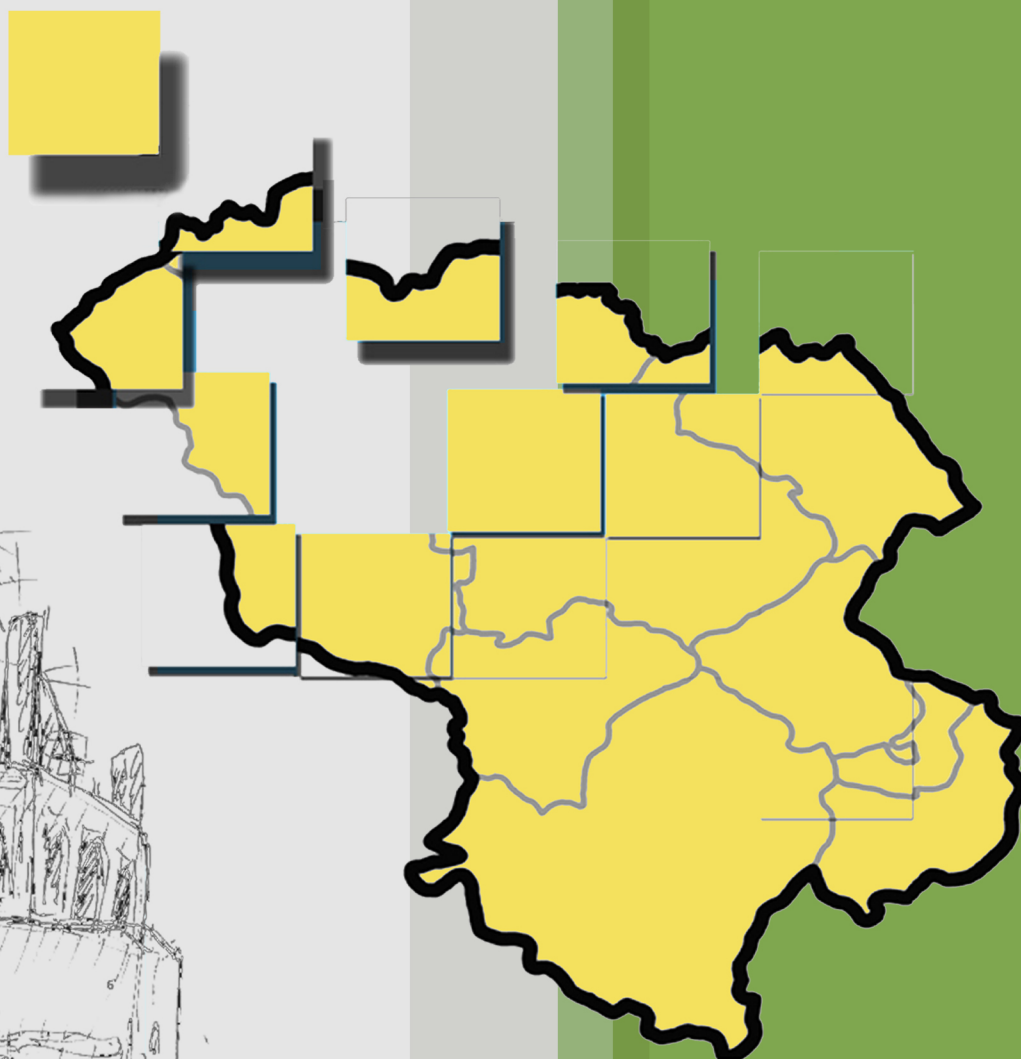
۳.۶. سناریوپونگاری: شناسایی سناریوهای توسعه فضایی استان

۳.۶.۱. تحلیل روندها و عوامل اصلی شکل‌دهی به وضع موجود استان

(جلد نخست)

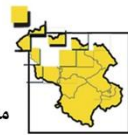
دانشگاه زنجان

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
۲۱	۱.۱.۳.۶ ساختار جمعیت و مهاجرت
۲۱	۱.۱.۳.۶.۱. تعداد و نرخ رشد جمعیت استان
۲۹	۱.۱.۳.۶.۲. تعداد و بعد خانوار
۳۷	۱.۱.۳.۶.۳. چگونگی توزیع جمعیت استان
۴۱	۱.۱.۳.۶.۴. تراکم جمعیت
۴۶	۱.۱.۳.۶.۵. ساختار سنی جمعیت استان
۸۱	۱.۱.۳.۶.۶. ساختار جنسی جمعیت استان
۸۳	۱.۱.۳.۶.۷. ویژگی‌های اقتصادی جمعیت
۱۰۱	۱.۱.۳.۶.۸. روند تحولات وضعیت اشتغال
۱۱۴	۱.۱.۳.۶.۹. بار معیشتی
۱۱۶	۱.۱.۳.۶.۱۰. نسبت وابستگی ناخالص
۱۱۷	۱.۱.۳.۶.۱۱. وضعیت میزان مشارکت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان
۱۲۲	۱.۱.۳.۶.۱۲. وضعیت بار تکفل واقعی در استان
۱۲۳	۱.۱.۳.۶.۱۳. پیوندهای جمعیتی
۱۴۰	۱.۱.۳.۶.۱۴. مهاجرت
۱۷۵	۱.۳.۶.۲. ساختار تولید (اقتصاد کلان)
۱۷۶	۱.۲.۱.۳.۶.۱. محصول ناخالص داخلی استان
۱۸۱	۱.۳.۶.۲.۲. سهم استان از ارزش افزوده ی بخش های اقتصادی و تولید ناخالص داخلی کشور
۱۸۲	۱.۳.۶.۳.۲.۱. مزیت نسبی اشکار شده (RCA) در بخش‌های اقتصادی استان
۱۸۴	۱.۳.۶.۴.۲.۱. جایگاه فعالیت‌های اقتصادی از منظر سهم در تولید ناخالص داخلی
۱۸۹	۱.۳.۶.۵.۲.۱. سهم ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های اقتصادی استان در کشور
۱۹۴	۱.۳.۶.۶.۲.۱. مزیت نسبی فعالیت‌های اقتصادی استان
۲۰۰	۱.۳.۶.۷.۲.۱. بررسی‌های شاخص تمرکز در اقتصاد استان
۲۰۶	۱.۳.۶.۸.۲.۱. مقایسه‌ی GDP سرانه‌ی کشور و استان در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹
۲۱۳	۱.۳.۶.۳.۱. ساختار و الگوی حمل و نقل و ارتباطات
۲۱۳	۱.۳.۶.۱.۳.۶.۱. ساختار و الگوی حمل و نقل
۲۸۵	۱.۳.۶.۲.۳.۱. فناوری اطلاعات
۲۸۹	۱.۳.۶.۳.۳.۱. کیفیت و گسترش پوشش صدا و سیما

فهرست جداول

شماره صفحه

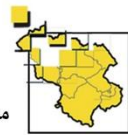
عنوان

- جدول شماره ۱. نرخ رشد سالیانه جمعیت کشور به تفکیک استان‌ها و نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۹۰..... ۲۵
- جدول شماره ۲. نرخ رشد سالیانه جمعیت در شهرستان‌های استان زنجان به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال‌های ۹۰-۲۸۱۳۴۵..... ۲۸
- جدول شماره ۳. تعداد و بعد خانوار استان زنجان به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال‌های ۹۰-۱۳۵۵..... ۳۳
- جدول شماره ۴. تعداد و بعد خانوار به تفکیک نقاط شهری و روستایی در شهرستان‌های استان زنجان در سال ۱۳۸۵..... ۳۴
- جدول شماره ۵. تعداد و بعد خانوار به تفکیک نقاط شهری و روستایی در شهرستان‌های استان زنجان در سال ۱۳۹۰..... ۳۴
- جدول شماره ۶. چگونگی توزیع جمعیت شهرستان‌های استان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک مناطق شهری و روستایی..... ۳۸
- جدول شماره ۷. چگونگی توزیع جمعیت شهرستان‌های استان زنجان در ۱۳۹۰ به تفکیک مناطق شهری و روستایی..... ۳۹
- جدول شماره ۸. میزان تراکم جمعیت در کشور به تفکیک استان در سال ۱۳۹۰ و مقایسه آن با استان زنجان..... ۴۲
- جدول شماره ۹. تراکم جمعیت در استان زنجان به تفکیک شهرستان در سال‌های ۹۰-۱۳۵۵..... ۴۳
- جدول شماره ۱۰. چگونگی توزیع جمعیت کشور در سال ۱۳۵۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی..... ۵۸
- جدول شماره ۱۱. چگونگی توزیع جمعیت کشور در سال ۱۳۶۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی..... ۵۹
- جدول شماره ۱۲. چگونگی توزیع جمعیت کشور در سال ۱۳۷۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی..... ۶۰
- جدول شماره ۱۳. چگونگی توزیع جمعیت کشور در سال ۱۳۸۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی..... ۶۰
- جدول شماره ۱۴. چگونگی توزیع جمعیت کشور در سال ۱۳۹۰ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی..... ۶۱
- جدول شماره ۱۵. چگونگی توزیع جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۵۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی..... ۶۲
- جدول شماره ۱۶. چگونگی توزیع جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۶۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی..... ۶۳
- جدول شماره ۱۷. چگونگی توزیع جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۷۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی..... ۶۴
- جدول شماره ۱۸. چگونگی توزیع جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی..... ۶۵
- جدول شماره ۱۹. چگونگی توزیع جمعیت استان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی..... ۶۵
- جدول شماره ۲۰. مقایسه نسبت جنسی جمعیت استان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک مناطق شهری و روستایی..... ۶۶
- جدول شماره ۲۱. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰ تفکیک نقاط شهری و روستایی..... ۷۱
- جدول شماره ۲۲. سهم گروه‌های مختلف سنی از جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰ تفکیک نقاط شهری و روستایی..... ۷۲
- جدول شماره ۲۳. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان..... ۷۲
- جدول شماره ۲۴. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان..... ۷۳
- جدول شماره ۲۵. بررسی سهم گروه‌های عمده سنی سال ۱۳۸۵ در شهرستان‌های استان زنجان..... ۷۵
- جدول شماره ۲۶. تعداد جمعیت گروه‌های عمده سنی استان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان..... ۷۵
- جدول شماره ۲۷. سهم گروه‌های عمده سنی استان زنجان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان..... ۷۶
- جدول شماره ۲۸. سهم گروه‌های سنی از جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان..... ۷۶
- جدول شماره ۲۹. سهم گروه‌های سنی از جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان..... ۷۷
- جدول شماره ۳۰. ساختار سنی و جنسی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵..... ۸۲
- جدول شماره ۳۱. ساختار سنی و جنسی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰..... ۸۳
- جدول شماره ۳۲. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان و کشور در سال ۱۳۷۵..... ۸۵
- جدول شماره ۳۳. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان و کشور در سال ۱۳۸۵..... ۸۸
- جدول شماره ۳۴. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان و کشور در سال ۱۳۹۰..... ۹۲
- جدول شماره ۳۵. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر نقاط شهری استان زنجان و کشور در سال ۱۳۹۰..... ۹۲

- جدول شماره‌ی ۳۶. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر نقاط روستایی استان زنجان و کشور در سال ۱۳۹۰. ۹۳
- جدول شماره‌ی ۳۷. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر کشور در سال ۱۳۹۰ به تفکیک گروه‌های سنی ۹۷
- جدول شماره‌ی ۳۸. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر کشور در سال ۱۳۹۰ به تفکیک گروه‌های سنی
..... (درصد) ۹۸
- جدول شماره‌ی ۳۹. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک گروه‌های
سنی ۹۹
- جدول شماره‌ی ۴۰. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک گروه‌های
سنی (درصد) ۱۰۱
- جدول شماره‌ی ۴۱. میزان اشتغال (نرخ اشتغال) استان بر حسب سال و جنس ۱۰۲
- جدول شماره‌ی ۴۲. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد در استان زنجان ۱۳۷۵ ..... ۱۰۵
- جدول شماره‌ی ۴۳. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد در استان زنجان ۱۳۷۵ به درصد ۱۰۶
- جدول شماره‌ی ۴۴. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد - استان زنجان ۱۳۸۵ ..... ۱۰۷
- جدول شماره‌ی ۴۵. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد - استان زنجان ۱۳۸۵ (درصد) ۱۰۹
- جدول شماره‌ی ۴۶. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در سال ۱۳۹۰ ..... ۱۱۰
- جدول شماره‌ی ۴۷. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در سال ۱۳۹۰ (درصد) ۱۱۰
- جدول شماره‌ی ۴۸. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در نقاط شهری در سال ۱۳۹۰ ..... ۱۱۱
- جدول شماره‌ی ۴۹. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در نقاط شهری در سال ۱۳۹۰
..... (درصد) ۱۱۲
- جدول شماره‌ی ۵۰. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در نقاط روستایی در سال ۱۳۹۰ ..... ۱۱۳
- جدول شماره‌ی ۵۱. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در نقاط روستایی در سال ۱۳۹۰
..... (درصد) ۱۱۳
- جدول شماره‌ی ۵۲. چگونگی توزیع بار معیشتی شهرستان‌های استان زنجان به تفکیک مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۸۵ ..... ۱۱۵
- جدول شماره‌ی ۵۳. چگونگی توزیع بار معیشتی در شهرستان‌های استان زنجان به تفکیک مناطق شهری و روستایی در سال
۱۳۹۰ ..... ۱۱۵
- جدول شماره‌ی ۵۴. جمعیت گروه‌های عمده سنی استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک مناطق شهری و روستایی ۱۱۶
- جدول شماره‌ی ۵۵. جمعیت گروه‌های عمده سنی استان زنجان به تفکیک مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۹۰ ..... ۱۱۷
- جدول شماره‌ی ۵۶. وضعیت فعالیت جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر استان بر حسب جنس ۱۱۸
- جدول شماره‌ی ۵۷. میزان مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر استان بر حسب جنس ۱۱۹
- جدول شماره‌ی ۵۸. میزان مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب گروه‌های عمده سنی به تفکیک
مناطق شهری و روستایی ۱۲۱
- جدول شماره‌ی ۵۹. توزیع نسبی جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب وضع فعالیت ۱۲۱
- جدول شماره‌ی ۶۰. میزان بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر استان بر حسب جنس به تفکیک مناطق شهری و روستایی ۱۲۲
- جدول شماره‌ی ۶۱. بار تکفل واقعی در استان زنجان به تفکیک نقاط شهری و روستایی ۱۲۳
- جدول شماره‌ی ۶۲. تحولات جمعیت روستایی استان زنجان به تفکیک شهرستان‌های آن طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵ ..... ۱۲۴
- جدول شماره‌ی ۶۳. تحولات نرخ رشد جمعیت روستایی استان زنجان به تفکیک شهرستان‌های آن طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵ ..... ۱۲۵
- جدول شماره‌ی ۶۴. دسته بندی روستاهای استان زنجان بر اساس جمعیت آن‌ها طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵ ..... ۱۲۸
- جدول شماره‌ی ۶۵. چگونگی توزیع جمعیت شهرهای کنونی استان طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵ ..... ۱۳۱
- جدول شماره‌ی ۶۶. نرخ رشد جمعیت شهرهای کنونی استان طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵ ..... ۱۳۲
- جدول شماره‌ی ۶۷. سهم شهرهای کنونی استان زنجان از جمعیت مناطق شهری^۱ ..... ۱۳۳
- جدول شماره‌ی ۶۸. جمعیت شهری استان زنجان طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان‌های کنونی آن ۱۳۵

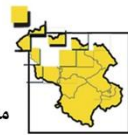

جدول شماره‌ی ۶۹. تحولات رشد جمعیت شهری استان زنجان طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان‌های کنونی آن .. ۱۳۶	جدول شماره‌ی ۷۰. تحولات نرخ رشد جمعیت شهری و روستایی استان زنجان از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان‌های کنونی آن..... ۱۳۹
جدول شماره‌ی ۷۱. چگونگی توزیع جابه‌جایی جمعیت کشور طی دوره ۹۰-۱۳۷۵ به تفکیک استان..... ۱۴۱	جدول شماره‌ی ۷۲. مهاجران وارد شده به استان طی سه دوره ۷۵-۱۳۶۵ و ۸۵-۱۳۷۵ و ۹۰-۱۳۸۵..... ۱۴۵
جدول شماره‌ی ۷۳. مهاجران خارج شده از استان طی ۹۰-۱۳۸۵ به تفکیک جنس..... ۱۴۶	جدول شماره‌ی ۷۴. مهاجران وارد شده به استان طی سه دوره به تفکیک جنسیت آنان*..... ۱۴۷
جدول شماره‌ی ۷۵. سهم مهاجران وارد شده به استان طی سه دوره به تفکیک جنسیت آنان (به درصد)..... ۱۴۹	جدول شماره‌ی ۷۶. مهاجران وارد شده به استان در دوره ۸۵-۱۳۷۵ بر اساس مبدأ به تفکیک شهرستان مقصد..... ۱۵۰
جدول شماره‌ی ۷۷. مهاجران وارد شده به استان در دوره ۹۰-۱۳۸۵ بر اساس مبدأ به تفکیک شهرستان مقصد..... ۱۵۲	جدول شماره‌ی ۷۸. جابه‌جایی درون استانی جمعیت طی دهی ۸۵-۱۳۷۵..... ۱۵۵
جدول شماره‌ی ۷۹. جابه‌جایی درون استانی جمعیت طی دهی ۹۰-۱۳۸۵..... ۱۵۵	جدول شماره‌ی ۸۰. مهاجرت درون استانی طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ به تفکیک شهرستان..... ۱۵۷
جدول شماره‌ی ۸۱. مهاجرت درون استانی طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان..... ۱۵۷	جدول شماره‌ی ۸۲. چگونگی توزیع مهاجران خارج شده از استان زنجان طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ بر اساس استان مقصد به تفکیک شهرستان مبدأ..... ۱۵۸
جدول شماره‌ی ۸۳. چگونگی توزیع مهاجران خارج شده از استان زنجان طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ بر اساس استان مقصد به تفکیک شهرستان مبدأ..... ۱۵۹	جدول شماره‌ی ۸۴. مهاجرت برون استانی طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ به تفکیک شهرستان..... ۱۶۱
جدول شماره‌ی ۸۵. مهاجرت برون استانی طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان..... ۱۶۲	جدول شماره‌ی ۸۶. دلایل مهاجرت وارد شدگان به نقاط شهری و روستایی استان زنجان بین سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ به تفکیک جنس..... ۱۶۷
جدول شماره‌ی ۸۷. دلایل مهاجرت وارد شدگان به نقاط شهری و روستایی استان زنجان بین سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ به تفکیک جنس بر حسب درصد..... ۱۶۷	جدول شماره‌ی ۸۸. دلایل مهاجرت وارد شدگان به نقاط شهری و روستایی استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک جنس..... ۱۶۸
جدول شماره‌ی ۸۹. دلایل مهاجرت وارد شدگان به نقاط شهری و روستایی استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک جنس بر حسب درصد..... ۱۶۸	جدول شماره‌ی ۹۰. دلایل مهاجرت در کشور بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک جنس..... ۱۶۹
جدول شماره‌ی ۹۱. دلایل مهاجرت وارد شدگان به استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان..... ۱۷۱	جدول شماره‌ی ۹۲. دلایل مهاجرت وارد شدگان به استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان بر حسب درصد..... ۱۷۲
جدول شماره‌ی ۹۳. ارزش افزوده استان به قیمت بازار و ثابت در دوره ۹۲-۱۳۷۹ (میلیارد ریال / درصد)..... ۱۷۶	جدول شماره‌ی ۹۴. ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی استان و سهم آن‌ها در دوره ۹۲-۱۳۷۹ (میلیارد ریال-درصد)..... ۱۷۸
جدول شماره‌ی ۹۵. سهم استان در کشور بر حسب بخشهای عمده اقتصادی در دوره ۹۲-۱۳۷۹ (میلیارد ریال-درصد)..... ۱۸۱	جدول شماره‌ی ۹۶. مزیت نسبی آشکار شده استان در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹..... ۱۸۳
جدول شماره‌ی ۹۷. مقادیر ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی به قیمت بازار استان در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۲ بر حسب میلیون ریال..... ۱۸۵	جدول شماره‌ی ۹۸. سهم ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی استان (به قیمت بازار) در سالهای ۹۲-۱۳۷۹..... ۱۸۷
جدول شماره‌ی ۹۹. سهم رشته فعالیت‌های ۱۵ گانه استان در کشور در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹ (درصد)..... ۱۹۲	

جدول شماره‌ی ۱۰۰. رتبه گروه‌های فعالیتی براساس شاخص متوسط سهم از ارزش افزوده کشور در دوره ۹۲-۱۳۷۹.....	۱۹۳
جدول شماره‌ی ۱۰۱. فعالیت‌های اقتصادی مزیت‌دار استان (به ترتیب مزیت نسبی بالا) در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹.....	۱۹۴
جدول شماره‌ی ۱۰۲. فعالیت‌های اقتصادی مزیت‌دار استان در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲.....	۱۹۷
جدول شماره‌ی ۱۰۳. شاخص هرفیندال- هرشمن در زمینه اقتصاد استان در دوره ۹۲-۱۳۷۹.....	۲۰۱
جدول شماره‌ی ۱۰۴. انتخاب روند تولید واقعی برای دوره ۸۸-۱۳۷۹.....	۲۰۵
جدول شماره‌ی ۱۰۵. ارزش افزوده (تولید) بالقوه و بالفعل استان زنجان در دوره ۹۲-۱۳۷۹ میلیارد ریال.....	۲۰۵
جدول شماره‌ی ۱۰۶. مقایسه سرانه GDP کشور و استان در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹ (هزار ریال - درصد).....	۲۰۷
جدول شماره‌ی ۱۰۷. نوع راه‌های ارتباطی استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳ (کیلومتر).....	۲۱۵
جدول شماره‌ی ۱۰۸. مقایسه نوع راه‌های ارتباطی استان زنجان و کشور از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳ (کیلومتر).....	۲۱۷
جدول شماره‌ی ۱۰۹. سهم راه‌های ارتباطی استان زنجان از کل کشور از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳ (درصد).....	۲۱۷
جدول شماره‌ی ۱۱۰. فاصله‌ی شهرهای استان زنجان از مرکز استان.....	۲۲۱
جدول شماره‌ی ۱۱۱. تأسیسات زیربنایی موجود در استان و مقایسه آن با کشور.....	۲۲۳
جدول شماره‌ی ۱۱۲. سطح بندی شهرهای استان به لحاظ دسترسی به شبکه های زیربنایی.....	۲۲۹
جدول شماره‌ی ۱۱۳. تعداد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳.....	۲۳۲
جدول شماره‌ی ۱۱۴. تعداد مصدومان تصادفات رانندگی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳.....	۲۳۴
جدول شماره‌ی ۱۱۵. مسافرین خارج شده از استان زنجان در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳.....	۲۳۶
جدول شماره‌ی ۱۱۶. مسافرین وارد شده به استان زنجان در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳.....	۲۳۸
جدول شماره‌ی ۱۱۷. تعداد سفرهای درون و برون استانی در استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳.....	۲۴۰
جدول شماره‌ی ۱۱۸. تعداد مسافران درون و برون استانی در استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳.....	۲۴۱
جدول شماره‌ی ۱۱۹. میزان کالای خارج شده از استان زنجان به مقصد سایر استان‌های کشور در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳.....	۲۴۴
جدول شماره‌ی ۱۲۰. میزان کالای وارد شده به استان زنجان از سایر استان‌های کشور در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳.....	۲۴۷
جدول شماره‌ی ۱۲۱. طول انواع خطوط و ایستگاه‌های ناحیه راه آهن استان.....	۲۵۰
جدول شماره‌ی ۱۲۲. تعداد مسافر و بار خالص حمل شده از ایستگاه‌های راه آهن استان.....	۲۵۲
جدول شماره‌ی ۱۲۳. رتبه‌بندی شهرها از نظر دسترسی به کریدورهای بین‌المللی.....	۲۵۸
جدول شماره‌ی ۱۲۴. وضعیت پیوند فیزیکی شبکه حمل و نقل استان زنجان با استان‌های همجوار.....	۲۶۱
جدول شماره‌ی ۱۲۵. نحوه ارتباط مراکز شهرستان‌های استان زنجان با مرکز استان در سال ۱۳۸۵.....	۲۶۳
جدول شماره‌ی ۱۲۶. مسافت بین مراکز شهرستان‌ها با مرکز استان به تفکیک کیفیت دسترسی.....	۲۶۴
جدول شماره‌ی ۱۲۷. گروه بندی فاصله مراکز شهری استان زنجان از مرکز استان.....	۲۶۵
جدول شماره‌ی ۱۲۸. سرعت استاندارد وسایل نقلیه برحسب وضعیت توپوگرافی و نوع راه (واحد Km/s).....	۲۶۶
جدول شماره‌ی ۱۲۹. فاصله زمانی دسترسی مراکز شهرستان با مرکز استان.....	۲۶۶
جدول شماره‌ی ۱۳۰. فاصله شهرهای استان زنجان تا مرکز استان.....	۲۶۸
جدول شماره‌ی ۱۳۱. نوع پیوند ارتباطی مراکز شهری استان زنجان با یکدیگر.....	۲۷۰
جدول شماره‌ی ۱۳۲. ظرفیت و رتبه‌بندی شهرها از نظر راه‌های زمینی بر اساس شاخص‌های محاسبه شده.....	۲۷۱
جدول شماره‌ی ۱۳۳. دسترسی به شبکه‌های حمل و نقل برخی از شهرهای استان.....	۲۷۳
جدول شماره‌ی ۱۳۴. ماتریس فاصله مکانی مراکز شهری استان با یکدیگر (واحد: Km).....	۲۷۶
جدول شماره‌ی ۱۳۵. طبقه‌بندی فاصله هر یک از مراکز شهری استان از شهرهای دیگر.....	۲۷۷
جدول شماره‌ی ۱۳۶. ماتریس فاصله زمانی مراکز شهری استان نسبت به یکدیگر.....	۲۷۹
جدول شماره‌ی ۱۳۷. رتبه‌بندی شهرهای استان زنجان از لحاظ دسترسی به سایر سکونتگاه‌های مهم استان.....	۲۸۱
جدول شماره‌ی ۱۳۸. محاسبه انحراف از مسیر مستقیم شبکه ارتباطی شهرهای استان زنجان.....	۲۸۴
جدول شماره‌ی ۱۳۹. نوع استفاده از اینترنت در استان زنجان.....	۲۸۶

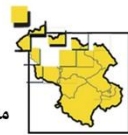

- جدول شماره‌ی ۱۴۰. گسترش پوشش رادیویی در سطح استان و کشور..... ۲۹۰
- جدول شماره‌ی ۱۴۱. گسترش پوشش سیما در سطح استان و کشور..... ۲۹۱
- جدول شماره‌ی ۱۴۲. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان ابهر..... ۲۹۴
- جدول شماره‌ی ۱۴۳. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استان و شهرستان ابهر..... ۲۹۴
- جدول شماره‌ی ۱۴۴. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استان و شهرستان ایجرود..... ۲۹۵
- جدول شماره‌ی ۱۴۵. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان ایجرود..... ۲۹۶
- جدول شماره‌ی ۱۴۶. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استان و شهرستان طارم..... ۲۹۷
- جدول شماره‌ی ۱۴۷. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان طارم..... ۲۹۷
- جدول شماره‌ی ۱۴۸. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استان و شهرستان خدابنده..... ۲۹۸
- جدول شماره‌ی ۱۴۹. مقایسه‌ی پوشش استانی و شهرستان خدابنده..... ۲۹۹
- جدول شماره‌ی ۱۵۰. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استانی و شهرستان ماهنشان..... ۳۰۰
- جدول شماره‌ی ۱۵۱. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان ماهنشان..... ۳۰۱
- جدول شماره‌ی ۱۵۲. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استان و شهرستان زنجان..... ۳۰۲
- جدول شماره‌ی ۱۵۳. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان زنجان..... ۳۰۲
- جدول شماره‌ی ۱۵۴. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان خرمدره..... ۳۰۳
- جدول شماره‌ی ۱۵۵. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان خرمدره..... ۳۰۴
- جدول شماره‌ی ۱۵۶. رتبه‌بندی شهرستان‌ها بر اساس درصد پوشش رادیویی..... ۳۰۵
- جدول شماره‌ی ۱۵۷. رتبه‌بندی درصد پوشش سیما در شهرستان‌های استان زنجان..... ۳۰۵

فهرست نمودارها

شماره صفحه	عنوان
۲۴.....	نمودار شماره‌ی ۱. نرخ رشد سالیانه جمعیت استان‌های کشور در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵.....
۲۶.....	نمودار شماره‌ی ۲. نرخ رشد سالیانه جمعیت نقاط شهری استان‌های کشور در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵.....
۲۷.....	نمودار شماره‌ی ۳. نرخ رشد سالیانه جمعیت نقاط روستایی استان‌های کشور در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵.....
۲۷.....	نمودار شماره‌ی ۴. سهم استان‌ها از جمعیت کل کشور در سال ۱۳۹۰.....
۳۳.....	نمودار شماره‌ی ۵. تغییرات بعد خانوار استان زنجان به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال‌های ۹۰-۱۳۵۵.....
۳۵.....	نمودار شماره‌ی ۶. تغییرات بعد خانوار استان زنجان به تفکیک شهرستان در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵.....
۳۵.....	نمودار شماره‌ی ۷. تغییرات بعد خانوار در نقاط شهری شهرستان‌های استان زنجان در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵.....
۳۶.....	نمودار شماره‌ی ۸. تغییرات بعد خانوار در نقاط روستایی شهرستان‌های استان در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵.....
۴۲.....	نمودار شماره‌ی ۹. مقایسه میزان تراکم جمعیت استان زنجان با سایر استان‌های کشور در سال ۱۳۹۰.....
۴۴.....	نمودار شماره‌ی ۱۰. تغییرات میزان تراکم جمعیت استان زنجان طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵.....
۴۴.....	نمودار شماره‌ی ۱۱. میزان تراکم جمعیت استان زنجان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۰.....
۴۷.....	نمودار شماره‌ی ۱۲. هرم سنی استان زنجان در سال ۱۳۵۵.....
۴۸.....	نمودار شماره‌ی ۱۳. هرم سنی کشور در سال ۱۳۵۵.....
۵۰.....	نمودار شماره‌ی ۱۴. هرم سنی استان زنجان در سال ۱۳۶۵.....
۵۰.....	نمودار شماره‌ی ۱۵. هرم سنی کشور در سال ۱۳۶۵.....
۵۲.....	نمودار شماره‌ی ۱۶. هرم سنی استان زنجان در سال ۱۳۷۵.....
۵۳.....	نمودار شماره‌ی ۱۷. هرم سنی کشور در سال ۱۳۷۵.....
۵۵.....	نمودار شماره‌ی ۱۸. هرم سنی استان زنجان در سال ۱۳۸۵.....
۵۵.....	نمودار شماره‌ی ۱۹. هرم سنی کشور در سال ۱۳۸۵.....
۵۷.....	نمودار شماره‌ی ۲۰. هرم سنی استان در سال ۱۳۹۰.....
۵۸.....	نمودار شماره‌ی ۲۱. هرم سنی کشور در سال ۱۳۹۰.....
۱۰۲.....	نمودار شماره‌ی ۲۲. میزان اشتغال (نرخ اشتغال) استان زنجان.....
۱۶۲.....	نمودار شماره‌ی ۲۳. توزیع مهاجران وارد و خارج شده از استان طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ به تفکیک شهرستان.....
۱۶۳.....	نمودار شماره‌ی ۲۴. توزیع مهاجران وارد و خارج شده از استان طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان.....
۱۶۹.....	نمودار شماره‌ی ۲۵. دلایل مهاجرت وارد شدگان به استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک جنس.....
۱۷۰.....	نمودار شماره‌ی ۲۶. مقایسه دلایل مهاجرت در کشور و استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰.....
۱۷۷.....	نمودار شماره‌ی ۲۷. روند تولید ناخالص داخلی استان در دوره ۹۲-۱۳۷۹.....
۱۷۹.....	نمودار شماره‌ی ۲۸. روند ارزش افزوده استان بر حسب بخش در دوره ۹۲-۱۳۷۹.....
۱۸۰.....	نمودار شماره‌ی ۲۹. سهم بخش‌های عمده اقتصادی از ارزش افزوده کشور در دوره ۹۲-۱۳۷۹.....
۱۸۰.....	نمودار شماره‌ی ۳۰. سهم بخش‌های عمده اقتصادی از ارزش افزوده استان بر حسب بخش در دوره ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۲.....
۲۰۶.....	نمودار شماره‌ی ۳۱. ارزش افزوده (تولید) بالفعل و بالقوه استان زنجان و خطوط روند آن در دوره ۹۲-۱۳۷۹.....
۲۰۸.....	نمودار شماره‌ی ۳۲. شکاف تولید سرانه استان با کشور در دوره ۹۲-۱۳۷۹.....
۲۰۹.....	نمودار شماره‌ی ۳۳. روند تولید سرانه جاری در دوره ۹۲-۱۳۷۹.....
۲۰۹.....	نمودار شماره‌ی ۳۴. روند تولید سرانه واقعی در دوره ۹۲-۱۳۷۹.....
۲۱۵.....	نمودار شماره‌ی ۳۵. روند تغییرات نوع راه‌های ارتباطی استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳.....
۲۱۸.....	نمودار شماره‌ی ۳۶. طول راه‌های تحت حوزه استحفاظی وزارت راه و شهرسازی (بدون راه روستایی) در سطح کشور تا پایان سال ۱۳۹۳.....

نمودار شماره‌ی ۳۷. شاخص طول آزاد راه‌ها و بزرگراه‌ها به ازاء هر ۱۰۰ کیلومتر راه برون شهری (بدون راه روستایی) تا پایان سال ۱۳۹۳.....	۲۱۸
نمودار شماره‌ی ۳۸. طول راههای شریانی تحت حوزه استحفاظی وزارت راه و شهرسازی در سطح کشور تا پایان سال ۱۳۹۳.....	۲۱۹
نمودار شماره‌ی ۳۹. تعداد راهدارخانه‌های فعال در جاده‌های کشور تا پایان سال ۱۳۹۳.....	۲۲۳
نمودار شماره‌ی ۴۰. تعداد پاسگاه‌های پلیس راه فعال موجود در سطح کشور تا پایان ۱۳۹۳.....	۲۲۴
نمودار شماره‌ی ۴۱. تعداد پایگاه‌های اورژانس و امداد نجات جاده‌ای در سطح کشور تا پایان سال ۱۳۹۳.....	۲۲۴
نمودار شماره‌ی ۴۲. تعداد پایانه‌های کالا و شهرک‌های حمل و نقل در حال بهره‌برداری در سطح کشور تا پایان سال ۱۳۹۳.....	۲۲۵
نمودار شماره‌ی ۴۳. تعداد پایانه‌های عمومی مسافری فعال (مالکیت شهرداری و خصوصی) در سطح کشور تا پایان سال ۱۳۹۳.....	۲۲۵
نمودار شماره‌ی ۴۴. تعداد مجتمع‌های خدماتی- رفاهی و تیر پارک‌های در حال بهره‌برداری در سطح کشور تا پایان سال ۱۳۹۳.....	۲۲۶
نمودار شماره‌ی ۴۵. تعداد شرکت‌ها و مؤسسات فعال باری بر حسب استان محل استقرار در سطح کشور تا پایان سال ۱۳۹۳.....	۲۲۶
نمودار شماره‌ی ۴۶. تعداد شرکت‌ها و مؤسسات فعال مسافری بر حسب استان محل استقرار در سطح کشور تا پایان سال ۱۳۹۳.....	۲۲۷
نمودار شماره‌ی ۴۷. تعداد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی برون شهری در سطح کشور در سال ۱۳۹۳.....	۲۳۱
نمودار شماره‌ی ۴۸. تعداد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳.....	۲۳۲
نمودار شماره‌ی ۴۹. تعداد مصدومین ناشی از تصادفات رانندگی در سطح کشور در سال ۱۳۹۳.....	۲۳۳
نمودار شماره‌ی ۵۰. تعداد مصدومان ناشی از تصادفات رانندگی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳.....	۲۳۴
نمودار شماره‌ی ۵۱. تعداد مسافر جا به جا شده بر حسب استان مبدأ در سطح کشور در سال ۱۳۹۳.....	۲۳۵
نمودار شماره‌ی ۵۲. مسافرین خارج شده از استان زنجان در سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳.....	۲۳۷
نمودار شماره‌ی ۵۳. مسافرین وارد شده به استان زنجان در سال ۱۳۹۳.....	۲۳۹
نمودار شماره‌ی ۵۴. روند تغییرات تعداد سفرهای درون و برون استانی در استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳.....	۲۴۰
نمودار شماره‌ی ۵۵. روند تغییرات تعداد مسافران درون و برون استانی در استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳.....	۲۴۲
نمودار شماره‌ی ۵۶. میزان کالای حمل شده از استان مبدأ در سطح کشور در سال ۱۳۹۳.....	۲۴۳
نمودار شماره‌ی ۵۷. کالای خارج شده از استان زنجان به مقصد سایر استان‌ها در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳.....	۲۴۶
نمودار شماره‌ی ۵۸. کالای وارد شده به استان زنجان از سایر استان‌ها در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳.....	۲۴۹
نمودار شماره‌ی ۵۹. تعداد مسافر حمل شده از ایستگاه‌های راه‌آهن استان.....	۲۵۲
نمودار شماره‌ی ۶۰. میزان بار حمل شده از ایستگاه‌های راه‌آهن استان.....	۲۵۳
نمودار شماره‌ی ۶۱. مقایسه فاصله زمانی و مکانی دسترسی مراکز شهرستان‌ها با مرکز استان.....	۲۶۷
نمودار شماره‌ی ۶۲. فاصله شهرهای استان زنجان تا مرکز استان.....	۲۶۹
نمودار شماره‌ی ۶۳. پیوندهای فیزیکی سکونتگاه‌های شهری استان براساس شاخص سیر کوئیتی (انحراف از مسیر مستقیم).....	۲۸۲

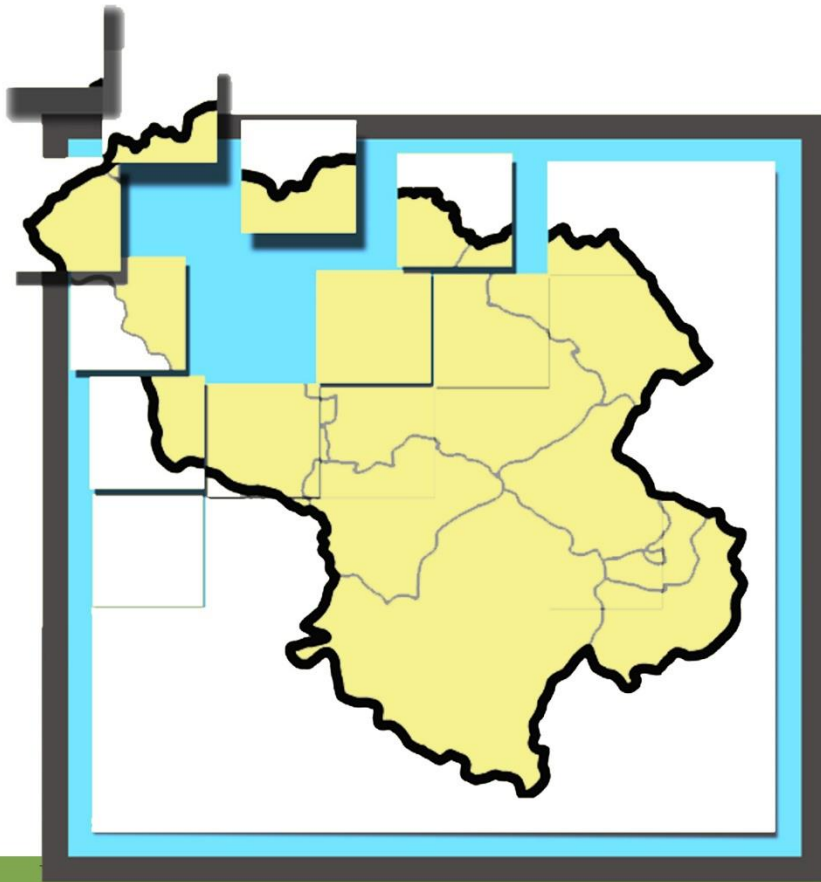
فهرست نقشه‌ها

شماره صفحه	عنوان
۳۰.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱. تعداد خانوارهای استان زنجان به تفکیک شهرستان برای سال ۱۳۹۰.....
۳۰.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۲. تعداد خانوارهای شهری استان زنجان به تفکیک شهرستان برای سال ۱۳۹۰.....
۳۱.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۳. تعداد خانوارهای روستایی استان زنجان به تفکیک شهرستان برای سال ۱۳۹۰.....
۳۶.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۴. بعد خانوار در استان زنجان به تفکیک شهرستان برای سال ۱۳۹۰.....
۳۷.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۵. بعد خانوار در استان زنجان به تفکیک شهرستان برای سال ۱۳۹۰.....
۳۹.....	نقشه شماره‌ی ۶. توزیع جمعیت در استان زنجانم به تفکیک شهرستان بر اساس درصد برای سال ۱۳۹۰.....
۴۰.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۷. توزیع جمعیت شهری استان زنجان به تفکیک شهرستان بر اساس درصد برای سال ۱۳۹۰.....
۴۰.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۸. توزیع جمعیت روستایی استان زنجان به تفکیک شهرستان بر اساس درصد برای سال ۱۳۹۰.....
۴۵.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۹. تراکم جمعیت در سال ۱۳۹۰ در استان زنجان به تفکیک شهرستان.....
۴۵.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱۰. روند تراکم جمعیت از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ در استان زنجان به تفکیک شهرستان.....
۷۴.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱۱. توزیع گروه‌های سنی جمعیت سال ۱۳۹۰ در استان زنجان به تفکیک شهرستان.....
۸۱.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱۲. توزیع گروه‌های عمده‌ی سنی جمعیت سال ۱۳۹۰ در استان زنجان به تفکیک شهرستان.....
۲۱۶.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱۳. نحوه توزیع و نوع راه‌های ارتباطی استان زنجان.....
۲۲۷.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱۴. تأسیسات جانبی راه‌ها.....
۲۲۸.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱۵. تلفن امداد جاده‌ای استان زنجان.....
۲۳۰.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱۶. شبکه‌های زیربنایی استان.....
۲۳۰.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱۷. موقعیت سکونتگاه‌های شهری و روستایی استان در ارتباط با امتیاز دسترسی به امکانات زیربنایی.....
۲۴۹.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱۸. وضعیت و موقعیت ناوگان حمل و نقل ریلی استان زنجان.....
۲۵۵.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۱۹. شاخص ظرفیت هوایی در استان زنجان.....
۲۵۶.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۲۰. موقعیت فراملی استان.....
۲۹۲.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۲۱. نقشه‌ی وضعیت و کیفیت پوشش سیما در سطح استان زنجان به تفکیک شبکه‌های تلویزیونی.....
۲۹۳.....	نقشه‌ی شماره‌ی ۲۲. نقشه‌ی وضعیت و کیفیت پوشش رادیویی در سطح استان زنجان به تفکیک شبکه‌های رادیویی.....

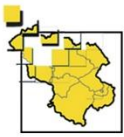

۱.۱.۳.۶. ساختار جمعیت و مهاجرت

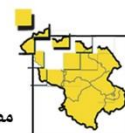

۶.۳.۱.۱. ساختار جمعیت و مهاجرت

۶.۳.۱.۱.۱. تعداد و نرخ رشد جمعیت استان

بر اساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن چند دهه اخیر مرکز آمار ایران، جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۶۵ حدود ۷۸۲۹۸۸ نفر، در سال ۱۳۷۵ بالغ بر ۹۰۰۸۹۰ نفر، در سال ۱۳۸۵ نزدیک به ۹۶۴۶۰۱ نفر و در سال ۱۳۹۰ حدود ۱۰۱۵۷۳۴ بوده است. به این ترتیب متوسط رشد سالانه جمعیت این استان در دوره ۷۵-۱۳۶۵ حدود ۱/۴۱ درصد بود که طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ به حدود ۰/۶۹ درصد کاهش یافته است، ضمن اینکه نرخ رشد سالانه جمعیت استان در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵ با افزایش قابل ملاحظه به ۱,۰۴ درصد رسیده است. متوسط رشد سالانه جمعیت استان یاد شده در هر سه دوره کمتر از متوسط رشد سالانه جمعیت کشور یعنی ۱/۹۶، ۱/۶۱ و ۱/۲۹ درصد می‌باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد در دهه ۸۵-۱۳۷۵ این اختلاف شدیدتر گردیده و کاهش چشمگیرتری یافته است، اما در سرشماری اخیر متوسط رشد سالانه جمعیت استان به جمعیت کشور نزدیک شده است.

رشد سالانه جمعیت استان زنجان در مناطق شهری و روستایی بسیار متفاوت از یکدیگر و تأمل برانگیز می‌باشد. این رشد در مناطق شهری؛ چه در دوره نخست (۳/۰۷ درصد)، چه در دوره دوم (۲/۶۹) و چه در دوره سوم (۲/۵۶ درصد) به متوسط رشد جمعیت مناطق شهری کشور نزدیک بوده است (۳/۲۱، ۲/۷۴ و ۲/۱۴). در صورتی که در مناطق روستایی این استان طی دوره ۷۵-۱۳۶۵ از متوسط رشد جمعیت مناطق روستایی کشور فاصله بیشتری گرفته (۰/۱۳)

درصد) و در دوره ۸۵-۱۳۷۵ یکی از بالاترین رشدهای منفی مناطق روستایی کشور (۱/۵۱- درصد) را دارا بوده است. اما در سرشماری اخیر در سال ۱۳۹۰ متوسط رشد جمعیت روستایی استان با اندکی افزایش نسبت به دوره ۸۵-۱۳۷۵ مواجه شده است و به میزان ۱/۲۳- درصد رسیده است.

در جدول شماره ۱ جمعیت استان‌های کشور در سال ۱۳۹۰ و متوسط رشد سالانه آنان در دوره ۹۰-۱۳۸۵ گنجانده شده است. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد، از میان ۲۳ استان کشور که دارای نرخ رشد منفی روستایی بوده‌اند، استان زنجان در رتبه دوازدهم قرار گرفته است. بررسی وضعیت نرخ رشد جمعیت شهری استان زنجان در میان سایر استان‌های کشور نیز حکایت از رتبه سیزدهم استان زنجان در میان استان‌های دارای بیشترین نرخ رشد جمعیت شهری دارد. با توجه به رویدادهای جمعیتی یاد شده سهم استان زنجان از جمعیت ۷۵ میلیون نفری کشور در سال ۱۳۹۰، ۱,۳۵ درصد است که نشان‌دهنده‌ی کاهش سهم جمعیتی این استان از کل جمعیت کشور است، گفتنی است سهم استان زنجان در جمعیت کل کشور از ۱,۵۰ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱,۳۷ درصد در سال ۱۳۸۵ و ۱,۳۵ درصد در سال ۱۳۹۰ تقلیل یافته است. در نمودار شماره ۱ نرخ رشد سالانه جمعیت استان‌های کشور نشان داده شده است. در نمودارهای شماره ۲ و ۳ این مقایسه در مورد نرخ رشد جمعیت نقاط شهری و روستایی انجام شده است و در نمودار شماره ۴ سهم جمعیتی استان‌های مختلف کشور از کل جمعیت کشور و وضعیت استان زنجان در میان سایر استان‌های کشور به تصویر کشیده شده است.

رشد سالانه جمعیت استان زنجان در یک دوره ۴۰ ساله (۸۵-۱۳۴۵) برابر با ۱/۸ درصد می‌باشد. رشد سالانه جمعیت در این دوره در نقاط شهری استان برابر با ۴/۳ درصد و در نقاط روستایی استان برابر با ۰/۳ درصد بوده است. بررسی متوسط رشد جمعیت در شهرستان‌های استان زنجان در دوره ۹۰-۱۳۸۵ نشان می‌دهد که شهرستان خرمدره با ۱,۵ درصد دارای بالاترین میزان رشد جمعیت و شهرستان ماهنشان با ۱,۱۲- درصد دارای پایین‌ترین نرخ رشد جمعیت بوده است. دقت در میزان رشد جمعیت در نقاط شهری نیز نشان می‌دهد، شهرستان ابهر با ۳,۴۶- درصد کمترین نرخ رشد و شهرستان ایجرود با ۰,۹۱ درصد بیشترین نرخ رشد را در میان شهرستان‌های استان داشته‌اند. گفتنی است از میان شهرستان‌های استان زنجان تنها شهرستان ماهنشان دارای نرخ رشد منفی در کل جمعیت خود بوده است و سایر شهرستان‌های استان از نرخ رشد مثبت جمعیت برخوردار بوده‌اند. بررسی نرخ رشد جمعیت شهری شهرستان‌های استان نیز نشان می‌دهد تمامی شهرستان‌های استان دارای نرخ رشد مثبت در جمعیت شهری خود

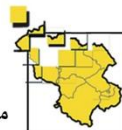
بوده‌اند. مطالعه این وضعیت در جمعیت روستایی شهرستان‌های استان نشان می‌دهد از میان ۷ شهرستان استان، نرخ رشد جمعیت در نقاط روستایی ۴ شهرستان شامل شهرستان‌های ابهر، خدابنده، زنجان و ماهنشان منفی و در ۳ شهرستان دیگر استان این نرخ مثبت بوده است. بررسی رشد جمعیت در شهرستان‌های استان در دوره ۴۰ ساله مذکور نشان می‌دهد که شهرستان خرمدره با ۳/۵ درصد دارای بالاترین رشد جمعیت و شهرستان ماهنشان با ۰/۴ درصد دارای پایین‌ترین رشد جمعیت در دوره ۴۰ ساله بوده است.

بررسی توزیع جمعیت استان زنجان در شهرستان‌ها بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که شهرستان زنجان با ۴۷/۹ درصد دارای بالاترین سهم جمعیت و شهرستان ایجرود با ۳/۷۸ درصد دارای کمترین سهم جمعیتی بوده‌اند. همین بررسی بر اساس جمعیت ساکن در نقاط شهری و روستایی نشان می‌دهد که از ۶۳۴۸۰۹ نفر جمعیت شهری استان، شهرستان زنجان با ۶۱/۲۵ درصد و شهرستان ایجرود با ۰/۵۶ درصد به ترتیب دارای بیشترین و کمترین سهم از جمعیت شهرنشین استان بوده‌اند. شهرستان‌های خدابنده با ۳۰/۷۱ درصد و شهرستان خرمدره با ۳/۳۱ درصد نیز دارای بیشترین و کمترین سهم از جمعیت روستایی استان زنجان بوده‌اند.

مقایسه چگونگی توزیع جمعیت شهرستان‌های استان زنجان در دوره سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که طی دوره پنج‌ساله تغییر چندانی در سهم جمعیتی شهرستان‌های استان رخ نداده است، به‌گونه‌ای که در سال ۱۳۸۵، شهرستان زنجان با ۴۷,۱ درصد دارای بالاترین سهم جمعیتی و شهرستان ایجرود با ۳,۸ درصد دارای کمترین سهم جمعیتی بوده‌اند، از این رو ملاحظه می‌گردد تنها اندکی به سهم جمعیتی شهرستان زنجان افزوده شده است. بررسی میزان جمعیت شهری و روستایی ساکن در شهرستان‌های استان در سال ۱۳۸۵ بیانگر سهم بیشتر شهرستان زنجان به میزان ۶۲,۵ درصد است که مقایسه آن با سهم جمعیت شهری شهرستان زنجان در سال ۱۳۹۰ حاکی از کاهش یک درصدی سهم جمعیت شهری این شهرستان است. در سال ۱۳۸۵ شهرستان ایجرود با ۰,۶ درصد دارای کمترین سهم جمعیت شهری در این سال بوده است. گفتنی است در سال ۱۳۸۵ تعداد جمعیت شهرنشین استان ۵۵۹۳۴۰ نفر بوده است که با افزایش ۷۵۴۶۹ نفری به تعداد ۶۳۴۸۰۹ نفر در سال ۱۳۹۰ رسیده است. ضمن اینکه تعداد جمعیت روستایی در سال ۱۳۸۵، ۴۰۵۲۶۱ نفر بوده که با ۲۴۳۳۶ نفر کاهش به ۳۸۰۹۲۵ نفر در سال ۱۳۹۰ رسیده است.

توزیع نسبی مساحت و جمعیت استان زنجان بر حسب شهرستان‌ها نشان می‌دهد که شهرستان زنجان با ۳۰/۵ درصد (بیشترین سهم از مساحت استان)، ۴۷/۹ درصد از جمعیت استان را در خود جای داده است. بر همین اساس

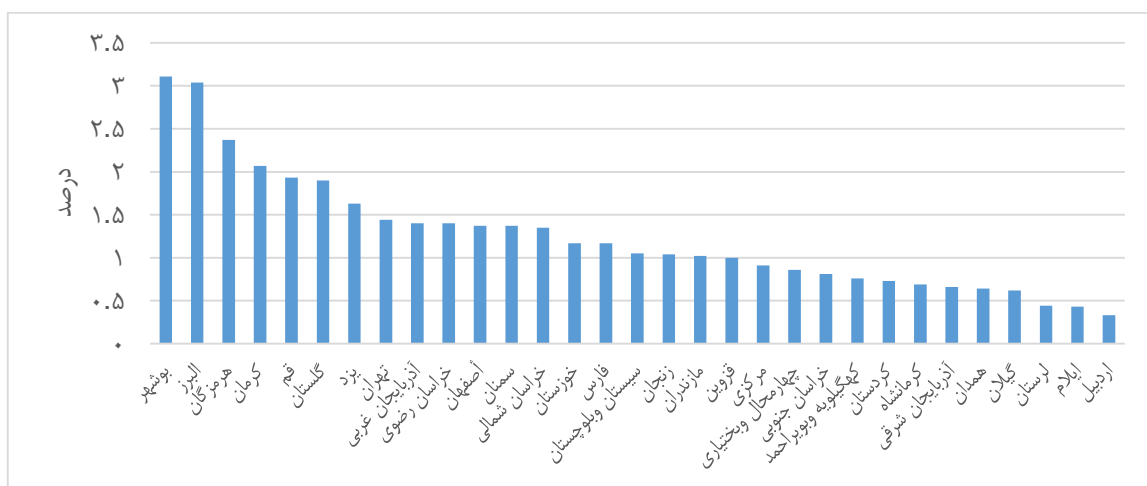

شهرستان خرمدره با $1/8$ درصد (کمترین سهم از مساحت استان)، $6/42$ درصد از جمعیت استان را به خود اختصاص داده است.

روند نرخ رشد جمعیت شهرستان‌های استان زنجان طی سال‌های $1390-1345$ در جدول شماره ۲ گنجانده شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود بیشترین رشد جمعیت طی این دوره به شهرستان خرمدره اختصاص داشته است. از ویژگی‌های مهم این شهرستان رشد مثبت جمعیت هم در مناطق شهری و هم در مناطق روستایی آن بوده است. شهرستان زنجان دومین نرخ رشد را داشته و برخلاف شهرستان خرمدره نرخ رشد مناطق روستایی آن منفی ($0/1-$ درصد) گردیده است. به این ترتیب می‌توان گفت افزایش جمعیت در شهر زنجان همراه با خالی شدن روستاهای آن می‌باشد. شهرستان ابهر نیز رتبه سوم نرخ رشد مثبت جمعیت را دارا بوده و هم‌چون شهرستان زنجان رشد مثبت نقاط شهری آن (ابهر، سلطانیه و صائین قلعه) با رشد منفی مناطق روستایی همراه بوده است. اگرچه شهرستان خدابنده در رتبه چهارم بالا بودن نرخ رشد جمعیت جای می‌گیرد اما از الگوی خرمدره تبعیت کرده است و این رشد مثبت هم در مناطق شهری و هم در مناطق روستایی آن دیده می‌شود. نکته قابل‌تأمل آن که این شهرستان دارای روستاهای بسیاری است که آن را از شهرستان خرمدره تمایز می‌سازد. کمترین نرخ رشد جمعیت به شهرستان‌های ماهنشان و ایجرود اختصاص داشت که می‌تواند به دلیل مهاجر فرستی آن‌ها (ناشی از خشکسالی و ...) باشد.

نمودار شماره ۱. نرخ رشد سالیانه جمعیت استان‌های کشور در سال‌های $1385-90$

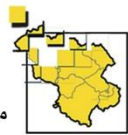

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۱. نرخ رشد سالیانه جمعیت کشور به تفکیک استان‌ها و نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۹۰

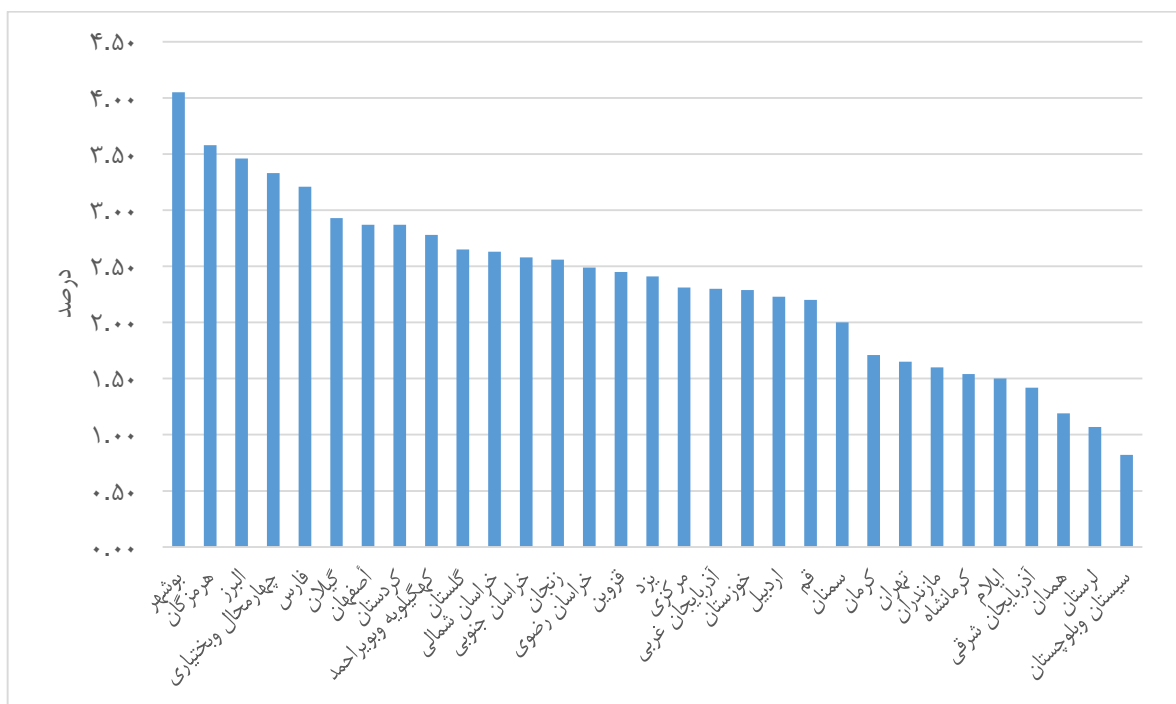
متوسط رشد سالیانه ۸۵ تا ۹۰			درصد از کل کشور	جمعیت سال ۱۳۹۰				استان
مناطق روستایی	مناطق شهری	کل		غیر ساکن	مناطق روستایی	مناطق شهری	کل	
-۲.۵۸	۲.۲۳	۰.۳۳	۱.۶۶	۰	۴۴۹۵۴۶	۷۹۸۹۴۲	۱۲۴۸۴۸۸	اردبیل
-۱.۳	۲.۸۷	۱.۳۷	۶.۴۹	۱۰۴	۷۱۰۹۸۹	۴۱۶۸۲۱۹	۴۸۷۹۳۱۲	اصفهان
۰.۵۵	۳.۴۶	۳.۰۴	۳.۲۱	۰	۲۲۸۱۴۲	۲۱۸۴۳۷۱	۲۴۱۲۵۱۳	البرز
-۱.۱	۱.۵	۰.۴۳	۰.۷۴	۱۳۷۶	۱۹۹۳۲۷	۳۵۶۸۹۶	۵۵۷۵۹۹	ایلام
-۰.۹۴	۱.۴۲	۰.۶۶	۴.۹۶	۰	۱۱۴۵۴۴۲	۲۵۷۹۱۷۸	۳۷۲۴۶۲۰	آذربایجان شرقی
-۰.۰۱	۲.۳	۱.۴	۴.۱۰	۰	۱۱۴۸۰۳۲	۱۹۳۲۵۴۴	۳۰۸۰۵۷۶	آذربایجان غربی
-۲.۱۱	۴.۰۵	۳.۱۱	۱.۳۷	۲۵۶۳	۳۲۵۹۹۳	۷۰۴۳۹۳	۱۰۳۲۹۴۹	بوشهر
-۱.۱۲	۱.۶۵	۱.۴۴	۱۶.۲۱	۱۲۲	۸۷۷۴۳۷	۱۱۳۰۵۸۳۲	۱۲۱۸۳۳۹۱	تهران
-۱.۱۲	۳.۳۳	۰.۸۶	۱.۱۹	۱۴۴۶	۳۷۲۷۴۶	۵۲۱۰۷۱	۸۹۵۲۶۳	چهارمحال و بختیاری
۰.۲۳	۲.۵۸	۰.۸۱	۰.۸۸	۴۵	۲۹۱۴۳۵	۳۷۱۰۵۴	۶۶۲۵۳۴	خراسان جنوبی
-۱.۲۲	۲.۴۹	۱.۴۰	۷.۹۸	۷۸۷	۱۶۸۲۴۰۵	۴۳۱۱۲۱۰	۵۹۹۴۴۰۲	خراسان رضوی
-۱.۲۳	۲.۶۳	۱.۳۵	۱.۱۵	۱۷۸۷	۴۱۹۰۶۸	۴۴۶۸۷۲	۸۶۷۷۲۷	خراسان شمالی
-۰.۵۸	۲.۲۹	۱.۱۷	۶.۰۳	۱۲۰۰۱	۱۳۰۱۲۶۸	۳۲۱۸۴۵۱	۴۵۳۱۷۲۰	خوزستان
-۱.۲۳	۲.۵۶	۱.۰۴	۱.۳۵	۰	۳۸۰۹۲۵	۶۳۴۸۰۹	۱۰۱۵۷۳۴	زنجان
-۰.۵۸	۲.۰۰	۱.۳۷	۰.۸۴	۰	۱۴۴۸۷۳	۴۸۶۳۴۵	۶۳۱۲۱۸	سمنان
۱.۳۲	۰.۸۲	۱.۰۵	۳.۳۷	۳۰۸۸	۱۲۸۸۱۶۰	۱۲۴۳۰۷۹	۲۵۳۴۳۲۷	سیستان و بلوچستان
-۲.۲۲	۳.۲۱	۱.۱۷	۶.۱۲	۱۴۵۷۶	۱۴۷۵۳۵۰	۳۱۰۶۷۳۲	۴۵۹۶۶۵۸	فارس
-۲.۴۴	۲.۴۵	۱.۰۰	۱.۶۰	۵۳۷	۳۲۲۷۸۷	۸۷۸۲۴۱	۱۲۰۱۵۶۵	قزوین
-۲.۶۰	۲.۲۰	۱.۹۳	۱.۵۳	۳	۵۷۹۸	۱۰۹۵۸۷۱	۱۱۵۱۶۷۲	قم
-۲.۷۷	۲.۸۷	۰.۷۳	۱.۹۹	۰	۵۰۷۷۷۱	۸۵۸۷۴	۱۴۹۳۶۴۵	کردستان

متوسط رشد سالیانه ۸۵ تا ۹۰			درصد از کل کشور	جمعیت سال ۱۳۹۰				استان
مناطق روستایی	مناطق شهری	کل		غیر ساکن	مناطق روستایی	مناطق شهری	کل	
۲.۶۶	۱.۷۱	۲.۰۷	۳.۹۱	۶۸۰۲	۱۲۴۲۳۴۴	۱۶۸۹۸۴۲	۲۹۳۱۹۸۸	کرمان
۱.۰۶	۱.۵۴	۰.۶۹	۲.۵۹	۲۵۱۲	۵۸۶۶۲۱	۱۳۵۵۰۹۴	۱۹۴۵۲۲۷	کرمانشاه
-۱.۲۰	۲.۷۸	۰.۷۶	۰.۸۱	۱۴۸۵	۳۱۰۵۱۸	۳۴۶۶۲۶	۶۵۸۶۲۹	کهگیلویه و بویراحمد
۱.۲۰	۲.۶۵	۱.۹۰	۲.۳۶	۷۶۴	۸۷۰۰۶۸	۹۰۶۱۸۲	۱۷۷۷۰۱۴	گلستان
-۲.۳۷	۲.۹۳	۰.۶۲	۳.۳۰	۳	۹۸۳۷۰۱	۱۴۹۷۱۷۰	۲۴۸۰۸۷۴	گیلان
-۰.۴۱	۱.۰۷	۰.۴۴	۲.۳۳	۸۷۶	۶۷۷۴۱۶	۱۰۷۵۹۵۱	۱۷۵۴۲۴۳	لرستان
۰.۳۴	۱.۶۰	۱.۰۲	۴.۰۹	۵	۱۳۹۱۷۸۶	۱۶۸۲۱۵۲	۳۰۷۳۹۴۳	مازندران
-۲.۵۲	۲.۳۱	۰.۹۱	۱.۸۸	۰	۳۶۸۹۵۸	۱۰۴۵۰۰۱	۱۴۱۳۹۵۹	مرکزی
۱.۲۱	۳.۵۸	۲.۳۷	۲.۱۰	۳۳۳۳	۷۸۶۳۷۹	۷۸۸۴۷۱	۱۵۷۸۱۸۳	هرمزگان
-۰.۱۳	۱.۱۹	۰.۶۴	۲.۳۴	۹۹۴	۷۱۶۶۶۹	۱۰۴۰۶۰۵	۱۷۵۸۲۶۸	همدان
-۱.۶۶	۲.۴۱	۱.۶۳	۱.۴۳	۱۶	۱۸۴۸۲۹	۸۸۹۵۸۳	۱۰۷۴۴۲۸	یزد
-۰.۶۳	۲.۱۴	۱.۲۹	۱۰۰.۰۰	۵۶۲۲۵	۲۱۴۴۶۷۸۳	۵۳۶۴۶۶۶۱	۷۵۱۴۹۶۶۹	کل کشور

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

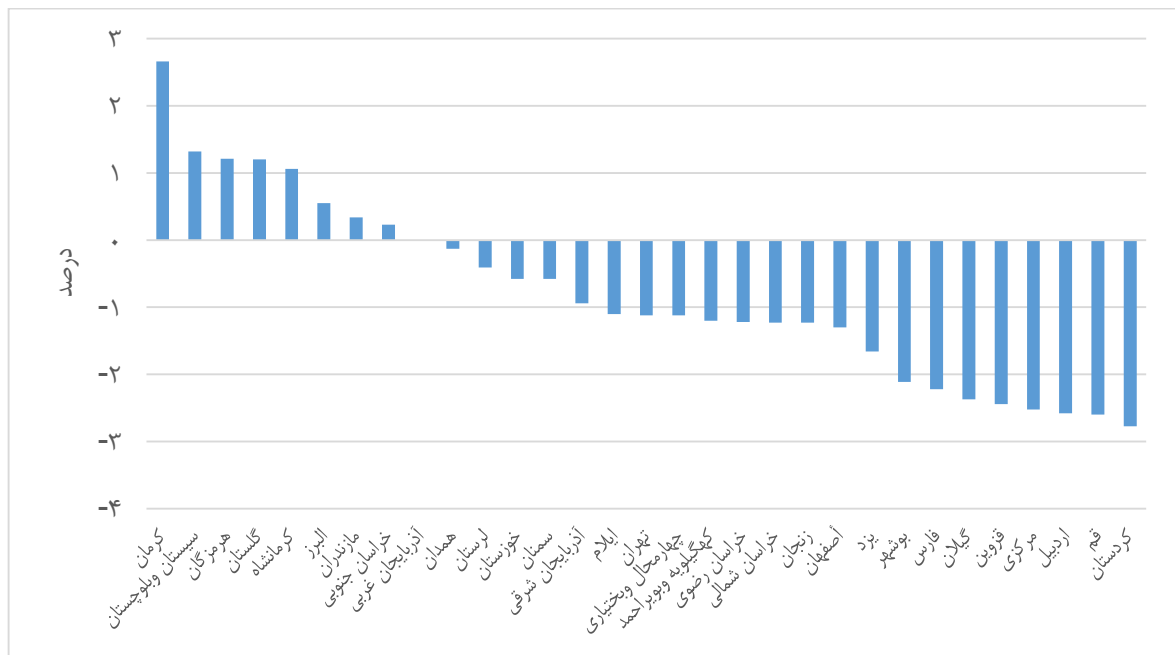
نمودار شماره ۲. نرخ رشد سالیانه جمعیت نقاط شهری استان‌های کشور در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

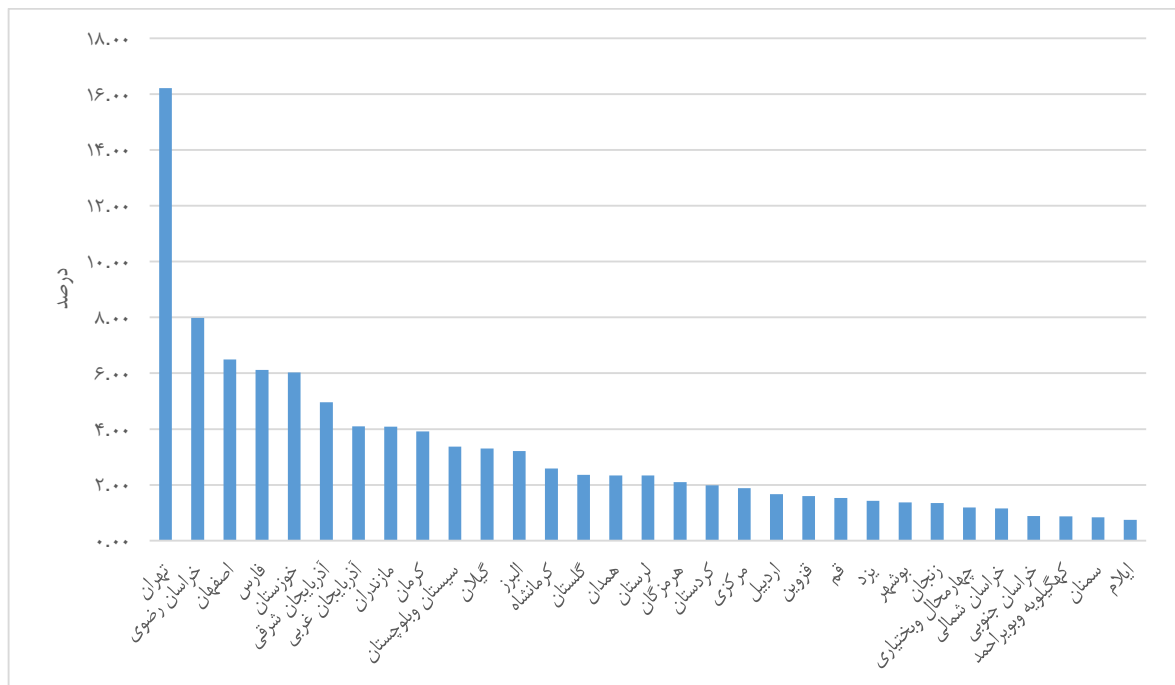

نمودار شماره‌ی ۳. نرخ رشد سالیانه جمعیت نقاط روستایی استان‌های کشور در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

نمودار شماره‌ی ۴. سهم استان‌ها از جمعیت کل کشور در سال ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره ۲. نرخ رشد سالیانه جمعیت در شهرستان‌های استان زنجان به تفکیک نقاط شهری و روستایی

در سال‌های ۹۰-۱۳۴۵

زمان		مکان					
۵۵-	۶۵-۱۳۵۵	۷۵-	۸۵-	۸۵-	۹۰-		
۱۳۴۵	۱۳۵۵-۶۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰		
کل	۳/۰	۱/۴	۰/۷	۱/۸	۱,۰۴		
نقاط شهری	۷/۳	۲/۹	۲/۱	۴/۳	۲,۵۶		استان
نقاط روستایی	۰/۷	۰/۰۲	-۱/۰	۰/۳	-۱,۲۳		
کل	۲/۷	۱/۱	۰/۸	۱/۵	۰,۹۶		ابهر
نقاط شهری	۵/۸	۲/۴	۲/۳	۳/۳	۳,۲۲		
نقاط روستایی	۰/۶	-۰/۲	-۱/۳	-۰/۱	-۳,۴۶		
کل	۰/۱	-۰/۵	-۱/۲	۰/۰۷	۰,۸۹		ایجرود
نقاط شهری	۲/۲	۲/۲	۱/۵	۲/۱	۰,۷۳		
نقاط روستایی	-۰/۱	-۰/۷	-۱/۴	-۰/۰۷	۰,۹۱		
کل	۲/۴	۱/۰	۰/۱	۱/۴	۰,۵۶		خدابنده
نقاط شهری	۷/۰	۴/۲	۲/۵	۴/۱	۵,۰۹		
نقاط روستایی	۱/۹	۰/۳	-۰/۶	۰/۹	-۱,۱۳		
کل	۶/۶	۲/۵	۱/۶	۳/۵	۱,۵۰		خرمدره
نقاط شهری	۸/۸	۳/۰	۲/۲	۴/۶	۱,۶۶		
نقاط روستایی	۲/۵	۱/۳	-۰/۴	۱/۳	۰,۸۴		
کل	۴/۲	۲/۰	۱/۲	۲/۶	۱,۳۶		زنجان
نقاط شهری	۷/۹	۲/۹	۲/۰	۴/۸	۲,۱۴		
نقاط روستایی	-۰/۲	۰/۰۶	-۱/۲	-۰/۱	-۱,۴۱		
کل	۲/۰	۱/۱	۰/۱	۱/۳	۱,۱۸		طارم
نقاط شهری	۳/۵	۵/۴	۲/۰	۳/۱	۴,۳۷		
نقاط روستایی	۱/۸	۰/۶	-۰/۲	۱/۱	۰,۵۴		
کل	۰/۱	-۰/۴	-۱/۳	۰/۰۴	-۱,۱۲		ماه‌نشان
نقاط شهری	۴/۲	۳/۵	۳/۸	۳/۹	۳,۳۴		
نقاط روستایی	-۰/۲	-۰/۷	-۲/۲	-۰/۴	-۲,۲۷		

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۹۰-۱۳۴۵

۶.۳.۱.۱. تعداد و بعد خانوار

جمعیت ۱۰۱۵۷۳۴ نفری استان زنجان در سال ۱۳۹۰ در ۲۸۷۰۸۲ خانوار می‌زیسته‌اند. بر این اساس بعد خانوار در آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن برابر با $\frac{3}{5}$ نفر بوده است.

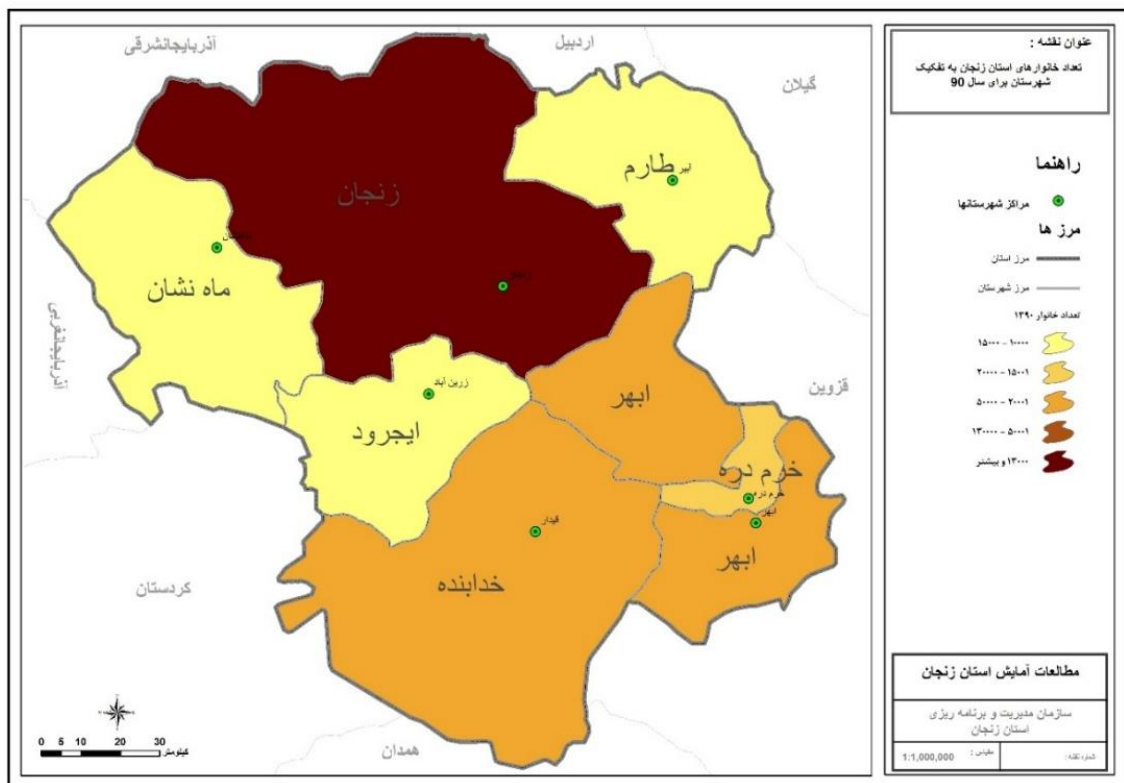
در جدول شماره ۳ تعداد و بعد خانوار استان زنجان طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ گنجانده شده است. مقایسه تعداد خانوارهای استان زنجان در سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که در این ۳۵ سال تعداد خانوارهای استان زنجان حدود ۲,۴ برابر افزایش یافته است و از ۱۱۷۱۵۹ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۲۸۷۰۷۸ نفر در سال ۱۳۹۰ رسیده است. طی این مدت تعداد خانوارهای شهری حدود ۵,۳ برابر شده درحالی‌که تعداد خانوارهای روستایی به حدود ۱,۲ برابر رسیده است.

تعداد خانوارهای استان در فاصله ۹۰-۱۳۸۵ با رشدی معادل $\frac{3}{99}$ درصد در سال افزایش یافته، درحالی‌که جمعیت منطقه طی سال‌های مذکور با رشدی برابر $\frac{1}{04}$ درصد در سال روبرو بوده است. با مقایسه میزان‌های رشد سالانه جمعیت و خانوار در فاصله این ۵ سال، می‌توان نتیجه گرفت رشد سالانه خانوارها نسبت به رشد سالانه جمعیت پیشی گرفته است. از دلایل عمده پیشی گرفتن رشد خانوار نسبت به رشد جمعیت در این چند دهه می‌توان تغییر ساختار جمعیت استان و حجم بالای جوانان در سنین ازدواج نسبت به کل جمعیت و گرایش آن‌ها به ازدواج و تشکیل خانواده دانست.

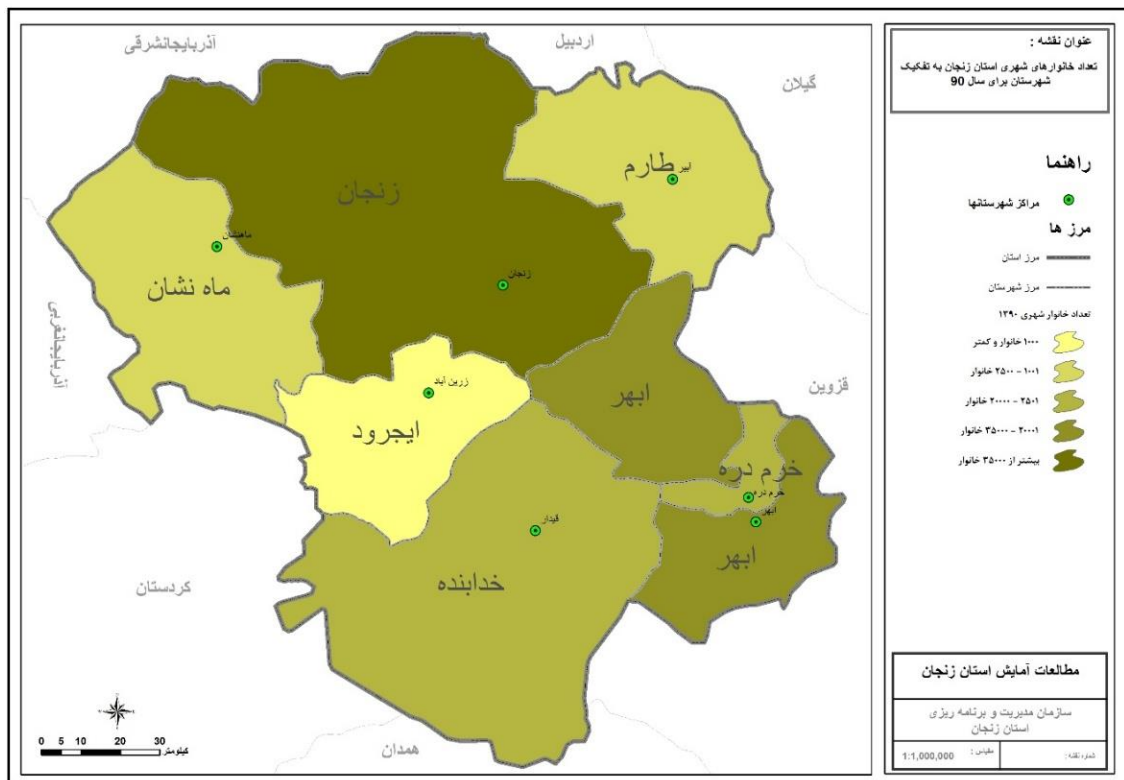

نقشه‌ی شماری ۱. تعداد خانوارهای استان زنجان به تفکیک شهرستان برای سال ۱۳۹۰

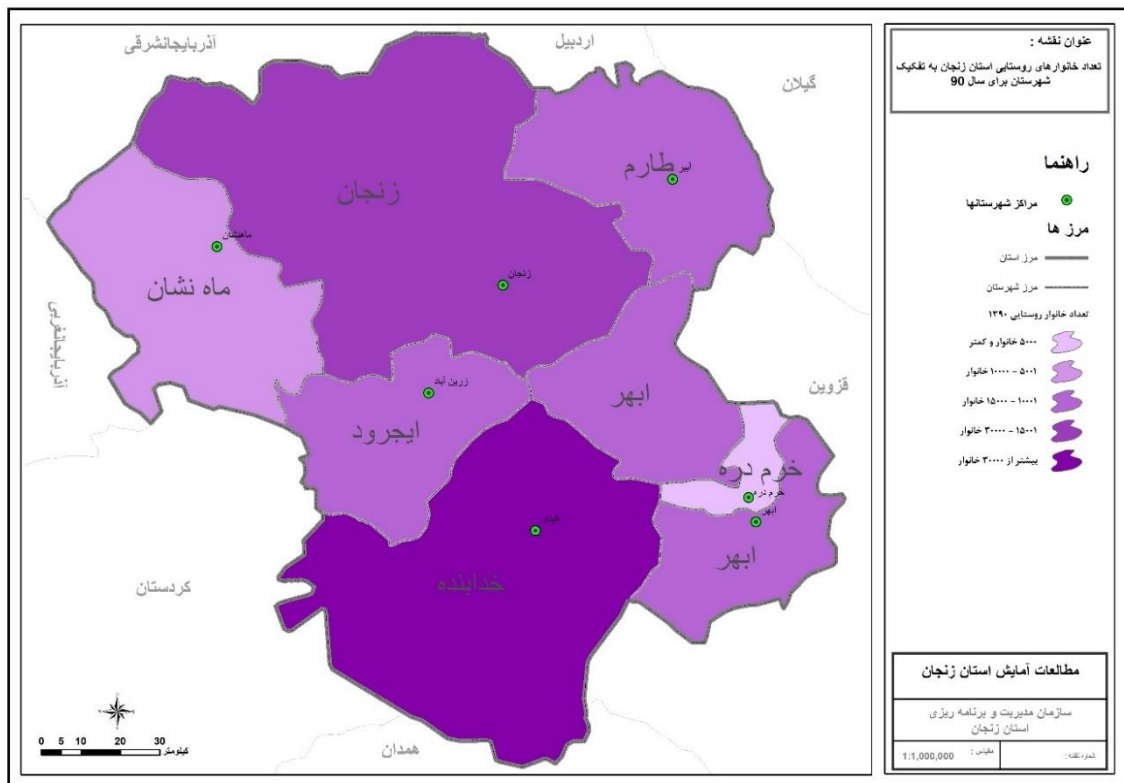

نقشه‌ی شماری ۲. تعداد خانوارهای شهری استان زنجان به تفکیک شهرستان برای سال ۱۳۹۰

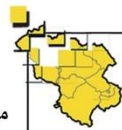
نقشه‌ی شماره‌ی ۳. تعداد خانوارهای روستایی استان زنجان به تفکیک شهرستان برای سال ۱۳۹۰

جدول شماره ۳ و نمودار شماره ۵ تغییرات تعداد و بعد خانوار را در سال ۱۳۵۵ الی ۱۳۹۰ نشان می‌دهد. میانگین بعد خانوار استان زنجان از ۵ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۳/۵ نفر در سال ۱۳۸۵ رسیده است. یعنی در این ۳۵ سال ۱/۵ نفر از بعد خانوار کاسته شده است. مقدار این کاهش در مناطق شهری برابر ۱/۵ نفر و در مناطق روستایی برابر ۱/۴ نفر بوده است.

طبق نتایج جدول شماره ۵ در سال ۱۳۹۰ میانگین تعداد افراد خانوار در استان زنجان ۳/۵۴ نفر، در مناطق شهری ۳/۵۱ نفر و در مناطق روستایی ۳/۵۹ نفر بوده است. میانگین بعد خانوار برای کل کشور ۳/۵۵ نفر و در مناطق شهری و روستایی کشور به ترتیب به میزان ۳/۴۸ و ۳/۷۳ نفر بوده است. نتیجه مقایسه بعد خانوار در محدوده استان با کل کشور نشان می‌دهد که به‌طور متوسط خانوارهای منطقه مورد مطالعه پرجمعیت‌تر از خانوارهای کل کشور و در مناطق روستایی اندکی کم‌جمعیت‌تر از مناطق روستایی کشور هستند.

بررسی میزان بعد خانوار در شهرستان‌های استان زنجان در سال ۱۳۹۰ طبق جدول شماره ۵ نشان می‌دهد، بیشترین میزان بعد خانوار به میزان ۳,۷۳ نفر در شهرستان خداآبند و کمترین میزان آن در شهرستان ابهر به میزان

۳,۴۲ نفر بوده است. بررسی این میانگین در نقاط شهری این شهرستان‌ها نشان می‌دهد بیشترین میزان بعد خانوار در نقاط شهری مربوط به ایجرود به میزان ۴/۶ نفر و کمترین آن مربوط به شهرستان‌های ابهر و خرمدره به ترتیب به میزان ۳,۴۲ و ۳,۴۳ نفر بوده است. در این میان نقاط روستایی شهرستان‌های خدابنده و زنجان به ترتیب با ۳,۶۹ و ۳,۶۸ نفر دارای خانواده‌های پرجمعیت‌تری نسبت به سایر شهرستان‌ها بوده‌اند و در نقطه مقابل خانوارهای نقاط روستایی شهرستان ابهر با ۳,۴۰ نفر در هر خانوار کم‌جمعیت‌تر از ساکنان سایر شهرستان‌های استان بوده‌اند.

بررسی تغییرات روند بعد خانوار در شهرستان‌های استان زنجان در دوره ۷۵-۸۵ نشان می‌دهد که اندازه آن در پایان دوره با کاهش مواجه بوده است. در این مدت بیشترین کاهش بعد خانوار متعلق به شهرستان ایجرود (از ۵/۳ به ۴/۱) بوده است و کمترین مقدار کاهش بعد خانوار با ۰/۹ نفر در شهرستان‌های زنجان و طارم رخ داده است.

در مناطق شهری شهرستان‌های استان زنجان، بیشترین کاهش بعد خانوار در دهه ۷۵-۸۵ در نقاط شهری شهرستان ایجرود (۱/۸ نفر) و کمترین کاهش بعد خانوار مربوط به نقاط شهری شهرستان‌های ابهر و زنجان (۰/۹ نفر) بوده است. در مناطق روستایی شهرستان‌های استان زنجان، بیشترین کاهش بعد خانوار در دهه ۷۵-۸۵ در نقاط روستایی شهرستان‌های ابهر و ایجرود (۱/۲ نفر) و کمترین کاهش بعد خانوار مربوط به نقاط روستایی شهرستان‌های ماه‌نشان (۰/۹ نفر) بوده است. بر اساس نتایج مورد بحث، همواره بعد خانوار در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری بوده است و کاهش این میزان در طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۵، در مناطق شهری شهرستان‌ها بیشتر از مناطق روستایی آن‌ها بوده است.

بررسی روند تغییرات بعد خانوار در شهرستان‌های استان زنجان طی ۵ سال اخیر در دوره ۹۰-۱۳۸۵ نشان می‌دهد که میانگین بعد خانوار شهرستان‌های استان زنجان در پایان دوره با کاهش مواجه شده است. بیشترین میزان کاهش بعد خانوار طی ۵ سال اخیر متعلق به شهرستان خرمدره (از ۴,۶ به ۳,۷۳) بوده است و کمترین میزان کاهش بعد خانوار با ۰,۴۷ و ۰,۴۸ نفر به ترتیب در شهرستان‌های زنجان و ابهر رخ داده است.

در مناطق شهری شهرستان‌های استان بیشترین کاهش بعد خانوار طی دوره ۵ ساله ۹۰-۱۳۸۵ در نقاط شهری شهرستان ایجرود (۰,۶۱ نفر) و کمترین کاهش بعد خانوار مربوط به نقاط شهری شهرستان خرمدره به میزان ۰,۳۷ نفر بوده است. بیشترین میزان کاهش بعد خانوار طی این دوره در نقاط روستایی استان نیز مربوط به شهرستان خدابنده (۱,۰۱ نفر) و کمترین کاهش بعد خانوار مربوط به شهرستان‌های ایجرود و طارم به میزان (۰,۵۷ نفر) بوده است. دقت

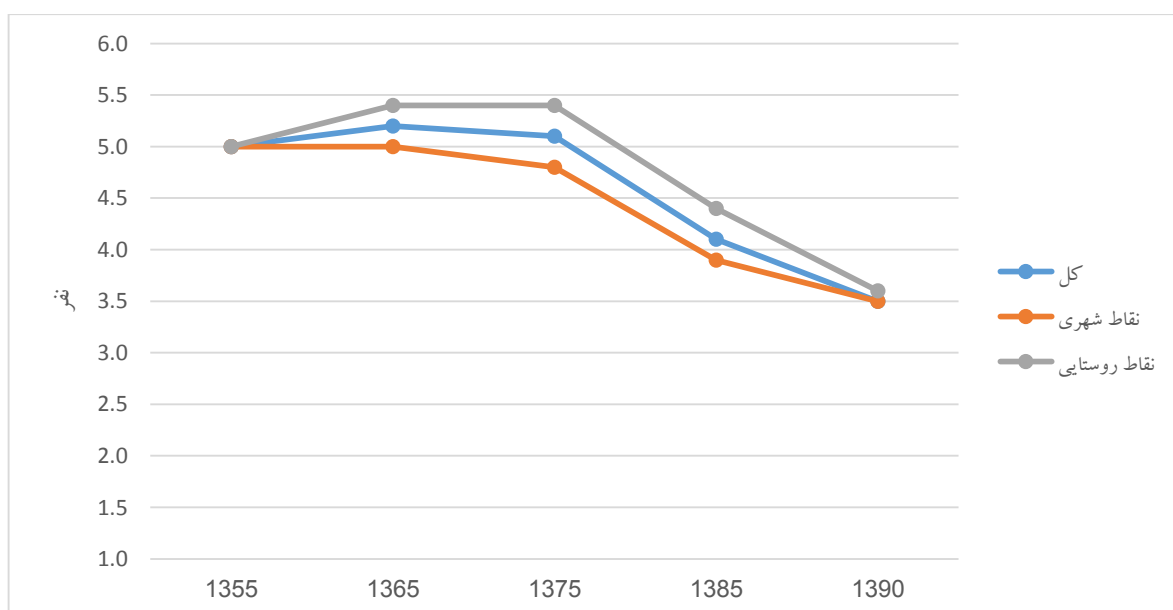
در نتایج مذکور نشان می‌دهد همانند دوره ۸۵-۱۳۷۵ بعد خانوار در مناطق روستایی استان بیشتر از مناطق شهری بوده است، با این تفاوت که کاهش این میزان طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ در مناطق شهری شهرستان‌های استان زنجان بیشتر از مناطق روستایی بوده است اما در دوره ۹۰-۱۳۸۵ میزان کاهش بعد خانوار در مناطق روستایی استان بیشتر از مناطق شهری بوده است. مطابق اطلاعات جدول شماره ۵ طی این دوره پنج‌ساله بعد خانوار استان زنجان ۰,۵۶ نفر کاهش یافته است. میزان این کاهش در مناطق شهری ۰,۳۹ نفر در مناطق روستایی ۰,۸۱ نفر بوده است (نمودارهای شماره ۶، ۷ و ۸).

جدول شماره‌ی ۳. تعداد و بعد خانوار استان زنجان به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال‌های ۹۰-۱۳۵۵

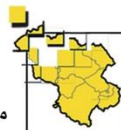
سال	تعداد خانوار			بعد خانوار		
	کل	نقاط شهری	نقاط	کل	نقاط شهری	نقاط
۱۳۵۵	۱۱۷۱۵۹	۳۴۱۱۶	۸۳۰۴۳	۵	۵	۵
۱۳۶۵	۱۵۰۲۲۴	۶۷۱۷۲	۸۳۰۵۲	۵/۲	۵	۵/۴
۱۳۷۵	۱۷۶۸۲۲	۹۳۷۵۳	۸۳۰۶۹	۵/۱	۴/۸	۵/۴
۱۳۸۵	۲۳۶۱۱۵	۱۴۳۰۷۹	۹۳۰۳۶	۴/۱	۳/۹	۴/۴
۱۳۹۰	۲۸۷۰۸۲	۱۸۱۰۷۸	۱۰۶۰۰۴	۳/۵	۳/۵	۳/۶

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۹۰-۱۳۵۵

نمودار شماره‌ی ۵. تغییرات بعد خانوار استان زنجان به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال‌های ۹۰-۱۳۵۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۹۰-۱۳۵۵

جدول شماره‌ی ۴. تعداد و بعد خانوار به تفکیک نقاط شهری و روستایی در شهرستان‌های استان زنجان در

سال ۱۳۸۵

بعد خانوار			تعداد خانوار			مکان
نقاط روستایی	نقاط شهری	کل	نقاط روستایی	نقاط شهری	کل	
۴/۴	۳/۹	۴/۱	۹۳۰۳۶	۱۴۳۰۷۹	۲۳۶۱۱۵	استان زنجان
۴/۰	۳/۸	۳/۹	۱۴۶۴۸	۲۶۷۴۰	۴۱۳۸۸	ابهر
۴/۰	۴/۶	۴/۱	۸۳۰۴	۷۴۰	۹۰۴۴	ایجرود
۴/۷	۴/۳	۴/۶	۲۶۶۲۷	۹۵۴۹	۳۶۱۷۶	خدابنده
۴/۴	۳/۸	۴/۰	۲۷۶۳	۱۲۵۷۹	۱۵۳۴۲	خرمدره
۴/۴	۳/۹	۴/۰	۲۴۱۰۱	۸۹۹۲۸	۱۱۴۰۲۹	زنجان
۴/۱	۳/۹	۴/۱	۹۰۰۸	۱۷۴۹	۱۰۷۵۷	طارم
۴/۶	۴/۴	۴/۵	۷۵۸۵	۱۷۹۴	۹۳۷۹	ماه‌نشان

مأخذ: نتایج سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۵. تعداد و بعد خانوار به تفکیک نقاط شهری و روستایی در شهرستان‌های استان زنجان در

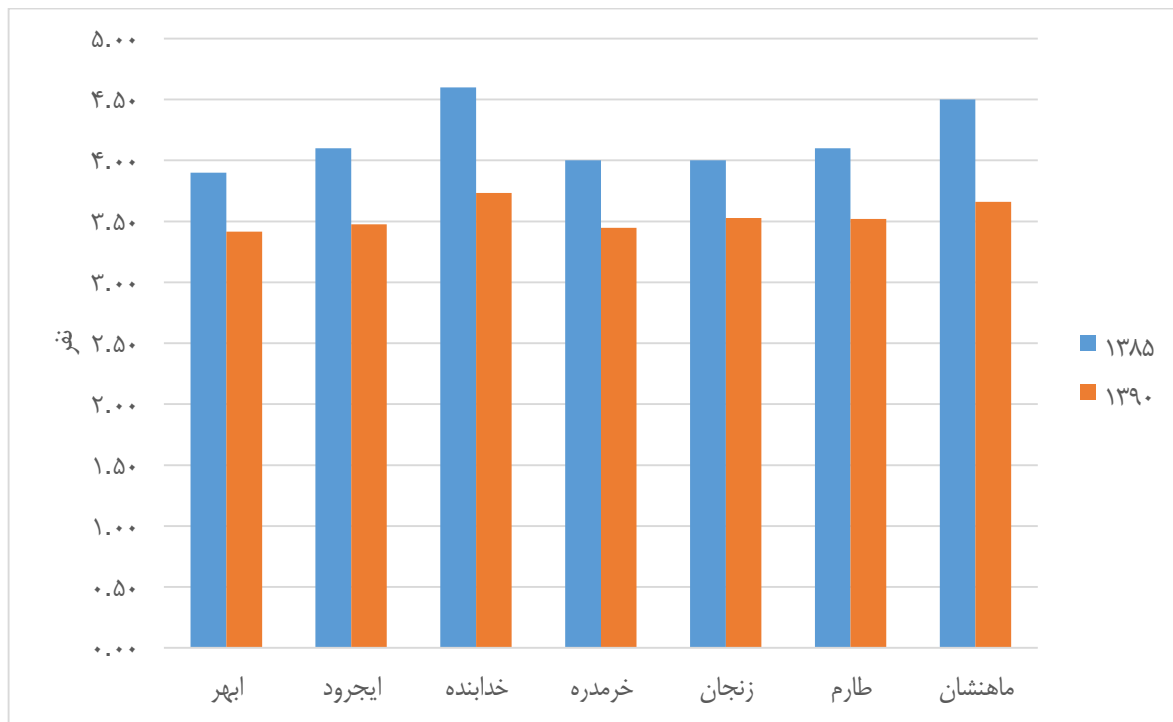
سال ۱۳۹۰

بعد خانوار			تعداد خانوار			نام شهرستان
نقاط روستایی	نقاط شهری	کل	نقاط روستایی	نقاط شهری	کل	
۳.۴	۳.۴	۳.۴	۱۴۶۱۸	۳۴۸۹۳	۴۹۵۱۱	ابهر
۳.۴	۴.۰	۳.۵	۱۰۱۶۰	۸۹۲	۱۱۰۵۲	ایجرود
۳.۷	۳.۸	۳.۷	۳۱۷۰۱	۱۳۷۰۴	۴۵۴۰۵	خدابنده
۳.۵	۳.۴	۳.۴	۲۶۰۳	۱۵۳۰۷	۱۸۹۱۰	خرمدره
۳.۷	۳.۵	۳.۵	۲۶۵۵۱	۱۱۱۳۹۲	۱۳۷۹۴۳	زنجان
۳.۵	۳.۵	۳.۵	۱۰۷۹۶	۲۴۵۰	۱۳۲۴۶	طارم
۳.۶	۳.۹	۳.۷	۸۵۷۵	۲۴۴۰	۱۱۰۱۵	ماه‌نشان
۳.۶	۳.۵	۳.۵	۱۰۶۰۰۴	۱۸۱۰۷۸	۲۸۷۰۸۲	کل

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

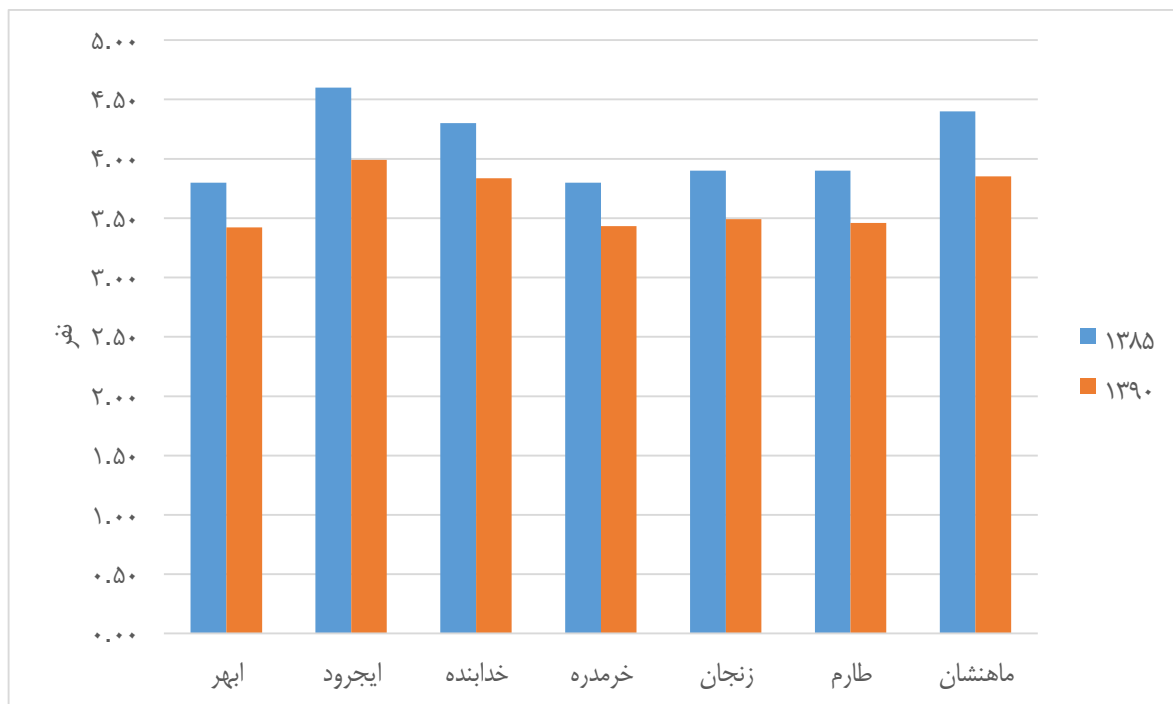

نمودار شماره‌ی ۶. تغییرات بعد خانوار استان زنجان به تفکیک شهرستان در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵

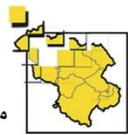
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۹۰-۱۳۸۵

نمودار شماره‌ی ۷. تغییرات بعد خانوار در نقاط شهری شهرستان‌های استان زنجان در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵

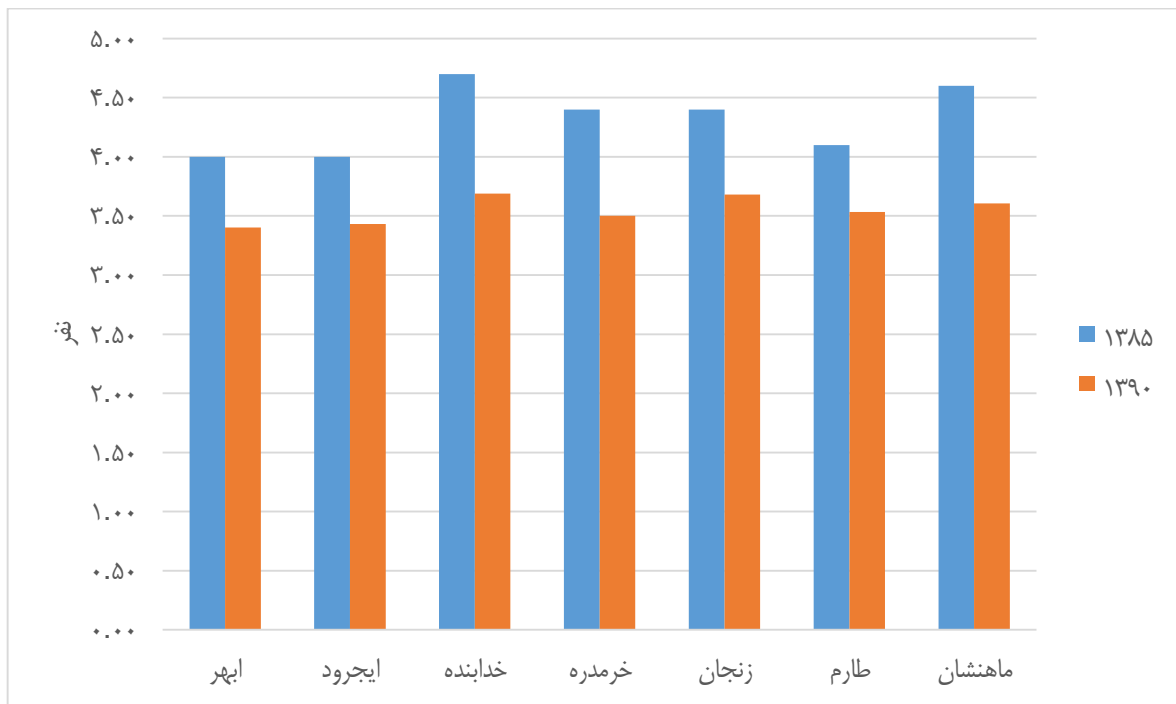

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۹۰-۱۳۸۵

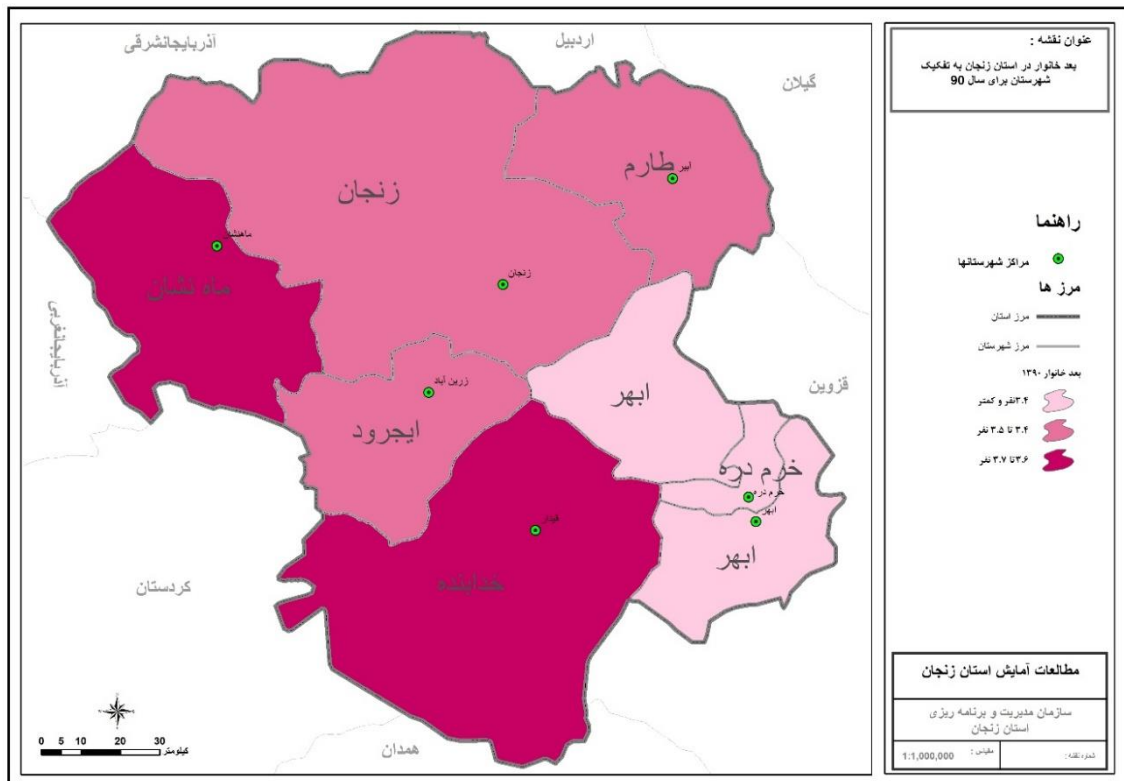

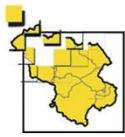
نمودار شماره‌ی ۸. تغییرات بعد خانوار در نقاط روستایی شهرستان‌های استان در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵

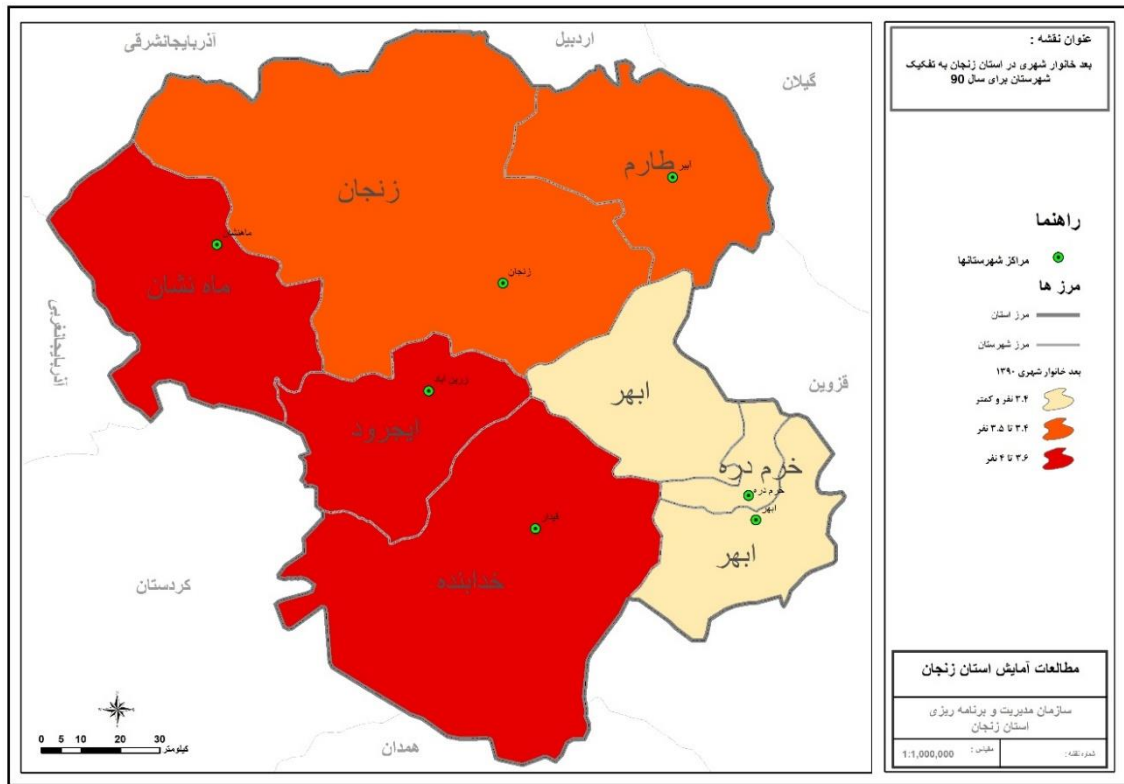
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۹۰-۱۳۸۵

نقشه‌ی شماره‌ی ۴. بعد خانوار در استان زنجان به تفکیک شهرستان برای سال ۱۳۹۰

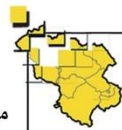

نقشه‌ی شماره‌ی ۵. بعد خانوار در استان زنجان به تفکیک شهرستان برای سال ۱۳۹۰

۳.۱.۱.۳.۶. چگونگی توزیع جمعیت استان

بررسی چگونگی توزیع جمعیت در استان زنجان آشکار می‌سازد که ساکنان این استان به طرز ناهمگون و نامتوازی در شهرستان‌ها پراکنده شده‌اند. سهم چشم‌گیری از جمعیت (۸۱/۲۵ درصد) در سه شهرستان زنجان (۴۷/۹ درصد)، خدابنده (۱۶/۶۹ درصد) و ابهر (۱۶/۶۶ درصد) به سر می‌برند. به این ترتیب چهار شهرستان خرم‌دره (۶/۴۲ درصد)، طارم (۴/۵۹ درصد)، ماه‌نشان (۳/۹۷ درصد) و ایجرود (۳/۷۸ درصد) کمترین جمعیت را در خود جای داده‌اند. پراکندگی جمعیت در مناطق شهری از این هم ناهمگون‌تر بوده است زیرا ۶۱/۲۵ درصد جمعیت شهری در شهرستان زنجان، ۱۸/۸۲ درصد آن در شهرستان ابهر (شهر ابهر، سلطانیه، صائین قلعه و هیدج)، ۸/۲۸ درصد در شهرستان خرم‌دره (شهر خرم‌دره) و ۸/۲۸ درصد در شهرستان خدابنده (شهرهای قیدار، سجاس، گرماب، زرین رود و سهرورد) سکونت داشته‌اند. کمترین جمعیت شهری نیز در شهرستان‌های ماه‌نشان (۱/۴۸ درصد)، طارم (۱/۳۴)

درصد) و ایجرود (۰/۵۶ درصد) سکنی گزیده‌اند. به این ترتیب می‌توان به تمرکز جمعیت در شهر زنجان (چهار برابر شهر بعد از خود- ابهر) اشاره کرد که بی ارتباط به تمرکز سیاسی، اقتصادی و فرهنگی نمی‌باشد.

پراکندگی جمعیت در مناطق روستایی از همگونی بیشتری برخوردار می‌باشد. بیشترین سهم جمعیت روستایی به ترتیب در شهرستان‌های خدابنده (۳۰/۷۱ درصد)، زنجان (۲۵/۶۵ درصد) و ابهر (۱۳/۰۵ درصد) دیده می‌شود که پرجمعیت‌ترین شهرستان‌های استان نیز می‌باشند. کمترین سهم جمعیت روستایی در شهرستان‌های خرمدره (۳/۳۱ درصد)، طارم (۹/۱۵ درصد)، ماه‌نشان (۸/۱۱ درصد) و ایجرود (۹/۱۵ درصد) زندگی می‌کرده‌اند. در جداول شماره ۶ و ۷ چگونگی توزیع جمعیت در شهرستان‌های استان زنجان به تفکیک مناطق شهری و روستایی طی دو دوره سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ آورده شده است که مقایسه این دو جدول نشان می‌دهد طی این پنج سال سهم جمعیت شهرستان‌های استان زنجان تغییر چشمگیری نداشته است.

جدول شماره ۶. چگونگی توزیع جمعیت شهرستان‌های استان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک مناطق شهری و

روستایی

شهرستان	کل	درصد	شهری	درصد	روستایی	درصد
ابهر	۱۶۱۲۵۷	۱۶,۷	۱۰۱۹۵۵	۱۸,۲	۵۹۳۰۲	۱۴,۶
ایجرود	۳۶۷۴۴	۳,۸	۳۴۳۳	۰,۶	۳۳۳۱۱	۸,۲
خدابنده	۱۶۴۸۶۴	۱۷,۱	۴۱۰۱۸	۷,۳	۱۲۳۸۴۶	۳۰,۶
خرم‌دره	۶۰۴۹۹	۶,۳	۴۸۳۹۸	۸,۷	۱۲۱۰۱	۳
زنجان	۴۵۴۶۱۶	۴۷,۱	۳۴۹۷۱۳	۶۲,۵	۱۰۴۹۰۳	۲۵,۹
طارم	۴۳۹۶۴	۴,۶	۶۸۴۵	۱,۲	۳۷۱۱۹	۹,۲
ماه‌نشان	۴۲۶۵۷	۴,۴	۷۹۷۸	۱,۴	۳۴۶۷۹	۸,۶
کل استان	۹۶۴۶۰۱	۱۰۰	۵۵۹۳۳۰	۱۰۰	۴۰۵۲۶۱	۱۰۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

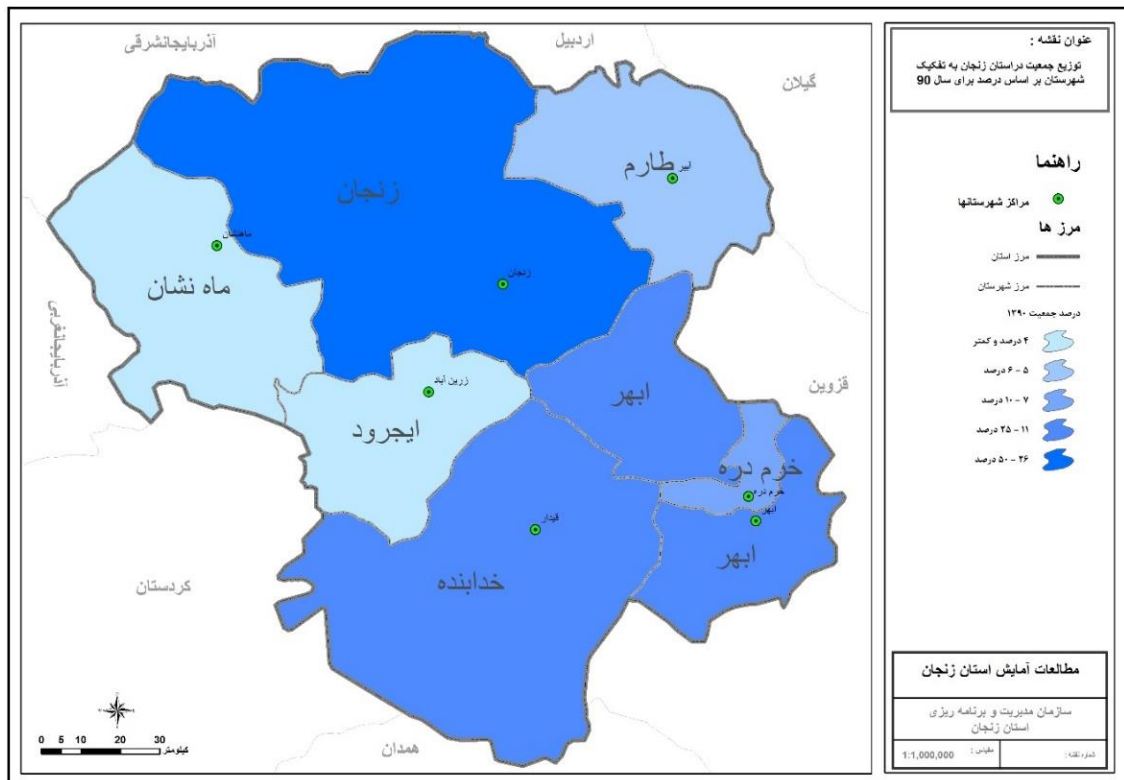
جدول شماره‌ی ۷. چگونگی توزیع جمعیت شهرستان‌های استان زنجان در ۱۳۹۰ به تفکیک مناطق شهری و

روستایی

نام شهرستان	تعداد جمعیت		درصد	
	کل	نقاط شهری	کل	نقاط شهری
ابهر	۱۶۹۱۷۶	۱۱۹۴۵۴	۱۶.۶۶	۱۸.۸۲
ایجرود	۳۸۴۱۶	۳۵۶۰	۳.۷۸	۰.۵۶
خدابنده	۱۶۹۵۵۳	۵۲۵۷۲	۱۶.۶۹	۸.۲۸
خرمدره	۶۵۱۶۶	۵۲۵۴۸	۶.۴۲	۸.۲۸
زنجان	۴۸۶۴۹۵	۳۸۱۷۹۶	۴۷.۹۰	۶۱.۲۵
طارم	۴۶۶۱۶	۸۴۷۸	۴.۵۹	۱.۳۴
ماه‌نشان	۴۰۳۱۲	۹۴۰۱	۳.۹۷	۱.۴۸
کل	۱۰۱۵۷۳۴	۶۳۴۸۰۹	۳۸۰۹۲۵	۱۰۰.۰۰

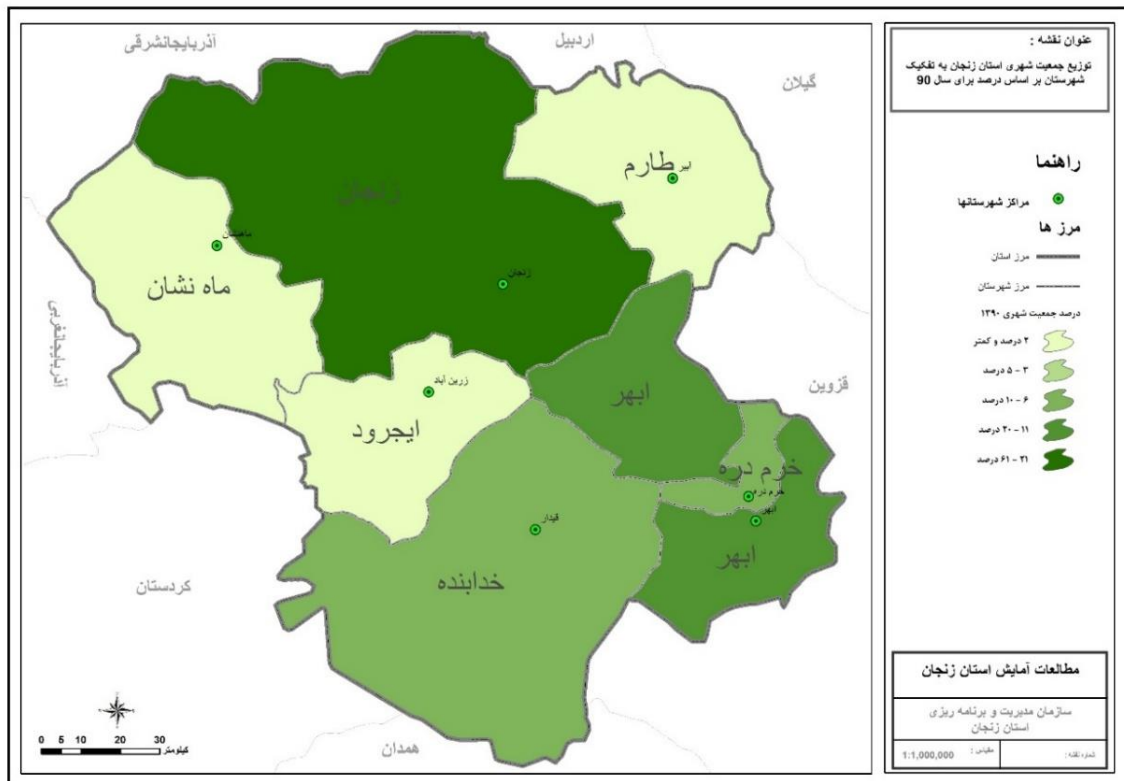
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

نقشه شماره‌ی ۶. توزیع جمعیت در استان زنجانم به تفکیک شهرستان بر اساس درصد برای سال ۱۳۹۰

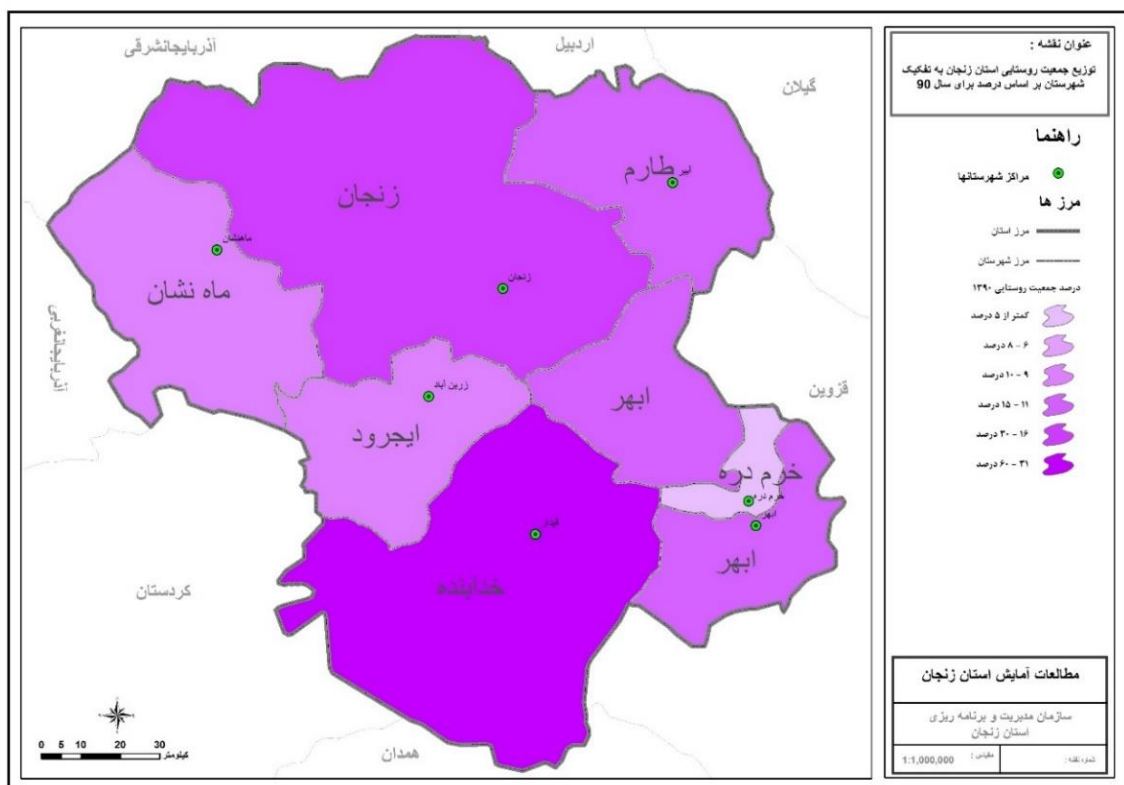

نقشه‌ی شماره‌ی ۷. توزیع جمعیت شهری استان زنجان به تفکیک شهرستان بر اساس درصد برای سال ۱۳۹۰

نقشه‌ی شماره‌ی ۸. توزیع جمعیت روستایی استان زنجان به تفکیک شهرستان بر اساس درصد برای سال ۱۳۹۰

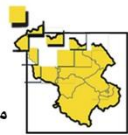
۶.۳.۱.۱. تراکم جمعیت

بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ مساحت استان زنجان ۲۲۱۶۴ کیلومتر بوده است، با در نظر گرفتن جمعیت ۱۰۱۵۷۳۴ نفری استان زنجان در سال مذکور می‌توان نتیجه گرفت در هر کیلومتر از مساحت استان زنجان ۴۶ نفر سکونت داشته‌اند. مقایسه این میزان با متوسط کشوری حکایت از برابری تراکم جمعیت در استان با متوسط تراکم جمعیت در کشور است. در جدول شماره ۸ تراکم جمعیت در استان‌های مختلف کشور در سال ۱۳۹۰ آورده شده است و نشان می‌دهد استان زنجان از حیث تراکم جمعیت رتبه نوزدهم را در میان سایر استان‌های کشور داشته است.

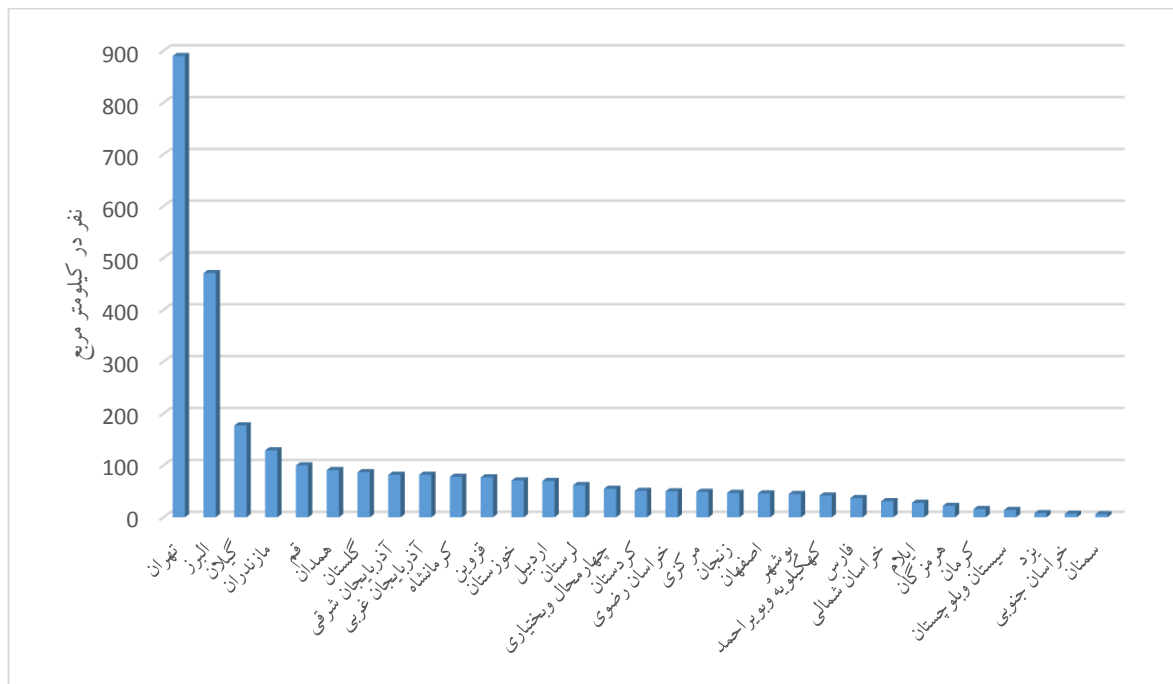
مقایسه تراکم جمعیت در شهرستان‌های استان نشان می‌دهد که بیشترین تراکم در شهرستان خرمدره با ۱۶۰/۱ نفر در کیلومتر بوده است و پس از آن شهرستان زنجان با ۷۱/۹ نفر در کیلومتر مربع، ابهر با ۵۶/۵ نفر در کیلومتر مربع و خداآینده با ۳۲/۹ نفر در کیلومتر مربع متراکم‌ترین و شهرستان‌های ایجرود با ۲۱ نفر در کیلومتر مربع و ماه‌نشان با ۱۴/۵ نفر در کیلومتر مربع و طارم با ۲۰/۹ نفر در کیلومتر مربع کم‌تراکم‌ترین شهرستان‌های استان بوده‌اند. از عمده‌ترین علل بالا بودن تراکم در شهرستان‌های خرمدره و زنجان، نسبت بالای میزان شهرنشینی این شهرستان‌ها می‌باشد. در شهرستان خرمدره تعداد محدود نقاط روستایی و در شهرستان زنجان جمعیت انبوه شهر زنجان موجب بالا بودن تراکم در منطقه شده است. بر همین اساس، تراکم شهرستان خرمدره ۲/۲ برابر شهرستان زنجان، ۲/۸ برابر شهرستان ابهر و ۴/۸ برابر شهرستان خداآینده بوده است.

بررسی روند تغییرات تراکم جمعیت طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵ در محدوده‌های کنونی شهرستان‌های استان حاکی از آن است که تراکم جمعیت بطور یکنواخت افزایش نیافته و طی ۳۵ سال گذشته بعضی از شهرستان‌های استان مطلوبیت بیشتری برای اسکان جمعیت یافته‌اند. در این مدت تراکم جمعیت در استان از ۲۶/۳۹ نفر در کیلومتر مربع به ۴۵/۸ نفر افزایش یافته است که نشان می‌دهد تراکم جمعیت طی این چند دهه ۱/۷ برابر شده است. این نسبت در شهرستان‌های منطقه به شرح جدول شماره ۹ بوده است.

در حقیقت با بررسی نتایج ارائه شده می‌توان اولویت‌های اسکان جمعیت در نقاط شهری، روستایی شهرستان‌های استان را شناخت و به مسیر عمده مهاجران پی برد و در صورت لزوم به سیاست‌گذاری اسکان جمعیتی پرداخت. با توجه به تغییرات محدوده‌ها در نقاط شهری و روستایی استان در طی سه دهه اخیر، مساحت این مناطق با توجه به محدوده سال ۱۳۸۵ محاسبه شده است.

نمودار شماره‌ی ۹. مقایسه میزان تراکم جمعیت استان زنجان با سایر استان‌های کشور در سال ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۸. میزان تراکم جمعیت در کشور به تفکیک استان در سال ۱۳۹۰ و مقایسه آن با استان زنجان

استان	مساحت (کیلومتر مربع)	جمعیت	سهم مساحتی	سهم جمعیتی	تراکم
تهران	۱۳,۶۹۲	۱۲,۱۸۳,۳۹۱	۰,۸	۱۶,۲	۸۹۰
البرز	۵,۱۲۲	۲,۴۱۲,۵۱۳	۰,۳	۳,۲	۴۷۱
گیلان	۱۴,۰۴۲	۲,۴۸۰,۸۷۴	۰,۹	۳,۳	۱۷۷
مازندران	۲۳,۸۴۲	۳,۰۷۳,۹۴۳	۱,۵	۴,۱	۱۲۹
قم	۱۱,۵۲۶	۱,۱۵۱,۶۷۲	۰,۷	۱,۵	۱۰۰
همدان	۱۹,۳۶۸	۱,۷۵۸,۲۶۸	۱,۲	۲,۳	۹۱
گلستان	۲۰,۳۶۷	۱,۷۷۷,۰۱۴	۱,۳	۲,۴	۸۷
آذربایجان شرقی	۴۵,۶۵۱	۳,۷۲۴,۶۲۰	۲,۸	۵,۰	۸۲
آذربایجان غربی	۳۷,۴۱۱	۳,۰۸۰,۵۷۶	۲,۳	۴,۱	۸۲
کرمانشاه	۲۵,۰۰۹	۱,۹۴۵,۲۲۷	۱,۵	۲,۶	۷۸
قزوین	۱۵,۵۶۷	۱,۲۰۱,۵۶۵	۱,۰	۱,۶	۷۷
خوزستان	۶۴,۰۵۵	۴,۵۳۱,۷۲۰	۳,۹	۶,۰	۷۱
اردبیل	۱۷,۸۰۰	۱,۲۴۸,۴۸۸	۱,۱	۱,۷	۷۰
لرستان	۲۸,۲۹۴	۱,۷۵۴,۲۴۳	۱,۷	۲,۳	۶۲

استان	مساحت (کیلومتر مربع)	جمعیت	سهم مساحتی	سهم جمعیتی	تراکم
چهارمحال و بختیاری	۱۶,۳۲۸	۱,۹۵,۲۶۳	۱,۰	۱,۲	۵۵
کردستان	۲۹,۱۳۷	۱,۴۹۳,۶۴۵	۱,۸	۲,۰	۵۱
خراسان رضوی	۱۱۸,۸۵۱	۵,۹۹۴,۴۰۲	۷,۳	۸,۰	۵۰
مرکزی	۲۹,۱۲۷	۱,۴۱۳,۹۵۹	۱,۸	۱,۹	۴۹
زنجان	۲۱,۷۷۳	۱,۰۱۵,۷۳۴	۱,۳	۱,۴	۴۷
اصفهان	۱۰۷,۰۱۸	۴,۸۷۹,۳۱۲	۶,۶	۶,۵	۴۶
بوشهر	۲۲,۷۴۳	۱,۰۳۲,۹۴۹	۱,۴	۱,۴	۴۵
کهگیلویه و بویراحمد	۱۵,۵۰۴	۶۵۸,۶۲۹	۱,۰	۰,۹	۴۲
فارس	۱۲۲,۶۰۸	۴,۵۹۶,۶۵۸	۷,۵	۶,۱	۳۷
خراسان شمالی	۲۸,۴۳۴	۸۶۷,۷۲۷	۱,۷	۱,۲	۳۱
ایلام	۲۰,۱۳۳	۵۵۷,۵۹۹	۱,۲	۰,۷	۲۸
هرمزگان	۷۰,۶۹۷	۱,۵۷۸,۱۸۳	۴,۳	۲,۱	۲۲
کرمان	۱۸۰,۷۲۶	۲,۹۳۸,۹۸۸	۱۱,۱	۳,۹	۱۶
سیستان و بلوچستان	۱۸۱,۷۸۵	۲,۵۳۴,۳۲۷	۱۱,۲	۳,۴	۱۴
یزد	۱۲۹,۲۸۵	۱,۰۷۴,۴۲۸	۷,۹	۱,۴	۸
خراسان جنوبی	۹۵,۳۸۵	۶۶۲,۵۳۴	۵,۹	۰,۹	۷
سمنان	۹۷,۴۹۱	۶۳۱,۲۱۸	۶,۰	۰,۸	۶
کل کشور	۱,۶۲۸,۷۷۱	۷۵,۱۴۹,۶۶۹	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۴۶

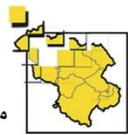
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۹. تراکم جمعیت در استان زنجان به تفکیک شهرستان در سال‌های ۹۰-۱۳۵۵

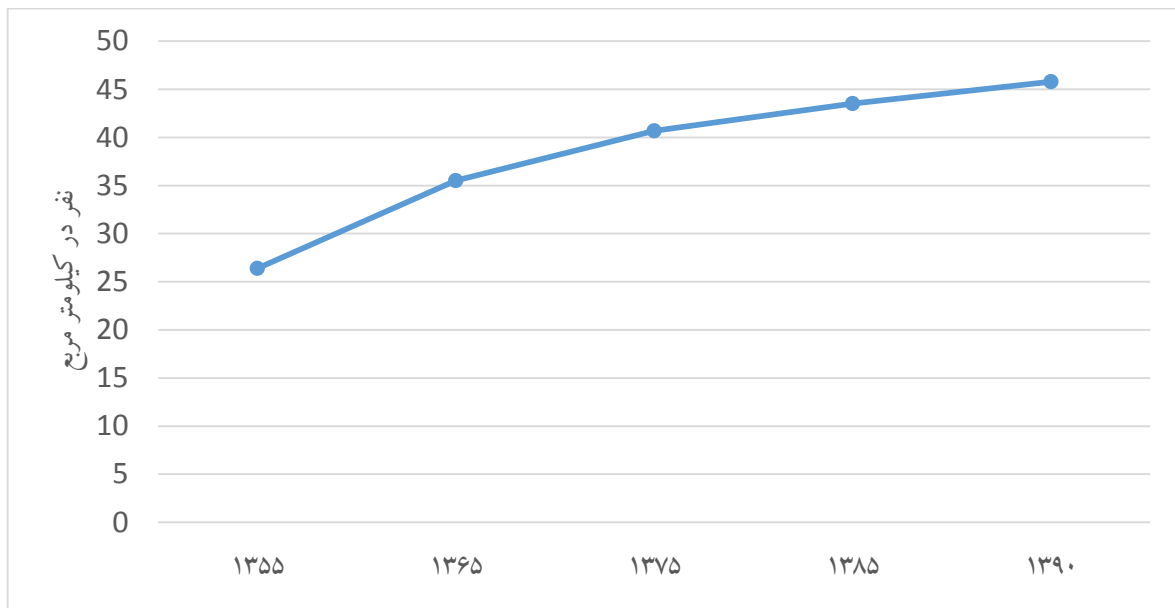
شهرستان	۱۳۵۵ (نفر در km^2)	۱۳۶۵ (نفر در km^2)	۱۳۷۵ (نفر در km^2)	۱۳۸۵ (نفر در km^2)	۱۳۹۰ (نفر در km^2)
ابهر	۴۳/۰۳	۴۴/۳۴	۴۹/۶۵	۵۳/۸۷	۵۶.۵
ایجرود	۲۳/۶۲	۲۳/۸۶	۲۲/۶۶	۲۰/۰۸	۲۱.۰
خدابنده	۲۲/۵۹	۲۸/۷۶	۳۱/۶۶	۳۲	۳۲.۹
خرمدره	۵۲/۲۸	۹۹/۰۰	۱۲۶/۹۸	۱۴۸/۶۵	۱۶۰.۱
زنجان	۳۲/۵۶	۴۹/۲۶	۵۹/۸۴	۶۷/۲۳	۷۱.۹
طارم	۱۱/۴۶	۱۳/۹۳	۱۵/۶۰	۱۵/۸	۲۰.۹
ماه‌نشان	۲۲/۳۹	۲۲/۶۳	۲۱/۸۲	۱۹/۰۸	۱۴.۵
استان	۲۶/۳۹	۳۵/۵۲	۴۰/۶۸	۴۳/۵۲	۴۵.۸

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۹۰-۱۳۵۵

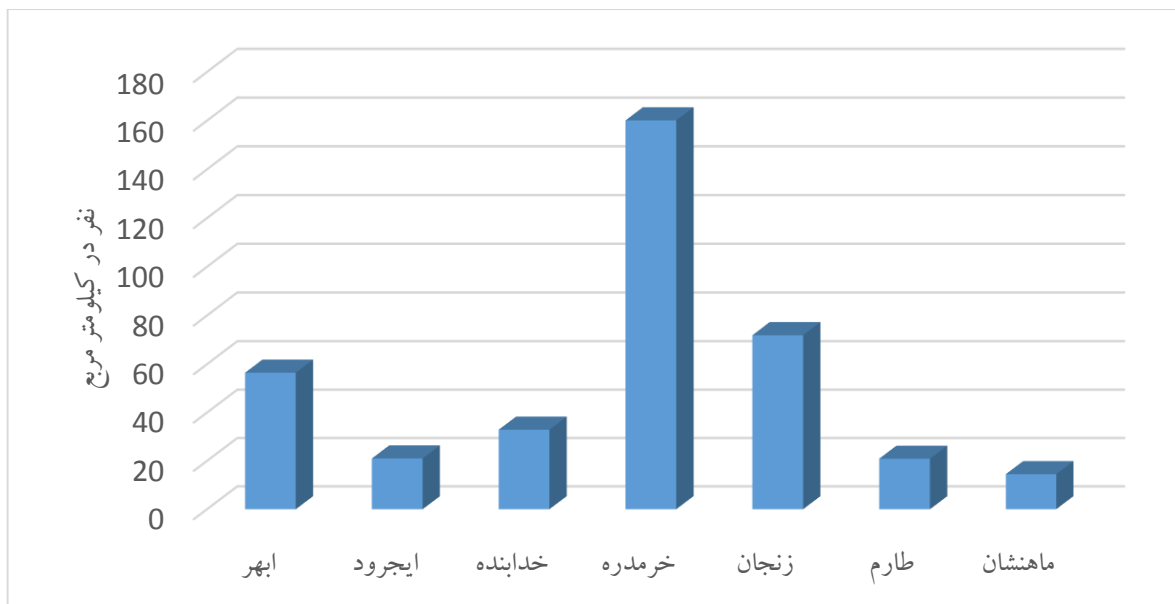

نمودار شماره‌ی ۱۰. تغییرات میزان تراکم جمعیت استان زنجان طی سالهای ۹۰-۱۳۵۵

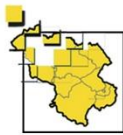

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵-۹۰

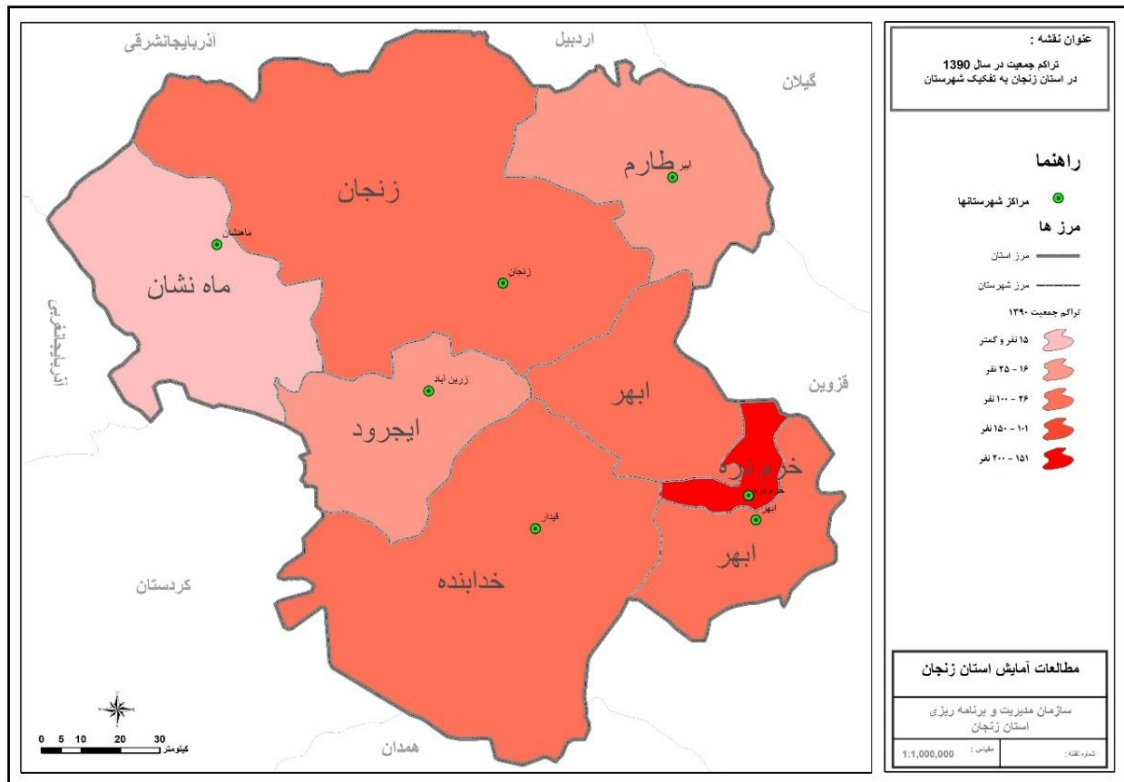
نمودار شماره‌ی ۱۱. میزان تراکم جمعیت استان زنجان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۰

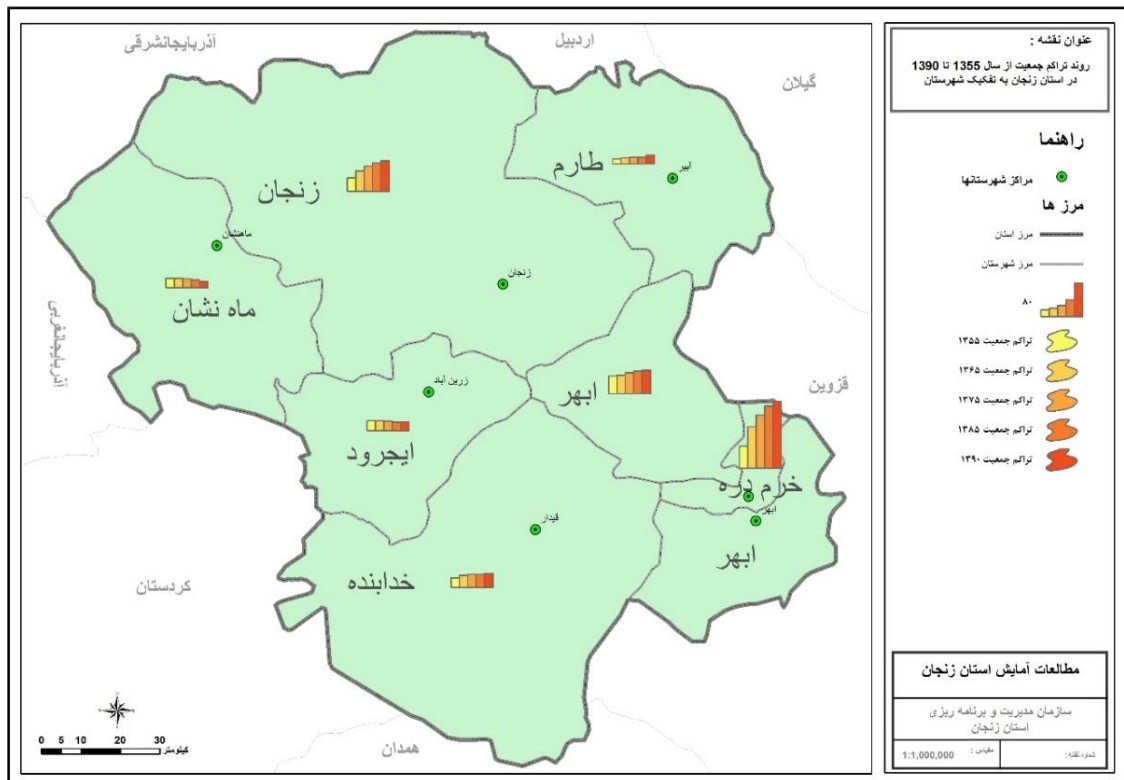
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵-۹۰

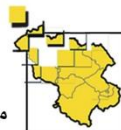

نقشه‌ی شماری ۹. تراکم جمعیت در سال ۱۳۹۰ در استان زنجان به تفکیک شهرستان

نقشه‌ی شماری ۱۰. روند تراکم جمعیت از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ در استان زنجان به تفکیک شهرستان

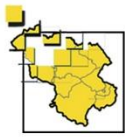
۶.۳.۱.۱. ساختار سنی جمعیت استان

▪ مقایسه‌ی ساختار جمعیت استان زنجان و کشور در سال ۱۳۵۵

سهم گروه‌های سنی ۰-۴ ساله، ۵-۹ ساله و ۱۰-۱۴ ساله در جمعیت ۱۳۵۵ کشور به ترتیب برابر با ۱۶/۱ درصد، ۱۵/۷ درصد و ۱۲/۸ درصد بوده است. به این ترتیب حدود ۴۴/۵ درصد از جمعیت کشور در این سال کمتر از پانزده سال سن داشتند. یادآور می‌گردد چنین ساختار جوانی پس از یک دهه تلاش برای کنترل جمعیت حاصل شده است. بررسی سهم گروه‌های یاد شده در استان زنجان نشان می‌دهد که سهم گروه سنی ۰-۴ ساله ۱۷/۹ درصد، ۵-۹ ساله ۱۶/۲ درصد و ۱۰-۱۴ ساله حدود ۱۱/۸ درصد بوده است. بنابراین نزدیک به ۴۶/۰ درصد جمعیت سال ۱۳۵۵ این استان کمتر از ۱۵ سال سن داشتند. مقایسه درصد‌های یاد شده آشکار می‌سازند که این استان دیرتر از میانگین عمومی کشور در مسیر کاهش باروری و کنترل جمعیت قدم گذاشته است.

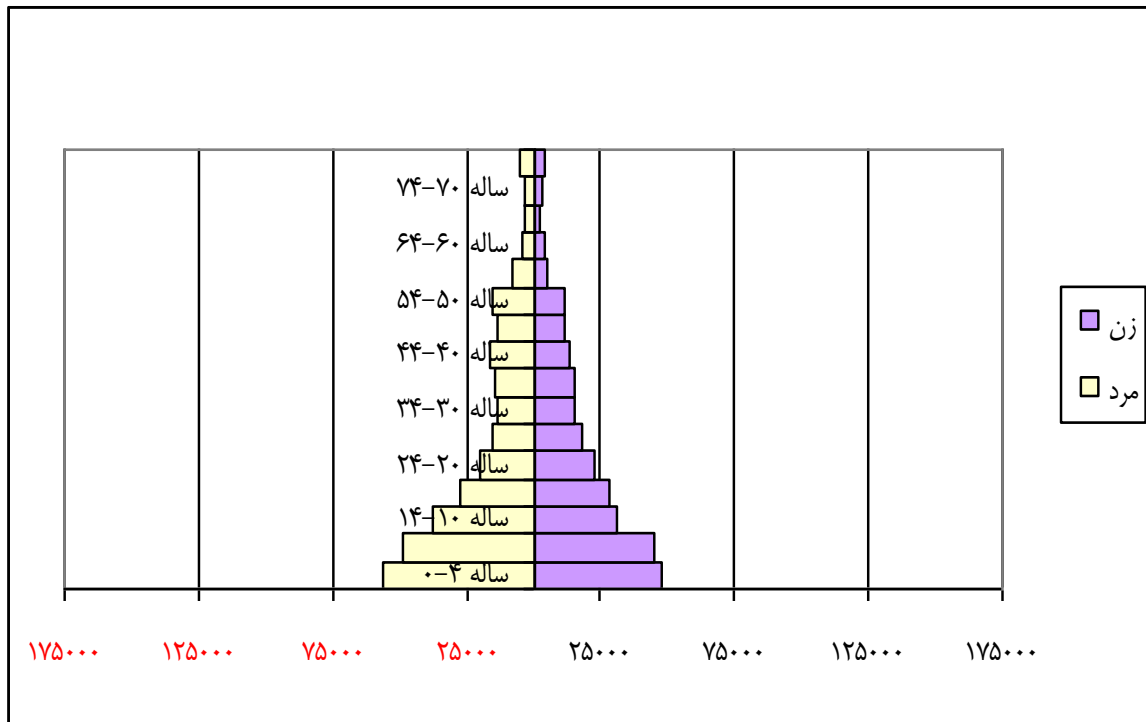
نسبت جنسی گروه‌های سنی ۰-۴ ساله، ۵-۹ ساله و ۱۰-۱۴ ساله جمعیت ۱۳۵۵ کشور به ترتیب ۱۰۸، ۱۰۸ و ۱۱۰ بوده است در صورتی که نسبت جنسی گروه‌های یاد شده در استان زنجان ۱۱۶، ۱۰۸ و ۱۱۸ گردیده است. این افزایش را می‌توان برخاسته از ترجیح جنسی ساکنان منطقه و توجه ویژه آنان (به حفظ فرزندان پسر) تلقی کرد.

سهم گروه سنی ۱۵-۶۴ ساله (سن فعالیت اقتصادی) در جمعیت ۱۳۵۵ کشور ۵۲/۰ درصد و سهم آن از جمعیت استان زنجان ۵۰/۴ درصد بوده است. پس باید پذیرفت، در مقایسه با کشور این استان جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی کمتری در اختیار داشته و از نیروی کار کمتری برخوردار بوده است. کمترین سهم جمعیت گروه‌های سنی پنج ساله واقع در سن فعالیت اقتصادی به گروه‌های ۶۰-۶۴ ساله (۱/۵ درصد)، ۵۵-۵۹ ساله (۲/۲ درصد)، ۴۵-۴۹ ساله (۴/۴ درصد) و ۵۰-۵۴ ساله (۴/۵ درصد) دیده می‌شود. نسبت جنسی گروه‌های سنی واقع در سن فعالیت اقتصادی (۱۵-۶۴ ساله) در کشور نزدیک به ۱۰۴ و در استان زنجان حدود ۱۰۹ برآورد گردیده است. به این ترتیب می‌توان گفت وارد شدن به سن فعالیت اقتصادی، ازدواج، بهره‌مندی از آموزش عالی و انجام خدمت وظیفه عمومی و... با مهاجرت مردان از استان همراه شده و به ماندگاری نسبی زنان انجامیده است. کمترین نسبت جنسی به گروه‌های سنی ۲۵-۲۹ ساله (با نسبت جنسی ۸۱)، ۲۰-۲۴ ساله (با نسبت جنسی ۸۴) و ۳۰-۳۴ ساله (با نسبت جنسی ۸۸) باز می‌گردد. در گزارش اقتصادی جمعیت (گزارش ۱-۳-۱) به وضعیت اشتغال و بیکاری جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی اشاره گردیده است.

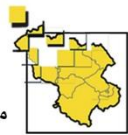

سهم سالخوردگان (گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر) در جمعیت ۱۳۵۵ کشور حدود ۳/۵ درصد و سهم این گروه سنی در جمعیت استان زنجان نزدیک به ۳/۶ درصد بوده است. تفاوت ناچیز این دو آشکار می‌سازد که اقبال (شانس) ساکنان این استان برای رسیدن به دوره سالخوردگی به میزان عمومی کشور نزدیک و اندکی از آن بالاتر بوده است. نسبت جنسی گروه سنی یاد شده در کشور حدود ۱۱۱ و در استان زنجان ۱۰۹ برآورد شده است. به این ترتیب می‌توان پذیرفت مردان این استان اقبال بیشتری برای رسیدن به سن سالخوردگی و گذراندن این دوره را داشته‌اند اما در مقایسه با کشور این نسبت کمتر می‌باشد.

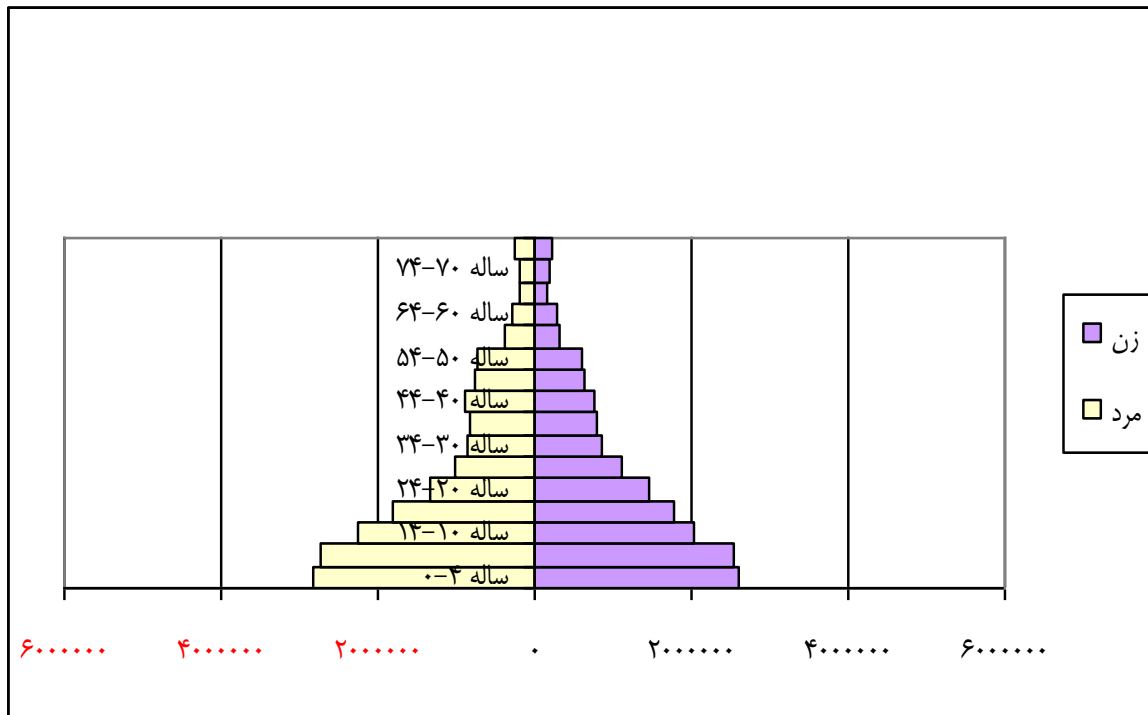
نمودار شماره‌ی ۱۲. هرم سنی استان زنجان در سال ۱۳۵۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵

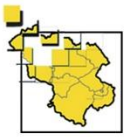
نمودار شماری ۱۳. هرم سنی کشور در سال ۱۳۵۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵

▪ مقایسه ساختار جمعیت استان زنجان و کشور در سال ۱۳۶۵

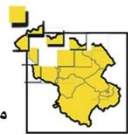
سهم گروه سنی ۰-۱۴ ساله در جمعیت ۱۳۶۵ کشور حدود ۴۵/۵ درصد بوده است نسبت به سال ۱۳۵۵ افزایشی یک درصدی را نشان می‌دهد. سهم گروه‌های سنی ۰-۴ ساله، ۵-۹ ساله و ۱۰-۱۴ ساله به ترتیب برابر ۱۸/۳ درصد، ۱۵/۲ درصد و ۱۱/۹ درصد بوده‌اند. علی‌رغم روند کاهنده نرخ باروری و کاهش زاد و ولد در دوره گذشته ۵۵-۱۳۴۵، بار دیگر افزایش سهم گروه ۰-۴ ساله مشاهده می‌گردد که نه تنها از توقف کاهنده نرخ باروری حکایت دارد بلکه از افزایش این نرخ و زاد و ولد فزاینده خبر می‌دهد. بررسی سهم گروه‌های یاد شده در استان زنجان نشان می‌دهد که سهم گروه سنی ۰-۴ ساله حدود ۱۸/۸ درصد، ۵-۹ ساله حدود ۱۶/۱ درصد و ۱۰-۱۴ ساله حدود ۱۳/۲ درصد بوده است. بنابراین نزدیک به ۴۸/۰ درصد جمعیت این استان در سال ۱۳۶۵ کمتر از پانزده سال سن داشتند. مقایسه درصد‌های یاد شده روشن می‌کند که استان زنجان اگرچه دیرتر از کل کشور در مسیر کاهش باروری و کنترل جمعیت گام برداشته (سال ۱۳۵۵) اما در بازگشت به افزایش باروری و بالا رفتن نرخ زاد و ولد از وضعیت عمومی کشور پیشی جسته است. نسبت جنسی گروه‌های سنی ۰-۴ ساله، ۵-۹ ساله و ۱۰-۱۴ ساله جمعیت ۱۳۶۵ کشور به

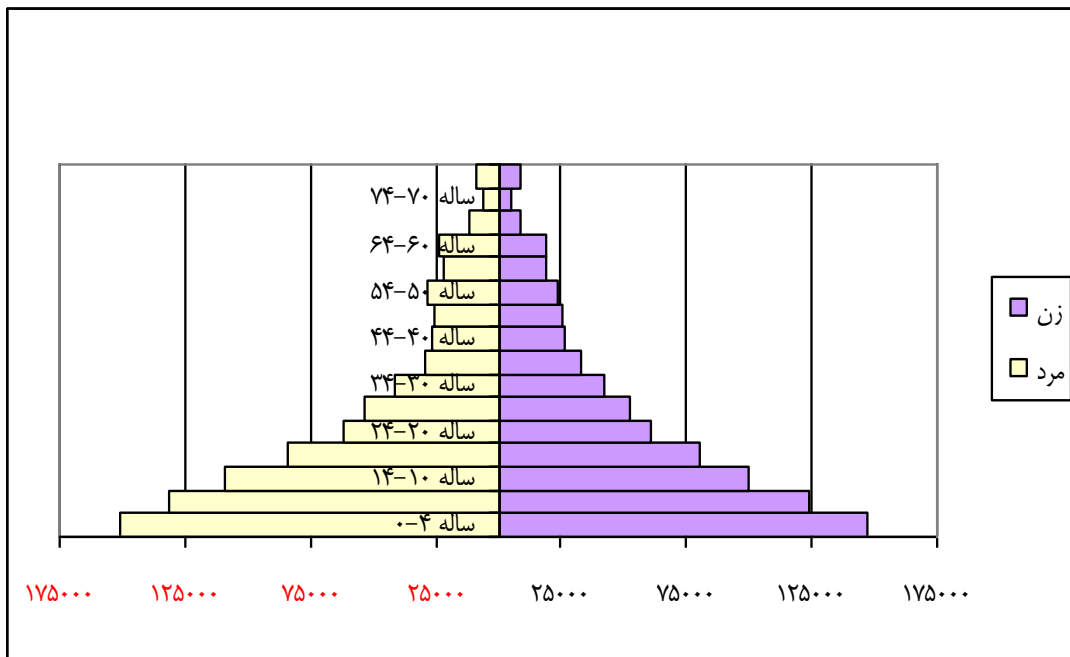
ترتیب ۱۰۳، ۱۰۴ و ۱۰۷ بوده؛ در صورتی که نسبت جنسی گروه‌های سنی یاد شده در استان زنجان به ترتیب ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۰۹ گردیده است. بالاتر بودن نسبت جنسی دو گروه اخیر می‌تواند به ترجیح جنسی ساکنان استان و توجه ویژه آنان به فرزندان پسر نسبت داده شود.

سهم جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) در جمعیت ۱۳۶۵ کشور نزدیک به ۵۱/۵ درصد و سهم آن در جمعیت استان زنجان ۴۸/۹ درصد بوده است. به این ترتیب باید پذیرفت در مقایسه با وضعیت کشور، این استان جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی کمتری را به خود اختصاص داده و از نیروی کار کمتری بهره‌مند گردیده است. طی دوره ده ساله ۱۳۶۵-۱۳۵۵ سهم جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی کاهش یافته (حدود ۱/۰ درصد) و عرضه نیروی کار استان با افت همراه بوده است. نسبت جنسی گروه‌های سنی واقع در سن فعالیت اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) در کشور حدود ۱۰۵ و در استان زنجان نزدیک به ۱۰۳ برآورد گردیده است. به این ترتیب می‌توان گفت وارد شدن به سن فعالیت اقتصادی، ازدواج، انجام خدمت وظیفه عمومی بهره‌مندی از آموزش عالی با مهاجرت بیشتر مردان از استان همراه شده و به ماندگاری نسبی زنان منجر گردیده است. کمترین نسبت جنسی به گروه‌های سنی ۳۹-۳۵ ساله (با نسبت جنسی ۸۷)، ۳۴-۳۰ ساله (با نسبت جنسی ۹۷) و ۴۴-۴۰ ساله (با نسبت جنسی ۹۷) مربوط می‌شود. این توزیع در مقایسه با ساختار جنسی سال ۱۳۵۵ گونه‌ای انتقال را نشان می‌دهد که حکایت از ماندگاری مهاجران رفته از استان و دائمی بودن آن دارد.

سهم سالخوردگان (گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر) در جمعیت ۱۳۶۵ کشور نزدیک به ۳/۰ درصد و سهم این افراد در جمعیت استان زنجان نیز حدود ۳/۰ درصد بوده است. اگرچه در ده سال گذشته سهم سالخوردگان استان زنجان (۳/۶ درصد) اندکی بیش از سهم آنان در کشور (۳/۵ درصد) بود اما این اختلاف اندک از بین رفته است. افزایش نرخ باروری و شدت گرفتن رویداد زاد و ولد در کشور موجب کاهش سهم سالخوردگان (گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر) در کشور حدود ۱۰۵ و در استان زنجان ۱۱۴ برآورد شده است. به این ترتیب در مقایسه با نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۵۵، باید پذیرفت که اگرچه نسبت جنسی این گروه (سالخوردگان) در کشور افت چشمگیری یافته اما در استان زنجان خیزبندی برداشته و اقبال مردان برای رسیدن به سن سالخوردگی و گذراندن این دوره پیش از پیش (سال ۱۳۵۵) گردیده است.

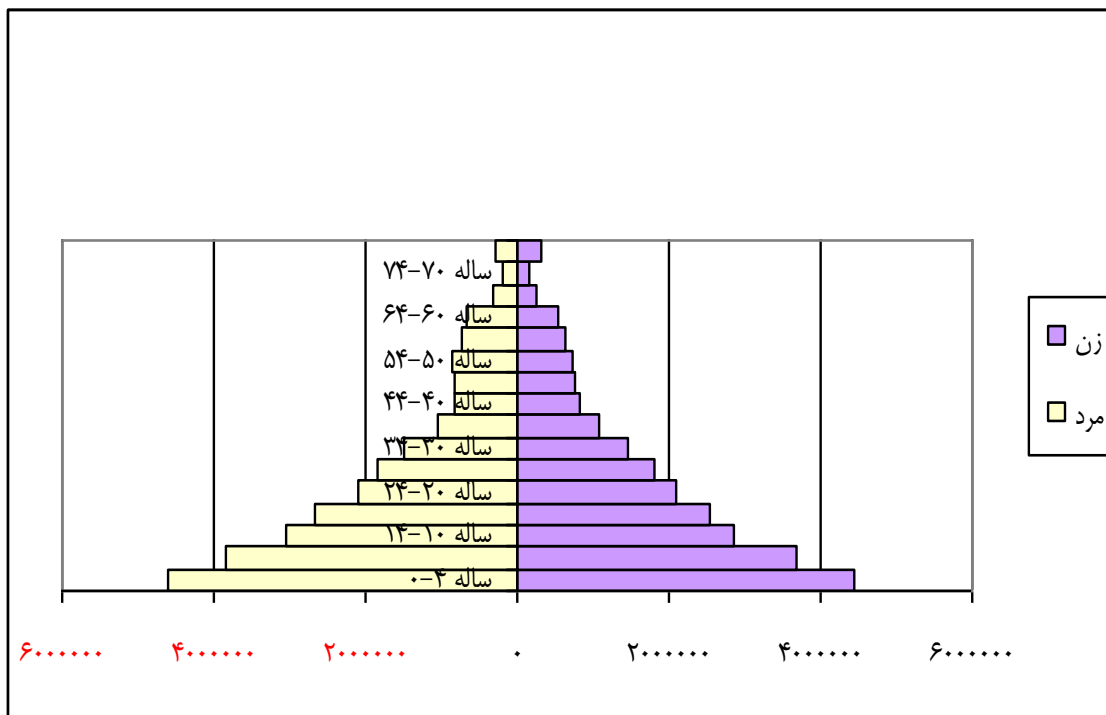

نمودار شماره‌ی ۱۴. هرم سنی استان زنجان در سال ۱۳۶۵

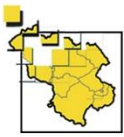

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۶۵

نمودار شماره‌ی ۱۵. هرم سنی کشور در سال ۱۳۶۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۶۵

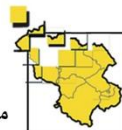

▪ مقایسه ساختار جمعیت استان زنجان و کشور در سال ۱۳۷۵

سه‌م گروه سنی ۰-۱۴ ساله در جمعیت ۱۳۷۵ کشور نزدیک به ۳۹/۵ درصد بوده است که نسبت به سال ۱۳۶۵ کاهش شش درصدی را نشان می‌دهد. سه‌م گروه‌های سنی ۰-۴ ساله، ۵-۹ ساله و ۱۰-۱۴ ساله به ترتیب برابر ۱۰/۳ درصد، ۱۴/۱ درصد و ۱۵/۱ درصد بوده‌اند. برخلاف روند فزاینده نرخ باروری در سال‌های نخست پس از پیروزی انقلاب اسلامی و افزایش زاد و ولد در نیمه نخست دهه ۱۳۶۰، بار دیگر کاهش چشمگیر سه‌م این گروه‌های سنی در نیمه دوم دهه شصت و نیمه نخست دهه هفتاد نشان از توفیق برنامه‌های کنترل جمعیت و کاهش نرخ باروری دارد. بررسی سه‌م گروه‌های یاد شده در استان زنجان آشکار می‌کند که سه‌م گروه سنی ۰-۴ ساله حدود ۱۱/۱ درصد، گروه سنی ۵-۹ ساله حدود ۱۵/۱ درصد و گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله حدود ۱۵/۱ درصد بوده است. بنابراین نزدیک به ۴۱/۴ درصد جمعیت این استان در سال ۱۳۷۵ کمتر از پانزده سال سن داشتند. مقایسه درصدهای یاد شده روشن می‌سازد که استان زنجان هم‌چنان در پذیرش برنامه‌های کنترل جمعیت و کاهش نرخ باروری با تأخیر عمل کرده است. نسبت جنسی گروه‌های سنی ۰-۴ ساله، ۵-۹ ساله و ۱۰-۱۴ ساله جمعیت ۱۳۷۵ کشور به ترتیب ۱۰۶، ۱۰۴ و ۱۰۴ بوده، در صورتی که نسبت جنسی گروه‌های سنی یاد شده در استان زنجان به ترتیب ۱۰۵، ۱۰۳ و ۱۰۵ گردیده است. پس باید پذیرفت علی‌رغم دو دهه ۱۳۵۰ و ۱۳۶۰، فاصله نسبت‌های جنسی گروه‌های سنی یاد شده در استان و کشور به کمینه (حداقل) مقدار ممکن رسیده است که می‌تواند از کاهش ترجیح جنسی ساکنان استان و گسترش برابری فرصت‌ها در برخورداری از بهداشت، درمان و ... حکایت کند.

سه‌م جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) در جمعیت ۱۳۷۵ کشور حدود ۵۶/۱ درصد و سه‌م آن در جمعیت استان زنجان ۵۴/۰ درصد بوده است. به این ترتیب می‌توان گفت در مقایسه با وضعیت عمومی کشور، این استان جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی کمتری را در خود جای داده و نیرو کار کمتری را به بازار عرضه کرده است. این مسأله در شرایطی روی می‌دهد افزایش سه‌م جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی استان زنجان بیشتر از افزایش سه‌م این جمعیت در کشور می‌باشد. نسبت جنسی گروه‌های سنی واقع در سن فعالیت اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) در کشور حدود ۱۰۲ و در استان زنجان نزدیک به ۹۷ برآورد گردیده است. اگرچه این نسبت در مقایسه با سال ۱۳۶۵ کاهش قابل‌تأملی داشته اما کاهش نسبت جنسی در گروه‌های سنی واقع در سن فعالیت اقتصادی استان زنجان حدود دو برابر کشور بوده است. مهاجرت گسترده و شتابان مردان این گروه‌های سنی تعادل جمعیت مرد و زن

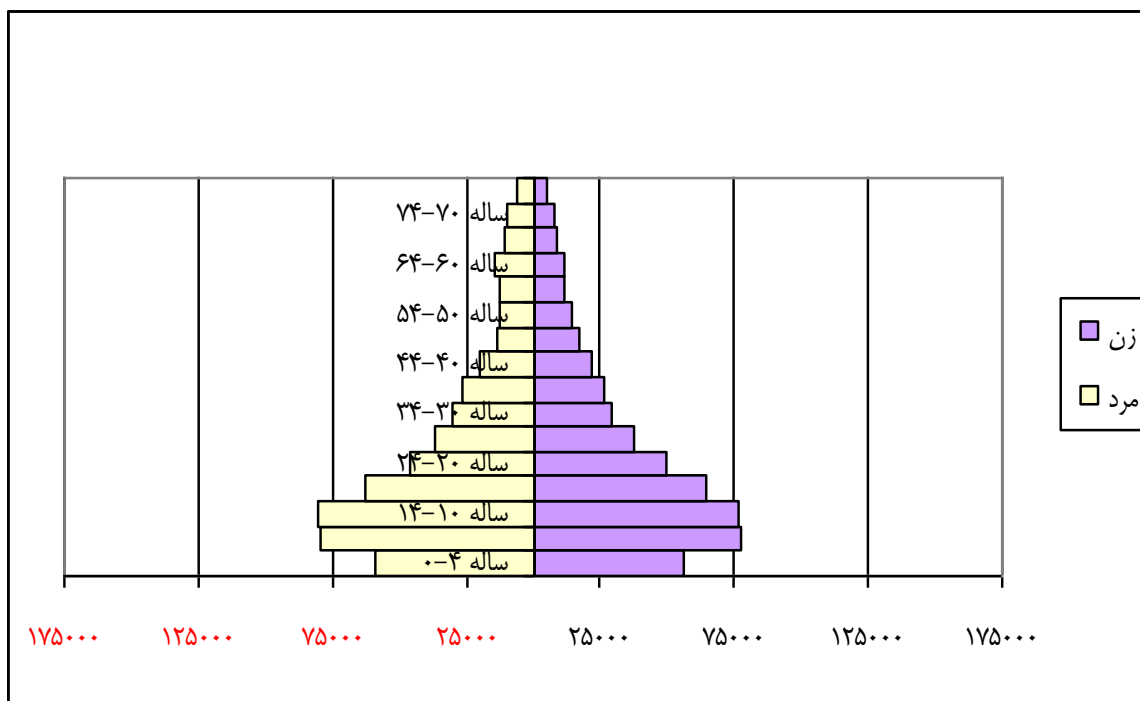

را بر هم زده و به ازای هر صد نفر زن استان فقط ۹۷ مرد در آن باقی مانده اند. شاید علاوه بر عوامل که در دهه های گذشته بر مهاجرت مردان تأثیر داشت (ازدواج، بهره مندی از آموزش عالی، یافتن شغل و وظیفه عمومی) بتوان به جدا شدن شهرستان‌های قزوین و تاکستان از زنجان در سال ۱۳۷۳ نیز اشاره داشت.

سهم سالخوردگان (گروه های سنی ۶۵ ساله و بیشتر) در جمعیت ۱۳۷۵ کشور نزدیک به ۴/۳ درصد و سهم این افراد در جمعیت استان زنجان نیز حدود ۴/۶ درصد بوده است. هم چون سال ۱۳۵۵ سهم سالخوردگان استان زنجان بیش از سهم سالخوردگان در کشور گردیده است. این افزایش ارتباط تنگاتنگی با کاهش سهم نوباوگان و کودکان از سویی و افزایش امید به زندگی از طرف دیگر داشته است. نسبت جنسی سالخوردگان (گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر) در کشور حدود ۱۱۴ و در استان زنجان ۱۲۰ برآورد گردیده است. مقایسه نسبت جنسی سالخوردگان در سال‌های ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵ آشکار می کند که نسبت جنسی سالخوردگان افزایش داشته و هم چون سرشماری های گذشته (۱۳۶۵ و ۱۳۵۵) نسبت جنسی سالخوردگان استان به مراتب بالاتر از مقدار این نسبت در سطح کشور بوده است.

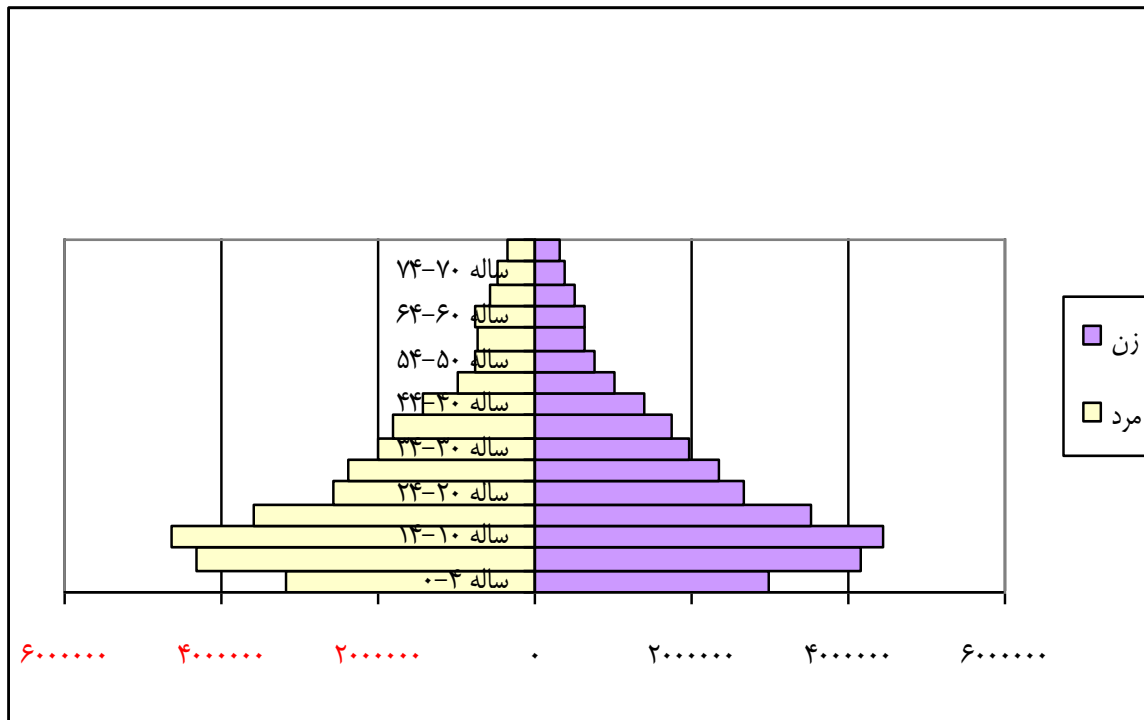
نمودار شماره‌ی ۱۶. هرم سنی استان زنجان در سال ۱۳۷۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵

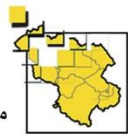
نمودار شماره‌ی ۱۷. هرم سنی کشور در سال ۱۳۷۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵

▪ مقایسه ساختار جمعیت استان زنجان و کشور در سال ۱۳۸۵

سهم گروه سنی ۰-۱۴ ساله در جمعیت سال ۱۳۸۵ کشور نزدیک به ۲۵/۱ درصد بوده است که نسبت به سال ۱۳۷۵ کاهش چشمگیری را نشان می‌دهد (۱۴/۴ درصد کاهش). سهم گروه‌های سنی ۰-۴، ۵-۹ و ۱۰-۱۴ ساله به ترتیب ۷/۸ درصد، ۷/۸ درصد و ۹/۵ درصد بوده‌اند. به این ترتیب می‌توان این موفقیت را به استمرار کاهش نرخ باروری و تعداد زاد و ولد نسبت داد که از ابتدای دهه ۱۳۷۰ به طور جدی پیگیری می‌شد. بررسی سهم گروه‌های یاد شده در استان زنجان نشان می‌دهد که سهم گروه سنی ۰-۴ ساله حدود ۷/۵ درصد، گروه سنی ۵-۹ ساله حدود ۷/۵ درصد و گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله حدود ۱۰/۳ درصد بوده است. بنابراین نزدیک به ۲۵/۳ درصد جمعیت این استان در سال ۱۳۸۵ کمتر از پانزده سال سن داشتند. مقایسه درصد‌های یاد شده آشکار می‌کند که استان زنجان در کاهش باروری و نرخ زاد و ولد در حد عمومی کشور پیش رفته است. نسبت جنسی گروه‌های سنی ۰-۴ ساله، ۵-۹ ساله و ۱۰-۱۴ ساله جمعیت ۱۳۸۵ کشور به ترتیب ۱۰۵، ۱۰۵ و ۱۰۵ بوده و حال آن که نسبت جنسی گروه‌های سنی یاد شده در استان زنجان به ترتیب ۱۰۶، ۱۰۵ و ۱۰۵ گردیده است. پس می‌توان گفت برخلاف دو دهه ۱۳۵۰ و ۱۳۶۰؛ فاصله

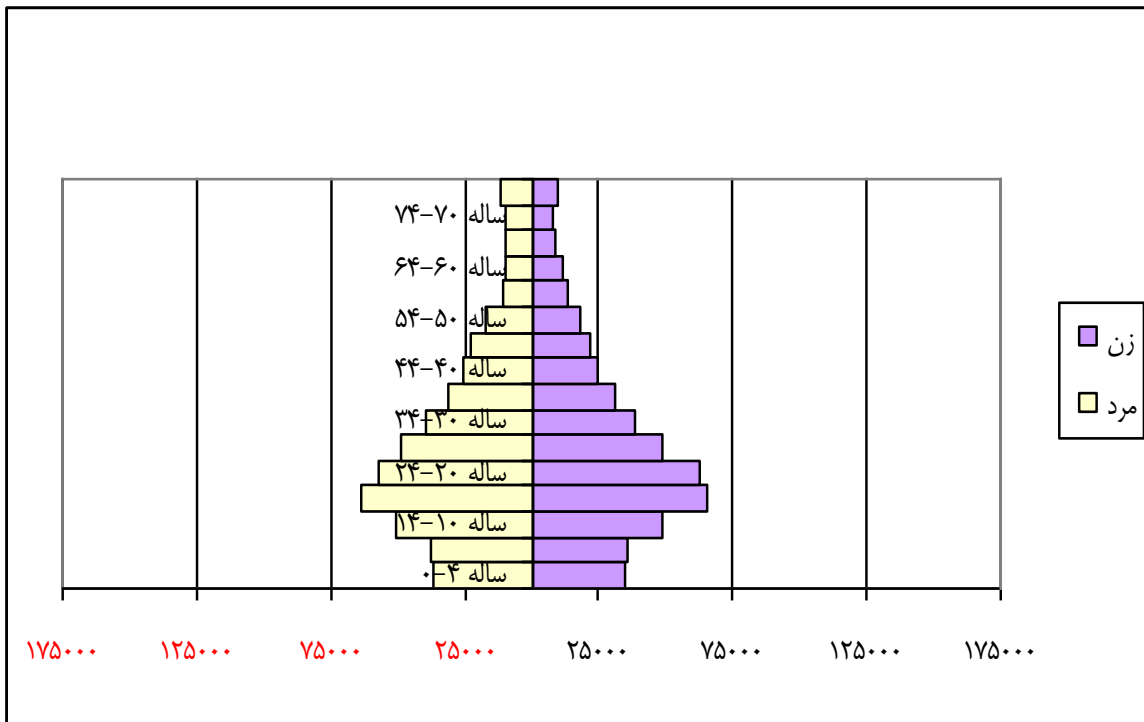

نسبت‌های جنسی گروه‌های سنی یاد شده در استان و کشور در دهه‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۸۰ کمترین مقدار ممکن را داشته‌اند. سهم جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) در جمعیت ۱۳۸۵ کشور حدود ۶۹/۷ درصد و سهم این جمعیت در استان زنجان ۶۸/۸ درصد بوده است. هم‌چون دهه‌های گذشته این استان جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی کمتری را در خود جای داده و کمتر از حد انتظار نیروی کار راهی بازار کرده است. یادآور می‌شود که فاصله سهم این جمعیت در کشور و استان رو به تقلیل نهاده که می‌تواند برخاسته از کاهش روند مهاجرت به خارج از استان و هم‌چنین رونق مهاجرت بازگشتی (بازگشت مهاجران و به زادگاه) نسبت داده شود. نسبت جنسی گروه‌های سنی واقع در سن فعالیت اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) در کشور حدود ۱۰۲ و در استان زنجان نزدیک به ۹۷ برآورد گردیده است. به این ترتیب می‌توان به ثابت ماندن نسبت جنسی این گروه سنی نسبت به سال ۱۳۷۵ اذعان داشت.

سهم سالخوردگان (گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر) در جمعیت ۱۳۸۵ کشور نزدیک به ۵/۲ درصد و سهم این افراد از جمعیت استان زنجان حدود ۶/۰ درصد بوده است. هم‌چون دهه‌های گذشته سهم سالخوردگان استان زنجان بیش از سهم سالخوردگان جمعیت کشور می‌باشد. نسبت جنسی سالخوردگان در کشور حدود ۱۱۲ و در استان زنجان ۱۱۳ برآورد گردیده است. اگرچه کاهش این نسبت در میان سالخوردگان (چه در سطح کشور و چه در سطح استان زنجان) به وقوع پیوسته اما این کاهش در استان یاد شده بسیار چشمگیر بوده که نشان از افزایش اقبال زنان در وارد شدن به دوره سالخوردگی و ماندگاری در آن دارد.

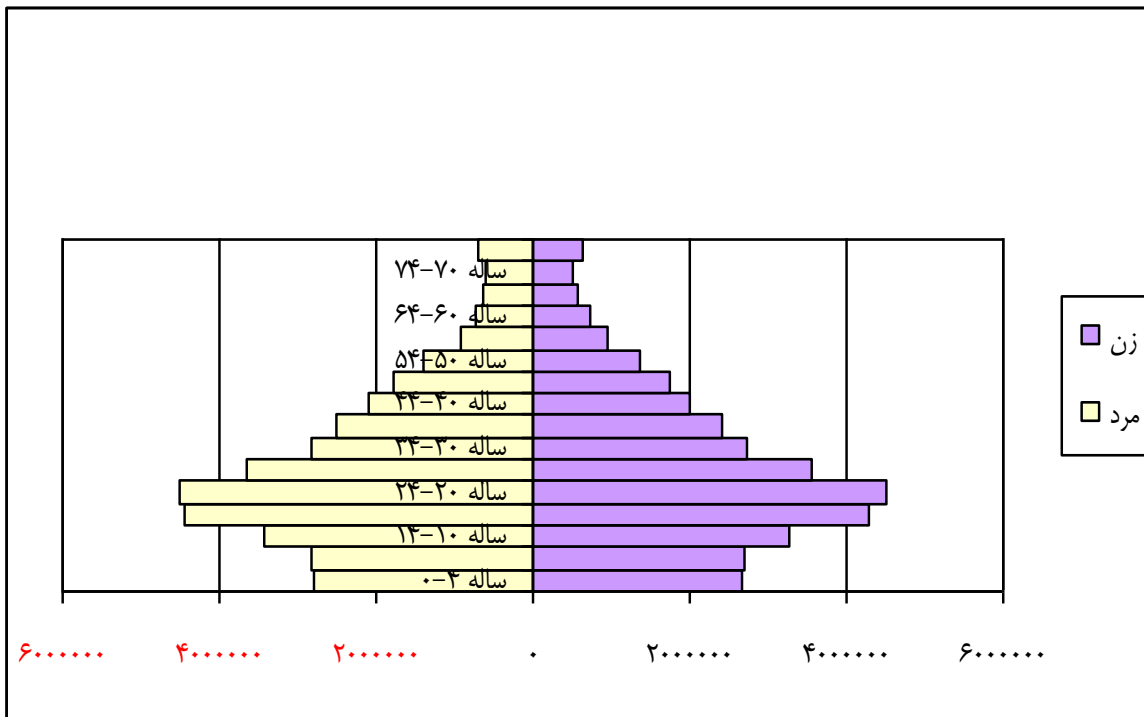

نمودار شماره‌ی ۱۸. هرم سنی استان زنجان در سال ۱۳۸۵

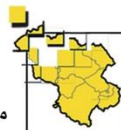

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

نمودار شماره‌ی ۱۹. هرم سنی کشور در سال ۱۳۸۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

▪ مقایسه ساختار جمعیت استان زنجان و کشور در سال ۱۳۹۰

سهم گروه سنی ۰-۱۴ ساله در جمعیت سال ۱۳۹۰ کشور نزدیک به ۲۳,۳ درصد بوده است که نسبت به سال ۱۳۸۵ با کاهش ۱,۸ درصدی همراه بوده است. سهم گروه‌های سنی ۰-۴، ۵-۹ ساله، و ۱۰-۱۴ ساله به ترتیب ۸,۳ درصد، ۷,۵ و ۷,۵ درصد بوده است. به این ترتیب می‌توان گفت این شرایط ادامه روند ساختار سنی کشور طی دهه ۸۵-۱۳۷۵ است که طی دوره ۵ ساله ۹۰-۱۳۸۵ نیز نرخ باروری و تعداد زاد و ولد در کشور کاهش یافته است. بررسی سهم گروه‌های سنی یاد شده در استان زنجان نشان می‌دهد که سهم گروه سنی ۰-۴ ساله حدود ۸,۳ درصد، گروه سنی ۵-۹ ساله ۷,۲ درصد و گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله حدود ۷,۳ درصد بوده است. بنابراین حدود ۲۲,۸ درصد جمعیت این استان در سال ۱۳۹۰ کمتر از پانزده سال سن داشته‌اند. مقایسه درصد‌های یاد شده آشکار می‌کند که استان زنجان در کاهش باروری و نرخ زاد و ولد در حد عمومی کشور پیش رفته است.

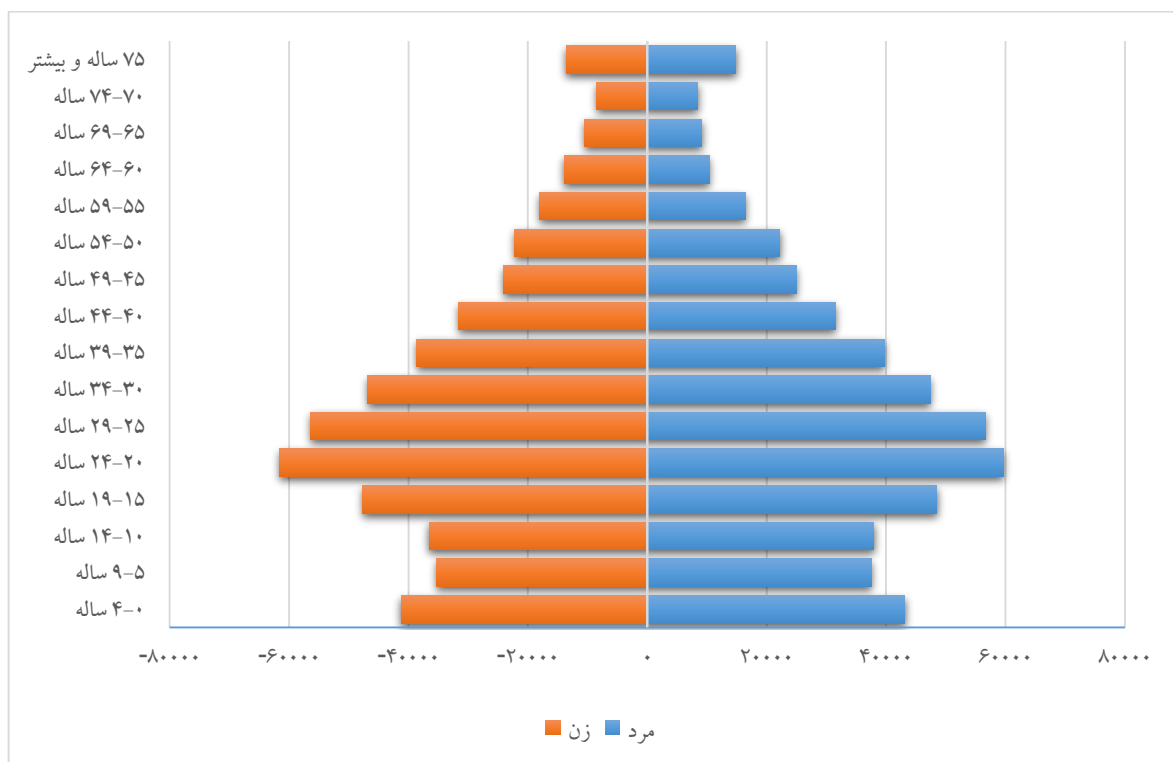
نسبت جنسی گروه‌های سنی ۰-۴ ساله و ۵-۹ ساله و ۱۰-۱۴ ساله جمعیت سال ۱۳۹۰ به ترتیب ۱۰۵، ۱۰۵ و ۱۰۴ بوده است، نسبت جنسی گروه‌های سنی یاد شده در استان به ترتیب ۱۰۵، ۱۰۶ و ۱۰۴ بوده است، پس می‌توان گفت همانند دهه ۸۵-۱۳۷۵ نسبت‌های جنسی گروه‌های سنی یاد شده در استان و کشور در این دوره نیز به هم نزدیک بوده است.

سهم جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) در جمعیت سال ۱۳۹۰ کشور حدود ۷۰,۹ درصد و سهم این جمعیت در استان زنجان ۷۰,۷ درصد بوده است. برخلاف دهه‌های گذشته سهم جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی در استان به سهم جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی کشور بسیار نزدیک شده است. فاصله سهم این جمعیت در کشور و استان از زمان سرشماری سال ۱۳۸۵ رو به کاهش نهاده و در سرشماری سال ۱۳۹۰ تقریباً با آن برابر گردیده است که می‌تواند به دلیل کاهش روند مهاجرفرستی استان و همچنین رونق بازگشت مهاجران به استان رخ دهد. نسبت گروه‌های سنی واقع در سن فعالیت اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) در کشور حدود ۱۰۰,۳ و در استان زنجان نزدیک به ۹۷,۵ برآورد گردیده است. مقایسه ارقام فوق نشان دهنده فاصله گرفتن مقدار نسبت جنسی جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی استان از کشور است. یادآور می‌شود این اختلاف همواره در جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی بین استان و کشور مشاهده شده است.

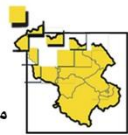

سهم جمعیت سالخورده‌گان (گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر) در جمعیت سال ۱۳۹۰ کشور نزدیک به ۵,۷ درصد و سهم این افراد در جمعیت استان زنجان حدود ۶,۴ درصد است. همچون دهه گذشته سهم سالخورده‌گان استان زنجان بیش از سهم سالخورده‌گان جمعیت کشور است. نسبت جنسی سالخورده‌گان هم در کشور و هم در استان زنجان ۹۹ برآورد گردیده است. اگرچه کاهش این نسبت در میان سالخورده‌گان (چه در سطح کشور و چه در سطح استان زنجان) به وقوع پیوسته است اما این کاهش در استان زنجان چشمگیرتر از متوسط کشوری بوده است که نشان از افزایش اقبال زنان در وارد شدن به دوره سالخورده‌گی دارد. در نمودارهای شماره ۲۰ و ۲۱ هرم سنی جمعیت استان و کشور در سال ۱۳۹۰ نشان داده شده است.

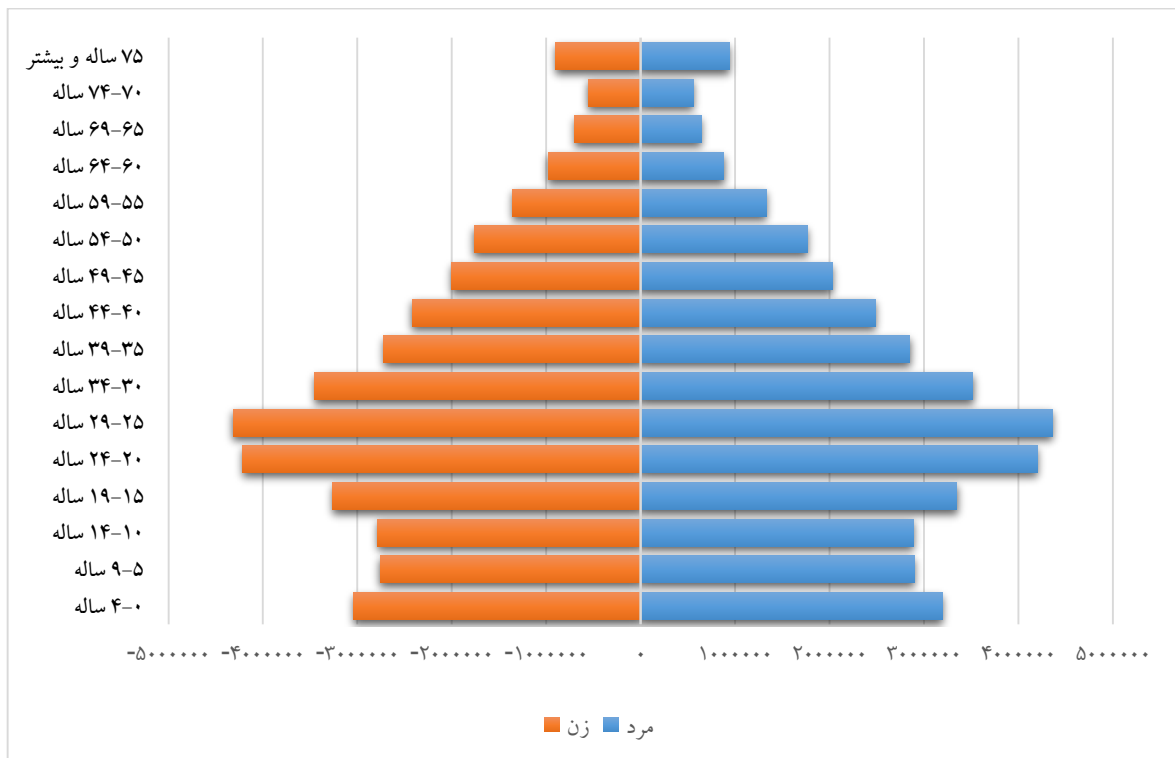
نمودار شماره‌ی ۲۰. هرم سنی استان در سال ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

نمودار شماری ۲۱. هرم سنی کشور در سال ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره ۱۰. چگونگی توزیع جمعیت کشور در سال ۱۳۵۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر گروه سنی

گروه سنی	جمع	مرد	زن	مرد	زن	درصد	نسبت جنسی
۰-۴ ساله	۵۴۲۹۷۱۲	۲۸۲۴۹۴۳	۲۶۰۴۷۶۹	۱۶.۳	۱۵.۹	۱۶.۱	۱۰۸
۵-۹ ساله	۵۲۷۶۵۳۳	۲۷۳۴۹۹۰	۲۵۴۱۵۴۳	۱۵.۸	۱۵.۵	۱۵.۷	۱۰۸
۱۰-۱۴ ساله	۴۳۰۳۱۱۸	۲۲۵۸۶۳۵	۲۰۴۴۴۸۳	۱۳.۰	۱۲.۵	۱۲.۸	۱۱۰
۱۵-۱۹ ساله	۳۶۰۰۲۶۵	۱۸۱۸۵۳۹	۱۷۸۱۷۲۶	۱۰.۵	۱۰.۹	۱۰.۷	۱۰۲
۲۰-۲۴ ساله	۲۷۹۲۲۱۵	۱۳۴۰۸۵۸	۱۴۵۱۳۵۷	۷.۷	۸.۹	۸.۳	۹۲
۲۵-۲۹ ساله	۲۱۱۱۵۸۵	۱۰۱۰۱۹۵	۱۱۰۱۳۹۰	۵.۸	۶.۷	۶.۳	۹۲
۳۰-۳۴ ساله	۱۷۰۶۹۹۷	۸۴۲۴۵۳	۸۶۴۵۴۴	۴.۹	۵.۳	۵.۱	۹۷
۳۵-۳۹ ساله	۱۶۲۶۶۱۹	۸۲۵۳۴۰	۸۰۱۲۷۹	۴.۸	۴.۹	۴.۸	۱۰۳
۴۰-۴۴ ساله	۱۶۶۸۶۸۵	۸۹۵۲۰۱	۷۷۳۴۸۴	۵.۲	۴.۷	۵.۰	۱۱۶
۴۵-۴۹ ساله	۱۳۸۹۴۶۵	۷۵۱۰۲۶	۶۳۸۴۳۹	۴.۳	۳.۹	۴.۱	۱۱۸
۵۰-۵۴ ساله	۱۳۲۹۰۴۹	۷۳۱۶۷۳	۵۹۷۳۷۶	۴.۲	۳.۷	۳.۹	۱۲۲

نسبت جنسی	درصد	زن	مرد	زن	مرد	جمع	گروه سنی
۱۲۹	۲.۱	۱.۹	۲.۳	۳۰۷۱۸۲	۳۹۶۷۰۵	۷۰۳۸۸۷	۵۵-۵۹ ساله
۱۰۷	۱.۷	۱.۷	۱.۷	۲۸۲۷۴۲	۳۰۱۴۰۲	۵۸۴۱۴۴	۶۰-۶۴ ساله
۱۱۰	۱.۰	۱.۰	۱.۰	۱۶۵۶۹۴	۱۸۱۵۴۴	۳۴۷۲۳۸	۶۵-۶۹ ساله
۱۰۳	۱.۱	۱.۱	۱.۱	۱۸۷۰۶۹	۱۹۳۰۹۵	۳۸۰۱۶۴	۷۰-۷۴ ساله
۱۱۹	۱.۴	۱.۳	۱.۴	۲۰۹۳۲۰	۲۴۹۷۴۸	۴۵۹۰۶۸	۷۵ ساله و بیشتر
۱۰۶	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۶۳۵۲۳۹۷	۱۷۳۵۶۳۴۷	۳۳۷۰۸۷۴۴	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵

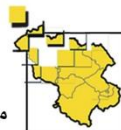
جدول شماره‌ی ۱۱. چگونگی توزیع جمعیت کشور در سال ۱۳۶۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر

گروه سنی

نسبت جنسی	درصد	زن	مرد	زن	مرد	جمع	گروه سنی
۱۰۳	۱۸.۳	۱۸.۴	۱۸.۲	۴۴۴۸۸۶۵	۴۵۹۵۹۵۸	۹۰۴۴۸۲۳	۰-۴ ساله
۱۰۴	۱۵.۲	۱۵.۲	۱۵.۲	۳۶۸۲۳۰۹	۳۸۴۳۵۸۵	۷۵۲۵۸۹۴	۵-۹ ساله
۱۰۷	۱۱.۹	۱۱.۸	۱۲.۱	۲۸۴۹۶۶۷	۳۰۵۳۶۳۳	۵۹۰۳۳۰۰	۱۰-۱۴ ساله
۱۰۵	۱۰.۵	۱۰.۵	۱۰.۵	۲۵۳۱۸۳۸	۲۶۶۰۳۶۴	۵۱۹۲۲۰۲	۱۵-۱۹ ساله
۱۰۱	۸.۵	۸.۷	۸.۳	۲۰۹۰۱۰۹	۲۱۰۳۶۱۵	۴۱۹۳۷۲۴	۲۰-۲۴ ساله
۱۰۱	۷.۴	۷.۵	۷.۳	۱۸۱۲۶۵۸	۱۸۳۹۶۳۹	۳۶۵۲۲۹۷	۲۵-۲۹ ساله
۱۰۲	۵.۹	۶.۰	۵.۹	۱۴۴۶۵۰۸	۱۴۸۱۴۷۵	۲۹۲۷۹۸۳	۳۰-۳۴ ساله
۹۷	۴.۳	۴.۴	۴.۱	۱۰۷۳۳۹۸	۱۰۴۳۸۱۳	۲۱۱۷۲۱۱	۳۵-۳۹ ساله
۱۰۱	۳.۳	۳.۴	۳.۳	۸۲۱۶۴۸	۸۳۳۷۰۳	۱۶۵۵۳۵۱	۴۰-۴۴ ساله
۱۰۷	۳.۲	۳.۲	۳.۲	۷۶۶۱۷۳	۸۱۹۲۲۵	۱۵۸۵۳۹۸	۴۵-۴۹ ساله
۱۱۵	۳.۲	۳.۱	۳.۴	۷۴۲۲۷۸	۸۵۶۷۴۰	۱۵۹۹۰۱۸	۵۰-۵۴ ساله
۱۱۵	۲.۷	۲.۶	۲.۸	۶۲۳۳۱۸	۷۱۵۴۲۸	۱۳۳۷۷۴۶	۵۵-۵۹ ساله
۱۲۲	۲.۴	۲.۲	۲.۶	۵۳۲۷۶۸	۶۵۱۸۶۴	۱۱۸۴۶۳۲	۶۰-۶۴ ساله
۱۱۷	۱.۲	۱.۱	۱.۲	۲۶۴۳۶۱	۳۰۹۴۳۵	۵۷۳۷۹۶	۶۵-۶۹ ساله
۱۰۵	۰.۷	۰.۷	۰.۷	۱۶۷۲۳۹	۱۷۴۷۸۱	۳۴۲۰۲۰	۷۰-۷۴ ساله
۹۴	۱.۲	۱.۳	۱.۱	۳۰۲۲۰۲	۲۸۳۷۰۰	۵۸۵۹۰۲	۷۵ ساله و بیشتر
۱۰۵	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۲۴۱۵۴۳۳۹	۲۵۲۶۶۹۵۸	۴۹۴۲۱۲۹۷	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۶۵

جدول شماره‌ی ۱۲. چگونگی توزیع جمعیت کشور در سال ۱۳۷۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر

گروه سنی

نسبت جنسی	درصد	زن	مرد	زن	مرد	جمع	گروه سنی
۱۰۶	۱۰.۳	۱۰.۲	۱۰.۴	۲۹۹۸۹۱۶	۳۱۶۴۱۰۸	۶۱۶۳۰۲۴	۴-۰ ساله
۱۰۴	۱۴.۱	۱۴.۱	۱۴.۲	۴۱۵۷۶۸۰	۴۳۲۴۱۶۵	۸۴۸۱۸۴۵	۵-۹ ساله
۱۰۴	۱۵.۱	۱۵.۱	۱۵.۲	۴۴۵۸۲۰۳	۴۶۲۲۴۷۳	۹۰۸۰۶۷۶	۱۰-۱۴ ساله
۱۰۱	۱۱.۹	۱۲.۰	۱۱.۷	۳۵۳۵۶۷۲	۳۵۷۹۸۷۵	۷۱۱۵۵۴۷	۱۵-۱۹ ساله
۹۷	۸.۷	۹.۰	۸.۴	۲۶۵۵۵۲۹	۲۵۶۶۴۵۳	۵۲۲۱۹۸۲	۲۰-۲۴ ساله
۱۰۱	۷.۸	۷.۹	۷.۸	۲۳۳۳۳۲۰	۲۳۶۵۸۳۴	۴۷۰۹۱۵۴	۲۵-۲۹ ساله
۱۰۲	۶.۶	۶.۷	۶.۶	۱۹۶۷۳۴۶	۲۰۱۲۷۲۰	۳۹۸۰۰۶۶	۳۰-۳۴ ساله
۱۰۴	۶.۰	۵.۹	۶.۰	۱۷۵۴۱۷۰	۱۸۱۷۶۰۹	۳۵۷۱۷۷۹	۳۵-۳۹ ساله
۱۰۴	۴.۷	۴.۷	۴.۷	۱۳۸۱۰۲۴	۱۴۳۱۰۶۲	۲۸۱۲۰۸۶	۴۰-۴۴ ساله
۹۷	۳.۴	۳.۵	۳.۲	۱۰۲۲۸۸۲	۹۹۰۱۵۸	۲۰۱۳۰۴۰	۴۵-۴۹ ساله
۱۰۱	۲.۵	۲.۶	۲.۵	۷۶۰۴۵۷	۷۶۸۶۲۱	۱۵۲۹۰۷۸	۵۰-۵۴ ساله
۱۱۰	۲.۳	۲.۲	۲.۴	۶۴۹۴۷۷	۷۱۷۲۵۱	۱۳۶۶۷۲۸	۵۵-۵۹ ساله
۱۲۰	۲.۳	۲.۱	۲.۵	۶۲۹۴۴۴	۷۵۳۵۰۲	۱۳۸۲۹۴۶	۶۰-۶۴ ساله
۱۱۶	۱.۸	۱.۷	۱.۹	۴۹۹۱۸۴	۵۷۷۱۸۹	۱۰۷۶۳۷۳	۶۵-۶۹ ساله
۱۲۱	۱.۴	۱.۳	۱.۵	۳۸۳۴۹۱	۴۶۳۰۱۸	۸۴۶۵۰۹	۷۰-۷۴ ساله
۱۰۴	۱.۱	۱.۱	۱.۱	۳۳۰۰۵۸	۳۴۲۲۴۱	۶۷۲۲۹۹	۷۵ ساله و بیشتر
۱۰۳	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۲۹۵۲۶۸۵۳	۳۰۴۹۶۲۷۹	۶۰۰۲۳۱۳۲	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵

جدول شماره‌ی ۱۳. چگونگی توزیع جمعیت کشور در سال ۱۳۸۵ به تفکیک جنس، نسبت

جنسی و سهم هر گروه سنی

گروه سنی	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	نسبت جنسی
۴-۰ ساله	۵۴۶۳۹۷۸	۲۸۰۱۵۶۸	۲۶۶۲۴۱۰	۷.۷۵	۷.۸۱	۷.۶۹	۱۰۵
۵-۹ ساله	۵۵۰۹۰۵۷	۲۸۲۰۵۲۴	۲۶۸۸۵۳۳	۷.۸۱	۷.۸۶	۷.۷۶	۱۰۵
۱۰-۱۴ ساله	۶۷۰۸۵۹۴	۳۴۴۱۲۴۵	۳۲۶۷۳۴۹	۹.۵۲	۹.۵۹	۹.۴۴	۱۰۵

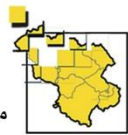
نسبت جنسی	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	گروه سنی
۱۰۴	۱۲.۳۷	۱۲.۳۹	۱۲.۳۸	۴۲۸۳۸۶۰	۴۴۴۲۹۰۱	۸۷۲۶۷۶۱	۱۵-۱۹ ساله
۱۰۰	۱۲.۹۹	۱۲.۵۸	۱۲.۷۸	۴۴۹۹۵۷۱	۴۵۱۱۸۵۱	۹۰۱۱۴۲۲	۲۰-۲۴ ساله
۱۰۳	۱۰.۲۹	۱۰.۲۱	۱۰.۲۵	۳۵۶۴۷۸۵	۳۶۶۰۱۶۷	۷۲۲۴۹۵۲	۲۵-۲۹ ساله
۱۰۵	۷.۸۴	۷.۹۱	۷.۸۸	۲۷۱۵۵۶۲	۲۸۳۷۹۶۹	۵۵۵۳۵۳۱	۳۰-۳۴ ساله
۱۰۴	۶.۹۶	۷.۰۰	۶.۹۸	۲۴۰۹۵۷۹	۲۵۱۱۵۴۵	۴۹۲۱۱۲۴	۳۵-۳۹ ساله
۱۰۴	۵.۸۰	۵.۸۰	۵.۸۰	۲۰۰۷۴۷۹	۲۰۸۱۶۷۹	۴۰۸۹۱۵۸	۴۰-۴۴ ساله
۱۰۴	۵.۰۰	۵.۰۰	۵.۰۰	۱۷۳۰۲۸۰	۱۷۹۲۴۸۱	۳۵۲۲۷۶۱	۴۵-۴۹ ساله
۱۰۱	۳.۹۵	۳.۸۶	۳.۹۱	۱۳۶۹۳۵۷	۱۳۸۶۰۶۳	۲۷۵۵۴۲۰	۵۰-۵۴ ساله
۹۶	۲.۷۹	۲.۵۷	۲.۶۸	۹۶۴۴۴۵	۹۲۳۵۳۶	۱۸۸۷۹۸۱	۵۵-۵۹ ساله
۹۸	۲.۱۳	۲.۰۳	۲.۰۸	۷۳۸۰۰۳	۷۲۶۴۴۹	۱۴۶۴۴۵۲	۶۰-۶۴ ساله
۱۰۸	۱.۶۶	۱.۷۴	۱.۷۰	۵۷۵۰۸۰	۶۲۲۴۷۰	۱۱۹۷۵۵۰	۶۵-۶۹ ساله
۱۱۵	۱.۵۰	۱.۶۷	۱.۵۹	۵۲۱۰۸۷	۵۹۸۲۳۱	۱۱۱۹۳۱۸	۷۰-۷۴ ساله
۱۱۲	۱.۸۳	۱.۹۷	۱.۹۰	۶۳۲۰۴۰	۷۰۷۶۸۳	۱۳۳۹۷۲۳	۷۵ ساله و بیشتر
۱۰۴	۱۰۰.۰۰۰	۱۰۰.۰۰۰	۱۰۰.۰۰۰	۳۴۶۲۹۴۲۰	۳۵۸۶۶۳۶۲	۷۰۴۹۵۷۸۲	مجموع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۱۴. چگونگی توزیع جمعیت کشور در سال ۱۳۹۰ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سهم هر

گروه سنی

گروه سنی	تعداد			درصد			نسبت جنسی
	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	
۴-۰ ساله	۶۲۳۲۵۵۲	۳۱۹۲۳۱۱	۳۰۴۰۲۴۱	۸.۳	۸.۴	۸.۲	۱۰۵
۵-۹ ساله	۵۶۵۷۷۹۱	۲۸۹۸۵۶۰	۲۷۵۹۲۳۱	۷.۵	۷.۶	۷.۴	۱۰۵
۱۰-۱۴ ساله	۵۶۷۱۴۳۵	۲۸۸۸۳۸۸	۲۷۸۳۰۴۷	۷.۵	۷.۶	۷.۵	۱۰۴
۱۵-۱۹ ساله	۶۶۰۷۰۴۳	۳۳۴۷۴۳۶	۳۲۵۹۶۰۷	۸.۸	۸.۸	۸.۸	۱۰۳
۲۰-۲۴ ساله	۸۴۱۴۴۹۷	۴۲۰۱۵۷۵	۴۲۱۲۹۲۲	۱۱.۲	۱۱.۱	۱۱.۳	۱۰۰
۲۵-۲۹ ساله	۸۶۷۲۶۵۴	۴۳۵۴۶۳۴	۴۳۱۸۰۲۰	۱۱.۵	۱۱.۵	۱۱.۶	۱۰۱
۳۰-۳۴ ساله	۶۹۷۱۹۲۴	۳۵۱۵۸۲۸	۳۴۵۶۰۹۶	۹.۳	۹.۳	۹.۳	۱۰۲

گروه سنی	تعداد			درصد			نسبت جنسی
	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	
ساله ۳۹-۳۵	۵۵۷۱۰۱۸	۲۸۵۰۲۳۳	۲۷۲۰۷۸۵	۷.۴	۷.۵	۷.۳	۱۰۵
ساله ۴۴-۴۰	۴۹۰۶۷۴۹	۲۴۸۶۳۷۹	۲۴۲۰۳۷۰	۶.۵	۶.۶	۶.۵	۱۰۳
ساله ۴۹-۴۵	۴۰۳۰۴۸۱	۲۰۲۷۳۳۸	۲۰۰۳۱۴۳	۵.۴	۵.۳	۵.۴	۱۰۱
ساله ۵۴-۵۰	۳۵۲۷۴۰۸	۱۷۶۵۱۱۳	۱۷۶۲۲۹۵	۴.۷	۴.۷	۴.۷	۱۰۰
ساله ۵۹-۵۵	۲۶۸۰۱۱۹	۱۳۲۶۶۳۴	۱۳۵۳۴۸۵	۳.۶	۳.۵	۳.۶	۹۸
ساله ۶۴-۶۰	۱۸۶۲۹۰۷	۸۸۰۹۶۲	۹۸۱۹۴۵	۲.۵	۲.۳	۲.۶	۹۰
ساله ۶۹-۶۵	۱۳۴۳۷۳۱	۶۴۳۳۴۲	۷۰۰۳۸۹	۱.۸	۱.۷	۱.۹	۹۲
ساله ۷۴-۷۰	۱۱۱۹۹۶۸	۵۶۱۱۴۷	۵۵۸۸۲۱	۱.۵	۱.۵	۱.۵	۱۰۰
ساله و بیشتر ۷۵	۱۸۳۳۰۷۰	۹۳۷۲۷۱	۸۹۵۷۹۹	۲.۴	۲.۵	۲.۴	۱۰۵
نامشخص	۴۶۳۲۲	۲۸۵۱۸	۱۷۸۰۴	۰.۱	۰.۱	۰.۰	۱۶۰
مجموع	۷۵۱۴۹۶۶۹	۳۷۹۰۵۶۶۹	۳۷۲۴۴۰۰۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۲

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۱۵. چگونگی توزیع جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۵۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و

سهام هر گروه سنی

گروه سنی	جمع	مرد	زن	مرد	زن	درصد	نسبت جنسی
ساله ۴-۰	۱۰۴۰۸۱	۵۵۸۱۶	۴۸۲۶۵	۱۸.۷	۱۷.۱	۱۷.۹	۱۱۶
ساله ۵-۹	۹۴۲۰۳	۴۸۹۲۶	۴۵۲۷۷	۱۶.۴	۱۶.۱	۱۶.۲	۱۰۸
ساله ۱۰-۱۴	۶۸۷۱۸	۳۷۱۶۴	۳۱۵۵۴	۱۲.۴	۱۱.۲	۱۱.۸	۱۱۸
ساله ۱۵-۱۹	۵۵۴۷۰	۲۶۹۲۹	۲۸۵۴۱	۹.۰	۱۰.۱	۹.۶	۹۴
ساله ۲۰-۲۴	۴۲۶۲۵	۱۹۵۰۲	۲۳۱۲۳	۶.۵	۸.۲	۷.۳	۸۴
ساله ۲۵-۲۹	۳۳۴۰۱	۱۴۹۶۴	۱۸۴۳۷	۵.۰	۶.۵	۵.۸	۸۱
ساله ۳۰-۳۴	۲۸۸۲۶	۱۳۵۳۳	۱۵۲۹۳	۴.۵	۵.۴	۵.۰	۸۸
ساله ۳۵-۳۹	۲۹۳۵۰	۱۴۴۸۹	۱۴۸۶۱	۴.۸	۵.۳	۵.۱	۹۷
ساله ۴۰-۴۴	۲۹۵۹۱	۱۵۹۲۶	۱۳۶۶۵	۵.۳	۴.۹	۵.۱	۱۱۷
ساله ۴۵-۴۹	۲۵۷۵۳	۱۳۷۳۱	۱۲۰۲۲	۴.۶	۴.۳	۴.۴	۱۱۴
ساله ۵۰-۵۴	۲۶۳۸۰	۱۵۰۱۹	۱۱۳۶۱	۵.۰	۴.۰	۴.۵	۱۳۲
ساله ۵۵-۵۹	۱۲۷۵۹	۷۶۵۶	۵۱۰۳	۲.۶	۱.۸	۲.۲	۱۵۰

نسبت جنسی	درصد	زن	مرد	زن	مرد	جمع	گروه سنی
۱۰۹	۱.۵	۱.۵	۱.۵	۴۱۶۴	۴۵۱۹	۸۶۸۳	۶۴-۶۰ ساله
۱۱۰	۱.۰	۰.۹	۱.۰	۲۶۴۶	۲۹۱۴	۵۵۶۰	۶۹-۶۵ ساله
۸۸	۱.۱	۱.۲	۱.۰	۳۳۴۷	۲۸۵۶	۶۱۰۳	۷۴-۷۰ ساله
۱۲۵	۱.۶	۱.۴	۱.۷	۴۰۲۸	۵۰۳۹	۹۰۶۷	۷۵ ساله و بیشتر
۱۰۶	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۲۸۱۵۸۷	۲۹۸۹۸۳	۵۸۰۵۷۰	جمع

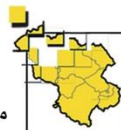
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵

جدول شماره‌ی ۱۶. چگونگی توزیع جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۶۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و

سه‌م هر گروه سنی

نسبت جنسی	درصد	زن	مرد	زن	مرد	جمع	گروه سنی
۱۰۳	۱۸.۸	۱۸.۹	۱۸.۶	۱۴۶۹۷۷	۱۵۰۹۰۷	۲۹۷۸۸۴	۰-۴ ساله
۱۰۶	۱۶.۱	۱۶.۰	۱۶.۲	۱۲۳۹۲۰	۱۳۱۳۹۳	۲۵۵۳۱۳	۹-۵ ساله
۱۰۹	۱۳.۲	۱۲.۹	۱۳.۵	۱۰۰۰۹۰	۱۰۹۲۷۹	۲۰۹۳۶۹	۱۴-۱۰ ساله
۱۰۴	۱۰.۳	۱۰.۳	۱۰.۳	۸۰۲۱۶	۸۳۶۸۲	۱۶۳۸۹۸	۱۹-۱۵ ساله
۱۰۲	۷.۷	۷.۸	۷.۷	۶۰۸۹۱	۶۲۱۳۳	۱۲۳۰۲۴	۲۴-۲۰ ساله
۱۰۱	۶.۶	۶.۸	۶.۵	۵۲۵۲۶	۵۲۹۸۶	۱۰۵۵۱۲	۲۹-۲۵ ساله
۹۷	۵.۳	۵.۵	۵.۱	۴۲۳۶۳	۴۱۰۴۱	۸۳۴۰۴	۳۴-۳۰ ساله
۸۷	۳.۹	۴.۲	۳.۶	۳۲۹۵۷	۲۸۷۹۴	۶۱۷۵۱	۳۹-۳۵ ساله
۹۷	۳.۳	۳.۴	۳.۲	۲۶۷۴۵	۲۶۰۳۳	۵۲۷۷۸	۴۴-۴۰ ساله
۱۰۱	۳.۲	۳.۳	۳.۱	۲۵۲۵۵	۲۵۵۰۱	۵۰۷۵۶	۴۹-۴۵ ساله
۱۱۷	۳.۳	۳.۱	۳.۴	۲۳۸۸۴	۲۷۸۶۸	۵۱۷۵۲	۵۴-۵۰ ساله
۱۱۳	۲.۶	۲.۵	۲.۷	۱۹۴۹۳	۲۲۰۵۹	۴۱۵۵۲	۵۹-۵۵ ساله
۱۲۵	۲.۷	۲.۴	۲.۹	۱۸۸۲۸	۲۳۵۲۱	۴۲۳۴۹	۶۴-۶۰ ساله
۱۳۲	۱.۳	۱.۱	۱.۴	۸۶۶۴	۱۱۴۳۱	۲۰۰۹۵	۶۹-۶۵ ساله
۱۱۹	۰.۷	۰.۶	۰.۷	۵۰۳۸	۵۹۷۹	۱۱۰۱۷	۷۴-۷۰ ساله
۹۴	۱.۱	۱.۲	۱.۰	۸۹۴۵	۸۳۶۵	۱۷۳۱۰	۷۵ ساله و بیشتر
۱۰۴	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۷۷۶۷۹۲	۸۱۰۹۷۲	۱۵۸۱۷۶۴	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۶۵

جدول شماره‌ی ۱۷. چگونگی توزیع جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۷۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و

سهم هر گروه سنی

نسبت جنسی	درصد	زن	مرد	زن	مرد	جمع	گروه سنی
۱۰۵	۱۱.۲	۱۰.۹	۱۱.۴	۵۶۲۹۷	۵۹۳۰۶	۱۱۵۶۰۳	۴-۰ ساله
۱۰۳	۱۵.۱	۱۵.۰	۱۵.۳	۷۷۱۰۱	۷۹۶۸۱	۱۵۶۷۸۲	۵-۹ ساله
۱۰۵	۱۵.۱	۱۴.۸	۱۵.۳	۷۶۴۴۰	۷۹۹۰۱	۱۵۶۳۴۱	۱۰-۱۴ ساله
۹۸	۱۲.۳	۱۲.۵	۱۲.۱	۶۴۳۱۴	۶۳۰۶۸	۱۲۷۳۸۲	۱۵-۱۹ ساله
۹۱	۹.۲	۹.۷	۸.۸	۵۰۰۹۵	۴۵۶۷۱	۹۵۷۶۶	۲۰-۲۴ ساله
۹۸	۷.۲	۷.۳	۷.۱	۳۷۸۱۹	۳۷۰۰۹	۷۴۸۲۸	۲۵-۲۹ ساله
۱۰۴	۵.۷	۵.۶	۵.۸	۲۸۸۲۶	۳۰۰۴۳	۵۸۸۶۹	۳۰-۳۴ ساله
۱۰۱	۵.۱	۵.۱	۵.۱	۲۶۴۴۵	۲۶۶۵۵	۵۳۱۰۰	۳۵-۳۹ ساله
۹۴	۴.۰	۴.۲	۳.۹	۲۱۶۳۵	۲۰۲۸۴	۴۱۹۱۹	۴۰-۴۴ ساله
۸۱	۳.۰	۳.۳	۲.۶	۱۷۰۰۶	۱۳۷۱۱	۳۰۷۱۷	۴۵-۴۹ ساله
۹۱	۲.۶	۲.۷	۲.۴	۱۳۹۳۶	۱۲۷۲۰	۲۶۶۵۶	۵۰-۵۴ ساله
۱۰۶	۲.۴	۲.۳	۲.۴	۱۱۹۶۰	۱۲۶۸۵	۲۴۶۴۵	۵۵-۵۹ ساله
۱۲۴	۲.۴	۲.۲	۲.۷	۱۱۲۹۹	۱۴۰۰۸	۲۵۳۰۷	۶۰-۶۴ ساله
۱۱۶	۱.۹	۱.۷	۲.۰	۸۹۰۵	۱۰۳۳۴	۱۹۲۳۹	۶۵-۶۹ ساله
۱۲۷	۱.۷	۱.۵	۱.۹	۷۸۶۱	۱۰۰۱۱	۱۷۸۷۲	۷۰-۷۴ ساله
۱۱۵	۱.۱	۱.۰	۱.۱	۵۰۸۲	۵۸۶۶	۱۰۹۴۸	۷۵ ساله و بیشتر
۱۰۱	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۵۱۵۰۲۱	۵۲۰۹۵۳	۱۰۳۵۹۷۴	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵

جدول شماره‌ی ۱۸. چگونگی توزیع جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و

سه‌م هر گروه سنی

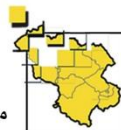
نسبت جنسی	درصد	زن	مرد	زن	مرد	جمع	گروه سنی
۱۰۶	۷.۵	۷.۲	۷.۷	۳۵۰۷۷	۳۷۰۲۹	۷۲۱۰۶	۴-۰ ساله
۱۰۵	۷.۵	۷.۳	۷.۷	۳۵۳۱۲	۳۷۱۴۷	۷۲۴۵۹	۵-۹ ساله
۱۰۵	۱۰.۳	۱۰.۰	۱۰.۵	۴۸۴۴۳	۵۰۷۴۲	۹۹۱۸۵	۱۰-۱۴ ساله
۹۸	۱۳.۳	۱۳.۵	۱۳.۲	۶۵۱۵۵	۶۳۶۱۰	۱۲۸۷۶۵	۱۵-۱۹ ساله
۹۱	۱۲.۴	۱۳.۰	۱۱.۹	۶۲۵۹۲	۵۷۱۳۷	۱۱۹۷۲۹	۲۰-۲۴ ساله
۱۰۰	۱۰.۲	۱۰.۱	۱۰.۲	۴۸۹۱۰	۴۹۰۰۱	۹۷۹۱۱	۲۵-۲۹ ساله
۱۰۱	۸.۱	۸.۱	۸.۱	۳۸۹۱۰	۳۹۱۳۵	۷۸۰۴۵	۳۰-۳۴ ساله
۱۰۰	۶.۵	۶.۵	۶.۵	۳۱۵۱۳	۳۱۵۲۴	۶۳۰۳۷	۳۵-۳۹ ساله
۱۰۴	۵.۲	۵.۱	۵.۳	۲۴۴۰۵	۲۵۲۹۱	۴۹۶۹۶	۴۰-۴۴ ساله
۱۰۲	۴.۶	۴.۶	۴.۷	۲۲۱۰۴	۲۲۴۵۵	۴۴۵۵۹	۴۵-۴۹ ساله
۹۳	۳.۷	۳.۸	۳.۵	۱۸۳۹۸	۱۷۰۴۸	۳۵۴۴۶	۵۰-۵۴ ساله
۷۹	۲.۶	۲.۹	۲.۳	۱۳۸۶۴	۱۰۹۴۲	۲۴۸۰۶	۵۵-۵۹ ساله
۹۱	۲.۲	۲.۳	۲.۱	۱۱۲۰۰	۱۰۱۴۵	۲۱۳۴۵	۶۰-۶۴ ساله
۱۰۴	۱.۹	۱.۹	۲.۰	۹۰۴۲	۹۴۳۵	۱۸۴۷۷	۶۵-۶۹ ساله
۱۲۱	۱.۸	۱.۶	۲.۰	۷۸۴۶	۹۴۸۴	۱۷۳۳۰	۷۰-۷۴ ساله
۱۱۴	۲.۳	۲.۱	۲.۴	۱۰۱۳۲	۱۱۵۷۳	۲۱۷۰۵	۷۵ساله و بیشتر
۱۰۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۴۸۲۹۰۳	۴۸۱۶۹۸	۹۶۴۶۰۱	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۱۹. چگونگی توزیع جمعیت استان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک جنس، نسبت جنسی و سه‌م هر

گروه سنی

نسبت جنسی	درصد			تعداد			گروه سنی
	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	
۱۰۵	۸.۱	۸.۵	۸.۳	۴۱۲۲۷	۴۳۱۵۱	۸۴۳۷۸	۴-۰ ساله
۱۰۶	۷.۰	۷.۴	۷.۲	۳۵۳۳۸	۳۷۵۱۷	۷۲۸۵۵	۵-۹ ساله
۱۰۴	۷.۲	۷.۵	۷.۳	۳۶۵۳۹	۳۷۹۷۱	۷۴۵۱۰	۱۰-۱۴ ساله

گروه سنی	تعداد			درصد			نسبت جنسی
	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	
۱۹-۱۵ ساله	۹۶۱۶۹	۴۸۵۳۸	۴۷۶۳۱	۹.۵	۹.۵	۹.۴	۱.۰۲
۲۰-۲۴ ساله	۱۲۱۲۴۰	۵۹۶۳۹	۶۱۶۰۱	۱۱.۹	۱۱.۷	۱۲.۲	۹۷
۲۵-۲۹ ساله	۱۱۲۹۸۴	۵۶۶۶۵	۵۶۳۱۹	۱۱.۱	۱۱.۱	۱۱.۱	۱.۰۱
۳۰-۳۴ ساله	۹۴۲۵۲	۴۷۴۴۰	۴۶۸۱۲	۹.۳	۹.۳	۹.۲	۱.۰۱
۳۵-۳۹ ساله	۷۸۳۳۶	۳۹۶۷۱	۳۸۶۵۵	۷.۷	۷.۸	۷.۶	۱.۰۳
۴۰-۴۴ ساله	۶۳۰۸۹	۳۱۵۰۹	۳۱۵۸۰	۶.۲	۶.۲	۶.۲	۱.۰۰
۴۵-۴۹ ساله	۴۹۱۴۱	۲۵۰۱۴	۲۴۱۲۷	۴.۸	۴.۹	۴.۸	۱.۰۴
۵۰-۵۴ ساله	۴۴۴۲۲	۲۲۲۱۰	۲۲۲۱۲	۴.۴	۴.۴	۴.۴	۱.۰۰
۵۵-۵۹ ساله	۳۴۴۵۰	۱۶۴۷۱	۱۷۹۷۹	۳.۴	۳.۲	۳.۵	۹۲
۶۰-۶۴ ساله	۲۴۳۱۷	۱۰۳۹۹	۱۳۹۱۸	۲.۴	۲.۰	۲.۷	۷۵
۶۵-۶۹ ساله	۱۹۶۳۴	۹۱۳۹	۱۰۴۹۵	۱.۹	۱.۸	۲.۱	۸۷
۷۰-۷۴ ساله	۱۶۹۲۰	۸۴۸۸	۸۴۳۲	۱.۷	۱.۷	۱.۷	۱.۰۱
۷۵ ساله و بیشتر	۲۸۴۱۷	۱۴۸۲۷	۱۳۵۹۰	۲.۸	۲.۹	۲.۷	۱.۰۹
نامشخص	۶۳۰	۵۴۳	۸۷	۰.۱	۰.۱	۰.۰	-
مجموع	۱۰۱۵۷۳۴	۵۰۹۱۹۲	۵۰۶۵۴۲	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱.۰۱

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۲۰. مقایسه نسبت جنسی جمعیت استان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک مناطق شهری و روستایی

روستایی	شهری	کل	گروه سنی
۱.۰۴	۱.۰۵	۱.۰۵	۴-۰ ساله
۱.۰۷	۱.۰۶	۱.۰۶	۵-۹ ساله
۱.۰۴	۱.۰۴	۱.۰۴	۱۰-۱۴ ساله
۹۷	۱.۰۵	۱.۰۲	۱۵-۱۹ ساله
۹۹	۹۵	۹۷	۲۰-۲۴ ساله
۱.۰۲	۱.۰۰	۱.۰۱	۲۵-۲۹ ساله
۱.۰۰	۱.۰۲	۱.۰۱	۳۰-۳۴ ساله
۹۶	۱.۰۶	۱.۰۳	۳۵-۳۹ ساله
۸۹	۱.۰۶	۱.۰۰	۴۰-۴۴ ساله

روستایی	شهری	کل	گروه سنی
۹۶	۱۰۷	۱۰۴	۴۵-۴۹ ساله
۹۴	۱۰۴	۱۰۰	۵۰-۵۴ ساله
۸۲	۹۸	۹۲	۵۵-۵۹ ساله
۶۸	۸۰	۷۵	۶۰-۶۴ ساله
۸۵	۸۹	۸۷	۶۵-۶۹ ساله
۱۰۹	۹۴	۱۰۱	۷۰-۷۴ ساله
۱۲۱	۱۰۰	۱۰۹	۷۵ ساله و بیشتر
۹۸	۱۰۲	۱۰۱	مجموع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

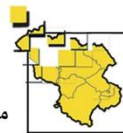
چگونگی توزیع سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد بیشترین سهم جمعیت به ترتیب در گروه‌های سنی ۲۰-۲۴ ساله، ۲۵-۲۹ ساله، ۱۵-۱۹ ساله و ۳۰-۳۴ ساله بوده است. مقایسه سهم این گروه‌ها در زنجان و کشور می‌تواند واقعیت‌هایی را آشکار سازد:

- گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله: سهم این گروه سنی از جمعیت استان زنجان ۱۱/۹ درصد و در کل کشور ۱۱/۲ درصد می‌باشد.
  - گروه سنی ۲۵-۲۹ ساله: سهم این گروه سنی از جمعیت استان ۱۱/۱ درصد و در کل کشور ۱۱/۵ درصد است.
  - گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله: سهم این گروه سنی از جمعیت استان ۹/۵ درصد و در کل کشور ۹/۵ درصد می‌باشد.
  - گروه سنی ۳۰-۳۴ ساله: سهم این گروه سنی از جمعیت استان ۹/۳ درصد و در کل کشور نیز ۹/۳ درصد است.
- مقایسه چگونگی توزیع سنی جمعیت استان با جمعیت کشور گویای چند نکته می‌باشد:

الف) نسبت جمعیت خردسال و کودک (۱۴-۰ ساله) استان زنجان (۲۲/۸ درصد) از نسبت این جمعیت در کشور (۲۳/۳ درصد) کمتر است. چنان‌چه پایین بودن سهم خردسالان و کودکان از جمعیت کل را نشانه موفقیت طرح‌های کنترل جمعیت و کاهش باروری قلمداد کنیم، می‌توان گفت که میزان موفقیت استان زنجان در این زمینه از میانگین کشور بیشتر بوده است.

ب) نسبت جمعیت سالخورده (۶۵ ساله و بیشتر) استان زنجان (۶/۴ درصد) به مراتب از نسبت این جمعیت در کشور (۵/۷ درصد) بیشتر است. چنان‌چه افزایش سهم سالخوردگان در کل جمعیت را نشانه افزایش امید به زندگی و طول عمر بدانیم، استان زنجان در این زمینه، از میانگین کشور، پیشی جسته و برتر بوده است.

پ) نسبت جمعیت واقع در سنین فعالیت اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) استان زنجان (۷۰/۷ درصد) اندکی کمتر از نسبت این جمعیت در کشور (۷۰/۹ درصد) بوده است. به این ترتیب باید پذیرفت بار تکفل ناخالص و میزان وابستگی در استان زنجان تقریباً برابر با میانگین آنها در کشور می‌باشد.

مقایسه ساختار جمعیت مناطق شهری و روستایی استان در سال ۱۳۹۰ مطابق جداول شماره ۲۱ و ۲۲ نشان می‌دهد که بیشترین سهم جمعیت مناطق شهری در گروه‌های سنی ۲۵-۲۹ ساله (۱۱/۸۰ درصد)، ۲۰-۲۴ ساله (۱۱/۷۹ درصد) و ۳۰-۳۴ ساله (۹/۸۲ درصد) دیده می‌شود. به این ترتیب باید پذیرفت که حدود یک سوم جمعیت مناطق شهری (۳۳/۴۱ درصد) در گروه عمده سنی ۲۰-۳۴ ساله قرار داشته‌اند. از سوی دیگر بیشترین سهم جمعیت مناطق روستایی به ترتیب گروه‌های سنی ۲۰-۲۴ ساله (۱۲/۱۸ درصد)، ۱۵-۱۹ ساله (۱۰/۵۱ درصد) و ۲۵-۲۹ ساله (۹/۹۹ درصد) مشاهده می‌گردند. بنابراین حدود یک سوم جمعیت مناطق روستایی (۳۲/۶۸ درصد) در گروه عمده سنی ۲۹-۱۵ ساله بوده‌اند. به این ترتیب باید گفت که ساختار سنی جمعیت مناطق روستایی به مراتب جوان‌تر از جمعیت مناطق شهری می‌باشد.

جوان‌تر بودن ساختار سنی مناطق روستایی در گروه‌های سنی خارج از سن فعالیت اقتصادی بیشتر آشکار و هویدا است. در مناطق روستایی استان زنجان، سهم جمعیت ۱۴-۰ ساله حدود ۲۴/۴۲ درصد و در مناطق شهری استان سهم این گروه عمده سنی ۲۱/۹۳ درصد می‌باشد. توجه به این گروه سنی (۱۴-۰ ساله) چه در برنامه‌ریزی‌های آموزشی (در مقاطع ابتدایی، راهنمایی، دبیرستان و دانشگاه) و چه در برنامه‌ریزی‌های اشتغال از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا از طریق تحلیل‌های جمعیت شناختی می‌توان جمعیت لازم‌التعلیم و جمعیت وارد شده به بازار کار و فعالیت اقتصادی را پیش‌بینی کرد.

سهم جمعیت سالخورده (۶۵ ساله و بیشتر) مناطق روستایی نزدیک به ۷/۵۸ درصد و سهم این جمعیت در مناطق شهری حدود ۵/۷ درصد بوده است. با توجه به آن چه گفته شد یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های جمعیتی در مناطق روستایی سهم بیشتر خردسالان و سالخوردگان نسبت به جمعیت فعال اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) می‌باشد که بر بار تکفل و ضریب وابستگی تأثیر انکار ناپذیری خواهد داشت. به دیگر سخن پراکندگی سن در جمعیت مناطق روستایی بیشتر است و مناطق شهری از همگونی بیشتری در ساختار سنی برخوردارند. سهم جمعیت واقع در سنین فعالیت

اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) در مناطق شهری نزدیک به ۷۲/۴۹ درصد و در مناطق روستایی حدود ۶۸/۱۱ درصد بوده است. به این ترتیب باید قبول کرد که مناطق روستایی، به تدریج نیروی کار جوان خود را از دست می‌دهند.

بررسی ساختار سنی و جنسی جمعیت استان زنجان طی دو دوره نشان می‌دهد:

الف) طی پنج سال گذشته افزایش اندکی در جمعیت گروه سنی ۴-۰ ساله رخ داده است که این موضوع خلاف روند کاهش سهم این گروه سنی در دهه‌های گذشته بوده است چراکه از ابتدای دهه ۱۳۷۰ نشانه‌های کاهش جمعیت استان آغاز گردید و در سال‌های پس از آن نیز ادامه یافت. اما طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ سهم گروه سنی ۴-۰ ساله از ۷/۵ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۸/۳ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است که به نظر می‌رسد در نتیجه افزایش باروری و نرخ زاد و ولد رخ داده است. گفتنی است چنین وضعیتی در جمعیت ۴-۰ ساله کشور نیز به چشم می‌خورد و سهم این گروه سنی از جمعیت کل کشور نیز ۸/۳ درصد بوده است.

ب) روند افزایشی ذکر شده در مناطق روستایی به مراتب بیش از مناطق شهری استان بوده است که می‌توانداز تعداد زیاد جمعیت در سن ازدواج و باروری نشأت گرفته باشد.

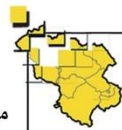
پ) افزایش نسبت جنسی در گروه‌های سنی ۱۹-۱۵ ساله و ۲۴-۲۰ ساله نسبت به دهه قبل بیانگر کاهش شدت مهاجرت مردان از استان می‌باشد.

ت) افزایش نسبت جنسی مناطق روستایی در سه گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله، ۲۹-۲۵ ساله و ۳۴-۳۰ ساله از کاهش مهاجرت فزاینده مردان روستایی نسبت به دهه ۱۳۸۵ حکایت دارد. در صورتی که در همین گروه‌های سنی تفاوت چندانی در نسبت جنسی مناطق شهری نسبت به دهه پیش از آن مشاهده نمی‌شود.

ث) نسبت جنسی استان در گروه سنی ۵۴-۵۰ و ۵۹-۵۵ ساله در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ با افزایش چشمگیری مواجه شده است. عکس چنین وضعیتی را می‌توان در گروه سنی ۶۴-۶۰ ساله، ۶۹-۶۵ و ۷۴-۷۰ ساله مشاهده کرد که نسبت جنسی استان با کاهش فراوانی روبرو شده است. این روند در دو گروه سنی ۶۴-۶۰ و ۶۹-۶۵ ساله در مناطق روستایی به مراتب شدیدتر از مناطق شهری استان بوده است.

ج) نسبت جنسی استان در سال ۱۳۹۰ از گروه سنی ۷۴-۷۰ ساله و پس از آن روندی نسبتاً فزاینده پیدا می‌کند. این روند در مناطق روستایی شتابان‌تر از مناطق شهری است.

مقایسه ساختار جمعیت در شهرستان‌های استان زنجان آشکار می‌سازد:

الف) کمترین سهم جمعیت در گروه سنی ۴-۰ ساله متعلق به شهرستان‌های زنجان (۷/۷۵ درصد)، طارم (۸/۰ درصد)، خرمدره (۸/۲۱ درصد) و ابهر (۸/۳۵ درصد) بوده است. شاید این وضعیت به مهار (کنترل) باروری و کاهش زاد و ولد باز گردد و شاید برخاسته از مرگ و میر نوزادان و کودکان در سال‌های نخست زندگی باشد. بیشترین سهم جمعیت در گروه سنی یاد شده به شهرستان‌های خدابنده (۹/۵۹ درصد)، ماهنشان (۹/۴۴ درصد) و ایجرود (۸/۸۵ درصد) اختصاص داشته است. به این ترتیب باید پذیرفت طی پنج سال آینده از فشار جمعیت لازم‌التعلیم مقطع ابتدایی در شهرستان‌های خدابنده، ماهنشان و ایجرود کاسته نخواهد شد. توجه ویژه به شهرستان خدابنده ضرورتی انکارناپذیر است. زیرا سهم چشمگیری از ساکنان این شهرستان (۶۸/۹۹ درصد) در مناطق روستایی زندگی می‌کنند. پراکندگی این روستاها و جمعیت زیاد افراد لازم‌التعلیم مقطع ابتدایی می‌تواند نابه‌سامانی‌های آموزشی متعددی در این شهرستان ایجاد کند.

ب) کمترین سهم جمعیت در گروه سنی ۹-۵ ساله به شهرستان‌های خرمدره (۶/۲۵ درصد)، زنجان (۶/۹۲ درصد)، طارم (۶/۹۵ درصد) و ابهر (۷/۰۹ درصد) تعلق داشته است. سهم جمعیت این گروه سنی در شهرستان‌های یاد شده پایین‌تر از میانگین استان می‌باشد. بیشترین سهم این گروه سنی در جمعیت شهرستان‌های ماهنشان (۸/۴۳ درصد)، خدابنده (۷/۹۵ درصد) و ایجرود (۷/۸۵ درصد) دیده می‌شود.

پ) کمترین سهم جمعیت در گروه سنی ۱۴-۱۰ ساله در شهرستان‌های خرمدره (۶/۸۹ درصد)، ابهر (۶/۹۳ درصد) و زنجان (۷/۰۵ درصد) قابل مشاهده و از میانگین سهم استان کمتر است. در مقابل بیشترین سهم این گروه سنی به شهرستان‌های ایجرود (۸/۳۷ درصد)، ماهنشان (۸/۳۴ درصد)، خدابنده (۸/۱۰ درصد) و طارم (۷/۸۹ درصد) تعلق داشته است.

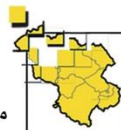
بررسی روند عمومی حاکم بر تحول جمعیت استان در سه گروه سنی یاد شده روشن می‌کند که در ۵ سال گذشته و برخلاف روند دوره پیشین (۸۵-۱۳۷۵) سهم گروه سنی ۴-۰ ساله افزایش یافته و از سهم گروه‌های سنی ۹-۵ ساله و ۱۴-۱۰ ساله کاسته شده است. تمامی شهرستان‌های استان از روند مذکور پیروی کرده‌اند و شاهد افزایش سهم جمعیت ۴-۰ ساله بوده‌اند. در گروه سنی ۹-۵ ساله نیز به استثنای شهرستان ابهر تمامی شهرستان‌های استان از روند کاهشی سهم جمعیت این گروه سنی پیروی کرده‌اند. در حالی که شهرستان ابهر با کاهش اندکی در سهم جمعیت گروه سنی مذکور مواجه شده است و از این نظر با روند عمومی استان همخوانی نداشته است.

جدول شماره‌ی ۲۱. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰ تفکیک نقاط شهری و روستایی

نقاط روستایی			نقاط شهری			گروه سنی
مجموع	مرد	زن	مجموع	مرد	زن	
۳۴۰۱۳	۱۷۳۴۶	۱۶۶۶۷	۵۰۲۶۵	۲۵۸۰۵	۲۴۵۶۰	۴-۰ ساله
۲۹۴۶۴	۱۵۱۹۶	۱۴۲۶۸	۴۳۳۹۱	۲۲۳۲۱	۲۱۰۷۰	۵-۹ ساله
۲۹۰۴۱	۱۴۸۳۱	۱۴۲۱۰	۴۵۴۶۹	۲۳۱۴۰	۲۲۳۲۹	۱۰-۱۴ ساله
۴۰۰۳۶	۱۹۷۲۸	۲۰۳۰۸	۵۶۱۳۳	۲۸۸۱۰	۲۷۳۲۳	۱۵-۱۹ ساله
۴۶۳۸۵	۲۳۰۸۷	۲۳۲۹۸	۷۴۸۵۵	۳۶۵۵۲	۳۸۳۰۳	۲۰-۲۴ ساله
۳۸۰۴۸	۱۹۲۳۵	۱۸۸۱۳	۷۴۹۲۶	۳۷۴۳۰	۳۷۵۰۶	۲۵-۲۹ ساله
۳۱۹۰۵	۱۵۹۱۵	۱۵۹۹۰	۶۲۳۴۷	۳۱۵۲۵	۳۰۸۲۲	۳۰-۳۴ ساله
۲۶۳۳۹	۱۲۹۲۵	۱۳۴۱۴	۵۱۹۸۷	۲۶۷۴۶	۲۵۲۴۱	۳۵-۳۹ ساله
۲۰۳۵۰	۹۵۵۹	۱۰۷۹۱	۴۲۷۳۹	۲۱۹۵۰	۲۰۷۸۹	۴۰-۴۴ ساله
۱۶۳۱۲	۸۰۰۹	۸۳۰۳	۳۲۸۲۹	۱۷۰۰۵	۱۵۸۲۴	۴۵-۴۹ ساله
۱۶۱۹۸	۷۸۲۷	۸۳۷۱	۲۸۲۲۴	۱۴۳۸۳	۱۳۸۴۱	۵۰-۵۴ ساله
۱۳۵۵۸	۶۱۲۵	۷۴۳۳	۲۰۸۹۲	۱۰۳۴۶	۱۰۵۴۶	۵۵-۵۹ ساله
۱۰۳۱۸	۴۱۶۶	۶۱۵۲	۱۳۹۹۹	۶۲۳۳	۷۷۶۶	۶۰-۶۴ ساله
۸۲۹۳	۳۸۰۲	۴۴۹۱	۱۱۳۴۱	۵۳۳۷	۶۰۰۴	۶۵-۶۹ ساله
۷۷۳۹	۴۰۴۳	۳۶۹۶	۹۱۸۱	۴۴۴۵	۴۷۳۶	۷۰-۷۴ ساله
۱۲۸۲۷	۷۰۲۰	۵۸۰۷	۱۵۵۹۰	۷۸۰۷	۷۷۸۳	۷۵ ساله و بیشتر
۹۹	۸۴	۱۵	۵۳۱	۴۵۹	۷۲	نامشخص
۳۸۰۹۲۵	۱۸۸۸۹۸	۱۹۲۰۲۷	۶۳۴۸۰۹	۳۲۰۲۹۴	۳۱۴۵۱۵	مجموع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۲۲. سهم گروه‌های مختلف سنی از جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰ تفکیک نقاط شهری و

روستایی

نقاط روستایی			نقاط شهری			گروه سنی
مجموع	مرد	زن	مجموع	مرد	زن	
۸.۹۳	۹.۱۸	۸.۶۸	۷.۹۳	۸.۰۶	۷.۸۱	۴-۰ ساله
۷.۷۳	۸.۰۴	۷.۴۳	۶.۸۴	۶.۹۷	۶.۷۰	۵-۹ ساله
۷.۶۲	۷.۸۵	۷.۴۰	۷.۱۶	۷.۲۲	۷.۱۰	۱۰-۱۴ ساله
۱۰.۵۱	۱۰.۴۴	۱۰.۵۸	۸.۸۴	۸.۹۹	۸.۶۹	۱۵-۱۹ ساله
۱۲.۱۸	۱۲.۲۲	۱۲.۱۳	۱۱.۷۹	۱۱.۴۱	۱۲.۱۸	۲۰-۲۴ ساله
۹.۹۹	۱۰.۱۸	۹.۸۰	۱۱.۸۰	۱۱.۶۹	۱۱.۹۳	۲۵-۲۹ ساله
۸.۳۸	۸.۴۳	۸.۳۳	۹.۸۲	۹.۸۴	۹.۸۰	۳۰-۳۳ ساله
۶.۹۱	۶.۸۴	۶.۹۹	۸.۱۹	۸.۳۵	۸.۰۳	۳۵-۳۹ ساله
۵.۳۴	۵.۰۶	۵.۶۲	۶.۷۳	۶.۸۵	۶.۶۱	۴۰-۴۴ ساله
۴.۲۸	۴.۲۴	۴.۳۲	۵.۱۷	۵.۳۱	۵.۰۳	۴۵-۴۹ ساله
۴.۲۵	۴.۱۴	۴.۳۶	۴.۴۵	۴.۴۹	۴.۴۰	۵۰-۵۴ ساله
۳.۵۶	۳.۲۴	۳.۸۷	۳.۲۹	۳.۲۳	۳.۳۵	۵۵-۵۹ ساله
۲.۷۱	۲.۲۱	۳.۲۰	۲.۲۱	۱.۹۵	۲.۴۷	۶۰-۶۴ ساله
۲.۱۸	۲.۰۱	۲.۳۴	۱.۷۹	۱.۶۷	۱.۹۱	۶۵-۶۹ ساله
۲.۰۳	۲.۱۴	۱.۹۲	۱.۴۵	۱.۳۹	۱.۵۱	۷۰-۷۴ ساله
۳.۳۷	۳.۷۲	۳.۰۲	۲.۴۶	۲.۴۴	۲.۴۷	۷۵ ساله و بیشتر
۰.۰۳	۰.۰۴	۰.۰۱	۰.۰۸	۰.۱۴	۰.۰۲	نامشخص
۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	مجموع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۲۳. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان

ماه‌نشان	طارم	زنجان	خرم‌دره	خدابنده	ایجرود	ابه‌ر	استان	گروه سنی
۳۶۱۳	۳۱۰۴	۳۲۶۲۷	۴۰۹۹	۱۳۸۷۲	۳۰۸۳	۱۱۷۰۸	۷۲۱۰۶	۴-۰ ساله
۳۶۳۵	۳۴۹۸	۳۳۲۱۶	۴۲۰۱	۱۳۳۹۹	۳۲۱۵	۱۱۲۹۵	۷۲۴۵۹	۵-۹ ساله
۵۶۴۱	۵۴۰۷	۴۱۰۸۸	۵۶۷۹	۲۱۸۴۳	۴۷۰۷	۱۴۸۲۰	۹۹۱۸۵	۱۰-۱۴ ساله

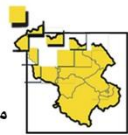

ماه‌نشان	طارم	زنجان	خرم‌دره	خدابنده	ایجرود	ابهر	استان	گروه سنی
۶۳۲۸	۶۰۷۷	۵۸۸۰۶	۷۹۳۸	۲۴۳۳۰	۴۹۱۲	۲۰۳۷۴	۱۲۸۷۶۵	۱۵-۱۹ ساله
۴۵۰۶	۴۳۸۱	۶۰۲۸۲	۷۹۶۰	۱۸۴۶۸	۳۶۴۶	۲۰۴۸۶	۱۱۹۷۲۹	۲۰-۲۴ ساله
۳۷۹۲	۴۰۶۶	۴۷۷۶۶	۶۲۷۸	۱۶۲۰۵	۳۲۲۶	۱۶۵۷۸	۹۷۹۱۱	۲۵-۲۹ ساله
۳۰۹۰	۳۲۸۱	۳۷۷۶۶	۵۲۱۴	۱۲۰۸۰	۲۵۹۹	۱۴۰۱۵	۷۸۰۴۵	۳۰-۳۴ ساله
۲۵۱۵	۳۱۸۵	۳۱۹۶۴	۴۱۴۲	۸۳۱۶	۱۸۱۹	۱۱۰۹۶	۶۳۰۳۷	۳۵-۳۹ ساله
۱۷۷۴	۱۹۴۷	۲۴۴۴۲	۳۵۰۸	۷۶۵۳	۱۵۴۷	۸۸۲۵	۴۹۶۹۶	۴۰-۴۴ ساله
۱۵۱۶	۱۸۹۰	۲۱۲۸۸	۳۱۵۸	۷۳۷۹	۱۵۵۵	۷۷۷۳	۴۴۵۵۹	۴۵-۴۹ ساله
۱۴۱۳	۱۷۵۶	۱۷۳۳۸	۲۱۷۲	۵۴۴۴	۱۴۱۰	۵۹۱۳	۳۵۴۴۶	۵۰-۵۴ ساله
۱۴۴۷	۱۵۹۰	۱۱۴۵۰	۱۵۹۰	۳۶۰۲	۱۰۰۷	۴۱۲۰	۲۴۸۰۶	۵۵-۵۹ ساله
۷۴۲	۸۶۵	۱۰۶۸۲	۱۱۷۳	۳۰۱۹	۱۰۰۳	۳۸۶۱	۲۱۳۴۵	۶۰-۶۴ ساله
۸۸۳	۷۰۱	۸۲۷۶	۱۰۶۷	۳۳۷۴	۹۷۴	۳۲۰۲	۱۸۴۷۷	۶۵-۶۹ ساله
۷۷۷	۹۶۹	۷۷۸۰	۹۸۵	۲۶۸۴	۹۳۳	۳۲۰۲	۱۷۳۳۰	۷۰-۷۴ ساله
۵۵۶	۷۳۱	۴۹۵۶	۶۴۳	۱۶۱۵	۵۹۱	۱۹۴۳	۱۱۰۳۵	۷۵-۷۹ ساله
۴۲۹	۵۱۶	۴۸۸۹	۶۹۲	۱۵۸۱	۵۱۷	۲۰۴۶	۱۰۶۷۰	۸۰ ساله و بیشتر
۴۲۶۵۷	۴۳۹۶۴	۴۵۴۶۱۶	۶۰۴۹۹	۱۶۴۸۶۴	۳۶۷۴۴	۱۶۱۲۵۷	۹۶۴۶۰۱	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

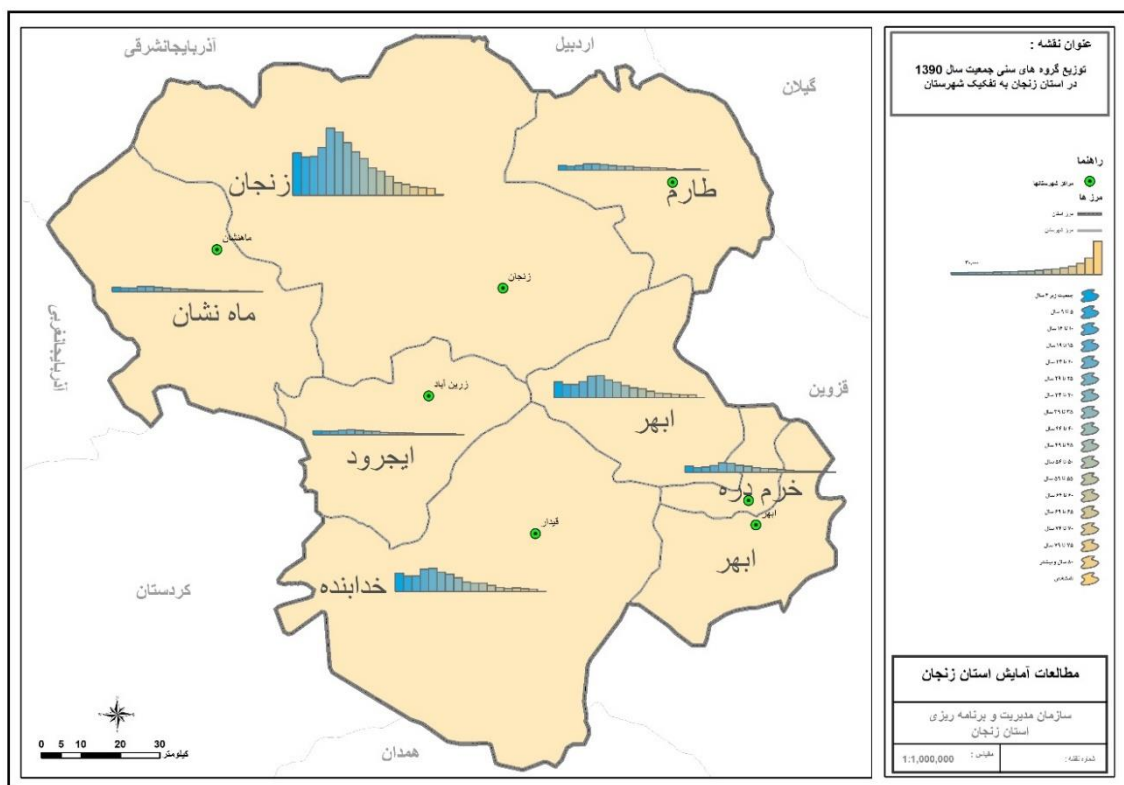
جدول شماره‌ی ۲۴. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان

ماه‌نشان	طارم	زنجان	خرم‌دره	خدابنده	ایجرود	ابهر	استان	گروه سنی
۲۸۰۶	۳۷۳۰	۳۷۷۰۳	۵۳۵۳	۱۶۲۶۴	۳۴۰۰	۱۴۱۲۲	۸۴۳۷۸	۰-۴ ساله
۳۳۹۷	۳۲۴۰	۳۳۶۶۰	۴۰۷۰	۱۳۴۸۷	۳۰۱۴	۱۱۹۸۷	۷۲۸۵۵	۵-۹ ساله
۳۳۶۲	۳۶۷۶	۳۴۲۹۵	۴۴۹۲	۱۳۷۴۰	۳۲۱۷	۱۱۷۲۸	۷۴۵۱۰	۱۰-۱۴ ساله
۴۵۸۸	۵۲۵۲	۴۲۲۸۶	۵۷۹۴	۱۹۸۷۴	۴۰۷۱	۱۴۳۰۴	۹۶۱۶۹	۱۵-۱۹ ساله
۴۷۵۸	۵۲۱۷	۵۹۵۶۶	۸۰۶۴	۲۰۳۲۳	۴۲۹۵	۱۹۰۱۷	۱۲۱۲۴۰	۲۰-۲۴ ساله
۳۸۰۵	۴۷۰۲	۵۵۹۱۹	۷۹۲۱	۱۷۱۱۷	۳۶۷۲	۱۹۸۴۸	۱۱۲۹۸۴	۲۵-۲۹ ساله
۳۲۶۷	۳۹۰۵	۴۶۶۴۶	۶۱۰۰	۱۵۲۲۷	۳۲۶۱	۱۵۸۴۶	۹۴۲۵۲	۳۰-۳۴ ساله
۲۷۷۲	۳۲۵۴	۳۸۵۳۰	۵۲۰۷	۱۱۹۶۳	۲۷۵۲	۱۳۸۴۸	۷۸۳۲۶	۳۵-۳۹ ساله
۲۳۴۵	۳۲۴۱	۳۲۵۳۷	۴۱۰۸	۸۲۰۵	۱۸۳۲	۱۰۸۲۱	۶۳۰۸۹	۴۰-۴۴ ساله
۱۶۵۲	۲۰۰۰	۲۴۳۰۹	۳۵۱۰	۷۴۵۰	۱۵۹۲	۸۶۲۸	۴۹۱۴۱	۴۵-۴۹ ساله

گروه سنی	استان	ابهر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماه‌نشان
۵۰-۵۴ ساله	۴۴۴۲۲	۷۷۴۱	۱۶۲۴	۷۲۳۷	۳۱۳۵	۲۱۳۴۸	۱۹۲۸	۱۴۰۹
۵۵-۵۹ ساله	۳۴۴۵۰	۵۶۶۸	۱۴۷۲	۵۱۹۰	۲۱۰۲	۱۶۹۸۲	۱۷۶۳	۱۲۷۳
۶۰-۶۴ ساله	۲۴۳۱۷	۳۹۳۳	۹۵۱	۳۴۹۶	۱۵۵۳	۱۱۴۸۴	۱۵۹۵	۱۳۰۵
۶۵-۶۹ ساله	۱۹۶۳۴	۳۵۶۷	۹۴۷	۲۶۴۳	۱۰۹۳	۱۰۰۲۴	۷۳۴	۶۲۶
۷۰-۷۴ ساله	۱۶۹۲۰	۲۹۵۹	۹۴۵	۳۰۹۷	۹۶۰	۷۵۱۵	۶۷۱	۷۷۳
۷۵-۷۹ ساله	۱۴۵۲۸	۲۵۹۶	۷۳۳	۲۱۹۴	۸۱۶	۶۷۹۶	۸۱۱	۵۸۲
۸۰ ساله و بیشتر	۱۳۸۸۹	۲۵۴۸	۶۳۴	۲۰۳۵	۸۴۴	۶۳۴۰	۸۹۷	۵۹۱
نامشخص	۶۳۰	۱۵	۴	۱۱	۴۴	۵۵۵	۰	۱
مجموع	۱۰۱۵۷۳۴	۱۶۹۱۷۶	۳۸۴۱۶	۱۶۹۵۵۳	۶۵۱۶۶	۴۸۶۴۹۵	۴۶۶۱۶	۴۰۳۱۲

نقشه‌ی شماره‌ی ۱۱. توزیع گروه‌های سنی جمعیت سال ۱۳۹۰ در استان زنجان به تفکیک شهرستان

بررسی سهم گروه عمده سنی ۱۴-۰ ساله شهرستان‌های استان زنجان نشان از ناهمگونی چشمگیری دارد که باید در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی مورد توجه قرار گیرد. سهم گروه‌های عمده سنی استان در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ در جداول شماره ۲۵، ۲۶ و ۲۷ آورده شده است. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد در سال ۱۳۹۰، ۲۲/۸۲ درصد

جمعیت استان زنجان در گروه سنی ۰ تا ۱۴ ساله بوده است که نسبت به ۵ سال پیش از آن با کاهش ۷/۴ درصدی روبرو شده است چراکه در سال ۱۳۸۵ سهم این گروه سنی ۳۰/۲۲ درصد کل جمعیت استان بوده است. این وضعیت در حالی است که سهم گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر استان در سال ۱۳۹۰ نسبت به دوره سرشماری پیش از آن (۱۳۸۵) افزایش بسیار ناچیزی داشته است. چنین وضعیتی نشان از کاهش بار تکفل و میزان وابستگی در جمعیت استان زنجان طی این پنج سال دارد.

جدول شماره‌ی ۲۵. بررسی سهم گروه‌های عمده سنی سال ۱۳۸۵ در شهرستان‌های استان زنجان

نام شهرستان	سهم گروه سنی ۱۴-۰ ساله (درصد)	سهم گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر (درصد)
ماه نشان	۳۰/۲۲	۶/۲۰
ایجرود	۲۹/۹۵	۸/۲۱
خدابنده	۲۹/۷۹	۵/۶۱
طارم	۲۷/۳۲	۶/۶۳
زنجان	۲۳/۵۲	۵/۷۰
ابهر	۲۳/۴۶	۶/۴۴
خرم دره	۲۳/۱۱	۵/۶۰
کل استان	۲۵/۲۷	۵/۹۶

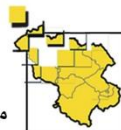
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۲۶. تعداد جمعیت گروه‌های عمده سنی استان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان

گروه‌های عمده سنی	استان	ابهر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماه‌نشان
۰ تا ۱۴ سال	۲۳۱۷۴۳	۳۷۸۳۷	۹۶۳۱	۴۳۴۹۱	۱۳۹۱۵	۱۰۵۶۵۸	۱۰۶۴۴	۱۰۵۶۵
۱۵ تا ۶۴ سال	۷۱۸۳۹۰	۱۱۹۶۵۴	۲۵۵۲۲	۱۱۶۰۸۲	۴۷۴۹۴	۳۴۹۶۰۷	۳۲۸۵۷	۲۷۱۷۴
۶۵ سال و بیشتر	۶۴۹۷۱	۱۱۶۷۰	۳۲۵۹	۹۹۶۹	۳۷۱۳	۳۰۶۷۵	۳۱۱۳	۲۵۷۲
نامشخص	۶۳۰	۱۵	۴	۱۱	۴۴	۵۵۵	۰	۱
جمع	۱۰۱۵۷۳۴	۱۶۹۱۷۶	۳۸۴۱۶	۱۶۹۵۵۳	۶۵۱۶۶	۴۸۶۴۹۵	۴۶۶۱۶	۴۰۳۱۲

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۲۷. سهم گروه‌های عمده سنی استان زنجان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان

گروه‌های عمده سنی	استان	ابهر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماه‌نشان
۰ تا ۱۴ سال	۲۲.۸۲	۲۲.۳۷	۲۵.۰۷	۲۵.۶۵	۲۱.۳۵	۲۱.۷۲	۲۲.۸۴	۲۶.۲۱
۱۵ تا ۶۴ سال	۷۰.۷۳	۷۰.۷۳	۶۶.۴۴	۶۸.۴۶	۷۲.۸۸	۷۱.۸۶	۷۰.۴۸	۶۷.۴۱
۶۵ سال و بیشتر	۶.۴۰	۶.۹۰	۸.۴۸	۵.۸۸	۵.۷۰	۶.۳۱	۶.۶۸	۶.۳۸
نامشخص	۰.۰۶	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۷	۰.۱۱	۰.۰۰	۰.۰۰
جمع	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

چگونگی توزیع سهم کودکان و سالخوردگان شهرستان‌های استان زنجان ناهمخوان با یکدیگر می‌باشد. انتظار بر این است که در ساختارهای سنی جوان سهم کودکان زیاد و سهم سالخوردگان اندک باشد و بین آن دو نیز تناسبی دیده شود اما همان‌طور که مشاهده می‌گردد سهم سالخوردگان (۶۵ ساله و بیشتر) در شهرستان‌های ایجرود، ابهر، طارم و ماه‌نشان به مراتب بیش از دیگر شهرستان‌ها است. اگر شهرستان ابهر را کنار بگذاریم باید بپذیریم که بیشترین بار تکفل و میزان وابستگی در این شهرستان‌ها دیده می‌شود.

جدول شماره‌ی ۲۸. سهم گروه‌های سنی از جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان

گروه سنی	استان	ابهر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماه‌نشان
۰-۴ ساله	۷,۴۸	۷,۲۶	۸,۳۹	۸,۴۱	۶,۷۸	۷,۱۸	۷,۰۶	۸,۴۷
۵-۹ ساله	۷,۵۱	۷	۸,۷۵	۸,۱۳	۶,۹۴	۷,۳۱	۷,۹۶	۸,۵۲
۱۰-۱۴ ساله	۱۰,۲۸	۹,۱۹	۱۲,۸۱	۱۳,۲۵	۹,۳۹	۹,۰۴	۱۲,۳	۱۳,۲۲
۱۵-۱۹ ساله	۱۳,۳۵	۱۲,۶۳	۱۳,۳۷	۱۴,۷۶	۱۳,۱۲	۱۲,۹۴	۱۳,۸۲	۱۴,۸۳
۲۰-۲۴ ساله	۱۲,۴۱	۱۲,۷	۹,۹۲	۱۱,۲	۱۳,۱۶	۱۳,۲۶	۹,۹۶	۱۰,۵۶
۲۵-۲۹ ساله	۱۰,۱۵	۱۰,۲۸	۸,۷۸	۹,۸۳	۱۰,۳۸	۱۰,۵۱	۹,۲۵	۸,۸۹
۳۰-۳۴ ساله	۸,۰۹	۸,۶۹	۷,۰۷	۷,۳۳	۸,۶۲	۸,۳۱	۷,۴۶	۷,۲۴
۳۵-۳۹ ساله	۶,۵۴	۶,۸۸	۴,۹۵	۵,۰۴	۶,۸۵	۷,۰۳	۷,۲۴	۵,۹
۴۰-۴۴ ساله	۵,۱۵	۵,۴۷	۴,۲۱	۴,۶۴	۵,۸	۵,۳۸	۴,۴۳	۴,۱۶
۴۵-۴۹ ساله	۴,۶۲	۴,۸۲	۴,۲۳	۴,۴۸	۵,۲۲	۴,۶۸	۴,۳	۳,۵۵
۵۰-۵۴ ساله	۳,۶۷	۳,۶۷	۳,۸۴	۳,۳	۳,۵۹	۳,۸۱	۳,۹۹	۳,۳۱
۵۵-۵۹ ساله	۲,۵۷	۲,۵۵	۲,۷۴	۲,۱۸	۲,۶۳	۲,۵۲	۳,۶۲	۳,۳۹
۶۰-۶۴ ساله	۲,۲۱	۲,۳۹	۲,۷۳	۱,۸۳	۱,۹۴	۲,۳۵	۱,۹۷	۱,۷۴

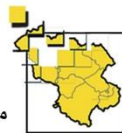
ماه‌نشان	طارم	زنجان	خرم‌دره	خدابنده	ایجرود	ابهر	استان	گروه سنی
۲,۰۷	۱,۵۹	۱,۸۲	۱,۷۶	۲,۰۵	۲,۶۵	۱,۹۹	۱,۹۲	۶۵-۶۹ ساله
۱,۸۲	۲,۲	۱,۷۱	۱,۶۳	۱,۶۳	۲,۵۴	۱,۹۹	۱,۸	۷۰-۷۴ ساله
۱,۳	۱,۶۶	۱,۰۹	۱,۰۶	۰,۹۸	۱,۶۱	۱,۲	۱,۱۴	۷۵-۷۹ ساله
۱,۰۱	۱,۱۷	۱,۰۸	۱,۱۴	۰,۹۶	۱,۴۱	۱,۲۷	۱,۱۱	۸۰ ساله و بیشتر
۹۹,۹۸	۹۹,۹۸	۱۰۰,۰۲	۱۰۰,۰۱	۱۰۰	۱۰۰	۹۹,۹۸	۱۰۰	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۲۹. سهم گروه‌های سنی از جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان

ماه‌نشان	طارم	زنجان	خرم‌دره	خدابنده	ایجرود	ابهر	استان	گروه سنی
۹.۴۴	۸.۰۰	۷.۷۵	۸.۲۱	۹.۵۹	۸.۸۵	۸.۲۵	۸.۳۱	۴-۰ ساله
۸.۴۳	۶.۹۵	۶.۹۲	۶.۲۵	۷.۹۵	۷.۸۵	۷.۰۹	۷.۱۷	۵-۹ ساله
۸.۳۴	۷.۸۹	۷.۰۵	۶.۸۹	۸.۱۰	۸.۳۷	۶.۹۳	۷.۳۴	۱۰-۱۴ ساله
۱۱.۳۸	۱۱.۲۷	۸.۶۹	۸.۸۹	۱۱.۷۲	۱۰.۶۰	۸.۴۶	۹.۴۷	۱۵-۱۹ ساله
۱۱.۸۰	۱۱.۱۹	۱۲.۲۴	۱۲.۳۷	۱۱.۹۹	۱۱.۱۸	۱۱.۲۴	۱۱.۹۴	۲۰-۲۴ ساله
۹.۴۴	۱۰.۰۹	۱۱.۴۹	۱۲.۱۶	۱۰.۱۰	۹.۵۶	۱۱.۷۳	۱۱.۱۲	۲۵-۲۹ ساله
۸.۱۰	۸.۳۸	۹.۵۹	۹.۳۶	۸.۹۸	۸.۴۹	۹.۳۷	۹.۲۸	۳۰-۳۴ ساله
۶.۸۸	۶.۹۸	۷.۹۲	۷.۹۹	۷.۰۶	۷.۱۶	۸.۱۹	۷.۷۱	۳۵-۳۹ ساله
۵.۸۲	۶.۹۵	۶.۶۹	۶.۳۰	۴.۸۴	۴.۷۷	۶.۴۰	۶.۲۱	۴۰-۴۴ ساله
۴.۱۰	۴.۲۹	۵.۰۰	۵.۳۹	۴.۳۹	۴.۱۴	۵.۱۰	۴.۸۴	۴۵-۴۹ ساله
۳.۵۰	۴.۱۴	۴.۳۹	۴.۸۱	۴.۲۷	۴.۲۳	۴.۵۸	۴.۳۷	۵۰-۵۴ ساله
۳.۱۶	۳.۷۸	۳.۴۹	۳.۲۳	۳.۰۶	۳.۸۳	۳.۳۵	۳.۳۹	۵۵-۵۹ ساله
۳.۲۴	۳.۴۲	۲.۲۶	۲.۳۸	۲.۰۶	۲.۴۸	۲.۳۲	۲.۳۹	۶۰-۶۴ ساله
۱.۵۵	۱.۵۷	۲.۰۶	۱.۶۸	۱.۵۶	۲.۴۷	۲.۱۱	۱.۹۳	۶۵-۶۹ ساله
۱.۹۲	۱.۴۴	۱.۵۴	۱.۴۷	۱.۸۳	۲.۴۶	۱.۷۵	۱.۶۷	۷۰-۷۴ ساله
۱.۴۴	۱.۷۴	۱.۴۰	۱.۲۵	۱.۲۹	۱.۹۱	۱.۵۳	۱.۴۳	۷۵-۷۹ ساله
۱.۴۷	۱.۹۲	۱.۳۰	۱.۳۰	۱.۲۰	۱.۶۵	۱.۵۱	۱.۳۷	۸۰ ساله و بیشتر
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۱۱	۰.۰۷	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۶	نامشخص
۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	مجموع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

ت) کمترین سهم جمعیت در گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله، تازه واردان به سن فعالیت اقتصادی، در شهرستان‌های ابهر (۸/۴۶ درصد)، زنجان (۸/۴۹ درصد) و خرم‌دره (۸/۸۹ درصد) مشاهده می‌گردد. در مقابل شهرستان‌های خدابنده (۱۱/۷۲ درصد)، ماه‌نشان (۱۱/۳۸ درصد)، طارم (۱۱/۲۷ درصد) و ایجرود (۱۰/۶۰ درصد) از بیشترین سهم برخوردار بوده‌اند.

ث) کمترین سهم جمعیت در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله به شهرستان‌های ایجرود (۱۱/۱۸ درصد)، طارم (۱۱/۱۹ درصد)، ابهر (۱۱/۲۴ درصد) و ماه‌نشان (۱۱/۸۰ درصد) تعلق داشته است. در صورتی که شهرستان‌های خرم‌دره (۱۲/۳۷ درصد)، زنجان (۱۲/۲۴ درصد) و خدابنده (۱۱/۹۹ درصد) از بیشترین سهم جمعیت این گروه سنی برخوردار بوده‌اند.

مقایسه سهم شهرستان‌ها در دو گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله و ۲۴-۲۰ ساله توجه ما را به این نکته مهم و قابل تأمل جلب می‌کند که به گونه‌ای سهم برخی شهرستان‌ها در این دو گروه سنی وارونه شده است. اگرچه شهرستان‌های زنجان و خرم‌دره کمترین سهم جمعیت واقع در گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله را داشته‌اند اما از بیشترین سهم جمعیت واقع در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله بهره‌مند گردیده‌اند. به بیان دیگر این شهرستان‌ها بنابه دلایلی متفاوت (از جمله جاذبه‌های آموزشی، شغلی و ...) توانسته‌اند جمعیت گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله را به سمت خود بکشانند و در نتیجه شهرستان‌های ایجرود، طارم و ماه‌نشان را از جوانان واقع در این گروه سنی تهی سازند.

در برخی شهرستان‌های استان زنجان از جمله ابهر، خرم‌دره و زنجان سهم گروه سنی ۲۹-۲۰ ساله بیش از سهم دیگر گروه‌های سنی می‌باشد، هرچند در سایر شهرستان‌های استان از جمله ایجرود، خدابنده، طارم و ماه‌نشان سهم گروه سنی ۲۴-۱۵ ساله بیشتر از سایر گروه‌های سنی می‌باشد. جوانانی که در این سنین قرار دارند با تأثیرگذارترین رویدادهای زندگی خویش مواجه خواهند شد. پایان تحصیلات، انجام نظام وظیفه عمومی، ورود به بازار کار، اشتغال و ازدواج و برای جوانان ساکن در گروه دوم افزون بر موارد فوق پایان تحصیلات متوسطه و داوطلب شدن برای ورود به دانشگاه از جمله رویدادهایی هستند که نقش تعیین‌کننده‌ای بر زندگی جوانان در این دوره خواهند داشت. افت سهم جمعیت گروه‌های سنی پس از آن ناشی از فرصت‌های تحصیلی، شغلی، سکونت و ... در خارج از استان می‌باشد که به ترک زادگاه و مهاجرت منجر می‌شود. وجود مراکز دانشگاهی دولتی و غیردولتی در استان توانسته جوانان غیر بومی را جذب استان سازد و در ساختار سنی جمعیت تأثیر چشمگیری داشته باشد. با بررسی ویژگی‌های سنی و جمعیتی

مهاجران وارد شده و خارج شده از استان، می‌توان تأثیر مراکز آموزش عالی را در مهاجرت و ساختار جمعیت تشریح کرد.

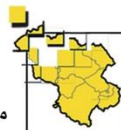
ج) کمترین سهم جمعیت در گروه سنی ۲۹-۲۵ ساله به شهرستان‌های ماه‌نشان (۹/۴۴ درصد)، ایجرود (۹/۵۶ درصد)، طارم (۱۰/۰۹ درصد) و خدابنده (۱۰/۱۰ درصد) تعلق داشته است. در مقابل شهرستان‌های خرم‌دره (۱۲/۱۶ درصد)، ابهر (۱۱/۷۳ درصد) و زنجان (۱۱/۴۹ درصد)، بیشترین سهم جمعیت این گروه سنی را در خود جای داده‌اند. چ) کمترین سهم جمعیت در گروه سنی ۳۴-۳۰ ساله از آن شهرستان‌های ماه‌نشان (۸/۱۰ درصد)، طارم (۸/۳۸ درصد)، ایجرود (۸/۴۹ درصد) و خدابنده (۸/۹۸ درصد) بوده است. در صورتی که بیشترین سهم در شهرستان‌های زنجان (۹/۵۹ درصد)، ابهر (۹/۳۷ درصد) و خرم‌دره (۹/۳۶ درصد) می‌زیسته‌اند.

با در نظر گرفتن چگونگی توزیع نیروی کار جوان، جمعیت ۳۴-۱۵ ساله، در شهرستان‌های استان زنجان، می‌توان گفت سه شهرستان خدابنده، خرم‌دره و زنجان قطب‌هایی بودند که بیشتر توانسته‌اند آنها را جذب کنند و در خود جای دهند. دیگر شهرستان‌ها خواسته یا ناخواسته، نتوانسته‌اند این جمعیت جوان را در خود نگاه دارند و شاهد مهاجرت گسترده و فراگیر آنها بوده‌اند.

ح) کمترین سهم جمعیت واقع در گروه سنی ۳۹-۳۵ ساله در شهرستان‌های ماه‌نشان (۶/۸۸ درصد)، طارم (۶/۹۸ درصد) و خدابنده (۷/۰۶ درصد) دیده می‌شود. در مقابل بیشترین سهم جمعیت واقع در این گروه سنی به شهرستان‌های ابهر (۸/۱۹ درصد) و خرم‌دره (۷/۹۹ درصد)، زنجان (۷/۹۲ درصد) و ایجرود (۷/۱۶ درصد) تعلق داشته است. نکته حائز اهمیت این است که در این گروه سنی شهرستان ایجرود از سنخ خود جدا و به دارنده بیشترین سهم جمعیت واقع در گروه سنی یاد شده تبدیل گردیده است.

خ) کمترین سهم جمعیت واقع در گروه سنی ۴۴-۴۰ ساله در شهرستان‌های ایجرود (۴/۷۷ درصد)، خدابنده (۴/۸۴ درصد) و ماه‌نشان (۵/۸۲ درصد) دیده می‌شود. در صورتی که بیشترین سهم جمعیت این گروه سنی در شهرستان‌های طارم (۶/۹۵ درصد)، زنجان (۶/۶۹ درصد)، ابهر (۶/۴۰ درصد) و خرم‌دره (۶/۳۰ درصد) بوده است.

د) کمترین سهم جمعیت واقع در گروه سنی ۴۹-۴۵ ساله در شهرستان‌های ماه‌نشان (۴/۱۰ درصد)، ایجرود (۴/۱۴ درصد)، طارم (۴/۲۹ درصد) و خدابنده (۴/۳۹ درصد) دیده می‌شود. بیشترین سهم جمعیت این گروه سنی به ترتیب به شهرستان‌های خرم‌دره (۵/۳۹ درصد)، ابهر (۵/۱۰ درصد) و زنجان (۵/۰۰ درصد) اختصاص یافته است.

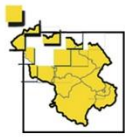
ذ) در گروه سنی ۵۴-۵۰ ساله کمترین سهم جمعیت متعلق به شهرستان‌های ماهنشان (۳/۵۰ درصد)، طارم (۴/۱۴ درصد)، ایجرود (۴/۲۳ درصد) و خدابنده (۴/۲۷ درصد) بوده است. بیشترین سهم جمعیت این گروه سنی در شهرستان‌های خرمدره (۴/۸۱ درصد)، ابهر (۴/۵۸ درصد) و زنجان (۴/۳۹ درصد) دیده شده است.

ر) در گروه سنی ۵۹-۵۰ ساله کمترین سهم جمعیت به شهرستان‌های ماهنشان (۶/۶۶ درصد)، خدابنده (۷/۳۳ درصد)، زنجان (۷/۸۸ درصد)، طارم (۷/۹۲ درصد) و ابهر (۷/۹۳ درصد) بوده است. در صورتی که بیشترین سهم جمعیت این گروه در شهرستان‌های ایجرود (۸/۰۶ درصد) و خرمدره (۸/۰۴ درصد) مشاهده می‌گردد.

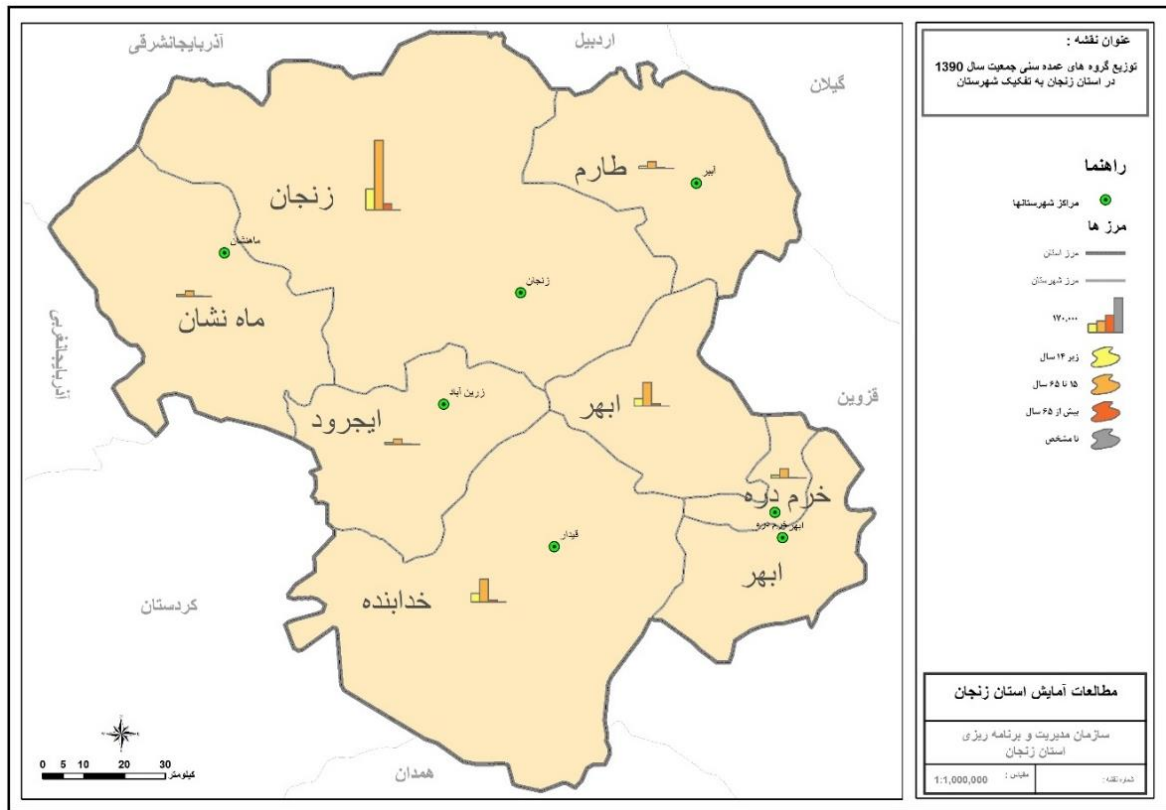
ز) در گروه سنی ۶۹-۶۰ ساله کمترین سهم جمعیت در شهرستان‌های خدابنده (۳/۶۲ درصد)، خرمدره (۴/۰۶ درصد)، زنجان (۴/۴۲ درصد) و ابهر (۴/۴۳ درصد) تعلق داشته است. در مقابل بیشترین سهم جمعیت این گروه سنی در شهرستان‌های ایجرود (۴/۹۵ درصد)، ماهنشان (۴/۷۹ درصد) و طارم (۴/۴۹ درصد) دیده می‌شود.

س) در گروه سنی ۷۰ ساله و بیش از آن کمترین سهم جمعیت در شهرستان‌های خرمدره (۴/۰۲ درصد)، زنجان (۴/۲۴ درصد)، خدابنده (۴/۳۲ درصد) دیده می‌شود. بیشترین سهم جمعیت این گروه سنی نیز به شهرستان‌های ایجرود (۶/۰۲ درصد)، طارم (۵/۱ درصد)، ماهنشان (۴/۸۳ درصد) و ابهر (۴/۷۹ درصد) تعلق داشته است.

عمده‌ترین دلایل چنین توزیعی در گروه‌های سنی سالخورده (۶۰ ساله و بیشتر) به کاهش جمعیت جوان (مهاجرفرستی) شهرستان‌های ایجرود، طارم، ماهنشان و ابهر از سویی و مهاجرپذیری شهرستان‌های خرمدره و زنجان از طرف دیگر بوده است. چنانچه بپذیریم که جمعیت سالخورده می‌تواند تا اندازه‌ای بیانگر امید به زندگی بالا باشد، تحلیل جمعیت شناختی آن می‌تواند اطلاعات سودمندی در بر داشته باشد.

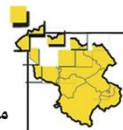
نقشه‌ی شماری ۱۲. توزیع گروه‌های عمده‌ی سنی جمعیت سال ۱۳۹۰ در استان زنجان به تفکیک شهرستان

۶.۱.۳.۶. ساختار جنسی جمعیت استان

استان زنجان در سال ۱۳۹۰ دارای ۱۰۱۵۷۳۴ نفر جمعیت بوده است که ۵۰/۱۳ درصد آن را مردان و ۴۹/۸۷ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. به این ترتیب نسبت جنسی در این استان ۱۰۱ به دست خواهد آمد که نشان از برتری تعداد مردان بر تعداد زنان دارد. این نسبت در کشور حدود ۱۰۲ بوده است. این نسبت در گروه سنی ۰-۴ ساله و ۹-۵ ساله بیش از ۱۰۵ بوده است که بر تحولات جمعیتی گواهی می‌دهد. مقایسه نسبت جنسی استان در سرشماری سال ۱۳۹۰ با دوره‌های پیش از آن نشان می‌دهد که این نسبت از دهه ۱۳۵۵ تا دهه ۱۳۸۵ همواره با روند کاهشی مواجه شده است و طی این چهار دوره به ترتیب ۱۰۶، ۱۰۴، ۱۰۱، و ۱۰۰ بوده است. اما این روند کاهشی در آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۰ متوقف و روندی افزایشی به خود گرفته است و در سال ۱۳۹۰ به ۱۰۱ بالغ گردیده است.

مقایسه سهم مردان در گروه‌های سنی ۵ ساله نشان می‌دهد که در سنین فعالیت اقتصادی (۶۴-۱۵ ساله) سهم مردان (۴۹/۷۷ درصد) از جمعیت ساکن در استان، کمتر از سهم زنان (۵۰/۲۲ درصد) بوده است. در مقابل در سنین عدم فعالیت اقتصادی (۱۴-۰ ساله، ۶۵ ساله و بیشتر) سهم مردان (۵۰/۹۲ درصد) در مقابل ۴۹/۰۷ درصد افزایش پیدا

کرده است. به این ترتیب می‌توان ورود مردان به سن فعالیت اقتصادی و یا خروج از آن را عاملی مهم در ساختار جنسی جمعیت استان به شمار آورد.

بیشترین میزان سهم مردان در گروه سنی ۴-۰ ساله، ۹-۵ ساله و ۷۵ تا ۷۹ ساله دیده می‌شود. بیشترین پراکندگی در گروه عمده سنی ۶۴-۱۵ ساله قابل تشخیص می‌باشد. شدیدترین کاهش سهم مردان از جمعیت استان در گروه‌های سنی ۶۰ تا ۶۴ ساله (۴۲/۷۶ درصد)، ۶۵ تا ۶۹ ساله (۴۶/۵۵ درصد)، ۵۵ تا ۵۹ ساله (۴۷/۸۱ درصد) و ۲۰ تا ۲۴ ساله (۴۹/۱۹ درصد) دیده می‌شود. اگرچه دلایل اصلی چنین کاهش چشمگیری روشن نیست اما به نظر می‌رسد طی دهه ۱۳۵۰ مهاجرت مردان جوان تازه وارد به سن فعالیت اقتصادی یکی از علل عمده چنین وضعیتی باشد. ماندگاری زنان واقع در سنین فعالیت اقتصادی، نسبت به مردان، می‌تواند برخاسته از مهاجرت مردان ازدواج نکرده در دهه‌های گذشته و هم چنین فرصت‌های شغلی و تحصیلی کمتر برای زنان، در خارج از استان زنجان باشد.

جدول شماره‌ی ۳۰. ساختار سنی و جنسی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵

گروه سنی	مرد و زن	مرد	درصد	زن	درصد
۴-۰ ساله	۷۲۱۰۶	۳۷۰۲۹	۵۱,۴	۳۵۰۷۷	۴۸,۶
۹-۵ ساله	۷۲۴۵۹	۳۷۱۴۷	۵۱,۳	۳۵۳۱۲	۴۸,۷
۱۴-۱۰ ساله	۹۹۱۸۵	۵۰۷۴۲	۵۱,۲	۴۸۴۴۳	۴۸,۸
۱۹-۱۵ ساله	۱۲۸۷۶۵	۶۳۶۱۰	۴۹,۴	۶۵۱۵۵	۵۰,۶
۲۴-۲۰ ساله	۱۱۹۷۲۹	۵۷۱۳۷	۴۷,۷	۶۲۵۹۲	۵۲,۳
۲۹-۲۵ ساله	۹۷۹۱۱	۴۹۰۰۱	۵۰	۴۸۹۱۰	۵۰
۳۴-۳۰ ساله	۷۸۰۴۵	۳۹۱۳۵	۵۰,۱	۳۸۹۱۰	۴۹,۹
۳۹-۳۵ ساله	۶۳۰۳۷	۳۱۵۲۴	۵۰	۳۱۵۱۳	۵۰
۴۴-۴۰ ساله	۴۹۶۹۶	۲۵۲۹۱	۵۰,۹	۲۴۴۰۵	۴۹,۱
۴۹-۴۵ ساله	۴۴۵۵۹	۲۲۴۵۵	۵۰,۴	۲۲۱۰۴	۴۹,۶
۵۴-۵۰ ساله	۳۵۴۴۶	۱۷۰۴۸	۴۸,۱	۱۸۳۹۸	۵۱,۹
۵۹-۵۵ ساله	۲۴۸۰۶	۱۰۹۴۲	۴۴,۱	۱۳۸۶۴	۵۵,۹
۶۴-۶۰ ساله	۲۱۳۴۵	۱۰۱۴۵	۴۷,۵	۱۱۲۰۰	۵۲,۵
۶۹-۶۵ ساله	۱۸۴۷۷	۹۴۳۵	۵۱,۱	۹۰۴۲	۴۸,۹
۷۴-۷۰ ساله	۱۷۳۳۰	۹۴۸۴	۵۴,۷	۷۸۴۶	۴۵,۳
۷۹-۷۵ ساله	۱۱۰۳۵	۵۸۹۶	۵۳,۴	۵۱۳۹	۴۶,۶

گروه سنی	مرد و زن	مرد	درصد	زن	درصد
۸۰ ساله و بیشتر	۱۰۶۷۰	۵۶۷۷	۵۳٫۲	۴۹۹۳	۴۶٫۸
جمع	۹۶۴۶۰٫۱	۴۸۱۶۹۸	۴۹٫۹	۴۸۲۹۰۳	۵۰٫۱

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۳۱. ساختار سنی و جنسی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۹۰

گروه سنی	مرد و زن	مرد	درصد	زن	درصد
۴-۰ ساله	۸۴۳۷۸	۴۳۱۵۱	۵۱٫۱۴	۴۱۲۲۷	۴۸٫۸۶
۵-۹ ساله	۷۲۸۵۵	۳۷۵۱۷	۵۱٫۵۰	۳۵۳۳۸	۴۸٫۵۰
۱۰-۱۴ ساله	۷۴۵۱۰	۳۷۹۷۱	۵۰٫۹۶	۳۶۵۳۹	۴۹٫۰۴
۱۵-۱۹ ساله	۹۶۱۶۹	۴۸۵۳۸	۵۰٫۴۷	۴۷۶۳۱	۴۹٫۵۳
۲۰-۲۴ ساله	۱۲۱۲۴۰	۵۹۶۳۹	۴۹٫۱۹	۶۱۶۰۱	۵۰٫۸۱
۲۵-۲۹ ساله	۱۱۲۹۸۴	۵۶۶۶۵	۵۰٫۱۵	۵۶۳۱۹	۴۹٫۸۵
۳۰-۳۴ ساله	۹۴۲۵۲	۴۷۴۴۰	۵۰٫۳۳	۴۶۸۱۲	۴۹٫۶۷
۳۵-۳۹ ساله	۷۸۳۲۶	۳۹۶۷۱	۵۰٫۶۵	۳۸۶۵۵	۴۹٫۳۵
۴۰-۴۴ ساله	۶۳۰۸۹	۳۱۵۰۹	۴۹٫۹۴	۳۱۵۸۰	۵۰٫۰۶
۴۵-۴۹ ساله	۴۹۱۴۱	۲۵۰۱۴	۵۰٫۹۰	۲۴۱۲۷	۴۹٫۱۰
۵۰-۵۴ ساله	۴۴۴۲۲	۲۲۲۱۰	۵۰٫۰۰	۲۲۲۱۲	۵۰٫۰۰
۵۵-۵۹ ساله	۳۴۴۵۰	۱۶۴۷۱	۴۷٫۸۱	۱۷۹۷۹	۵۲٫۱۹
۶۰-۶۴ ساله	۲۴۳۱۷	۱۰۳۹۹	۴۲٫۷۶	۱۳۹۱۸	۵۷٫۲۴
۶۵-۶۹ ساله	۱۹۶۳۴	۹۱۳۹	۴۶٫۵۵	۱۰۴۹۵	۵۳٫۴۵
۷۰-۷۴ ساله	۱۶۹۲۰	۸۴۸۸	۵۰٫۱۷	۸۴۳۲	۴۹٫۸۳
۷۵ ساله و بیشتر	۲۸۴۱۷	۱۴۸۲۷	۵۲٫۱۸	۱۳۵۹۰	۴۷٫۸۲
نامشخص	۶۳۰	۵۴۳	۸۶٫۱۹	۸۷	۱۳٫۸۱
مجموع	۱۰۱۵۷۳۴	۵۰۹۱۹۲	۵۰٫۱۳	۵۰۶۵۴۲	۴۹٫۸۷

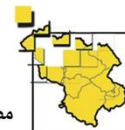
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

۶.۳.۱.۱. ویژگی‌های اقتصادی جمعیت

سه‌م جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان در سال ۱۳۷۵ حدود ۷۳/۷۷ درصد کل جمعیت بوده که این نسبت در

مناطق شهری به ۷۶/۶۲ درصد و در مناطق روستایی به ۷۱/۲۲ درصد رسیده است. بدین ترتیب می‌توان گفت ساختار

سنی جمعیت در مناطق روستایی جوان تر از مناطق شهری بوده و این ساختار چه در مناطق شهری و چه در مناطق روستایی از میانگین کشور کمتر گردیده است که نشان از ساختار جمعیتی جوان تر استان زنجان نسبت به ساختار عمومی کشور دارد. در این سال ۴۷/۱۸ درصد جمعیت استان در مناطق شهری (در کشور ۶۱/۵۸ درصد)، ۵۹/۸۲ درصد آن در مناطق روستایی (در کشور ۳۸/۹۲ درصد)، به سر می برده اند. در مقایسه با سهم جمعیت مناطق شهری و روستایی کشور باید پذیرفت که این استان نسبت شهرنشینی پایین تری نسبت به نسبت شهرنشینی کشور داشته است که از تأخیر در شکل گیری شهرهای بینابینی حکایت می کند.

بررسی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر آشکار می سازد که ۳۵/۴ درصد جمعیت ده ساله و بیشتر استان از نظر اقتصادی فعال (شاغل و جویای کار) و ۶۴/۶ درصد غیر فعال (محصل، خانه دار، دارای درآمد بدون کار و سایر) بوده است. این نسبت ها به نسبت های جمعیت فعال و غیر فعال کشور نزدیک می باشند. سهم جمعیت فعال در مناطق شهری (۳۴/۳ درصد) به مراتب کمتر از جمعیت فعال مناطق روستایی (۳۶/۴ درصد) بود که این نسبت ها اختلاف کمتری را نسبت به وضعیت عمومی جمعیت فعال و غیر فعال کشور داشته اند. سهم محصلان ۲۷/۲ درصد بود که سهم محصلان شهری حدود ۳۳/۲ درصد (بیشتر از میانگین کشور - ۳۱/۳ درصد) و سهم محصلان روستایی نزدیک به ۲۱/۴ درصد (کمتر از میانگین کشور - ۲۸/۱ درصد)

مقایسه وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر مناطق شهری استان زنجان و کشور در سال ۱۳۷۵ حکایت از آن دارد که:

الف) سهم محصلان (دانش آموزان و دانشجویان) مناطق شهری این استان (۳۳/۲ درصد) در سال ۱۳۷۵ بیش از سهم این افراد در کشور (۳۱/۳ درصد) بود.

ب) سهم خانه داران این مناطق (۲۷/۴ درصد) به مراتب کمتر از سهم خانه داران در جمعیت کشور (۲۸/۱ درصد) بود. پس باید پذیرفت دختران و زنان مناطق شهری استان، بیش از روند عمومی کشور، به تحصیل و اشتغال روی آورده اند.

پ) سهم شاغلان این مناطق (۳۱/۸ درصد) اندکی بیش از سهم شاغلان مناطق شهری کشور (۳۱/۳ درصد) بود. در همین شرایط سهم بیکاران مناطق یاد شده (۲/۵ درصد) اندکی کمتر از سهم بیکاران مناطق شهری کشور (۳/۰ درصد) بود.

مقایسه وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت مناطق روستایی استان زنجان و کشور آشکار می‌سازد که:

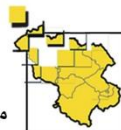
الف) سهم شاغلان در مناطق روستایی این استان (۳۴/۲ درصد) کمتر از سهم شاغلان این مناطق در کشور (۳۴/۵ درصد) بود. از سوی دیگر سهم بیکاران مناطق روستایی این استان (۲/۲ درصد) کمتر از سهم این افراد در مناطق روستایی کشور (۳/۶ درصد) گردیده است.

ب) سهم محصلان مناطق روستایی استان (۲۱/۴ درصد) به مراتب کمتر از سهم این افراد در مناطق روستایی کشور (۲۳/۱ درصد) بود. سهم خانه داران مناطق روستایی استان (۳۵/۶ درصد) نیز بیش از سهم خانه داران مناطق یاد شده در کشور (۳۱/۵ درصد) بود که از محرومیت تحصیلی و نابرابری فرصت‌های آموزشی حکایت دارد.

جدول شماره‌ی ۳۲. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان و کشور در سال

۱۳۷۵

وضعیت فعالیت	زنجان - ۱۳۷۵						کشور - ۱۳۷۵					
	کل		شهری		روستایی		کل		شهری		روستایی	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
شاغل	۲۵۰۳۹۲	۳۳.۰	۱۱۷ ۹۹۶	۳۱.۸	۱۳۲ ۳۹۶	۳۴.۲	۱۴۵۱۰ ۲۳۶	۳۲.۵	۸۷۹۹۴ ۲۳	۳۱.۳	۵۷۱۰۸ ۱۳	۳۴.۵
بیکار	۱۷۴۸۵	۲.۳	۹۱۱ ۶	۲.۵	۸۳۶ ۹	۲.۲	۱۴۵۰۶ ۲۸	۳.۲	۸۵۵۰۹ ۰	۳.۰	۵۹۵۵۳ ۸	۳.۶
جمع فعال	۲۶۷۸۷۷	۳۵.۴	۱۲۷ ۱۱۲	۳۴.۳	۱۴۰ ۷۶۵	۳۶.۴	۱۵۹۶۰ ۸۶۴	۳۵.۷	۹۶۵۴۵ ۱۳	۳۴.۳	۶۳۰۶۳ ۵۱	۳۸.۱
محصل	۲۰۵۷۵۵	۲۷.۲	۱۲۲ ۹۹۶	۳۳.۲	۸۲۷ ۵۹	۲۱.۴	۱۲۶۲۰ ۱۳۳	۲۸.۲	۸۸۰۱۱ ۴۰	۳۱.۳	۳۸۱۸۹ ۹۳	۲۳.۱
دارای درآمد بدون	۱۴۴۸۵	۱.۹	۸۴۵ ۰	۲.۳	۶۰۳ ۵	۱.۶	۱۲۹۶۲ ۱۸	۲.۹	۸۷۳۰۴ ۱	۳.۱	۴۲۳۱۷ ۷	۲.۶
خانه دار	۲۳۹۴۹۹	۳۱.۶	۱۰۱ ۷۳۷	۲۷.۴	۱۳۷ ۷۶۲	۳۵.۶	۱۳۱۳۹ ۹۵۰	۲۹.۴	۷۹۱۵۸ ۹۵	۲۸.۱	۵۲۲۴۰ ۵۵	۳۱.۵
سایر	۳۰۱۱۱	۴.۰	۱۰۴ ۲۹	۲.۸	۱۹۶ ۸۲	۵.۱	۱۶۸۸۸ ۰۵	۳.۸	۸۹۸۳۱ ۷	۳.۲	۷۹۰۴۸ ۸	۴.۸
جمع غیرفعال	۴۸۹۸۵۰	۶۴.۶	۲۴۳ ۶۱۲	۶۵.۷	۲۴۶ ۲۳۸	۶۳.۶	۲۸۷۴۵ ۱۰۶	۶۴.۳	۱۸۴۸۸ ۳۹۳	۶۵.۷	۱۰۲۵۶ ۷۱۳	۶۱.۹

وضعیت فعالیت	زنجان - ۱۳۷۵						کشور - ۱۳۷۵					
	کل		شهری		روستایی		کل		شهری		روستایی	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع فعال و غیرفعال	۷۵۷۷۲۷	۱۰۰.	۳۷۰	۱۰۰.	۳۸۷	۱۰۰.	۴۴۷۰۵	۱۰۰.	۲۸۱۴۲	۱۰۰.	۱۶۵۶۳	۱۰۰.
اظهاری نشده	۶۵۱۵	-	۳۷۹	-	۳۷۱	-	۵۵۰۶۵	-	۳۶۱۱۲	-	۱۸۹۵۳	-
جمعیت ده ساله و بیش	۷۶۴۲۴۲	۷۳.۷	۳۷۴	۷۶.۶	۳۸۹	۷۱.۲	۴۵۲۵۶	۷۵.۱	۲۸۵۰۴	۷۷.۴	۱۶۷۵۲	۷۱.۴
جمعیت کل	۱۰۳۶۰۲۸	-	۴۸۸	۴۷.۱	۵۴۷	۵۲.۸	۶۰۲۳۴	-	۳۶۷۸۸	۶۱.۰	۲۳۴۴۶	۳۸.۹
			۷۸۹	۸	۲۳۹	۲	۵۱۱		۴۶۲	۸	۰۴۹	۲

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵

سه‌م جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان در سال ۱۳۸۵ نزدیک به ۸۵/۰ درصد (اندکی بیشتر از میانگین کشور) بوده که این نسبت در مناطق شهری به ۸۵/۸ درصد و در مناطق روستایی به ۸۴/۰ درصد رسیده است. مقایسه این درصدها نشان می‌دهد که ساختار سنی جمعیت چه در مناطق شهری و چه در مناطق روستایی بالاتر از سه‌م کشوری بوده و این افزایش در مناطق روستایی بیشتر گردیده است.

در مقایسه با سال ۱۳۷۵ این ساختار روبه‌سال خوردگی گذاشته است، همان‌طور که روند عمومی کشور نیز همین بوده است. سه‌م جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان در سال ۱۳۷۵، ۷۳/۷۷ درصد بود که این سه‌م در مناطق شهری حدود ۷۶/۶۲ درصد و در مناطق روستایی نزدیک به ۷۱/۲۲ درصد گردید. اگرچه این تغییر (سال‌خورده تر شدن ساختار جمعیت استان) چه در مناطق شهری و چه در مناطق روستایی شدیدتر از تغییر در سطح کشور بود اما مناطق روستایی استان بیشتر دگرگون گردیده است. در این سال ۵۸/۵ درصد جمعیت استان در مناطق شهری و ۴۱/۵ درصد در مناطق روستایی به سر می‌برده‌اند. در مقایسه با سال ۱۳۷۵ سه‌م جمعیت شهرنشین استان حدود ۷/۸۵ درصد افزایش یافته است. یادآور می‌شود که در سال ۱۳۸۵ نسبت شهرنشینی استان زنجان (۵۸/۰ درصد) و نزدیک به ده درصد کمتر از نسبت شهرنشینی کشور (۶۸/۵ درصد) بود که نشان می‌دهد این استان از بافت روستایی فراگیرتری

برخوردار بوده است. به این ترتیب توجه ویژه به مناطق روستایی و برنامه ریزی منطقه ای می تواند توسعه پایدار این مناطق را شتاب بخشد و به تثبیت جمعیت آن یاری رساند.

مقایسه وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت مناطق شهری استان زنجان و کشور حکایت از آن دارد که:

الف) سهم دانش آموزان و دانشجویان این استان در سال ۱۳۸۵ (۲۶/۰ درصد) بیش از سهم این افراد در کشور (۲۳/۷ درصد) می باشد. بدین ترتیب طی پنج سال آینده افراد تحصیل کرده و دانش آموخته بیشتری وارد بازار کار خواهند شد.

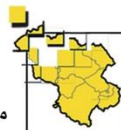
ب) سهم خانه داران این استان (۲۴/۳ درصد) به مراتب کمتر از سهم خانه داران در جمعیت کشور (۲۶/۵ درصد) می باشد. پس باید پذیرفت دختران و زنان شهری بیش از حد انتظار (بیشتر از روند عمومی کشور) به تحصیل و اشتغال روی آورده اند.

پ) سهم شاغلان این استان (۳۴/۸ درصد) اندکی بیشتر از سهم شاغلان کشور (۳۴/۵ درصد) می باشد. در چنین شرایطی سهم بیکاران استان (۴/۷ درصد) اندکی بیش از سهم بیکاران کشور (۴/۶ درصد) بوده است. به این ترتیب باید به فزونی سهم فعالان اقتصادی استان (۴۱/۱ درصد) بر سهم فعالان اقتصادی کشور (۳۹/۸ درصد) اذعان داشت.

مقایسه وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت روستایی زنجان و کشور نشان می دهد که:

الف) سهم شاغلان در مناطق روستایی استان زنجان (۴۰/۷ درصد) بیش از سهم شاغلان این مناطق در کشور (۳۵/۲ درصد) می باشد. از سوی دیگر سهم بیکاران این استان در مناطق روستایی (۲/۶ درصد) به مراتب از سهم بیکاران در مناطق روستایی این استان به شدت دیگر مناطق روستایی کشور نمی باشد.

ب) اگرچه سهم خانه داران در مناطق روستایی این استان (۲۸/۴ درصد) اندکی کمتر از این افراد در کل مناطق روستایی کشور (۲۸/۹ درصد) می باشد اما سهم افراد دارای درآمد بدون کار آن (۳/۲ درصد) از میانگین کمتری برخوردار می باشد که دارای درآمد بدون کار هستند.

جدول شماره‌ی ۳۳. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان و کشور در سال

۱۳۸۵

وضعیت فعالیت	زنجان - ۱۳۸۵						کشور - ۱۳۸۵					
	کل	درصد	شهری	درصد	روستایی	درصد	کل	درصد	شهری	درصد	روستایی	درصد
شاغل	۳۰۲۷ ۰۶	۳۷. ۲	۱۶۵۵ ۰۸	۳۴. ۸	۱۳۷۱ ۹۸	۴۰. ۷	۲۰۴۷۶ ۳۹۵	۳۴. ۷	۱۴۰۴۶ ۸۹۲	۳۴. ۵	۶۴۲۹۵ ۰۳	۳۵. ۲
بیکار	۳۱۲۸ ۰	۳۸. ۰	۲۲۵۶ ۲	۴۰. ۰	۸۷۱۸ ۱۶	۲۰. ۰	۲۹۹۲۲ ۹۸	۵۰. ۰	۱۸۸۳۶ ۸۶	۴۰. ۰	۱۱۰۸۶ ۱۲	۶۰. ۰
جمع فعال	۳۳۳۹ ۸۶	۴۱. ۱	۱۸۸۰ ۷۰	۳۹. ۵	۱۴۵۹ ۱۶	۴۳. ۲	۲۳۴۶۸ ۶۹۳	۳۹. ۸	۱۵۹۲۰ ۵۷۸	۳۹. ۱	۷۵۲۸۱ ۱۵	۴۱. ۳
محصل	۱۸۷۷ ۴۵	۲۳. ۱	۱۲۳۶ ۳۴	۲۶. ۰	۶۴۱۱ ۱	۱۹. ۰	۱۳۱۱۷ ۳۸۴	۲۲. ۲	۹۶۴۶۸ ۰۴	۲۳. ۷	۳۴۷۰۵ ۸۰	۱۹. ۰
دارای درآمد بدون	۳۶۸۸ ۳	۴۰. ۰	۲۶۰۸ ۴	۵۰. ۰	۱۰۷۹ ۹	۳۰. ۰	۲۹۱۳۹ ۶۲	۵۰. ۰	۲۲۵۱۷ ۳۰	۵۰. ۰	۷۲۲۲۳ ۲	۴۰. ۰
خانه دار	۲۱۱۵ ۴۱	۲۶. ۰	۱۱۵۸ ۳۸	۳۴. ۳	۹۵۷۰ ۳	۲۸. ۴	۱۶۰۵۷ ۴۳۷	۲۷. ۲	۱۰۷۸۶ ۱۰۸	۲۶. ۵	۵۲۷۱۳ ۲۹	۲۸. ۹
سایر	۴۳۲۱ ۷	۵۰. ۰	۲۲۲۶ ۴	۴۰. ۰	۲۰۹۵ ۳	۶۰. ۰	۳۳۸۹۱ ۱۳	۵۰. ۰	۲۱۴۰۰ ۶۰	۵۰. ۰	۱۲۴۹۰ ۵۳	۶۰. ۰
جمع غیرفعال	۴۷۹۳ ۸۶	۵۸. ۹	۲۸۷۸ ۲۰	۶۰. ۵	۱۹۱۵ ۶۶	۵۰. ۸	۳۵۵۳۷ ۸۹۶	۶۰. ۲	۲۴۸۲۴ ۷۰۲	۶۰. ۹	۱۰۷۱۳ ۱۹۴	۵۸. ۷
جمع فعال و غیرفعال	۸۱۳۳ ۷۲	۱۰۰. ۰	۴۷۵۸ ۹۰	۱۰۰. ۰	۳۳۷۴ ۸۲	۱۰۰. ۰	۵۹۰۰۶ ۵۸۹	۱۰۰. ۰	۴۰۷۵۵ ۲۸۰	۱۰۰. ۰	۱۸۲۵۱ ۳۰۹	۱۰۰. ۰
اظهارنشده	۶۶۶۴	-	۳۹۰۵	-	۲۷۵۹	-	۵۱۶۱۵ ۸	-	۳۴۰۳۹ ۴	-	۱۷۵۷۶ ۴	-
جمعیت ده ساله و بیش	۸۲۰۰ ۳۶	۸۵. ۰۱	۴۷۹۷ ۹۵	۸۵. ۷۸	۳۴۰۲ ۴۱	۸۳. ۹۶	۵۹۵۲۲ ۷۴۷	۸۴. ۴۳	۴۱۰۹۵ ۶۷۴	۸۵. ۱۵	۱۸۴۲۷ ۰۷۳	۸۲. ۸۷
جمعیت کل	۹۶۴۶ ۰۱	-	۵۵۹۳ ۴۰	۵۷. ۹۹	۴۰۵۲ ۶۱	۴۲. ۰۱	۷۰۴۹۵ ۷۸۲	-	۴۸۲۵۹ ۹۶۴	۶۸. ۴۶	۲۲۲۳۵ ۸۱۸	۳۱. ۵۴

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

سهم جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان در سال ۱۳۹۰ نزدیک به ۸۴/۵۲ (اندکی بیشتر از میانگین کشور یعنی ۸۴/۱۵ درصد) بوده است که نسبت به سال ۱۳۸۵ با کاهش اندکی مواجه شده است. این نسبت در مناطق شهری

۸۵/۲۲ و در مناطق روستایی ۸۳/۳۴ درصد بوده است. مقایسه این درصدها نشان می‌دهد که ساختار سنی جمعیت چه در مناطق شهری و چه در مناطق روستایی بالاتر از سهم کشوری (۸۴/۹۹ در نقاط شهری و ۸۲/۰۷ در نقاط روستایی) بوده است و این افزایش در مناطق روستایی بیشتر گردیده است.

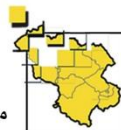
در مقایسه با سال ۱۳۸۵ این ساختار روبه جوانی گذاشته است و از روند عمومی کشور پیروی نموده است، همان‌گونه که پیش‌تر بحث شد جمعیت استان در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال ۱۳۷۵ رو به سال خوردگی نهاده بوده، اما طی ۵ سال اخیر این وضعیت تا حدی بهبود یافته است. سهم جمعیت ده ساله و بیشتر استان در سال ۱۳۸۵، نزدیک به ۸۵/۰۱ درصد بود که این سهم در مناطق شهری حدود ۸۵/۷۸ درصد و در مناطق روستایی حدود ۸۳/۹۶ درصد بوده است. بررسی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان فعال (شاغل و بیکار) و ۵۹/۶۰ درصد آن غیرفعال (محصل، خانه‌دار و دارای درآمد بدون کار) از نظر اقتصادی بوده‌اند. سهم جمعیت فعال در نقاط شهری ۳۹/۲۵ درصد و در نقاط روستایی استان ۴۲/۳۶ درصد بوده است.

در سال ۱۳۹۰، ۳۸/۵۱ درصد جمعیت ده ساله و بیشتر استان فعال و ۶۱/۴۹ درصد آن غیرفعال بوده‌اند که نشان می‌دهد درصد جمعیت فعال اقتصادی در استان زنجان اندکی بیشتر از سهم این جمعیت در کشور است. سهم جمعیت فعال در نقاط شهری کشور ۳۷/۹۸ درصد و در نقاط روستایی ۳۹/۸۶ درصد بوده است.

مقایسه وضعیت کنونی استان زنجان با سرشماری پیش از آن نیز حکایت از آن دارد که درصد جمعیت فعال از نظر اقتصادی در استان طی ۵ سال گذشته با اندکی کاهش مواجه شده است چرا که سهم جمعیت فعال استان در سرشماری سال ۱۳۸۵، ۴۱/۱ درصد و سهم جمعیت غیرفعال ۵۸/۹ درصد بوده است. این روند کاهشی در استان هم‌سو با روند کاهش سهم جمعیت فعال در کشور بوده است. سهم جمعیت فعال کشور در سال ۱۳۸۵، ۳۹/۸ درصد بوده است.

مقایسه وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت در استان زنجان و کشور حکایت از آن دارد که:

الف) سهم دانش‌آموزان و دانشجویان این استان در سال ۱۳۹۰ (۱۹/۲۹ درصد) اندکی بیش از سهم این افراد در کشور (۱۹/۲۵) بوده است. بررسی سهم جمعیت دانش‌آموزان و دانشجویان در سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰، سهم این جمعیت با کاهش ۳/۸۱ درصدی مواجه شده است و از ۲۳/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۹/۲۹

درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است، که در واقع هم سو با روند کاهشی کشور طی این دوره پنج ساله بوده است، ضمن اینکه میزان کاهش سهم جمعیت محصلان در استان بیشتر از میزان آن در کشور (۲/۹۵ درصد) بوده است.

بدین ترتیب باید پذیرفت طی چند سال آینده تعداد افراد تحصیل کرده و دانش‌آموخته که وارد بازار کار خواهند شد نسبت به دهه‌های قبل کمتر خواهد بود. بررسی سهم جمعیت محصل در مناطق شهری و روستایی استان در سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد سهم این جمعیت در مناطق شهری (۲۲/۰۹ درصد) بسیار بیشتر از سهم آن در مناطق روستایی (۱۴/۵۰ درصد) است. چنین روندی در مناطق شهری و روستایی کشور نیز وجود داشته است (۲۰/۴۶ درصد در نقاط شهری و ۱۶/۱۵ درصد در نقاط روستایی). هرچند سهم جمعیت محصلان در مناطق شهری استان بسیار بیشتر از مناطق شهری کشور و بالعکس سهم جمعیت محصلان در مناطق روستایی استان اندکی کمتر از سهم این جمعیت در مناطق روستایی کشور بوده است.

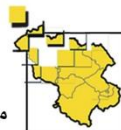
ب) سهم خانه‌داران این استان (۳۰/۵۰ درصد) اندکی بیشتر از سهم خانه‌داران در جمعیت کشور (۳۰/۲۸ درصد) است. پس باید پذیرفت دختران و زنان استان زنجان بیش از روند عمومی کشور به تحصیل و اشتغال روی آورده‌اند. بررسی سهم جمعیت خانه‌داران استان در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد، سهم این جمعیت با افزایش ۴/۵ درصدی روبرو شده و از ۲۶/۰ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۳۰/۵۰ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است، بنابراین در مقایسه با سال ۱۳۸۵، دختران و زنان استان زنجان کمتر توانسته‌اند به تحصیل و اشتغال روی بیاورند. چنین روندی در جمعیت خانه‌دار کشور نیز مشاهده می‌شود. سهم خانه‌داران در جمعیت کشور در سال ۱۳۸۵، ۲۷/۲ درصد بوده است که در سال ۱۳۹۰ به ۳۰/۲۸ درصد بالغ گردیده است. بررسی سهم جمعیت خانه‌دار در مناطق شهری و روستایی استان در سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد سهم این جمعیت در مناطق شهری (۲۸/۰۶ درصد) بسیار کمتر از سهم این جمعیت در مناطق روستایی (۳۴/۶۷ درصد) بوده است. چنین روندی در مناطق شهری و روستایی کشور نیز وجود داشته است. سهم جمعیت خانه‌دار نقاط شهری کشور ۲۹/۱۰ درصد و در نقاط روستایی کشور ۳۳/۳۳ درصد بوده است. بررسی سهم جمعیت خانه‌دار استان در مناطق شهری و روستایی با متوسط مناطق شهری و روستایی کشور نشان می‌دهد که سهم جمعیت خانه‌دار در مناطق شهری استان اندکی کمتر از مناطق شهری کشور و بالعکس سهم جمعیت خانه‌دار در مناطق روستایی استان اندکی بیشتر از متوسط سهم این جمعیت در مناطق روستایی کشور بوده است.

پ) در سرشماری سال ۱۳۹۰، سهم شاغلان استان زنجان (۳۶/۰ درصد) بسیار بیشتر از سهم شاغلان کشور (۳۲/۸۲ درصد) بوده است. در چنین شرایطی سهم بیکاران استان (۴/۴۰ درصد) اندکی کمتر از سهم بیکاران کشور (۵/۶۹ درصد) بوده است که نشان می‌دهد سهم فعالان اقتصادی استان بر سهم فعالان اقتصادی کشور برتری یافته است. بررسی سهم شاغلان استان زنجان در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد، سهم این جمعیت با کاهش ۱/۲ درصدی مواجه شده است و از ۳۷/۲ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۳۶/۰ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است. سهم جمعیت بیکار استان نیز طی این ۵ سال با افزایش روبرو شده است و از ۳/۸ درصد در دوره پیشین به ۴/۴۰ درصد در دوره اخیر رسیده است، بنابراین در مقایسه با سال ۱۳۸۵، سهم فعالان اقتصادی استان با کاهش مواجه شده است. روند کاهشی مذکور در جمعیت شاغلان کشور نیز مشاهده می‌شود، به گونه‌ای که سهم جمعیت شاغل کشور از ۳۴/۷ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۳۲/۸۲ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است. در نقطه مقابل همانند روند استان سهم جمعیت بیکاران کشور از ۵/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۵/۶۹ درصد در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است.

بررسی سهم شاغلان در مناطق شهری و روستایی استان حاکی از آن است که سهم این جمعیت در مناطق شهری (۳۳/۷۵ درصد) بسیار کمتر از سهم این جمعیت در مناطق روستایی (۳۹/۸۲ درصد) بوده است. چنین روندی در مناطق شهری و روستایی کشور البته با شدت کمتری نیز وجود داشته است. سهم جمعیت شاغل در نقاط شهری کشور ۳۲/۰۳ درصد بوده است و در نقاط روستایی ۳۴/۸۵ درصد بوده است. ضمن اینکه سهم جمعیت بیکار در نقاط شهری و روستایی استان نیز تفاوت چشمگیری داشته است. سهم این جمعیت در نقاط شهری استان ۵/۵۰ درصد و در نقاط روستایی آن ۲/۵۴ درصد بوده است که نشان می‌دهد سهم فعالان اقتصادی استان در مناطق روستایی بسیار بیشتر از مناطق شهری استان است. تفاوت بین سهم جمعیت بیکار استان در مناطق شهری و روستایی در مناطق شهری و روستایی کشور نیز دیده می‌شود اما تفاوت مناطق شهری و روستایی کشور از نظر سهم جمعیت بیکار بسیار کمتر از تفاوت آن در مناطق شهری و روستایی استان است. در سال ۱۳۹۰ سهم جمعیت بیکار نقاط شهری کشور ۵/۹۵ درصد و سهم این جمعیت در نقاط روستایی آن ۵/۰۰ درصد بوده است.

جدول شماره‌ی ۳۴. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان و کشور در سال

۱۳۹۰

کشور		استان زنجان		وضعیت فعالیت	
درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۳۲.۸۲	۲۰۵۴۶۸۷۴	۳۶.۰۰	۳۰۶۸۵۱	شاغل	جمعیت فعال
۵.۶۹	۳۵۶۰۰۲۲	۴.۴۰	۳۷۵۱۷	بیکار	
۲۸.۵۱	۲۴۱۰۶۸۹۶	۴۰.۴۰	۳۴۴۳۶۸	جمع	
۱۹.۲۵	۱۲۰۴۹۳۶۰	۱۹.۲۹	۱۶۴۴۰۵	محصل	جمعیت غیر فعال
۵.۴۶	۳۴۲۰۹۴۰	۴.۵۵	۳۸۷۶۲	دارای درآمد بدون کار	
۳۰.۲۸	۱۸۹۵۳۸۷۳	۳۰.۵۰	۲۶۰۰۱۱	خانه دار	
۶.۵۰	۴۰۶۶۷۵۷	۵.۲۷	۴۴۹۱۸	سایر	
۶۱.۴۹	۳۸۴۹۰۹۳۰	۵۹.۶۰	۵۰۸۰۹۶	جمع	
۱۰۰٫۰	۶۲۵۹۷۸۲۶	۱۰۰٫۰	۸۵۲۴۶۴	جمع فعال و غیر فعال	
-	۶۴۲۷۶۶	-	۵۹۹۱	اظهار نشده	
۸۴.۱۵	۶۳۲۴۰۵۹۲	۸۴.۵۲	۸۵۸۴۵۵	جمعیت ده ساله و بیشتر	
-	۷۵۱۴۹۶۶۹	-	۱۰۱۵۷۳۴	جمعیت کل	

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۳۵. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر نقاط شهری استان زنجان و

کشور در سال ۱۳۹۰

کشور		استان زنجان		وضعیت فعالیت	
درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۳۲.۰۳	۱۴۴۴۹۸۱۳	۳۳.۷۵	۱۸۱۲۵۴	شاغل	جمعیت فعال
۵.۹۵	۲۶۸۵۲۵۲	۵.۵۰	۲۹۵۱۲	بیکار	
۳۷.۹۸	۱۷۱۳۵۰۶۵	۳۹.۲۵	۲۱۰۷۶۶	جمع	
۲۰.۴۶	۹۲۲۸۳۹۷	۲۲.۰۹	۱۱۸۶۵۸	محصل	جمعیت غیر فعال
۶.۴۶	۲۹۱۳۸۰۹	۵.۷۴	۳۰۸۱۸	دارای درآمد بدون کار	
۲۹.۱۰	۱۳۱۲۶۸۹۸	۲۸.۰۶	۱۵۰۶۶۸	خانه دار	

کشور		استان زنجان		وضعیت فعالیت
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۶۰.۰۱	۲۷۱۰۰۹۰	۴.۸۷	۲۶۱۳۳	سایر
۶۲.۰۲	۲۷۹۷۹۱۹۴	۶۰.۷۵	۳۲۶۲۷۷	جمع
۱۰۰.۰۰	۴۵۱۱۴۲۵۹	۱۰۰.۰۰	۵۳۷۰۴۳	جمع فعال و غیرفعال
-	۴۸۰۲۲۲	-	۳۹۶۷	اظهار نشده
۸۴.۹۹	۴۵۵۹۴۴۸۱	۸۵.۲۲	۵۴۱۰۱۰	جمعیت ده ساله و بیشتر
-	۵۳۶۴۶۶۶۱	-	۶۳۴۸۰۹	جمعیت کل

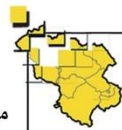
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۳۶. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر نقاط روستایی استان زنجان و

کشور در سال ۱۳۹۰

کشور		استان زنجان		وضعیت فعالیت
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۳۴.۸۵	۶۰۷۷۸۸۲	۳۹.۸۲	۱۲۵۵۹۷	شاغل
۵.۰۰	۸۷۲۷۱۳	۲.۵۴	۸۰۰۵	بیکار
۳۹.۸۶	۶۹۵۰۵۹۵	۴۲.۳۶	۱۳۳۶۰۲	جمع
۱۶.۱۵	۲۸۱۶۵۷۰	۱۴.۵۰	۴۵۷۴۷	محصل
۲.۹۰	۵۰۶۵۵۵	۲.۵۲	۷۹۴۴	دارای درآمد بدون کار
۳۳.۳۳	۵۸۱۳۱۷۶	۳۴.۶۷	۱۰۹۳۴۳	خانه دار
۷.۷۶	۱۳۵۲۶۵۹	۵.۹۶	۱۸۷۸۵	سایر
۶۰.۱۴	۱۰۴۸۸۹۶۰	۵۷.۶۴	۱۸۱۸۱۹	جمع
۱۰۰.۰۰	۱۷۴۳۹۵۵۵	۱۰۰.۰۰	۳۱۵۴۲۱	جمع فعال و غیرفعال
-	۱۶۱۴۵۲	-	۲۰۲۴	اظهار نشده
۸۲.۰۷	۱۷۶۰۱۰۰۷	۸۳.۳۴	۳۱۷۴۴۵	جمعیت ده ساله و بیشتر
-	۲۱۴۴۶۷۸۳	-	۳۸۰۹۲۵	جمعیت کل

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

▪ روند تغییرات طی دوره های سرشماری ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

با بررسی وضعیت فعالیت اقتصادی کشور و استان زنجان طی دهه ۱۳۷۵-۱۳۸۵ و ۱۳۸۵-۱۳۹۰ می توان دگرگونی های صورت گرفته در آنها را با یکدیگر مقایسه کرد و به داوری درباره بهبود یا وخامت فعالیت اقتصادی استان یاد شده نشست.

وضعیت شهرنشینی: در سال ۱۳۷۵ حدود ۶۱/۰۸ درصد جمعیت کشور در مناطق شهری سکنی داشتند و در سال ۱۳۸۵ جمعیت شهرنشین کشور به ۶۸/۴۶ درصد افزایش یافت. در آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن نیز حدود ۷۱/۴ درصد جمعیت کشور شهرنشین بوده‌اند. در سال ۱۳۷۵ حدود ۴۷/۱۸ درصد جمعیت استان زنجان در شهرها می زیستند و در سال ۱۳۸۵ جمعیت شهرنشینان به حدود ۵۷/۹۹ درصد رسید. در سال ۱۳۹۰ نیز ۶۲/۴۹ درصد جمعیت استان در شهرها ساکن بوده‌اند. پس می توان گفت در این استان شکل گیری شهرک ها و شهرهای میانی با تأخیر همراه است و همین امر موجب گردیده نسبت شهرنشینی در آن از نسبت عمومی شهرنشینی در کشور پایین تر باقی بماند. از سوی دیگر بررسی توزیع جمعیت شهرنشین در شهرهای استان از عدم توازن شدیدی حکایت می کند.

وضعیت جمعیت ده ساله و بیشتر: در سال ۱۳۷۵ حدود ۷۵/۱۳ درصد جمعیت کشور در گروه سنی ده ساله و بیشتر جای می گرفتند. این نسبت در مناطق شهری به ۷۷/۴۸ درصد و در مناطق روستایی به ۷۱/۴۵ درصد می رسید. در همان سال ۷۳/۷۷ درصد جمعیت استان زنجان در گروه سنی ده ساله و بیشتر قرار داشتند. این نسبت در مناطق شهری به ۷۶/۶۲ درصد و در مناطق روستایی به ۷۱/۲۲ درصد می رسید. این وضعیت از «جوان تر» بودن ساختار جمعیت استان، نسبت به ساختار جمعیتی کشور خبر می دهد. طی دوره یاد شده ساختار سنی جمعیت استان رو به سالخورده شدن نهاد و توانست از روند سالخورده شدن جمعیت کشور پیشی جوید. بدین ترتیب سهم جمعیت ده ساله و بیشتر استان در سال ۱۳۸۵ به ۸۵/۰۱ درصد (سهم این جمعیت در کشور ۸۴/۴۳ درصد) رسید. این سهم در مناطق شهری به حدود ۸۵/۷۸ درصد (کشور ۸۵/۱۵ درصد) و در مناطق روستایی نزدیک به ۸۳/۹۶ درصد (کشور ۸۲/۸۷ درصد) افزایش یافت. در سال ۱۳۹۰ حدود ۸۴/۵۲ درصد جمعیت استان در گروه سنی ده ساله و بیشتر جای گرفته اند که این نسبت در مناطق شهری به ۸۵/۲۲ درصد و در مناطق روستایی به ۸۳/۳۴ درصد بوده است. در همین سال

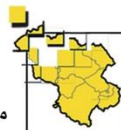
۸۴/۱۵ درصد جمعیت کشور در گروه سنی ده ساله و بیشتر قرار داشتند. این نسبت در مناطق شهری به ۸۴/۹۹ درصد و در مناطق روستایی به ۸۲/۰۷ درصد می‌رسید.

وضعیت اشتغال (و بیکاری): در سال ۱۳۷۵ حدود ۳۲/۵ درصد جمعیت ده ساله و بیشتر جمعیت کشور شاغل

بودند. سهم شاغلان شهری ۳۱/۳ درصد و سهم شاغلان روستایی به ۳۴/۵ درصد بالغ می‌شد. در همان سال نزدیک به ۳۳/۰ درصد جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان شاغل بودند. سهم شاغلان شهری به حدود ۳۱/۸ درصد و سهم شاغلان روستایی به ۳۴/۲ درصد می‌رسید. پس از گذشت ده سال سهم شاغلان کشور از جمعیت ده ساله و بیشتر به حدود ۳۴/۷ درصد بالغ گردید. سهم شاغلان شهری با افزایشی ۳ درصد به ۳۴/۷ درصد و سهم شاغلان روستایی با افزایشی یک درصد به ۳۵/۲ درصد رسید. سهم شاغلان استان زنجان از جمعیت ده ساله و بیشتر به حدود ۳۷/۲ درصد (نزدیک به ۴/۲ درصد افزایش) بالغ شد. سهم شاغلان شهری با افزایشی ۳ درصد به ۳۴/۸ درصد و سهم شاغلان روستایی با افزایشی ۶ درصدی به ۴۰/۷ درصد رسید. به این ترتیب می‌توان پذیرفت وضعیت اشتغال در مناطق شهری استان همگام با مناطق شهری کشور بود. اما بهبود وضعیت اشتغال در مناطق روستایی زنجان بسیار چشمگیرتر بوده است. پس از گذشت ۵ سال یعنی در سرشماری سال ۱۳۹۰، سهم شاغلان استان به ۳۶/۰ درصد رسید. این نسبت در مناطق شهری ۳۳/۷۵ درصد و در مناطق روستایی ۳۹/۸۲ درصد بوده است. درصد جمعیت شاغل در جمعیت کشور در سال ۱۳۹۰ حدود ۳۲/۸۲ درصد بود که در مناطق شهری به میزان ۳۲/۰۳ درصد و در مناطق روستایی ۳۴/۸۵ درصد بوده است. بنابراین سهم شاغلان در مناطق شهری بسیار کمتر از سهم این جمعیت در مناطق روستایی بوده است. چنین روندی در مناطق شهری و روستایی کشور البته با شدت کمتری نیز وجود داشته است. سهم جمعیت بیکار در نقاط شهری استان ۵/۵۰ درصد و در نقاط روستایی آن ۲/۵۴ درصد بوده است که نشان می‌دهد سهم فعالان اقتصادی استان در مناطق روستایی بسیار بیشتر از مناطق شهری استان است. در سال ۱۳۹۰ سهم جمعیت بیکار نقاط شهری کشور ۵/۹۵ درصد و سهم این جمعیت در نقاط روستایی آن ۵/۰۰ درصد بوده است.

وضعیت تحصیل: در سال ۱۳۷۵ حدود ۲۸/۲ درصد جمعیت ده ساله و بیشتر محصل شدند. سهم محصلان شهری

به ۳۱/۳ درصد و محصلان روستایی به ۲۳/۱ درصد می‌رسید. در همین سال نزدیک به ۲۷/۲ درصد جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان را محصلان تشکیل می‌داده‌اند. سهم آنان در مناطق شهری ۳۳/۲ درصد (بیش از سهم کشوری) و در مناطق روستایی ۲۱/۴ درصد (کمتر از سهم کشوری) بود. در سال ۱۳۸۵ نزدیک به ۲۲/۲ درصد جمعیت

ده ساله و بیشتر محصل بودند. سهم محصلان در مناطق شهری حدود ۲۳/۷ درصد و در مناطق روستایی حدود ۱۹/۰ درصد بود. این کاهش سهم محصلان به نقصان در جمعیت لازم‌التعلیم و کاستن زاد و ولد باز می‌گردد. در همین سال سهم محصلان از جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان به حدود ۲۳/۱ درصد (بیش از سهم کشوری) بالغ شد. سهم محصلان مناطق شهری نزدیک به ۲۶/۰ درصد (بیش از سهم کشوری) و در مناطق روستایی حدود ۱۹/۰ درصد (همسان با سهم کشوری) بود. بدین ترتیب باید پذیرفت بر خورداری از آموزش رسمی در مناطق شهری استان به بهای محرومیت از تحصیل در مناطق روستایی تمام شده است. در سال ۱۳۹۰ حدود ۱۹/۲۹ درصد جمعیت ده ساله و بیشتر محصل بوده‌اند که این میزان اندکی بیش از سهم این افراد در کشور (۱۹/۲۵) بوده است. طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰، سهم این جمعیت با کاهش ۳/۸۱ درصدی مواجه شده است و از ۲۳/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۹/۲۹ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است، که در واقع هم سو با روند کاهشی کشور طی این دوره پنج ساله بوده است، ضمن اینکه میزان کاهش سهم جمعیت محصلان در استان بیشتر از میزان آن در کشور (۲/۹۵ درصد) بوده است. بررسی سهم جمعیت محصل در مناطق شهری (۲۲/۰۹ درصد) بسیار بیشتر از سهم آن در مناطق روستایی (۱۴/۵۰ درصد) است. چنین روندی در مناطق شهری و روستایی کشور نیز وجود داشته است (۲۰/۴۶ درصد در نقاط شهری و ۱۶/۱۵ درصد در نقاط روستایی).

وضعیت خانه داری: اگرچه در سال ۱۳۷۵ سهم خانه داران استان زنجان (۳۱/۶ درصد) بیشتر از سهم آنان در کشور (۲۹/۴ درصد) بوده اما طی ده سال (در سال ۱۳۸۵) از سهم خانه داران استان به طور چشمگیری کاسته شده است (۲۶/۰ درصد). به نحوی که از سهم خانه داران کشور (۲۷/۲ درصد) نیز کمتر گردیده است. این امر نشان دهنده گسترش حضور دختران و زنان در عرصه تحصیل و اشتغال می‌باشد. در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ سهم این جمعیت با افزایش ۴/۵ درصدی روبرو شده و از ۲۶/۰ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۳۰/۵۰ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است، بنابراین در مقایسه با سال ۱۳۸۵، دختران و زنان استان زنجان کمتر توانسته‌اند به تحصیل و اشتغال روی بیاورند. چنین روندی در جمعیت خانه‌دار کشور نیز مشاهده می‌شود. سهم خانه‌داران در جمعیت کشور در سال ۱۳۸۵، ۲۷/۲ درصد بوده است که در سال ۱۳۹۰ به ۳۰/۲۸ درصد بالغ گردیده است. بررسی سهم جمعیت خانه‌دار در مناطق شهری و روستایی استان در سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد سهم این جمعیت در مناطق شهری (۲۸/۰۶ درصد) بسیار کمتر از سهم این جمعیت در مناطق روستایی (۳۴/۶۷ درصد) بوده است. چنین روندی در مناطق شهری و روستایی کشور

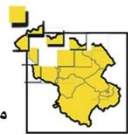

نیز وجود داشته است. سهم جمعیت خانه‌دار نقاط شهری کشور ۲۹/۱۰ درصد و در نقاط روستایی کشور ۳۳/۳۳ درصد بوده است.

جدول شماره‌ی ۳۷. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر کشور در سال ۱۳۹۰ به

تفکیک گروه‌های سنی

گروه سنی	مجموع	جمعیت فعال			جمعیت غیر فعال			نشانده	اظهار نشده			
		جمع	شاغل	بیکار	جمع	محصل	خانه‌دار					
مجموع	۶۳۲۴۰۵	۲۴۱۰۶۸	۲۰۵۴۶۸	۳۵۶۰۰	۳۸۴۹۰۹	۱۲۰۴۹۳	۱۸۹۵۳۸	۳۴۲۰۹	۴۰۶۶۷	۶۴۲۷	۹۲	۶۶
۱۰-۱۴ ساله	۵۶۷۱۴۳	۱۷۴۴۰	۶۸۵۵۸	۱۸۸۸۲	۵۵۵۸۱۱	۵۱۷۸۹۳	۱۴۱۴۲۶	۶۳۱۲	۲۳۱۴۳	۲۵۸۸	۵	۴
۱۵-۱۹ ساله	۶۶۰۷۰۴	۹۴۰۵۲۴	۶۹۶۷۰۰	۲۴۳۸۲	۵۶۰۱۷۴	۳۹۰۸۲۲	۹۱۸۲۲۸	۱۷۵۱۸	۷۵۷۷۷	۶۴۷۷	۳	۸
۲۰-۲۴ ساله	۸۴۱۴۴۹	۳۲۵۲۵۶	۲۲۴۷۵۰	۱۰۰۵۰	۵۰۴۱۸۵	۲۱۵۶۰۱	۲۲۰۷۰۱	۳۳۲۸۹	۶۴۵۵۳	۱۲۰۰	۷	۷۲
۲۵-۲۹ ساله	۸۶۷۲۶۵	۴۵۶۷۰۱	۳۵۹۵۵۸	۹۷۱۴۳	۳۹۸۳۸۳	۵۹۶۸۵۴	۲۹۲۲۳۵	۴۱۳۵۴	۴۲۳۲۶	۱۲۱۸	۴	۰۵
۳۰-۳۴ ساله	۶۹۷۱۹۲	۳۸۹۳۸۸	۳۳۶۲۴۸	۵۳۱۳۹	۳۰۰۱۴۰	۱۳۸۰۰۶	۲۵۹۲۹۲	۴۹۲۰۶	۲۲۱۲۶	۷۶۶۳	۴	۸
۳۵-۳۹ ساله	۵۵۷۱۰۱	۳۰۸۱۸۰	۲۷۹۴۶۴	۲۸۷۱۶	۲۴۴۰۰۱	۳۴۲۵۰	۲۱۴۴۹۴	۵۹۵۶۲	۲۰۱۲۶	۴۹۲۰	۸	۴
۴۰-۴۴ ساله	۴۹۰۶۷۴	۲۶۳۲۹۸	۲۴۴۵۵۹	۱۸۷۳۸	۲۲۳۵۲۳	۱۳۲۶۳	۱۹۵۸۳۰	۱۲۸۸۵	۱۳۴۸۲	۳۸۵۲	۹	۹

گروه سنی	مجموع	جمعیت فعال			جمعیت غیر فعال			اظهار نشده		
		جمع	شاغل	بیکار	جمع	محصل	خانه دار			
۴۹-۴۵ ساله	۴۰۳۰۴۸	۱۹۶۰۰۴	۱۸۳۱۶۸	۱۲۸۳۵	۲۰۳۸۳۹	۵۶۵۸	۱۶۵۵۷۷	۲۵۶۸۸	۱۲۰۰۷	۳۲۰۴
۵۴-۵۰ ساله	۳۵۲۷۴۰	۱۴۲۳۲۳	۱۳۲۹۴۹	۹۳۷۴۰	۲۰۷۵۳۷	۲۱۱۱	۱۴۳۸۶۴	۴۷۲۰۲	۱۶۲۵۹	۲۸۸۰
۵۹-۵۵ ساله	۲۶۸۰۱۱	۱۷۶۰۷۴	۱۸۱۳۴۵	۵۷۷۲۹	۱۷۸۱۷۳	۹۷۱	۱۰۵۹۸۲	۵۵۲۷۵	۱۶۸۱۷	۲۲۳۱
۶۴-۶۰ ساله	۱۸۶۲۹۰	۴۷۳۸۳۰	۴۴۷۸۴۵	۲۵۹۸۵	۱۳۷۲۹۳	۶۵۴	۷۲۵۴۳۷	۴۸۶۸۲	۱۶۰۰۱	۱۶۱۴
۶۵ ساله و بیشتر	۴۲۹۶۷۶	۹۰۸۹۴۱	۹۰۰۱۲۷	۸۸۱۴	۳۳۴۴۵۱	۲۷۳۳	۱۱۸۷۸۶	۱۳۱۶۰	۸۳۷۸۷	۴۳۳۰
نامشخص	۲۷۵۸۸	۸۵۶۵	۸۳۰۹	۲۵۶	۱۵۷۸۸	۱۱۶۸۹	۱۱۲۹	۳۰۰	۲۶۷۰	۳۲۳۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره ۳۸. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر کشور در سال ۱۳۹۰ به

تفکیک گروه‌های سنی (درصد)

گروه سنی	مجموع	جمعیت فعال			جمعیت غیر فعال		
		جمع	شاغل	بیکار	جمع	محصل	خانه‌دار
مجموع	۱۰۰،۰	۳۸،۵۱	۳۲،۸۲	۵،۶۹	۶۱،۴۹	۱۹،۲۵	۳۰،۲۸
۱۴-۱۰ ساله	۱۰۰،۰	۱،۵۵	۱،۲۱	۰،۳۳	۹۸،۴۵	۹۱،۷۳	۲،۵۱

گروه سنی	مجموع	جمعیت غیر فعال			جمعیت فعال		
		سایر	بدون کار	دارای درآمد	مجموع	محصل	بیکار
۱۹-۱۵ ساله	۱۰۰,۰	۱۱,۵۸	۰,۲۷	۱۴,۰۴	۵۹,۷۴	۸۵,۶۲	۳,۷۳
۲۴-۲۰ ساله	۱۰۰,۰	۷,۷۸	۰,۴۰	۲۶,۶۱	۲۵,۹۹	۶۰,۷۹	۱۲,۱۲
۲۹-۲۵ ساله	۱۰۰,۰	۴,۹۵	۰,۴۸	۳۴,۱۸	۶,۹۸	۴۶,۵۹	۱۱,۳۶
۳۴-۳۰ ساله	۱۰۰,۰	۳,۲۱	۰,۷۱	۳۷,۶۰	۲,۰۰	۴۳,۵۳	۷,۷۱
۳۹-۳۵ ساله	۱۰۰,۰	۳,۶۴	۱,۰۸	۳۸,۸۴	۰,۶۲	۴۴,۱۹	۵,۲۰
۴۴-۴۰ ساله	۱۰۰,۰	۲,۷۷	۲,۶۵	۴۰,۲۳	۰,۲۷	۴۵,۹۱	۳,۸۵
۴۹-۴۵ ساله	۱۰۰,۰	۳,۰۰	۶,۴۲	۴۱,۴۱	۰,۱۴	۵۰,۹۸	۳,۲۱
۵۴-۵۰ ساله	۱۰۰,۰	۴,۶۵	۱۳,۴۹	۴۱,۱۲	۰,۰۶	۵۹,۳۲	۲,۶۸
۵۹-۵۵ ساله	۱۰۰,۰	۶,۳۳	۲۰,۸۰	۳۹,۸۸	۰,۰۴	۶۷,۰۴	۲,۱۷
۶۴-۶۰ ساله	۱۰۰,۰	۸,۶۶	۲۶,۳۶	۳۹,۲۸	۰,۰۴	۷۴,۳۴	۱,۴۱
۶۵ ساله و بیشتر	۱۰۰,۰	۱۹,۷۰	۳۰,۹۴	۲۷,۹۳	۰,۰۶	۷۸,۶۳	۰,۲۱
نامشخص	۱۰۰,۰	۱۰,۹۶	۱,۲۳	۴,۶۴	۴۸,۰۰	۶۴,۸۳	۱,۰۵

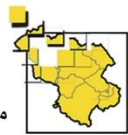
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۳۹. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان در سال ۱۳۹۰

به تفکیک گروه‌های سنی

گروه سنی	مجموع	جمعیت فعال			جمعیت غیر فعال				سایر	اظهار نشده
		جمع	شاغل	بیکار	جمع	محصل	خانه دار	بدون کار		
مجموع	۸۵۸۴۵۵	۳۴۴۳	۳۰۶۸	۳۷۵۱	۵۰۸۰۹۶	۱۶۴۴۰۵	۲۶۰۰۱۱	۲۸۷۶۲	۴۴۹۱	۵۹۹
		۶۸	۵۱	۷					۸	۱
۱۴-۱۰ ساله	۷۴۵۱۰	۱۳۴۹	۱۲۵۵	۹۴	۷۲۹۴۳	۶۸۷۱۲	۲۰۷۰	۵۲	۲۱۰۹	۲۱۸

گروه سنی	مجموع	جمعیت فعال			جمعیت غیر فعال					اطهار نشده
		جمع	شاغل	بیکار	جمع	محصل	خانه دار	بدون کار	دارای درآمد	
۱۹-۱۵ ساله	۹۶۱۶۹	۱۶۳۶ ۸	۱۳۸۴ ۸	۲۵۲۰ ۱	۷۹۰۷۰	۵۴۱۵۱	۱۶۰۸۸	۲۳۲	۸۵۹۹	۷۳۱
۲۴-۲۰ ساله	۱۲۱۲۴۰	۴۹۵۰ ۹	۳۸۰۷ ۸	۱۱۴۳ ۱	۷۰۴۷۴	۳۱۱۳۰	۳۲۷۲۶	۵۰۷	۶۱۱۱	۱۲۵ ۷
۲۹-۲۵ ساله	۱۱۲۹۸۴	۶۲۱۹ ۵	۵۱۶۵ ۴	۱۰۵۴ ۱	۴۹۷۲۲	۷۹۱۳	۳۷۴۴۳	۶۴۶	۳۷۲۰	۱۰۶ ۷
۳۴-۳۰ ساله	۹۴۲۵۲	۵۴۸۴ ۸	۴۹۲۳ ۱	۵۶۱۷ ۱	۳۸۷۳۱	۱۵۷۱	۳۴۰۹۴	۸۴۴	۲۲۲۲	۶۷۳
۳۹-۳۵ ساله	۷۸۳۲۶	۴۴۵۳ ۷	۴۱۴۴ ۸	۳۰۸۹ ۱	۳۳۳۴۸	۳۷۶	۳۰۰۴۴	۹۶۰	۱۹۶۸	۴۴۱
۴۴-۴۰ ساله	۶۳۰۸۹	۳۴۲۱ ۵	۳۲۵۳ ۰	۱۶۸۵ ۱	۲۸۵۸۱	۱۰۲	۲۵۵۳۵	۱۷۴۰	۱۲۰۴	۲۹۳
۴۹-۴۵ ساله	۴۹۱۴۱	۲۴۳۰ ۳	۲۳۱۹ ۴	۱۱۰۹ ۱	۲۴۶۰۴	۲۴	۲۰۰۶۶	۳۳۸۵	۱۱۲۹	۲۳۴
۵۴-۵۰ ساله	۴۴۴۲۲	۱۸۶۲ ۵	۱۷۹۰ ۳	۷۲۲ ۱	۲۵۵۴۸	۱۰	۱۸۶۰۸	۵۴۸۶	۱۴۴۴	۲۴۹
۵۹-۵۵ ساله	۳۴۴۵۰	۱۲۵۰ ۳	۱۲۰۷ ۸	۴۲۵ ۱	۲۱۷۶۴	۳	۱۴۷۰۶	۵۴۵۳	۱۶۰۲	۱۸۳
۶۴-۶۰ ساله	۲۴۳۱۷	۷۳۳۲ ۱	۷۱۳۳ ۱	۱۹۹ ۱	۱۶۸۲۱	۹	۱۰۶۴۹	۴۴۷۲	۱۶۹۱	۱۶۴
۶۵ ساله و بیشتر	۶۴۹۷۱	۱۸۵۳ ۹	۱۸۴۵ ۵	۸۴ ۱	۴۵۹۸۱	۲۶	۱۷۹۶۶	۱۴۹۸۳	۱۳۰۰ ۶	۴۵۱
نامشخص ص	۵۸۴	۴۵ ۱	۴۴ ۱	۱ ۱	۵۰۹	۳۷۸	۱۶	۲	۱۱۳	۳۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۴۰. چگونگی وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان در سال ۱۳۹۰

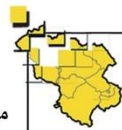
به تفکیک گروه‌های سنی (درصد)

گروه سنی	مجموع	جمعیت فعال			جمعیت غیر فعال		
		مجموع	شاغل	بیکار	مجموع	خانوار	دارای درآمد بدون کار
مجموع	۱۰۰,۰	۴۰,۴۰	۳۶,۰۰	۴,۴۰	۵۹,۶۰	۱۹,۳۹	۳۰,۵۰
۱۰-۱۴ ساله	۱۰۰,۰	۱,۸۲	۱,۶۹	۰,۱۳	۹۸,۱۸	۹۲,۴۹	۲,۷۹
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۰,۰	۱۷,۱۵	۱۴,۵۱	۲,۶۴	۸۲,۸۵	۵۶,۷۴	۱۶,۸۶
۲۰-۲۴ ساله	۱۰۰,۰	۴۱,۲۶	۳۱,۷۴	۹,۵۳	۵۸,۷۴	۲۵,۹۵	۲۷,۲۸
۲۵-۲۹ ساله	۱۰۰,۰	۵۵,۵۷	۴۶,۱۵	۹,۴۲	۴۴,۴۳	۷,۰۷	۳۳,۴۶
۳۰-۳۴ ساله	۱۰۰,۰	۵۸,۶۱	۵۲,۶۱	۶,۰۰	۴۱,۳۹	۱,۶۸	۳۶,۴۳
۳۵-۳۹ ساله	۱۰۰,۰	۵۷,۱۸	۵۳,۲۲	۳,۹۷	۴۲,۸۲	۰,۴۸	۳۸,۵۷
۴۰-۴۴ ساله	۱۰۰,۰	۵۴,۴۹	۵۱,۸۰	۲,۶۸	۴۵,۵۱	۰,۱۶	۴۰,۶۶
۴۵-۴۹ ساله	۱۰۰,۰	۴۹,۶۹	۴۷,۴۲	۲,۲۷	۵۰,۳۱	۰,۰۵	۴۱,۰۳
۵۰-۵۴ ساله	۱۰۰,۰	۴۲,۱۶	۴۰,۵۳	۱,۶۳	۵۷,۸۴	۰,۰۲	۴۲,۱۳
۵۵-۵۹ ساله	۱۰۰,۰	۳۶,۴۹	۳۵,۲۵	۱,۲۴	۶۳,۵۱	۰,۰۱	۴۲,۹۲
۶۰-۶۴ ساله	۱۰۰,۰	۳۰,۳۶	۲۹,۵۳	۰,۸۲	۶۹,۶۴	۰,۰۴	۴۴,۰۹
۶۵ ساله و بیشتر	۱۰۰,۰	۲۸,۷۳	۲۸,۶۰	۰,۱۳	۷۱,۲۷	۰,۰۴	۲۷,۸۵
نامشخص	۱۰۰,۰	۸,۱۲	۷,۹۴	۰,۱۸	۹۱,۸۸	۶۸,۲۳	۲,۸۹

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

۶.۳.۱.۱. روند تحولات وضعیت اشتغال

در جدول شماره ۴۱ میزان اشتغال جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان طی دوره ۱۳۵۵-۱۳۹۰ گنجانده شده است. علی‌رغم روند تغییرات میزان مشارکت اقتصادی، پایین‌ترین مقدار اشتغال در سال ۱۳۹۰ قابل‌رویت می‌باشد (۸۹/۱۱ درصد). بیشترین مقدار این میزان در سال ۱۳۷۵ دیده می‌شود. در این سال نه تنها شاغلان مرد نسبت به

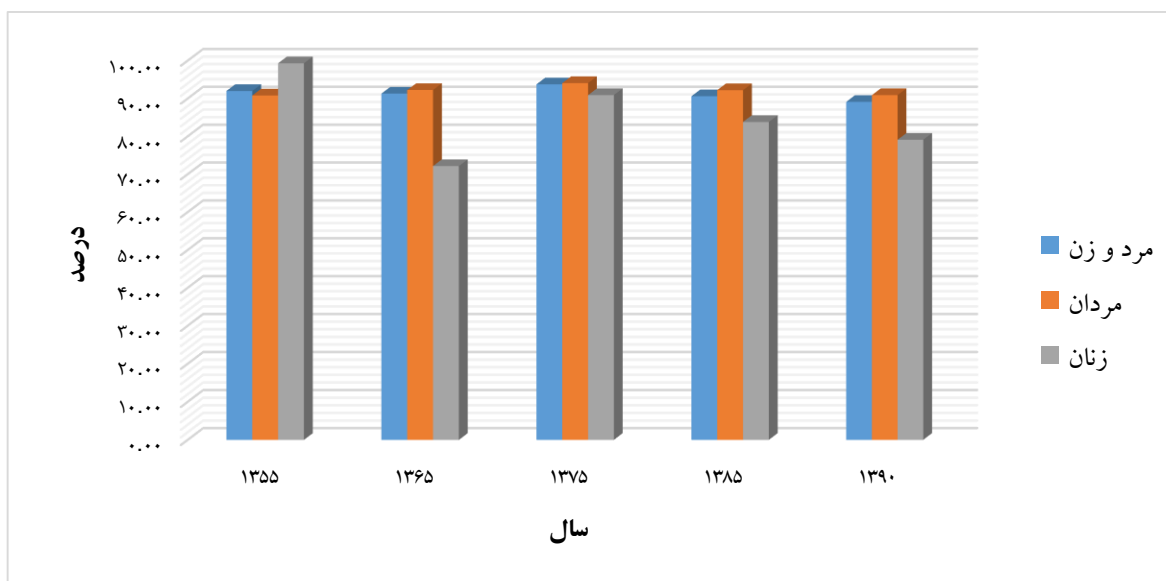
جمعیت فعال افزایش یافتند بلکه شاغلان زن نیز با جهشی چشمگیر میزان اشتغال سال ۱۳۶۵ (۷۲/۱۵ درصد) را به ۹۰/۹ درصد افزایش دادند. در سال ۱۳۹۰ افت میزان اشتغال در میان مردان اندک اما در میان زنان فاحش بود. بررسی روند تغییرات میزان اشتغال در این پنج دوره سرشماری نشان می‌دهد از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ میزان اشتغال در استان زنجان با نوساناتی همراه بوده است. بدین صورت که میزان اشتغال از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۶۵ با کاهش اندکی مواجه شده است سپس در دوره بعدی با افزایش قابل ملاحظه‌ای مواجه شده است و به ۹۰/۷۳ درصد رسیده است. اما در دوره ۱۳۸۵ با کاهش چشمگیری مواجه شده و به ۹۰/۶ درصد رسیده است، پس از آن طی ۵ سال تا سال ۱۳۹۰ این روند کاهشی ادامه یافته و میزان اشتغال در این سال به کمترین میزان خود یعنی ۸۹/۱۱ درصد رسیده است.

جدول شماره‌ی ۴۱. میزان اشتغال (نرخ اشتغال) استان بر حسب سال و جنس

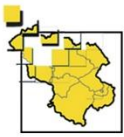
سال	مرد و زن	مردان	زنان
۱۳۵۵	۹۱/۹۸	۹۰/۸	۹۹/۲۹
۱۳۶۵	۹۱/۲۹	۹۲/۲۴	۷۲/۱۵
۱۳۷۵	۹۳/۷۳	۹۴/۰۶	۹۰/۸۹
۱۳۸۵	۹۰/۶	۹۲/۲	۸۳/۸
۱۳۹۰	۸۹/۱۱	۹۰/۸۹	۷۹/۱۰

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار شماره‌ی ۲۲. میزان اشتغال (نرخ اشتغال) استان زنجان

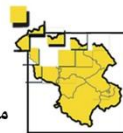

مأخذ: مرکز آمار ایران

چگونگی توزیع شاغلان جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان بر اساس بخش های عمده فعالیت به تفکیک مناطق شهری- روستایی، جنسیت و میزان تحصیلات آنان در جدول های شماره ۴۲ تا ۵۱ آمده است. در سال ۱۳۷۵ نزدیک به ۳۹/۰ درصد شاغلان در بخش کشاورزی، ۲۸/۸ درصد در بخش صنعت و ۳۱/۳ درصد در بخش خدمات اشتغال داشتند. حدود ۰/۹ درصد از شاغلان از بخش اقتصادی خاصی نام نبرده اند. در سال ۱۳۸۵ نزدیک به ۲۹/۵ درصد شاغلان در بخش کشاورزی، ۳۴/۸ درصد در بخش صنعت و ۳۴/۹ درصد در بخش خدمات فعالیت می کردند. بدین ترتیب می توان دریافت که طی دهه ۸۵-۱۳۷۵ بخش کشاورزی با افت نیروی انسانی رو به رو بوده و در عوض بخش صنعت (با ۶/۰ درصد افزایش سهم) و خدمات (با ۳/۶ درصد افزایش سهم) از رشد مناسبی برخوردار شده اند. در سال ۱۳۹۰ نزدیک به ۲۷/۵۰ درصد شاغلان در بخش کشاورزی، ۳۰/۲۳ درصد در بخش صنعت و ۳۴/۹۶ درصد در بخش خدمات مشغول به فعالیت بوده اند. بدین ترتیب می توان دریافت که طی دوره ۹۰-۱۳۸۵، بخش کشاورزی با افت نیروی انسانی همراه بوده است (۲درصد). وضعیت بخش صنعت نیز همانند بخش کشاورزی بوده است و سهم جمعیت شاغل در صنعت استان زنجان در سال ۱۳۹۰ نسبت به دوره قبل از آن با کاهش (۴/۵۷ درصد) روبرو بوده است. در این میان سهم جمعیت شاغل در بخش خدمات استان نسبت به دوره پیش از آن تغییری نکرده است. گفتنی است حدود ۷/۳۱ درصد جمعیت شاغل استان نیز از بخش اقتصادی خاصی نام نبرده اند که به نظر می رسد با افزایش قابل توجه جمعیتی که از بخش اقتصادی خود صحبتی به میان نیاورده اند (۷/۳۱ درصد در سال ۱۳۹۰ در مقایسه با ۰/۹۲ درصد در سال ۱۳۸۵) چندان نتوان در مورد تغییرات این دوره ۵ ساله به قضاوت نشست.

بررسی وضعیت سواد شاغلان در سال ۱۳۷۵ نشان می دهد که ۶۶/۰ درصد شاغلان بخش کشاورزی با سواد و ۴۴/۰ درصد نیز بی سواد بودند. ۷۷/۴ درصد شاغلان بخش صنعت با سواد و ۲۲/۶ درصد نیز بی سواد بودند. ۹۰/۰ درصد شاغلان بخش خدمات نیز با سواد و ۱۰/۰ درصد هم بی سواد بودند. پس می توان پذیرفت انجام فعالیت در بخش کشاورزی با کمترین درصد باسوادی و اشتغال در بخش خدمات با بیشترین درصد باسوادی همراه بوده است. بررسی وضعیت سواد شاغلان پس از گذشت ده سال (۱۳۸۵) از دگرگونی های چشمگیری حکایت می کند. نزدیک به ۳۲/۵ درصد شاغلان بخش کشاورزی، ۱۱/۶ درصد شاغلان بخش صنعت و ۵/۶ درصد شاغلان بخش خدمات بی سواد بودند. به این ترتیب می توان روند گذشته را در وضعیت کنونی مشاهده کرد اما تفاوت اساسی در کاهش سهم بی سوادان بوده است. بررسی وضعیت سواد شاغلان در آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰

نشان می‌دهد، پس از گذشت ۵ سال دگرگونی‌های قابل توجهی در سطح سواد شاغلان بخش صنعت و خدمات روی داده است اما سواد شاغلان بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۰ اندکی کاهش یافته است. حدود ۳۱/۹۷ درصد شاغلان بخش کشاورزی، ۸/۰۶ درصد شاغلان بخش صنعت و ۴/۲۷ درصد شاغلان بخش خدمات بی سواد بوده‌اند. در نهایت می‌توان از ادامه روند افزایش سطح سواد و کاهش سهم بی سوادان در جمعیت شاغل کشور سخن گفت. بررسی سهم دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در شاغلان بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۵ حدود ۰/۱۸ درصد شاغلان بخش کشاورزی، ۱/۹ درصد شاغلان بخش صنعت و ۱۹/۹ درصد شاغلان بخش خدمات را دانش‌آموختگان تشکیل می‌دهند. در سال ۱۳۸۵ سهم دانش‌آموختگان از شاغلان بخش کشاورزی ۰/۷۷ درصد، از بخش صنعت ۷/۴ درصد و از بخش خدمات ۳۰/۶ درصد گردیده است. در سال ۱۳۹۰، سهم دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی از شاغلان بخش کشاورزی ۳/۴۳ درصد، از بخش صنعت ۱۱/۰۸ درصد و از بخش خدمات ۳۶/۷۳ درصد بوده است. به این ترتیب در می‌یابیم که چه در سال ۱۳۷۵، چه در سال ۱۳۸۵ و چه در سال ۱۳۹۰ بخش خدمات بیشترین سهم دانش‌آموختگان را جذب کرده و بخش کشاورزی بیش از سایر بخش‌ها از اشتغال دانش‌آموختگان محروم و بی‌نصيب مانده است. با توجه به سهم جمعیت روستایی و فعالیت‌های اقتصادی مبتنی بر کشاورزی آنان، این عدم کثرت بخش یاد شده به سنتی ماندن شیوه‌های تولید و ... خواهد انجامید. ضمن آنکه در سال ۱۳۹۰ سهم دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها با افزایش قابل توجهی نسبت به ۵ سال پیش از آن مواجه شده است و روند افزایشی سهم دانش‌آموختگان طی این ۳۵ سال، در سال‌های ۹۰-۱۳۸۵ سرعت بیشتری به خود گرفته است.

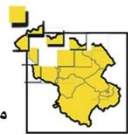
بررسی وضعیت جنسیت شاغلان بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی آشکار ساخت که در سال ۱۳۷۵ فقط ۱/۷ درصد شاغلان بخش کشاورزی، ۱۵/۰ درصد شاغلان بخش صنعت و ۱۳/۹ درصد شاغلان بخش خدمات را دختران و زنان تشکیل می‌دادند. سهم اندک دختران و زنان شاغل در بخش کشاورزی را می‌توان به در هم آمیختگی کار زنان با وظایف مادری، همسر و ... آنها از سویی و از طرف دیگر عدم دریافت مزد در قبال این قبیل امور نسبت داد. در سال ۱۳۸۵ حدود ۸/۶ درصد شاغلان بخش کشاورزی، ۲۲/۰ درصد شاغلان بخش صنعت و ۱۸/۴ درصد شاغلان بخش خدمات را دختران و زنان تشکیل داده‌اند. بنابراین باید پذیرفت کاهش نیروی کار مردان در بخش کشاورزی بوسیله حضور زنان جبران گردیده است از سوی دیگر زنان در بخش‌های صنعت و خدمات نیز سهم بیشتری از نیروی

کار این دو بخش را (در مقایسه با سال ۱۳۷۵) به خود اختصاص داده اند. در سال ۱۳۹۰ حدود ۱۲/۱۹ درصد شاغلان بخش کشاورزی، ۹/۰۲ درصد شاغلان بخش صنعت و ۱۹/۲۱ درصد شاغلان بخش خدمات را زنان و دختران تشکیل داده اند. مقایسه این ارقام با سال ۱۳۸۵ از افزایش سهم زنان شاغل در بخش کشاورزی، کاهش سهم زنان شاغل در بخش صنعت و افزایش زنان شاغل در بخش خدمات خبر می‌دهد که این وضعیت برخلاف روند عمومی استان طی دهه ۸۵-۱۳۷۵ بوده است، چرا که در این دهه سهم زنان شاغل در بخش صنعت با کاهش قابل توجهی روبرو بوده است (۱۲/۹۸ درصد).

جدول شماره‌ی ۴۲. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد در استان زنجان ۱۳۷۵

تخصیلات	جنس	کشاورزی			صنعت			خدمات			اظهار نشده		
		کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
ابتدایی	مرد	۳۰۶۱	۲۲۵۱	۲۸۳۶	۲۴۱۶	۱۳۶۰	۱۰۵۵	۱۶۵۰	۱۲۲۵	۴۲۵۵	۵۰۷	۲۵۱	۲۵۶
	زن	۳۸۷	۱۰	۳۷۷	۵۰۷۱	۱۴۱۴	۳۶۵۷	۴۴۲	۲۷۶	۱۶۶	۹۵	۳۶	۵۹
راهنمایی	مرد	۸۴۴۴	۱۰۷۹	۷۳۶۵	۱۱۸۹	۸۶۱۲	۳۲۸۵	۱۳۰۳	۱۰۷۱	۲۳۱۶	۳۳۵	۲۱۳	۱۲۲
	زن	۱۱۱	۹	۱۰۲	۱۰۴۳	۶۸۴	۳۵۹	۶۱۴	۴۵۲	۱۶۲	۴۳	۲۳	۲۰
متوسطه	مرد	۱۷۱۰	۶۱۵	۱۰۹۵	۴۷۸۹	۴۲۴۹	۵۴۰	۱۴۵۰	۱۲۵۳	۱۹۷۲	۲۴۴	۲۰۳	۴۱
	زن	۱۰	۵	۵	۳۰۵	۲۸۹	۱۶	۳۷۹۴	۳۴۵۱	۳۴۳	۶۳	۵۸	۵
پیش دانشگاه ی	مرد	۳	۰	۳	۶	۴	۲	۸	۸	۰	۰	۰	۰
	زن	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱۱	۱۱	۰	۰	۰	۰
عالی	مرد	۱۶۸	۱۳۳	۳۵	۱۲۸۴	۱۱۶۹	۱۱۵	۹۹۴۵	۸۵۸۳	۱۳۶۲	۱۲۶	۱۱۵	۱۱
	زن	۶	۵	۱	۱۰۹	۱۰۶	۳	۵۵۹۳	۵۱۲۱	۴۷۲	۴۵	۴۰	۵
سوادآموز ی بزرگسالا ن	مرد	۳۱۴۶	۲۳۱	۲۹۱۵	۳۰۴۵	۲۱۹۶	۸۴۹	۲۰۴۶	۱۵۷۱	۴۷۵	۵۴	۴۰	۱۴
	زن	۱۳۲	۲	۱۳۰	۱۳۶۴	۴۴۶	۹۱۸	۹۱	۷۳	۱۸	۳۳	۱۱	۲۲

نحیصیلات	جنس	کشاورزی			صنعت			خدمات			اظهار نشده		
		کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
سایر	مرد	۹۹۰۶	۹۷۱	۸۹۳۵	۲۷۵۷	۱۸۷۱	۸۸۶	۳۷۳۸	۲۷۹۱	۹۴۷	۹۱	۲۸	۵۳
	زن	۵۳	۴	۴۹	۵۲	۲۷	۲۵	۹۸	۸۴	۱۴	۶	۴	۲
جمع کل باسواد	مرد	۵۳۹۹	۵۲۸۰	۴۸۷۱	۴۷۹۳	۳۱۷۰	۱۶۲۳	۵۹۷۷	۴۸۴۴	۱۱۳۲	۱۲۵۷	۸۶۰	۴۹۷
	زن	۶۹۹	۳۵	۶۶۴	۷۹۴۵	۲۹۶۷	۴۹۷۸	۱۰۶۴	۹۴۶۸	۱۱۷۵	۲۸۵	۱۷۲	۱۱۳
بی سواد	مرد	۴۲۰۱	۳۷۵۲	۳۸۲۶	۱۳۳۹	۸۳۷۰	۵۰۲۷	۷۶۳۶	۵۷۷۰	۱۸۶۶	۳۹۶	۱۵۲	۲۴۴
	زن	۹۴۶	۵۷	۸۸۹	۲۸۸۹	۷۳۷	۲۱۵۲	۱۹۵	۱۴۹	۴۶	۲۸۹	۷۶	۲۱۳
جمع کل	مرد	۹۶۰۰	۹۰۳۲	۸۶۹۷	۶۱۳۳	۴۰۰۷	۲۱۲۶	۶۷۴۱	۵۴۲۱	۱۳۱۹	۱۷۵۳	۱۰۱۲	۷۴۱
	زن	۱۶۴۵	۹۲	۱۵۵۳	۱۰۸۳	۲۷۰۴	۷۱۳۰	۱۰۸۳	۹۶۱۷	۱۲۲۱	۵۷۴	۲۴۸	۳۲۶

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵

جدول شماره‌ی ۴۳. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد در استان زنجان ۱۳۷۵ به

درصد

نحیصیلات	جنس	کشاورزی			صنعت			خدمات			اظهار نشده		
		کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
ابتدایی	مرد	۳۱.۹	۲۴.۹	۳۲.۶	۳۹.۴	۳۳.۹	۴۹.۷	۲۴.۵	۲۲.۶	۲۲.۳	۲۸.۹	۲۴.۸	۳۴.۵
	زن	۲۳.۵	۱۰.۹	۲۴.۳	۴۶.۸	۳۸.۲	۵۱.۳	۴.۱	۲.۹	۱۳.۶	۱۶.۶	۱۴.۵	۱۸.۱
راهنمایی	مرد	۸.۸	۱۱.۹	۸.۵	۱۹.۴	۲۱.۵	۱۵.۵	۱۹.۳	۱۹.۸	۱۷.۶	۱۹.۱	۲۱.۰	۱۶.۵
	زن	۶.۷	۹.۸	۶.۶	۹.۶	۱۸.۵	۵.۰	۵.۷	۴.۷	۱۳.۳	۷.۵	۹.۳	۶.۱
متوسطه	مرد	۱.۸	۶.۸	۱.۳	۷.۸	۱۰.۶	۲.۵	۲۱.۵	۲۳.۱	۱۴.۹	۱۳.۹	۲۰.۱	۵.۵
	زن	۰.۶	۵.۴	۰.۳	۲.۸	۷.۸	۰.۲	۳۵.۰	۳۵.۹	۲۸.۱	۱۱.۰	۲۳.۴	۱.۵
پیش دانشگاهی	مرد	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰
	زن	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۱	۰.۱	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰

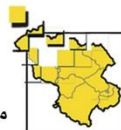
تخصصیات	جنس	کشاورزی			صنعت			خدمات			اظهار نشده		
		کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
عالی	مرد	۰.۲	۱.۵	۰.۰	۲.۱	۲.۹	۰.۵	۱۴.۸	۱۵.۸	۱۰.۲	۷.۲	۱۱.۴	۱.۵
	زن	۰.۴	۵.۴	۰.۱	۱.۰	۲.۹	۰.۰	۵۱.۶	۵۳.۲	۳۸.۷	۷.۸	۱۶.۱	۱.۵
سوادآموزی بزرگسالان	مرد	۳.۳	۲.۶	۳.۴	۵.۰	۵.۵	۴.۰	۳.۰	۲.۹	۳.۶	۳.۱	۴.۰	۱.۹
	زن	۸.۰	۲.۲	۸.۴	۱۲.۶	۱۲.۰	۱۲.۹	۰.۸	۰.۸	۱.۵	۵.۷	۴.۴	۶.۷
سایر	مرد	۱۰.۳	۱۰.۸	۱۰.۳	۴.۵	۴.۷	۴.۲	۵.۵	۵.۱	۷.۲	۵.۲	۳.۸	۷.۲
	زن	۳.۲	۴.۳	۳.۲	۰.۵	۰.۷	۰.۴	۰.۹	۰.۹	۱.۱	۱.۰	۱.۶	۰.۶
جمع کل باسواد	مرد	۵۶.۲	۵۸.۵	۵۶.۰	۷۸.۲	۷۹.۱	۷۶.۴	۸۸.۷	۸۹.۴	۸۵.۹	۷۷.۴	۸۵.۰	۶۷.۱
	زن	۴۲.۵	۳۸.۰	۴۲.۸	۷۳.۳	۸۰.۱	۶۹.۸	۹۸.۲	۹۸.۵	۹۶.۲	۴۹.۷	۶۹.۴	۳۴.۷
بی سواد	مرد	۴۳.۸	۴۱.۵	۴۴.۰	۲۱.۸	۲۰.۹	۲۳.۶	۱۱.۳	۱۰.۶	۱۴.۱	۲۲.۶	۱۵.۰	۳۲.۹
	زن	۵۷.۵	۶۲.۰	۵۷.۲	۲۶.۷	۱۹.۹	۳۰.۲	۱.۸	۱.۵	۳.۸	۵۰.۳	۳۰.۶	۶۵.۳
جمع کل	مرد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
	زن	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵

جدول شماره‌ی ۴۴. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد - استان زنجان ۱۳۸۵

تخصصیات	جنس	کشاورزی			صنعت			خدمات			اظهار نشده		
		کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
ابتدایی	مرد	۲۶۰۱	۲۶۷۷	۲۳۳۳	۲۴۷۲	۱۳۷۸	۱۰۹۴	۱۶۵۳	۱۲۷۳	۳۷۹۵	۲۸۹	۱۷۰	۱۱۹
	زن	۲۰۷۲	۴۶	۲۰۲۶	۹۲۸۳	۱۴۵۳	۷۸۳۰	۶۲۷	۴۳۳	۱۹۴	۹۲	۱۸	۷۴
راهنمایی	مرد	۱۴۱۷	۱۹۹۴	۱۲۱۸	۲۰۴۸	۱۲۳۸	۸۰۹۷	۱۶۵۸	۱۳۸۶	۲۷۲۳	۴۱۲	۲۶۲	۱۵۰
	زن	۷۹۵	۱۷	۷۷۸	۳۲۸۶	۱۱۰۲	۲۱۸۴	۱۱۳۵	۹۱۰	۲۲۵	۱۱۴	۷۰	۴۴
متوسطه	مرد	۶۵۶۲	۱۴۷۵	۵۰۸۷	۱۸۲۴	۱۴۱۹	۴۰۵۵	۲۲۷۹	۲۰۲۶	۲۵۲۸	۴۲۵	۲۹۵	۱۳۰
	زن	۱۷۲	۲۰	۱۵۲	۲۷۱۸	۲۲۳۱	۴۸۷	۴۳۷۳	۴۰۳۵	۳۳۸	۱۹۱	۱۵۹	۳۲

نخبیلات	جنس	کشاورزی			صنعت			خدمات			اظهار نشده		
		کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
پیش دانشگاهی	مرد	۴۶۸	۵۲	۴۱۶	۵۵۱	۳۹۳	۱۵۸	۷۳۰	۵۳۳	۱۹۷	۴۱	۴۱	۰
	زن	۲۶	۰	۲۶	۲۳۴	۱۷۷	۵۷	۳۱۵	۲۴۳	۷۲	۴۶	۴۶	۰
عالی	مرد	۶۲۴	۳۳۷	۲۸۷	۶۳۳۸	۶۰۱۴	۳۳۴	۲۰۰۶	۱۸۲۶	۱۸۰۲	۹۳	۱۰۰	۷
	زن	۶۲	۴۹	۱۳	۱۴۹۱	۱۴۷۷	۱۴	۱۲۲۲	۱۱۶۰	۶۱۶	۹۹	۱۰۹	۱۰
سوادآموزی	مرد	۳۳۶۳	۳۹۵	۲۹۶۸	۲۰۸۴	۱۵۹۸	۴۸۶	۱۸۶۴	۱۵۰۹	۳۵۵	۲۲	۴۱	۱۹
	زن	۶۶۱	۷	۶۵۴	۱۶۰۱	۳۶۹	۱۲۳۲	۱۸۶	۱۲۲	۶۴	۱۸	۲۹	۱۱
سایر	مرد	۵۰۷۹	۴۸۶	۴۵۹۳	۱۷۴۸	۱۰۴۳	۷۰۵	۲۰۲۸	۱۶۱۰	۴۱۸	۳۲۳	۴۳۵	۱۱۲
	زن	۶۰	۱	۵۹	۲۵۳	۵۸	۱۹۵	۱۵۵	۱۳۵	۲۰	۵۵	۶۱	۶
جمع کل	مرد	۵۶۲۸	۷۴۱۶	۴۸۸۶	۱۷۴۱۸	۴۹۴۱	۲۴۷۷	۸۰۵۹	۶۸۷۷	۱۱۸۱	۱۲۰۶	۱۷۴۳	۵۳۷
	زن	۳۸۴۸	۱۴۰	۳۷۰۸	۱۸۸۶	۶۸۶۷	۱۱۹۹	۱۹۰۱	۱۷۴۸	۱۵۲۹	۴۶۵	۶۴۲	۱۷۷
بی سواد	مرد	۲۵۱۷	۲۷۷۹	۲۲۳۹	۷۹۰۷	۴۸۱۶	۳۰۹۱	۵۵۴۵	۴۶۷۷	۸۶۸	۱۴۹	۲۳۰	۸۱
	زن	۳۸۳۹	۱۱۷	۳۷۲۲	۴۲۸۲	۸۴۸	۳۴۳۴	۳۸۱	۲۹۹	۸۲	۵۷	۱۷۹	۱۲۲
جمع کل	مرد	۸۱۴۶	۱۰۱۹	۷۱۲۶	۸۲۰۸	۵۴۲۲	۲۷۸۶	۸۶۱۴	۷۳۴۵	۱۲۶۸	۱۳۵۵	۱۹۷۳	۶۱۸
	زن	۷۶۸۷	۲۵۷	۷۴۳۰	۲۳۱۴	۷۷۱۵	۱۵۴۳	۱۹۳۹	۱۷۷۸	۱۶۱۱	۵۲۲	۸۲۱	۲۹۹

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

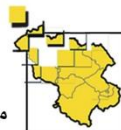

جدول شماره‌ی ۴۵. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد - استان زنجان ۱۳۸۵

(درصد)

تخصصیات	جنس	کشاورزی			صنعت			خدمات			اظهار نشده		
		کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
ابتدایی	مرد	۳۱.۹	۲۶.۳	۳۲.۷	۳۰.۱	۲۵.۴	۳۹.۳	۱۹.۲	۱۷.۳	۲۹.۹	۱۴.۶	۱۲.۵	۱۹.۳
	زن	۲۷.۰	۱۷.۹	۲۷.۳	۴۰.۱	۱۸.۸	۵۰.۷	۳.۲	۲.۴	۱۲.۰	۱۱.۲	۳.۴	۲۴.۷
راهنمایی	مرد	۱۷.۴	۱۹.۶	۱۷.۱	۲۵.۰	۲۲.۸	۲۹.۱	۱۹.۳	۱۸.۹	۲۱.۵	۲۰.۹	۱۹.۳	۲۴.۳
	زن	۱۰.۳	۶.۶	۱۰.۵	۱۴.۲	۱۴.۳	۱۴.۲	۵.۹	۵.۱	۱۴.۰	۱۳.۹	۱۳.۴	۱۴.۷
متوسطه	مرد	۸.۱	۱۴.۵	۷.۱	۲۲.۲	۲۶.۲	۱۴.۶	۲۶.۵	۲۷.۶	۱۹.۹	۲۱.۵	۲۱.۸	۲۱.۰
	زن	۲.۲	۷.۸	۲.۰	۱۱.۷	۲۸.۹	۳.۲	۲۲.۵	۲۲.۷	۲۱.۰	۲۳.۳	۳۰.۵	۱۰.۷
پیش دانشگاه ی	مرد	۰.۶	۰.۵	۰.۶	۰.۷	۰.۷	۰.۶	۰.۸	۰.۷	۱.۶	۲.۱	۳.۰	۰.۰
	زن	۰.۳	۰.۰	۰.۳	۱.۰	۲.۳	۰.۴	۱.۶	۱.۴	۴.۵	۵.۶	۸.۸	۰.۰
عالی	مرد	۰.۸	۳.۳	۰.۴	۷.۷	۱۱.۱	۱.۲	۲۳.۳	۲۴.۹	۱۴.۲	۵.۱	۶.۹	۱.۱
	زن	۰.۸	۱۹.۱	۰.۲	۶.۴	۱۹.۱	۰.۱	۶۳.۰	۶۵.۳	۲۸.۲	۱۳.۳	۱۹.۰	۳.۳
سوادآموز ی بزرگسالان	مرد	۴.۱	۳.۹	۴.۲	۲.۵	۲.۹	۱.۷	۲.۲	۲.۱	۲.۸	۲.۱	۱.۶	۳.۱
	زن	۸.۶	۲.۷	۸.۸	۶.۹	۴.۸	۸.۰	۱.۰	۰.۷	۴.۰	۳.۵	۳.۴	۳.۷
سایر	مرد	۶.۲	۴.۸	۶.۴	۲.۱	۱.۹	۲.۵	۲.۴	۲.۲	۳.۳	۲۲.۰	۲۳.۸	۱۸.۱
	زن	۰.۸	۰.۴	۰.۸	۱.۱	۰.۸	۱.۳	۰.۸	۰.۸	۱.۲	۷.۴	۱۰.۵	۲.۰
جمع کل باسواد	مرد	۶۹.۱	۷۲.۷	۶۸.۶	۹۰.۴	۹۱.۱	۸۸.۹	۹۳.۶	۹۳.۶	۹۳.۲	۸۸.۳	۸۹.۰	۸۶.۹
	زن	۵۰.۱	۵۴.۵	۴۹.۹	۸۱.۵	۸۹.۰	۷۷.۷	۹۸.۰	۹۸.۳	۹۴.۹	۷۸.۲	۸۹.۱	۵۹.۲
بی سواد	مرد	۳۰.۹	۲۷.۳	۳۱.۴	۹.۶	۸.۹	۱۱.۱	۶.۴	۶.۴	۶.۸	۱۱.۷	۱۱.۰	۱۳.۱
	زن	۴۹.۹	۴۵.۵	۵۰.۱	۱۸.۵	۱۱.۰	۲۲.۳	۲.۰	۱.۷	۵.۱	۲۱.۸	۱۰.۹	۴۰.۸
جمع کل	مرد	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰
	زن	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۴۶. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در سال

۱۳۹۰

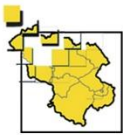
گروه‌های عمده فعالیت	جنس	جمع	باسواد							بی سواد	اظهار نشده	
			جمع	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی	سوادآموزی بزرگسالان			سایر
کشاورزی	مرد	۷۴۱۰ ۴	۵۱۰۳ ۰	۲۰۹۱ ۷	۱۲۱۸ ۲	۱۰۰۰ ۷	۲۶۰	۲۱۴۲	۲۳۸۸	۳۰۳۴	۲۲۶۸ ۸	۳۸۶
	زن	۱۰۲۸ ۸	۵۸۹۰	۱۹۶۲	۱۱۱۲	۱۴۱۴	۹۳	۷۵۲	۴۷۶	۸۱	۴۲۹۶	۱۰۲
صنعت	مرد	۸۴۲۸ ۰	۷۷۷۹ ۲	۲۳۵۶ ۸	۲۰۹۲ ۲	۲۲۲۷ ۸	۳۱۷	۸۸۱۹	۹۷۷	۹۱۱	۶۴۳۰	۱۵۸
	زن	۸۳۶۶	۷۳۰۴	۲۶۱۲	۱۱۷۰	۱۶۱۷	۵۰	۱۴۵۴	۳۴۹	۵۲	۱۰۴۶	۱۶
خدمات	مرد	۸۶۶۷ ۹	۸۲۲۸ ۴	۱۴۵۲ ۰	۱۶۱۶ ۱	۲۴۵۱ ۷	۳۶۲	۲۴۷۲ ۱	۸۲۴	۱۱۷۹	۴۲۵۱	۱۴۴
	زن	۲۰۶۱ ۰	۲۰۲۶ ۴	۷۱۷	۹۶۸	۳۵۵۴	۹۰	۱۴۶۹ ۰	۱۵۴	۹۱	۳۲۹	۱۷
نامشخص	مرد	۲۰۵۳ ۴	۱۶۴۳ ۷	۵۱۴۵	۴۰۷۰	۴۴۴۴	۸۰	۲۰۶۱	۳۰۳	۳۳۴	۲۸۵۲	۱۳۴۵
	زن	۱۸۹۰	۱۳۲۶	۱۸۵	۱۴۱	۳۳۶	۲۱	۵۷۱	۴۵	۲۷	۳۶۵	۱۹۹

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۴۷. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در سال

۱۳۹۰ (درصد)

گروه‌های عمده فعالیت	جنس	باسواد							بی سواد	اظهار نشده	
		جمع	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی	سوادآموزی بزرگسالان			سایر
	مرد	۶۸.۸۶	۲۸.۲۳	۱۶.۴۴	۱۳.۵۰	۰.۴۹	۲.۸۹	۳.۲۲	۴.۰۶	۳۰.۶۲	۰.۵۲

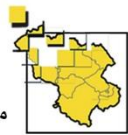

گروه‌های عمده فعالیت	جنس	باسواد								بی سواد	اظهار نشده
		جمع	ابتدایی	راهنمائی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی	سوادآموزی بزرگسالان	سایر		
کشاورزی	زن	۵۷.۲۵	۱۹.۰۷	۱۰.۸۱	۱۳.۷۴	۰.۹۰	۷.۳۱	۴.۶۳	۰.۷	۴۱.۷۶	۰.۹۹
	مرد	۹۲.۱۹	۲۷.۹۳	۲۴.۷۹	۲۶.۴۰	۰.۲۸	۱۰.۴۵	۱.۱۶	۱.۰	۷.۶۲	۰.۱۹
صنعت	زن	۸۷.۳۱	۳۱.۲۲	۱۳.۹۹	۱۹.۳۳	۰.۶۰	۱۷.۳۸	۴.۱۷	۰.۶	۱۲.۵۰	۰.۱۹
	مرد	۹۴.۹۳	۱۶.۷۵	۱۸.۶۴	۲۸.۲۸	۰.۴۲	۲۸.۵۲	۰.۹۵	۱.۳	۴.۹۰	۰.۱۷
خدمات	زن	۹۸.۳۲	۳.۴۸	۴.۷۰	۱۷.۲۴	۰.۴۴	۷۱.۲۸	۰.۷۵	۰.۴	۱.۶۰	۰.۰۸
	مرد	۸۰.۰۵	۲۵.۰۶	۱۹.۸۲	۲۱.۶۴	۰.۳۹	۱۰.۰۴	۱.۴۸	۱.۶	۱۳.۸۹	۶.۰۶
نامشخص	زن	۷۰.۱۶	۹.۷۹	۷.۴۶	۱۷.۷۸	۱.۱۱	۳۰.۲۱	۲.۳۸	۱.۴	۱۹.۳۱	۱۰.۵
	مرد	۷۰.۱۶	۹.۷۹	۷.۴۶	۱۷.۷۸	۱.۱۱	۳۰.۲۱	۲.۳۸	۱.۴	۱۹.۳۱	۱۰.۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۴۸. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در نقاط شهری در سال ۱۳۹۰

گروه‌های عمده فعالیت	جنس	باسواد								بی سواد	اظهار نشده	
		جمع	جمع	ابتدایی	راهنمائی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی	سوادآموزی			سایر
کشاورزی	مرد	۲۳۰۵۳	۹۹۴۲	۲۹۲۲	۲۳۳۴	۲۶۰۵	۴۴	۱۲۲۲	۳۳۲	۴۸۳	۳۱۱۹	۵۰
	زن	۳۶۳۹	۱۵۰۷	۲۴۳	۱۵۵	۴۹۲	۲۰	۵۲۰	۵۱	۲۶	۶۲۵	۰
صنعت	مرد	۱۰۵۴۸	۵۰۹۳	۱۱۸۰	۱۲۷۱	۱۶۷۸	۱۶۷	۸۲۷۰	۵۸۷	۶۱۰	۳۵۴۶	۷۸
	زن	۸۰۵۴	۳۹۱۷	۵۶۳	۵۲۱	۱۲۸۴	۳۴	۱۴۱۲	۷۶	۲۷	۲۱۱	۹
خدمات	مرد	۱۴۴۸۸	۷۰۷۰	۱۱۰۷	۱۳۳۶	۲۱۴۹	۲۷۹	۲۲۸۹	۶۲۴	۹۷۷	۳۳۷۱	۱۰۹

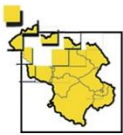
گروه‌های عمده فعالیت	جنس	جمع	باسواد									
			جمع	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی				
نامشخص ص	زن	۲۸۱۹۸	۱۸۹۸ ۷	۵۴۳	۸۰۴	۳۱۵۹	۷۴	۱۴۲۳ ۲	۹۵	۸۰	۲۱۴	۱۰
	مرد	۲۴۳۱۸	۱۱۴۳ ۹	۳۰۳۱	۲۶۴۸	۳۴۴۳	۳۹	۱۹۲۵	۱۶۱	۱۹۲	۱۴۰۱	۳۹
	زن	۲۰۴۷	۱۰۰۰	۵۷	۶۹	۲۷۷	۱۶	۵۵۹	۱۲	۱۰	۴۲	۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۴۹. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در نقاط شهری در سال ۱۳۹۰ (درصد)

گروه‌های عمده فعالیت	جنس	جمع	باسواد									
			جمع	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی				
کشاورزی	مرد	۱۰۰۰ ۰	۴۳.۱ ۳	۱۲.۶ ۸	۱۰.۱ ۲	۱۱.۳ ۰	۰.۱۹	۵.۳۰	۱.۴۴	۲.۱۰	۱۳.۵ ۲	۰.۲۲
	زن	۱۰۰۰ ۰	۴۱.۴ ۱	۶.۶۸	۴.۲۶	۱۳.۵ ۲	۰.۵۵	۱۴.۲ ۹	۱.۴۰	۰.۷۱	۱۷.۱ ۸	۰.۰۰
صنعت	مرد	۱۰۰۰ ۰	۴۸.۲ ۸	۱۱.۱ ۹	۱۲.۰ ۵	۱۵.۹ ۱	۰.۱۶	۷.۸۴	۰.۵۶	۰.۵۸	۳.۲۶	۰.۰۷
	زن	۱۰۰۰ ۰	۴۸.۶ ۳	۶.۹۹	۶.۴۷	۱۵.۹ ۴	۰.۴۲	۱۷.۵ ۳	۰.۹۴	۰.۳۴	۲.۶۲	۰.۱۱
خدمات	مرد	۱۰۰۰ ۰	۴۸.۸ ۰	۷.۶۴	۹.۲۲	۱۴.۱ ۳	۰.۱۹	۱۵.۱ ۰	۰.۴۳	۰.۶۷	۲.۳۳	۰.۰۸
	زن	۱۰۰۰ ۰	۴۹.۷ ۱	۱.۴۲	۲.۱۰	۸.۲۷	۰.۱۹	۳۷.۲ ۶	۰.۲۵	۰.۲۱	۰.۵۶	۰.۰۳
نامشخص ص	مرد	۱۰۰۰ ۰	۴۷.۰ ۴	۱۲.۴ ۶	۱۰.۸ ۹	۱۴.۱ ۶	۰.۱۶	۷.۹۲	۰.۶۶	۰.۷۹	۵.۷۶	۰.۱۶
	زن	۱۰۰۰ ۰	۴۸.۸ ۵	۲.۷۸	۳.۳۷	۱۳.۵ ۳	۰.۷۸	۲۷.۳ ۱	۰.۵۹	۰.۴۹	۲.۰۵	۰.۲۴

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

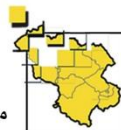
جدول شماره‌ی ۵۰. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در نقاط روستایی در سال ۱۳۹۰

گروه‌های عمده فعالیت	جنس	جمع	با سواد						بی سواد	اظهار نشده		
			جمع	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی				
کشاورزی	مرد	۱۰۲۰۸ ۱	۴۱۰۸۸	۱۷۹۹۵	۹۸۴۸	۷۴۰۲	۳۱۶	۹۲۰	۲۰۵۶	۲۵۵۱	۱۹۵۶۹	۳۳۶
	زن	۱۲۵۳۹	۴۳۸۳	۱۷۱۹	۹۵۷	۹۲۲	۷۳	۲۳۲	۴۲۵	۵۵	۳۶۷۱	۱۰۲
صنعت	مرد	۵۶۶۸۶	۲۶۸۶۱	۱۱۷۶۶	۸۲۱۱	۵۴۹۴	۱۵۰	۵۴۹	۳۹۰	۳۰۱	۲۸۸۴	۸۰
	زن	۷۶۱۶	۳۳۸۷	۲۰۴۹	۶۴۹	۳۳۳	۱۶	۴۲	۲۷۳	۲۵	۸۳۵	۷
خدمات	مرد	۲۴۰۷۹	۱۱۵۸۲	۳۴۵۰	۲۷۹۶	۳۰۲۶	۸۳	۱۸۲۵	۲۰۰	۲۰۲	۸۸۰	۲۵
	زن	۲۶۷۶	۱۲۷۷	۱۷۴	۱۶۴	۳۹۵	۱۶	۴۵۸	۵۹	۱۱	۱۱۵	۷
نامشخص	مرد	۱۲۶۵۳	۷۶۴۱	۲۱۱۴	۱۴۲۲	۱۰۰۱	۴۱	۱۲۶	۱۴۲	۱۴۲	۱۴۵۱	۱۲۰۶
	زن	۱۱۶۹	۳۲۶	۱۲۸	۷۲	۵۹	۵	۱۲	۳۳	۱۷	۳۲۳	۱۹۴

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۵۱. شاغلان بر حسب جنس، گروه‌های عمده فعالیت و سطح سواد استان زنجان در نقاط روستایی در سال ۱۳۹۰ (درصد)

گروه‌های عمده فعالیت	جنس	جمع	با سواد						بی سواد	اظهار نشده		
			جمع	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی				
کشاورزی	مرد	۱۰۰۰ ۰	۴۰.۲۵	۱۷.۶۳	۹.۶۵	۷.۲۵	۰.۳۱	۰.۹۰	۲.۰۱	۲.۵۰	۱۹.۱۷	۰.۲۳
	زن	۱۰۰۰ ۰	۳۴.۹۵	۱۳.۷۱	۷.۶۳	۷.۳۵	۰.۵۸	۱.۸۵	۳.۳۹	۰.۴۴	۲۹.۲۸	۰.۸۱
صنعت	مرد	۱۰۰۰ ۰	۴۷.۳۹	۲۰.۷۶	۱۴.۴۹	۹.۶۹	۰.۲۶	۰.۹۷	۰.۶۹	۰.۵۳	۵.۰۹	۰.۱۴
	زن	۱۰۰۰ ۰	۴۴.۴۷	۲۶.۹۰	۸.۵۲	۴.۳۷	۰.۲۱	۰.۵۵	۳.۵۸	۰.۳۳	۱۰.۹۶	۰.۰۹

۰.۱۵	۳.۶۵	۰.۸۴	۰.۸۳	۷.۵۸	۰.۳۴	۱۲.۵۷	۱۱.۶۱	۱۴.۳۳	۴۸.۱۰	۱۰۰۰۰	مرد	خدمات
۰.۲۶	۴.۳۰	۰.۴۱	۲.۲۰	۱۷.۱۲	۰.۶۰	۱۴.۷۶	۶.۱۳	۶.۵۰	۴۷.۷۲	۱۰۰۰۰	زن	
۹.۵۳	۱۱.۴۷	۱.۱۲	۱.۱۲	۱.۰۷	۰.۳۲	۷.۹۱	۱۱.۲۴	۱۶.۷۱	۳۹.۵۰	۱۰۰۰۰	مرد	نامشخص
۱۶.۶۰	۲۷.۶۳	۱.۴۵	۲.۸۲	۱.۰۳	۰.۴۳	۵.۰۵	۶.۱۶	۱۰.۹۵	۲۷.۸۹	۱۰۰۰۰	زن	

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

۶.۳.۱.۱. بار معیشتی

همان‌طور که از جدول شماره‌ی ۵۳ پیداست، میزان بار معیشتی در استان زنجان در سال ۱۳۹۰ برابر ۳/۳ می‌باشد. این نسبت در نقاط شهری استان ۳/۵ و در نقاط روستایی ۳/۰ بوده است. بررسی این نسبت در شهرستان‌های مختلف استان نشان می‌دهد که شهرستان خرمدره بالاترین میزان بار معیشتی را با ۳/۵ نفر و شهرستان طارم و ماهنشان با ۲/۸ نفر کمترین بار معیشتی را تجربه می‌کنند. مقایسه این نسبت در نقاط شهری و روستایی شهرستان‌های استان نشان می‌دهد که میزان بار معیشتی نقاط شهری بجز شهرستان طارم در تمامی شهرستان‌های استان بیشتر از میزان آن در نقاط روستایی است و بیشترین اختلاف بار معیشتی بین مناطق شهری و روستایی در شهرستان‌های ماهنشان و خرمدره مشاهده می‌شود و کمترین اختلاف بار معیشتی بین مناطق شهری و روستایی در ایجرود قابل رؤیت می‌باشد. می‌توان گفت با گسترش شهرنشینی بر بار معیشتی افزوده خواهد شد، زیرا سهم چشمگیری از جمعیت ده ساله و بیشتر به تحصیل روی خواهند آورد و نه تنها هزینه‌های تحصیل بر دیگر هزینه‌های خانوار افزوده خواهد شد بلکه مزایای کار کودک و کار بدون مزد دختران و زنان نیز از بین رفته یا بر کمینه مقدار می‌رسد.

مقایسه مقادیر بار معیشتی در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد تغییر چندانی در میزان بار معیشتی استان طی این پنج سال روی نداده است و بار معیشتی در استان از ۳/۲ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۳/۳ درصد در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است. این افزایش اندک در میزان بار معیشتی در نقاط شهری نیز مشاهده می‌شود چرا که میزان بار معیشتی در نقاط شهری استان از ۳/۴ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۳/۵ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است اما در نقطه مقابل میزان بار معیشتی در استان طی این پنج سال در مناطق روستایی تغییری نکرده است.

جدول شماره‌ی ۵۲. چگونگی توزیع بار معیشتی شهرستان‌های استان زنجان به تفکیک مناطق شهری و

روستایی در سال ۱۳۸۵

نام شهرستان	نقاط شهری	نقاط روستایی	کل
ابهر	۳.۵	۳.۲	۳.۴
ایجرود	۳.۸	۲.۶	۲.۷
خدابنده	۳.۶	۳.۳	۳.۴
خرم دره	۳.۶	۳.۶	۳.۶
زنجان	۳.۳	۲.۸	۳.۲
طارم	۳.۸	۲.۳	۲.۵
ماه نشان	۳.۴	۲.۹	۳.۰
استان	۳.۴	۳.۰	۳.۲

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

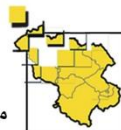
جدول شماره‌ی ۵۳. چگونگی توزیع بار معیشتی در شهرستان‌های استان زنجان به تفکیک مناطق شهری و

روستایی در سال ۱۳۹۰

نام شهرستان	کل			نقاط شهری			نقاط روستایی		
	جمعیت کل	جمعیت شاغل	بار معیشتی	جمعیت کل	جمعیت شاغل	بار معیشتی	جمعیت کل	جمعیت شاغل	بار معیشتی
ابهر	۱۶۹۱۷۶	۴۹۹۴۱	۳.۴	۱۱۹۴۵۴	۳۳۹۴۶	۳.۵	۴۹۷۲۲	۱۵۹۹۵	۳.۱
ایجرود	۳۸۴۱۶	۱۲۵۴۱	۳.۱	۳۵۶۰	۱۰۷۶	۳.۳	۳۴۸۵۶	۱۱۴۶۵	۳.۰
خدابنده	۱۶۹۵۵۳	۵۱۵۰۵	۳.۳	۵۲۵۷۲	۱۴۷۵۵	۳.۶	۱۱۶۹۸۱	۳۶۷۵۰	۳.۲
خرم دره	۶۵۱۶۶	۱۸۷۲۳	۳.۵	۵۲۵۴۸	۱۴۳۵۶	۳.۷	۱۲۶۱۸	۴۳۶۷	۲.۹
زنجان	۴۸۶۴۹۵	۱۴۳۰۲۷	۳.۴	۳۸۱۷۹۶	۱۱۱۴۳۴	۳.۵	۹۷۶۹۹	۳۱۵۹۳	۳.۱
طارم	۴۶۶۱۶	۱۶۷۲۰	۲.۸	۸۴۷۸	۲۹۹۸	۲.۸	۳۸۱۳۸	۱۳۷۲۲	۲.۸
ماه نشان	۴۰۳۱۲	۱۴۳۹۴	۲.۸	۹۴۰۱	۲۶۸۹	۳.۵	۳۰۹۱۱	۱۱۷۰۵	۲.۶
استان	۱۰۱۵۷۳۴	۳۰۶۸۵۱	۳.۳	۶۳۴۸۰۹	۱۸۱۲۵۴	۳.۵	۳۸۰۹۲۵	۱۲۵۵۹۷	۳.۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

۶.۳.۱.۱.۱۰. نسبت وابستگی ناخالص

همان‌طور که در جدول شماره ۵۵ مشاهده می‌شود؛ نسبت وابستگی ناخالص در کل استان ۰/۴۱ بوده است. به این ترتیب می‌توان گفت به ازای هر ۱۰۰ نفری که در سن فعالیت اقتصادی شاغل شوند، هر دو نفر از شاغلان علاوه بر آنکه باید معیشت خود را تأمین کنند ناچارند زندگی فرد دیگری را نیز بچرخانند (کودک و نوجوان و یا سالخورده و پیر).

نسبت وابستگی در مناطق شهری (۰/۳۷) کمتر از مناطق روستایی (۰/۴۷) استان زنجان می‌باشد. زیرا هم نسبت جمعیت کودک و نوجوان (۱۴- ساله) و هم نسبت جمعیت سالخورده (۶۵ ساله و بیشتر) در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری بوده است. روند فزاینده مهار (کنترل) باروری و زاد و ولد در شهر، افزایش امید به زندگی و مهاجرت افراد جوان تر به شهرها می‌تواند عمده ترین دلایل چنین وضعیتی باشد.

مقایسه نسبت وابستگی ناخالص در استان در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ بر اساس جداول شماره ۵۴ و ۵۵ نشان می‌دهد، طی این ۵ سال نسبت وابستگی ناخالص در استان زنجان با اندکی کاهش مواجه شده است و از ۰/۴۵ در سال ۱۳۸۵ به ۰/۴۱ در سال ۱۳۹۰ رسیده است. این روند کاهشی در نسبت وابستگی ناخالص در مناطق شهری و روستایی استان نیز مشاهده می‌شود. طی این دوره نسبت وابستگی ناخالص در مناطق شهری از ۰/۴ در سال ۱۳۸۵ به ۰/۳۸ در سال ۱۳۹۰ کاهش یافته است. در مناطق روستایی نیز این نسبت از ۰/۵۴ به ۰/۴۷ رسیده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت طی این ۵ سال نسبت جمعیت کودک و نوجوان (۱۴- ساله) با کاهش مواجه شده است و تغییر بسیار اندکی در نسبت جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر به وجود آمده است.

جدول شماره‌ی ۵۴. جمعیت گروه‌های عمده سنی استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک مناطق شهری و

روستایی

مناطق روستایی			گروه‌های عمده سنی	
مناطق شهری	استان	تعداد	۱۴ - ۰ ساله	
۱۱۴۶۱۹	۲۴۳۷۵۰	۲۳،۱	۲۵،۳	
۲۸،۳	۲۳،۱	درصد		
مناطق شهری	استان	تعداد	۱۵-۶۴ ساله	
۲۶۲۶۷۵	۶۶۳۳۳۹	۴۰،۶۶۴	۶۸،۸	
۶۴،۸	۶۸،۸	درصد		
مناطق شهری	استان	تعداد	۶۵ ساله و بیشتر	
۲۷۹۶۷	۵۷۵۱۲	۲۹۵۴۵	۶	
۶،۹	۶	درصد		
مناطق شهری	استان	تعداد	جمع	
۴۰۵۲۶۱	۹۶۴۶۰۱	۵۵۹۳۴۰	۰،۴۵	
۰،۵۴	۰،۴۵	درصد	نسبت وابستگی	

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۵۵. جمعیت گروه‌های عمده سنی استان زنجان به تفکیک مناطق شهری و روستایی در سال

۱۳۹۰

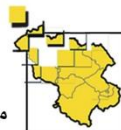
مناطق روستایی	مناطق شهری	استان	گروه های عمده سنی	
			تعداد	درصد
۹۲۵۱۸	۱۳۹۲۲۵	۲۳۱۷۴۳	۰ تا ۱۴ سال	
			تعداد	درصد
۲۴.۲۹	۲۱.۹۳	۲۲.۸۲	۱۵ تا ۶۴ سال	
			تعداد	درصد
۲۵۹۴۴۹	۴۵۸۹۴۱	۷۱۸۳۹۰	۶۵ سال و بیشتر	
			تعداد	درصد
۶۸.۱۱	۷۲.۳۰	۷۰.۷۳	نامشخص	
			تعداد	درصد
۲۸۸۵۹	۳۶۱۱۲	۶۴۹۷۱	جمع	
			تعداد	درصد
۷.۵۸	۵.۶۹	۶.۴۰	نسبت وابستگی	
			تعداد	درصد
۹۹	۵۳۱	۶۳۰		
			تعداد	درصد
۰.۰۳	۰.۰۸	۰.۰۶		
			تعداد	درصد
۲۸۰۹۲۵	۶۳۴۸۰۹	۱۰۱۵۷۳۴		
			تعداد	درصد
۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰		
			تعداد	درصد
۰.۴۷	۰.۳۸	۰.۴۱		
			تعداد	درصد

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

۶.۳.۱.۱. وضعیت میزان مشارکت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان

میزان مشارکت اقتصادی از دیگر شاخص‌هایی است که نسبت جمعیت فعال (شاغل و جویای کار) را به جمعیت ده ساله و بیشتر نشان می‌دهد و به این ترتیب از آن به منزله شاخصی ترکیبی یاد می‌شود. زیرا نه تنها می‌تواند عرضه نیروی کار (جمعیت فعال) را در بازار نشان دهد بلکه قادر است تا حدودی تقاضای نیروی کار را نیز آشکار سازد. در جداول شماره ۵۶ و ۵۷ جمعیت فعال و غیر فعال اقتصادی طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ آورده شده است.

بررسی میزان مشارکت اقتصادی در استان زنجان طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۵ کمترین میزان مشارکت اقتصادی و در سال ۱۳۵۵ بیشترین میزان مشارکت اقتصادی دیده می‌شود. در سه دهه پس از پیروزی انقلاب اسلامی بیشترین میزان مشارکت اقتصادی در سال ۱۳۸۵ (۳۹/۲ درصد) قابل مشاهده است و در جدیدترین سرشماری در سال ۱۳۹۰ میزان مشارکت اقتصادی با اندکی افزایش نسبت به ۵ سال قبل از آن به ۴۰/۱۱ درصد رسیده است. دلایلی چند می‌توان برای این افت و خیز برشمرد:

- وقوع انقلاب اسلامی و دگرگونی‌های بنیادی در ساختار اقتصادی کشور و در پی آن تحریم اقتصادی که با جنگ تحمیلی همراه گردید و زمینه رکود اقتصادی در کشور را بیش از پیش فراهم آورد. کاهش شدید درآمدهای نفتی از سویی و تحمیل هزینه‌های دفاع بر سرمایه‌گذاری در عرصه‌های اقتصادی تأثیر منفی گذارد.
- نادیده گرفتن ضرورت ادامه برنامه‌های کنترل جمعیت و کاهش باروری که موجب افزایش زاد و ولد و هم‌چنین فزونی یافتن سهم جمعیت ۹-۰ ساله شد. این روند شتابان رشد جمعیت بیشترین تأثیر خود را در نیمه نخست دهه ۱۳۷۰ بر جای گذاشت.

اگرچه میزان مشارکت اقتصادی مردان در سه و نیم دهه پس از پیروزی انقلاب اسلامی هرگز به میزان آن در سال ۱۳۵۵ نرسید، اما افزایش میزان مشارکت اقتصادی زنان، به ویژه طی دهه ۸۵-۱۳۷۵ و سالهای ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰، تا حدی توانست به ارتقاء میزان مشارکت اقتصادی یاری رساند. دو برابر شدن میزان مشارکت اقتصادی زنان از سویی با کاهش نرخ باروری و نقصان زاد و ولد همراه بود و از سوی دیگر با حضور گسترده و فراگیر آنان در دانشگاه‌ها و مؤسسات عالی قرین گشت.

جدول شماره‌ی ۵۶. وضعیت فعالیت جمعیت ۱۰ساله و بیشتر استان بر حسب جنس

سال	جمعیت ۱۰ساله و بیشتر استان	جمعیت فعال از نظر اقتصادی			جمعیت غیر فعال از نظر اقتصادی	اظهاری نشده
		جمع	شاغل	بیکار		
مرد و زن						
۱۳۵۵	۳۸۲۲۸۶	۱۷۶۰۵۵	۱۶۱۹۳۹	۱۴۱۱۶	۲۰۶۲۳۱	.
۱۳۶۵	۵۰۸۰۰۸	۱۹۴۷۰۶	۱۷۷۷۵۰	۱۶۹۵۶	۳۱۰۶۰۳	۳۶۹۹
۱۳۷۵	۶۶۳۲۱۲	۲۳۲۹۱۲	۲۱۸۳۲۲	۱۴۵۹۰	۴۲۵۱۰	۴۶۹۰
۱۳۸۵	۸۲۰۰۳۶	۳۳۳۹۸۶	۳۰۲۷۰۶	۳۱۲۸۰	۴۷۹۳۸۶	۶۶۶۴
۱۳۹۰	۸۵۸۴۵۵	۳۴۴۳۶۸	۳۰۶۸۵۱	۳۷۵۱۷	۵۰۸۰۹۶	۵۹۹۱
مرد						
۱۳۵۵	۱۹۴۲۳۱	۱۵۱۷۵۶	۱۳۷۸۱۱	۱۳۹۴۵	۴۲۴۷۵	.
۱۳۶۵	۲۶۰۱۶۰	۱۸۵۴۷۳	۱۷۱۰۸۸	۱۴۳۸۵	۷۳۸۰۵	۸۸۲
۱۳۷۵	۳۲۲۱۷۰	۲۰۹۳۰۹	۱۹۶۸۶۹	۱۲۴۴۰	۱۱۹۹۵۸	۲۹۰۳
۱۳۸۵	۴۰۷۵۲۲	۲۷۳۰۵۵	۲۵۱۶۶۱	۲۱۳۹۴	۱۳۱۷۷۸	۲۶۸۹
۱۳۹۰	۴۲۸۴۹۸	۲۹۲۳۳۷	۲۶۵۶۹۷	۲۶۶۴۰	۱۳۳۵۵۴	۲۶۰۷

سال	جمعیت + ۱ساله و بیشتر استان	جمعیت فعال از نظر اقتصادی			جمعیت غیر فعال از نظر اقتصادی	اظهار نشده
		جمع	شاغل	بیکار		
زن						
۱۳۵۵	۱۸۸۰۵۵	۲۴۲۹۹	۲۴۱۲۸	۱۷۱	۱۶۳۷۵۶	۰
۱۳۶۵	۲۴۷۸۴۸	۹۲۳۳	۶۶۶۲	۲۵۷۱	۲۳۶۷۹۸	۱۸۱۷
۱۳۷۵	۳۳۱۰۴۲	۲۳۶۰۳	۲۱۴۵۳	۲۱۵۰	۳۰۵۶۵۲	۱۷۸۷
۱۳۸۵	۴۱۲۵۱۴	۶۰۹۳۱	۵۱۰۴۵	۹۸۸۶	۳۴۷۶۰۸	۳۹۷۵
۱۳۹۰	۴۲۹۹۵۷	۵۲۰۳۱	۴۱۱۵۴	۱۰۸۷۷	۳۷۴۵۴۲	۳۳۸۴

ماخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

جدول شماره ۵۷. میزان مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت + ۱ساله و بیشتر استان بر حسب جنس

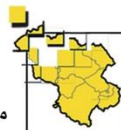
سال	میزان مشارکت اقتصادی	میزان مشارکت اقتصادی	
		مرد	زن
۱۳۵۵	۴۶/۰۵	۷۸/۱۳	۱۲/۹۲
۱۳۶۵	۳۸/۳۳	۷۱/۲۹	۳/۷۳
۱۳۷۵	۳۵/۱۲	۶۴/۹۷	۷/۱۳
۱۳۸۵	۳۹/۲	۶۷/۰۰	۱۴/۷۷
۱۳۹۰	۴۰/۱۱	۶۸/۲۲	۱۲/۱۰

ماخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

مقایسه میزان مشارکت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر بر حسب گروه‌های عمده سنی و به تفکیک مناطق

شهری و روستایی (جدول شماره ۵۸) نشان می‌دهد:

الف) میزان مشارکت اقتصادی جمعیت واقع در گروه سنی ۲۴-۱۵ ساله در سال ۱۳۸۵ با افزایش قابل تأملی همراه بوده است. این افزایش در نقاط شهری به مراتب کمتر از نقاط روستایی استان بود. به این ترتیب باید پذیرفت با وجود افزایش سهم محصلان و گسترش آموزش رسمی بر جمعیت شاغل و بیکار جویای کار افزوده شده است. اما چون جمعیت ۲۴-۱۵ ساله در مناطق روستایی کمتر امکان و فرصت ادامه تحصیل می‌یابد و زودتر از همگنان شهری اش به ازدواج و تشکیل خانواده می‌اندیشد، میزان مشارکت اقتصادی در مناطق روستایی به مراتب بیشتر از مناطق شهری گردیده است. در دوره ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ طی یک دوره ۵ ساله یک بار دیگر میزان مشارکت اقتصادی جمعیت واقع در

گروه سنی ۲۴-۱۵ ساله با کاهش مواجه شده است و به میزان آن در سال ۱۳۷۵ نزدیک شده است. مقدار این کاهش در مناطق روستایی شدیدتر از مناطق شهری بوده است.

ب) میزان مشارکت اقتصادی گروه سنی ۴۴-۲۵ ساله نیز در دهه ۸۵-۱۳۷۵ افزایش یافته است. اما بر خلاف گروه سنی پیشین، افزایش یاد شده در نقاط شهری به مراتب بیشتر از مناطق روستایی استان گردید. زیرا محصلان و دانشجویان نقاط شهری قادر شده اند به تحصیل خود پایان دهند و وارد بازار کار شوند. در دوره ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ طی یک دوره ۵ ساله میزان مشارکت اقتصادی جمعیت واقع در گروه سنی ۴۴-۲۵ ساله با کاهش مواجه شده است. مقدار این کاهش در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری بوده است.

پ) میزان مشارکت اقتصادی گروه سنی ۶۴-۴۵ ساله، بر خلاف دو گروه سنی پیش‌تر در دهه ۸۵-۱۳۷۵، کاهش پیدا کرده است. اگرچه این کاهش در مناطق شهری و روستایی مشاهده می‌گردد اما در نقاط روستایی حادتر بوده است. میزان مشارکت این گروه سنی در دوره ۹۰-۱۳۸۵ نیز کاهش یافته است. این کاهش در مناطق شهری حادتر از مناطق روستایی بوده است.

وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵ در جدول زیر تشریح گردیده است. کاهش چشمگیر جمعیت شاغل سال ۱۳۶۵ (نسبت به ۱۳۵۵) با افزایش سهم محصلان همراه بوده که از ایجاد فرصت‌های تحصیلی بیشتر و همچنین جمعیت زیاد افراد لازم‌التعلیم حکایت دارد. روند کاهش جمعیت شاغل به سال ۱۳۷۵ نیز کشیده شده اما از سویی از جمعیت بیکار کاسته و بر جمعیت محصل افزوده است. این در حالی است که در طی تمام این سال‌ها از سهم خانه‌داران کاسته می‌شود که نشان از حضور گسترده دختران و زنان در عرصه‌های عمومی (اشتغال و تحصیل) دارد. افزایش جمعیت شاغل در سال ۱۳۸۵ و هم‌چنین فزونی گرفتن سهم جمعیت جویای کار (بیکار) با کاهش سهم محصلان همراه گشته است. نکته جالب توجه این که سهم خانه‌داران هم چنان رو به کاستی گذاشته و این روند از سال ۱۳۶۵ هم چنان ادامه داشته است. در سال ۱۳۹۰ اندکی از سهم شاغلان کاسته شده است و به سهم جمعیت جویای کار افزوده شده است. این وضعیت با کاهش سهم جمعیت محصل و افزایش چشمگیر سهم خانه‌داران همراه بوده است. بنابراین طی این ۵ سال روند رو به کاهش سهم خانه‌داران که از سال ۱۳۶۵ آغاز شده بود متوقف شده و با روند افزایشی مواجه شده است.

جدول شماره‌ی ۵۸. میزان مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب گروه‌های

عمده‌ی سنی به تفکیک مناطق شهری و روستایی

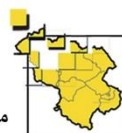
سال	گروه سنی	جمعیت فعال			میزان مشارکت اقتصادی		
		استان	نقاط شهری	نقاط روستایی	استان	نقاط شهری	نقاط روستایی
۱۳۷۵	سال ۱۵-۲۴	۵۷۶۵۶	۲۴۰۱۰	۳۳۶۴۶	۲۹/۸۳	۲۴/۵۹	۳۵/۱۹
	سال ۲۵-۴۴	۱۰۸۴۶۲	۶۱۴۲۶	۴۷۰۳۶	۵۴/۲۸	۵۳/۳۲	۵۵/۵۹
	سال ۴۵-۶۴	۴۳۱۱۳	۱۹۲۹۵	۲۳۸۱۸	۴۶/۵۳	۴۲/۲۴	۵۰/۷۰
۱۳۸۵	سال ۱۵-۲۴	۸۶۵۹۰	۴۱۷۲۸	۴۴۸۶۲	۳۴/۸	۲۸/۶	۴۳/۸
	سال ۲۵-۴۴	۱۶۹۵۶۴	۱۰۹۳۸۶	۶۰۱۷۸	۵۸/۷	۶۰/۲	۵۶/۲
	سال ۴۵-۶۴	۵۶۰۰۱	۳۰۴۱۷	۲۵۵۸۴	۴۴/۴	۴۱/۶	۴۸/۲
۱۳۹۰	سال ۱۵-۲۴	۶۵۸۷۷	۳۳۴۸۰	۳۲۳۹۷	۳۰,۳۰	۲۵,۵۶	۳۷,۴۹
	سال ۲۵-۴۴	۱۹۵۷۹۵	۱۳۴۵۱۹	۶۱۲۷۶	۵۶,۱۶	۵۷,۹۸	۵۲,۵۳
	سال ۴۵-۶۴	۶۲۷۶۳	۳۶۲۵۲	۲۶۵۱۱	۴۱,۲۰	۳۷,۷۸	۴۷,۰۲

ماخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۵۹. توزیع نسبی جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب وضع فعالیت

سال	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	جمعیت فعال از نظر اقتصادی			جمعیت غیر فعال از نظر اقتصادی			اظهار نشده
		جمع	شاغل	بیکار	جمع	محصل	خانه‌دار	
۱۳۵۵	۱۰۰	۴۶/۰۵	۴۲/۳۶	۳/۶۹	۵۳/۹۵	۱۱/۹۴	۳۷/۹۲	۰
۱۳۶۵	۱۰۰	۳۸/۳۳	۳۴/۹۹	۳/۳۴	۶۱/۱۴	۱۸/۶۷	۳۶/۴۳	۰/۵۳
۱۳۷۵	۱۰۰	۳۵/۱۲	۳۲/۹۲	۲/۲۰	۶۴/۱۸	۲۶/۹۴	۳۱/۰۵	۰/۷۰
۱۳۸۵	۱۰۰	۴۰/۷	۳۶/۹	۳/۸	۵۸/۵	۲۲/۹	۲۵/۸	۰/۸
۱۳۹۰	۱۰۰	۴۰/۱۱	۳۵/۷۴	۴/۳۷	۵۹/۱۹	۱۹/۱۵	۳۰/۲۹	۰/۷۰

ماخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰

میزان بیکاری جمعیت ده ساله و بیشتر استان زنجان در سال ۱۳۹۰ با افزایش ۱/۵ درصدی نسبت به سال ۱۳۸۵ به ۱۰/۸۹ درصد رسیده است. میزان بیکاری در سال ۱۳۸۵ ۹/۴ درصد بوده است که نسبت به دوره قبل از خود با افزایش ۳ درصدی همراه بوده است. میزان بیکاری در بین مردان استان ۹/۱۱ درصد و در میان زنان ۲۰/۹ درصد می باشد. به این ترتیب میزان بیکاری در بین زنان استان بیشتر است. چنین وضعیتی در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ نیز دیده می شود. بررسی تغییرات این میزان در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ حکایت از افزایش میزان بیکاری هم در میان زنان و هم در میان مردان دارد. اما این افزایش در میزان بیکاری زنان شدیدتر بوده است. مقایسه هاین شاخص در نقاط شهری و روستایی استان نیز بیانگر درصد بالاتر نقاط شهری (۱۴/۰ درصد) نسبت به نقاط روستایی (۵/۹۹ درصد) است. مقایسه این مقادیر با میزان بیکاری نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۸۵ نشان می دهد که میزان بیکاری در نقاط شهری استان افزایش یافته است اما در نقاط روستایی استان تغییر چندانی نداشته است.

جدول شماره‌ی ۶۰. میزان بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر استان بر حسب جنس به تفکیک مناطق شهری و

روستایی

سال	مرد و زن	مرد	زن	نقاط شهری	نقاط روستایی
۱۳۵۵	۸/۰۲	۹/۲	۰/۷۱	-	-
۱۳۶۵	۸/۷۱	۷/۷۶	۲۷/۸۴	-	-
۱۳۷۵	۶/۲۷	۵/۹۴	۹/۱۱	۷/۰۵	۵/۵۴
۱۳۸۵	۹/۴	۷/۸	۱۶/۲	۱۲/۰	۶/۰
۱۳۹۰	۱۰/۸۹	۹/۱۱	۲۰/۹	۱۴/۰	۵/۹۹

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰

۶.۳.۱.۱. وضعیت بار تکفل واقعی در استان

از دیگر شاخص هایی که در تحلیل اقتصادی جمعیت کاربرد دارد بار تکفل واقعی (یا نسبت وابستگی خالص) می باشد. این شاخص نشان می دهد که به ازای هر فرد شاغل چند نفر غیر شاغل در منطقه مورد بررسی حضور دارند. بار تکفل واقعی استان زنجان و نقاط شهری و روستایی آن در سال ۱۳۹۰ در جدول شماره ۶۱ آمده است. همان طور که مشاهده می شود بار تکفل واقعی در استان ۱/۸ نفر بوده که در مناطق شهری به ۲/۰ نفر و در مناطق روستایی به

۱/۵ نفر بالغ گردیده است. بالا بودن بار تکفل در مناطق شهری و کاهش آن در مناطق روستایی به چند دلیل رخ می‌دهد:

مهاجرت گسترده روستاییان به شهرها از سویی و افزایش اشتغال دختران و زنان موجب گردیده است توازن بین عرضه و تقاضای نیروی کار در مناطق شهری بر هم خورد و رقابت شدیدی برای یافتن شغل به وجود آید. فرصت برابر تحصیل پسران و دختران در مقاطع راهنمایی، متوسطه و حتی دانشگاه‌ها باعث شده که دختران مناطق شهری (چه بومی و چه مهاجر) بیش از پیش به ادامه تحصیل روی آورند و در نتیجه از سهم کارکنان فامیلی بدون مزد به شدت کاسته گردد. این مسأله به افزایش جمعیت غیر شاغل و کاهش جمعیت شاغل، بیش از پیش افزوده است.

به دلیل افزایش عرضه نیروی کار (مهاجرت روستاییان، برخورداری از تحصیلات متوسطه و دانشگاهی دختران و زنان و ...) و ثابت ماندن تقاضای آن سهم بیکاران (۴/۷ درصد) در مناطق شهری استان بیشتر از سهم این افراد در مناطق روستایی (۲/۶ درصد) گردیده که خود بر افزایش بار تکفل واقعی تأثیر گذاشته است.

جدول شماره‌ی ۶۱. بار تکفل واقعی در استان زنجان به تفکیک نقاط شهری و روستایی

سال	جمعیت شاغل			جمعیت غیر شاغل			بار تکفل واقعی	
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	شهری	روستایی
۱۳۷۵	۲۵۰۳۹۲	۱۱۷۹۹۶	۱۳۲۳۹۶	۵۰۷۳۳۵	۲۵۲۷۲۸	۲۵۴۶۰۷	۲.۱	۱.۹
۱۳۸۵	۳۰۲۷۰۶	۱۶۵۵۰.۸	۱۳۷۱۹۸	۵۱۰۶۶۶	۳۱۰۳۸۲	۲۰۰۲۸۴	۱.۹	۱.۵
۱۳۹۰	۳۰۶۸۵۱	۱۸۱۲۵۴	۱۲۵۵۹۷	۵۴۵۶۱۳	۳۵۵۷۸۹	۱۸۹۸۲۴	۲.۰	۱.۵

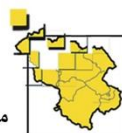
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰

۶.۳.۱.۱. پیوندهای جمعیتی

▪ تحولات جمعیت روستایی طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵

بررسی تحولات جمعیت روستایی استان زنجان طی دوره یاد شده حکایت از آن دارد که طی سال‌های ۶۵-۱۳۵۵ جمعیت روستایی با رشدی حدود ۰/۸۱ درصد همراه گردید که به طرز چشمگیری از رشد جمعیت روستایی کشور در همین سال‌ها (۲/۳۹ درصد) کمتر بوده است. پس باید پذیرفت که در مناطق روستایی استان زنجان بازگشت به روستا

و هم چنین افزایش نرخ باروری و فزونی گرفتن زاد و ولد، علی‌رغم روند دهه ۵۵-۱۳۴۵، چندان حاد و جدی رخ نداد. طی دوره ۷۵-۱۳۶۵ جمعیت مناطق روستایی این استان برای نخستین بار در دهه‌های اخیر رشد منفی (۰/۰۸ درصد) را تجربه کرد و با کاهش اندک جمعیت روستاها رویاروی شد. این تحول در حالی رخ داد که جمعیت مناطق روستایی کشور با رشد ۰/۲۸ درصد هم‌چنان افزایش می‌یافت. به بیان دیگر استان زنجان در کاهش جمعیت مناطق روستایی (مهاجرت شتابان به شهرها) از روند عمومی کشور پیشی گرفته است. طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ رشد منفی جمعیت روستایی فزونی یافت و به ۰/۸۵- درصد رسید. این افزایش رشد منفی تقریباً دو برابر رشد منفی جمعیت روستایی کشور (۰/۴۴- درصد) بوده است. به این ترتیب باید قبول کرد که افت جمعیت مناطق روستایی زنجان یک دهه پیش‌تر از روند عمومی (کشور) بوده و شدت و حدت بیشتری نیز داشته است. طی دوره پنج‌ساله ۹۰-۱۳۸۵ رشد منفی جمعیت مناطق روستایی استان زنجان شدت یافته است و به ۱/۲۳- درصد رسیده است. این وضعیت در حالی رخ داده است که نرخ رشد جمعیت نقاط روستایی کشور طی همین دوره ۰/۶۳- درصد بوده است بنابراین ملاحظه می‌گردد این افزایش رشد منفی تقریباً دو برابر رشد منفی جمعیت روستایی کشور بوده است.

جدول شماره‌ی ۶۲. تحولات جمعیت روستایی استان زنجان به تفکیک شهرستان‌های آن طی سال‌های ۹۰-

۱۳۵۵

شهرستان	۱۳۵۵		۱۳۶۵		۱۳۷۵		۱۳۸۵		۱۳۹۰	
	جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار
ابهر	۶۳۴۶۰	۱۲۸۹	۶۸۴۸۷	۴	۶۷۵۷۹	۲	۵۹۱۹۱	۴	۴۹۷۲۲	۱۴۶۱۸
ایجرود	۴۱۳۳۹	۸۲۰۰	۴۱۳۶۸	۷۶۳۵	۳۵۳۷۰	۶۸۰۰	۳۳۲۸۸	۸۳۰۳	۳۴۸۵۶	۱۰۱۶۰
خدابنده	۱۰۳۸۸	۲۰۳۹	۱۲۶۲۶	۲	۱۲۹۸۱	۵	۱۲۳۸۱	۴	۱۱۶۹۸	۳۱۷۰۱
خرمدره	۸۴۰۵	۱۶۲۶	۱۰۷۳۰	۱۸۷۱	۱۲۲۷۴	۲۲۲۲	۱۲۰۵۹	۲۷۵۳	۱۲۶۱۸	۳۶۰۳
زنجان	۱۱۵۷۳	۲۲۹۱	۱۱۴۴۵	۲۱۴۳	۱۱۲۵۴	۲۰۸۹	۱۰۱۴۱	۲۳۷۶	۹۷۶۹۹	۲۶۵۵۱
طارم	۲۸۶۰۱	۵۷۶۰	۳۳۶۲۱	۶۲۷۵	۳۷۰۵۳	۷۳۲۶	۳۷۱۱۹	۹۰۰۸	۳۸۱۳۸	۱۰۷۹۶

۱۳۹۰		۱۳۸۵		۱۳۷۵		۱۳۶۵		۱۳۵۵		شهرستان
خانوار	جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	جمعیت	
۸۵۷۵	۳۰۹۱۱	۷۵۷۷	۳۴۴۹۷	۷۸۲۲	۴۲۶۴۶	۸۵۳۰	۴۵۷۸۴	۹۰۱۹	۴۵۲۴۱	ماه‌نشان
۱۰۶۰۰	۳۸۰۹۲	۹۲۶۴	۴۰۱۳۸	۸۱۲۵	۴۳۷۲۸	۸۰۸۰	۴۴۰۷۰	۸۰۸۰	۴۰۶۶۶	مناطق روستایی
۴	۵	۴	۳	۷	۰	۳	۶	۹	۳	استان

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

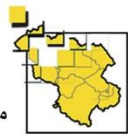
جدول شماره‌ی ۶۳. تحولات نرخ رشد جمعیت روستایی استان زنجان به تفکیک شهرستان‌های آن طی

سال‌های ۹۰-۱۳۵۵

۱۳۸۵-۹۰	۱۳۷۵-۸۵	۱۳۶۵-۷۵	۱۳۵۵-۶۵	شهرستان
-۳/۴۶	-۱/۳۲	-۰/۱۳	۰/۷۷	ابهر
۰/۹۱	-۰/۶	-۱/۵۵	۰/۰۱	ایجرود
-۱/۱۳	-۰/۴۷	۰/۲۸	۱/۹۷	خدابنده
۰/۸۴	-۰/۱۸	۱/۳۵	۲/۴۷	خرمدره
-۱/۴۱	-۱/۰۴	-۰/۱۷	-۰/۱۱	زنجان
۰/۵۴	۰/۰۲	۰/۹۸	۱/۶۳	طارم
-۲/۲۷	-۲/۱	-۰/۷۱	۰/۱۲	ماه‌نشان
-۱/۲۳	-۰/۸۵	-۰/۰۸	۰/۸۱	مناطق روستایی استان

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

بررسی تحولات جمعیت روستایی شهرستان ابهر در دوره یاد شده نشان می‌دهد که طی سال‌های ۶۵-۱۳۵۵ جمعیت روستایی رشدی حدود ۰/۷۷ درصد داشته که از رشد متوسط استان کمتر بوده است. طی سال‌های ۷۵-۱۳۶۵ جمعیت روستایی شهرستان ابهر از رشد منفی ۰/۱۳ درصد برخوردار گردید و به این ترتیب از جمعیت مناطق روستایی آن کاسته شد. این نرخ رشد منفی بیشتر از نرخ رشد منفی استان (۰/۰۸- درصد) بود. طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ هم چنان از تعداد جمعیت روستایی این شهرستان کاسته شد و نرخ رشد منفی آن به ۱/۳۲- درصد رسید. در آخرین سرشماری نفوس و مسکن کشور در سال ۱۳۹۰ جمعیت روستایی شهرستان ابهر با کاهش بی سابقه مواجه شده است

به گونه ای که طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ نرخ رشد جمعیت روستایی این شهرستان به ۳/۴۶- درصد رسیده است که این میزان بیشتر از نرخ رشد منفی استان طی این دوره (۱/۲۳- درصد) و بالاترین نرخ رشد منفی در میان شهرستان‌های استان زنجان است.

بررسی تحولات جمعیت روستایی شهرستان ایجرود در دوره یاد شده آشکار می‌سازد که طی سال‌های ۶۵-۱۳۵۵ جمعیت روستایی از رشد بسیار اندکی برخوردار بود (۰/۰۱ درصد) که بسیار کمتر از نرخ رشد استان بوده است. طی سال‌های ۷۵-۱۳۶۵، هم چون شهرستان ابهر، مناطق روستایی دارای رشد منفی (۱/۵۵- درصد) شدند که در آن دوره بی سابقه بوده است. هیچ یک از دیگر شهرستان‌های استان با چنین رشد کاهنده ای جمعیت روستایی خود را از دست نداده بودند. طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ اگرچه از افت شدید تعداد جمعیت روستایی این شهرستان کاسته شد اما رشد منفی ۰/۶ درصد هم چنان پایداری مهاجرت از روستا را نشان می‌داد. در دوره ۹۰-۱۳۸۵ نرخ رشد جمعیت روستایی این شهرستان مثبت ۰/۹۱ درصد بوده است، بنابراین ملاحظه می‌گردد طی این ۵ سال جمعیت روستایی این شهرستان با افزایش مواجه شده است که این روند خلاف جهت عمومی رشد جمعیت روستایی استان و همچنین رشد جمعیت روستایی این شهرستان طی دوره های گذشته بوده است.

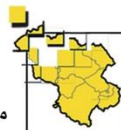
بررسی تحولات جمعیت روستایی شهرستان خدابنده متفاوت از دو شهرستان پیش گفته (ابهر و ایجرود) می‌باشد. طی سال‌های ۶۵-۱۳۵۵ با رشد مثبت ۱/۹۷ درصد توانست حدود ۲۳ هزار نفر به جمعیت روستایی این شهرستان بیفزاید. از دیگر ویژگی‌های بارز این شهرستان نرخ رشد مثبت تعداد خانوار روستایی بود که بر خلاف دیگر شهرستان‌ها تا سال ۱۳۸۵ نیز ادامه پیدا کرد (هم چون شهرستان طارم). طی سال‌های ۷۵-۱۳۶۵ به شدت از رشد جمعیت روستایی این شهرستان کاسته شد (۰/۲۸ درصد) که می‌توان آن را پیش درآمدی برای منفی شدن نرخ رشد این مناطق دانست. طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ این شهرستان به وضعیت مشابه دیگر شهرستان‌های استان پیوست و با رشد منفی ۰/۴۷ درصدی مواجه شد. این رشد منفی طی دوره پنج ساله ۹۰-۱۳۸۵ شدت بیشتری یافت و به منفی ۱/۱۳ درصد رسید که تقریباً هم سو با روند عمومی مناطق روستایی استان طی این دوره بوده است.

بررسی تحولات جمعیت روستایی شهرستان خرمدره بسیار شبیه به شهرستان خدابنده و کاملاً متفاوت از شهرستان‌های ابهر و ایجرود بوده است. طی سال‌های ۶۵-۱۳۵۵ بالاترین نرخ رشد جمعیت روستایی (۲/۴۷ درصد) در این شهرستان دیده می‌شود. در سال‌های ۷۵-۱۳۶۵ اگرچه از نرخ رشد آن به طرز چشمگیری کاسته شد. اما

بالاترین نرخ رشد جمعیت روستایی این دوره (۱/۳۵ درصد) نیز به همین شهرستان تعلق گرفت. طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ این شهرستان نیز نرخ منفی رشد جمعیت روستایی را تجربه کرد (۰/۱۸- درصد) و از جمعیت این مناطق کاسته شد. ضمن اینکه در آخرین دوره سرشماری در سال ۱۳۹۰ بار دیگر نرخ رشد جمعیت روستایی این شهرستان مثبت (۰/۸۴ درصد) گردید که حکایت از افزایش دوباره جمعیت روستایی این شهرستان در دوره ۹۰-۱۳۸۵ بوده است.

بررسی تحولات جمعیت روستایی شهرستان زنجان نشان می‌دهد که طی دوره ۶۵-۱۳۵۵ این شهرستان دارای رشد منفی (۰/۱۱- درصد) بود و می‌توان این شهرستان را پیش‌تاز در مهاجرت از مناطق روستایی به شمار آورد. طی سال‌های ۷۵-۱۳۶۵ اندکی بر مهاجرت جمعیت روستایی افزوده شد اما نرخ رشد از ۰/۱۷- درصد تجاوز نکرد. طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ کاهش جمعیت روستایی این شهرستان شتاب بسیاری پیدا کرد و به حدود ۰/۰۴- درصد رسید. در چنین وضعیتی این شهرستان حدود یازده هزار نفر از جمعیت روستایی خود را از دست داد. در دهه ۹۰-۱۳۸۵ این روند با شتاب بیشتری ادامه یافته است چرا که نرخ رشد جمعیت روستایی شهرستان زنجان ۱/۴۱- درصد بوده است. طی این دوره شهرستان زنجان به همراه دو شهرستان ابهر و ماهنشان بالاترین رشد منفی جمعیت روستایی را داشته اند. بررسی تحولات جمعیت روستایی شهرستان طارم با الگوی مهاجرت جمعیت روستایی تمام شهرستان‌های استان زنجان متفاوت بوده است. این شهرستان هنوز رشد منفی جمعیت روستایی را تجربه نکرده و به شدت بر تعداد خانوار روستایی آن افزوده شده است. طی سال‌های ۶۵-۱۳۵۵ این شهرستان با رشد ۱/۶۳ درصد، پس از خرمدره و خدابنده، یکی از بالاترین نرخ‌های رشد مثبت را داشت. طی سال‌های ۷۵-۱۳۶۵ نیز از نرخ رشد ۱/۵۶ درصد برخوردار بود و هم‌چنان بر جمعیت روستایی آن افزوده می‌شد. اما علی‌رغم روند دو دهه یاد شده طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ نرخ رشد جمعیت روستایی این شهرستان نزدیک به صفر و حدود ۰/۰۲ درصد گردید. اما طی سال‌های ۹۵-۱۳۸۵ بار دیگر جمعیت روستایی این شهرستان افزایش یافت و نرخ رشد جمعیت روستایی این شهرستان طی این دوره به ۰/۵۴ درصد رسید. بررسی تحولات جمعیت روستایی شهرستان ماهنشان حکایت از آن دارد که طی سال‌های ۶۵-۱۳۵۵ جمعیت روستایی از رشد مثبت ۰/۱۲ درصد برخوردار بود که حدود یک هفتم رشد متوسط جمعیت مناطق روستایی استان می‌باشد. در سال‌های ۷۵-۱۳۶۵ کاهش قابل ملاحظه جمعیت روستایی رشد جمعیت را منفی و به حدود ۰/۷۱- درصد رساند. به این ترتیب پس از شهرستان ایجرود، این شهرستان بالاترین نرخ رشد منفی جمعیت را در دوره یاد شده به خود اختصاص داد. در سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ این شهرستان با رشد منفی کم سابقه ای (۲/۱- درصد) حدود یک

پنجم از جمعیت روستایی خود را از دست داد و بیشترین مهاجرت از مناطق روستایی را شاهد بود. طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ نیز جمعیت روستایی این شهرستان همچنان روند کاهشی خود را ادامه داد و نرخ رشد جمعیت روستایی آن به ۲/۲۷- درصد کاهش یافت. این واقعیت در حالی رخ می‌دهد که وجود ذخایر قابل توجهی از سرب و روی و فلدسپات، وجود صنایع تولید سرب و روی و استقرار شرکت‌های مهم و خاص در منطقه، وجود ۱۸۳ اثر فرهنگی - تاریخی شناسایی شده، بهره‌مندی از مراتع مناسب و... به منزله فرصت‌های توسعه شهرستان تلقی می‌گردد و از آنها به عنوان قابلیت‌های شهرستان یاد شده سخن گفته می‌شود.

از دیگر شیوه‌های بررسی تحولات جمعیت روستایی چگونگی جای گرفتن آن در سکونتگاه‌های کم جمعیت، بینابین و پرجمعیت می‌باشد. به همین منظور روستاهای تحت مطالعه (۹۳۲ روستا) در ۷ گروه طبق جدول شماره ۶۴ قرار داده شده‌اند.

جدول شماره‌ی ۶۴. دسته‌بندی روستاهای استان زنجان بر اساس جمعیت آن‌ها طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵

۱۳۹۰		۱۳۸۵		۱۳۷۵		۱۳۶۵		۱۳۵۵		جمعیت
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۴۸/۸	۴۴۳	۴۹/۲	۴۵۹	۴۰/۹	۳۷۸	۳۷/۳	۳۴۴	۳۳/۳	۳۱۰	۲۵۰ نفر و کمتر
۲۰/۸	۱۸۹	۲۱/۸	۲۰۳	۲۵/۲	۲۳۳	۲۹/۳	۲۷۰	۳۳/۹	۳۱۶	۲۵۱ تا ۵۰۰ نفر
۱۰/۷	۹۷	۱۲/۴	۱۱۶	۱۴/۲	۱۳۱	۱۵/۱	۱۳۹	۱۸/۳	۱۷۱	۵۰۱ تا ۷۵۰ نفر
۵/۸	۵۳	۶/۷	۶۲	۸/۲	۷۶	۸/۸	۸۱	۶/۲	۵۸	۷۵۱ تا ۱۰۰۰ نفر
۳/۶	۳۳	۳/۶	۳۴	۴/۰	۳۷	۳/۴	۳۱	۳/۰	۲۸	۱۰۰۱ تا ۱۲۵۰ نفر
۱/۸	۱۶	۱/۴	۱۳	۱/۵	۱۴	۲/۱	۱۹	۱/۹	۱۸	۱۲۵۱ تا ۱۵۰۰ نفر
۴/۵	۴۱	۴/۳	۴۰	۴/۴	۴۱	۴/۱	۳۸	۲/۰	۱۹	۱۵۰۱ نفر و بیشتر
۳/۹	۳۵	۰/۵	۵	۱/۶	۱۵	۱/۱	۱۰	۱/۳	۱۲	خالی از سکنه و نامشخص
۱۰۰/۰	۹۰۷	۱۰۰/۰	۹۳۲	۱۰۰/۰	۹۳۲	۱۰۰/۰	۹۳۲	۱۰۰/۰	۹۳۲	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

همانطور که ملاحظه می‌شود در سال ۱۳۵۵ نزدیک به ۶۷/۲ درصد روستاهای استان زنجان حدود ۵۰۰ نفر و کمتر از آن جمعیت داشتند و در مقابل فقط ۷/۰ درصد روستاهای آن بیش از ۱۰۰۰ نفر را در خود جای می‌دادند.

در سال ۱۳۶۵ و همزمان با رشد ۰/۸۱ درصد جمعیت روستایی، اندکی از شمار روستاهای ۵۰۰ نفر و کمتر کاسته می‌شود (۶۶/۶ درصد) و در مقابل به سهم روستاهای دارای ۱۰۰۰ نفر سکنه و بیشتر افزوده می‌گردد (۹/۴ درصد). به این ترتیب می‌توان گفت بر شمار روستاهای بینابینی و پر جمعیت افزوده شده و از تعداد روستاهای کم جمعیت کاسته شده است.

در سال ۱۳۷۵ بار دیگر افزایش سهم روستاهای پر جمعیت (۱۰۰۰ نفر و بیشتر با ۹/۹ درصد سهم) و کاهش سهم روستاهای کم جمعیت (۵۰۰ نفر و کمتر با ۶۶/۱ درصد) مشاهده می‌شود.

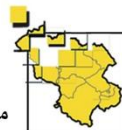
در سال ۱۳۸۵ با افزایش چشمگیر و بی سابقه سهم (۷۱/۰ درصد) روستاهای کم جمعیت (۵۰۰ نفر و کمتر) و کاهش سهم روستاهای پر جمعیت (۹/۳ درصد) بار دیگر معضلاتی چون «توجیه ناپذیری توسعه روستایی»، «صرفه اقتصادی نداشتن ارائه خدمات» و «افزایش هزینه ارائه خدمات عمومی» را مطرح می‌سازد. نکته حائز اهمیت این است که این تحولات در چه مناطقی (چه شهرستان‌هایی) متناسب با الگوی استان و در چه مناطق متفاوت با آن بوده است.

در سال ۱۳۹۰ سهم روستاهای کم جمعیت استان با کاهش اندکی نسبت به سال ۱۳۸۵ (۶۹/۶ درصد) مواجه شده است. این کاهش همچنین با افزایش اندک سهم روستاهای پر جمعیت نسبت به دوره قبل (۹/۹ درصد) همراه بوده است.

▪ تحولات جمعیت شهری طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵

در سال ۱۳۴۵ استان زنجان دارای چهار شهر و ۸۲۵۹۶ نفر ساکن در آنها بوده است. پرجمعیت‌ترین شهر این استان شهر زنجان بود که نزدیک به ۷۱/۱ درصد جمعیت شهری را در خود جای می‌داد. دومین شهر پرجمعیت ابهر بود که حدود ۱۳/۱۳ درصد از جمعیت شهری را در بر می‌گرفت. سومین شهر خرمدره با جمعیتی حدود ۷۹۵۷ نفر نزدیک به ۹/۶۳ درصد از جمعیت شهری را به خود اختصاص داده بود. چهارمین شهر که حدود ۶/۱۵ درصد از جمعیت شهری در آن می‌زیست هیدج نام داشت.

در سال ۱۳۵۵ تنها یک شهر (قیدار شهرستان خداآبند) به جمع چهار شهر دیگر استان پیوست و جمعیت مناطق شهری در این سال به ۱۴۴۶۱۲ نفر بالغ گردید. پرجمعیت‌ترین شهر استان در این سال شهر زنجان بود که نزدیک به ۶۹/۳۹ درصد جمعیت شهری در آن به سر می‌بردند. ابهر در مقام دوم جای داشت و حدود ۱۵/۳۴ درصد جمعیت

مناطق شهری را در خود جای می‌داد. سهم خرمدره در این سال کاهش یافت و به $8/69$ درصد رسید. شهر هیدج نیز هم چون خرمدره کاهش سهم از جمعیت شهری را تجربه کرد و $4/30$ درصد جمعیت مناطق شهری را به خود اختصاص داد. شهر قیدار با $2/28$ درصد سهم جمعیت شهری آخرین رتبه را در بین شهرهای پنج گانه استان به دست آورد.

در سال 1365 دو شهر دیگر نیز بر شهرهای استان زنجان افزوده شدند (صائین قلعه و سلطانیه) جمعیت مناطق شهری در این سال به 317113 نفر رسید. رشد جمعیت مناطق شهری طی ده سال $65-1355$ با افزایش بی سابقه‌ای همراه گشت و به $8/17$ درصد بالغ شد. این افزایش چشمگیر جمعیت مناطق شهری بیش از هر چیز مرهون دو برابر شدن جمعیت شهرهای زنجان، ابهر و خرمدره و هم چنین سه برابر شدن جمعیت قیدار و افزایش چشمگیر جمعیت شهر هیدج بود. به این ترتیب می‌توان اوج شهرگرایی را در این دوره مشاهده کرد. بیشترین میزان رشد جمعیت در این دهه ($65-1355$) به شهرهای قیدار ($12/53$)، خرمدره ($8/46$ درصد) و زنجان ($7/93$ درصد) اختصاص داشت و کمترین میزان رشد جمعیت در شهرهای ابهر ($6/50$ درصد) و هیدج ($3/9$ درصد) دیده می‌شود. شهر زنجان از کل جمعیت مناطق شهری $67/88$ درصد، سهم شهر ابهر $13/13$ درصد، سهم شهر خرمدره $8/93$ درصد، سهم شهر قیدار $3/38$ درصد، سهم شهر هیدج $2/87$ درصد، سهم شهر صائین قلعه $2/26$ درصد و سهم شهر سلطانیه $1/55$ درصد گردیده بود. پس می‌توان گفت به تدریج از سهم شهرهای پر جمعیتی چون زنجان، ابهر و خرمدره کاسته و بر سهم شهرهای کم جمعیت تر چون قیدار، هیدج، صائین قلعه و سلطانیه افزوده می‌شود.

در سال 1375 یک شهر (ماه نشان) به تعداد شهرهای استان زنجان اضافه شد و جمعیت مناطق شهری به 429013 نفر رسید. رشد جمعیت مناطق شهری طی دوره $75-1365$ حدود $3/07$ درصد گردید. در این دوره بیشترین میزان رشد در شهرهای قیدار ($5/73$ درصد) و خرمدره ($3/28$ درصد) رخ داد. در مقابل کمترین میزان رشد جمعیت به شهرهای سلطانیه ($1/07$ درصد) و هیدج ($1/65$ درصد) تعلق گرفت. در سال 1375 همچنان از سهم جمعیت شهرهای بزرگ مانند زنجان ($66/73$ درصد) و ابهر ($12/88$ درصد) کاسته شد. البته سهم شهر خرمدره افزایش قابل تأملی را نشان می‌دهد. از سوی دیگر سهم شهرهای کم جمعیتی چون هیدج، سلطانیه و صائین قلعه نیز کاهش یافت.

در سال 1385 تعداد شهرهای استان زنجان افزایش چشمگیری یافت و به شانزده شهر رسید. به این ترتیب هشت روستای استان به خیل شهرها پیوستند. شهرهایی چون سجاس، آب بر و زرین رود با جمعیتی بیش از شهر ماه نشان

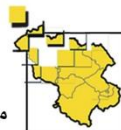
از آن جمله اند. از سوی دیگر شهرهای کم جمعیت تری چون گرماب، دندی، زرین آباد، چورزق و حلب نیز شهر به شمار آمدند. در این سال جمعیت مناطق شهری استان به ۵۵۹۳۴۰ نفر بالغ گردید. افزوده شدن هشت شهر یاد شده به شهرهای دیگر استان زنجان با کاهش سهم شهرهای زنجان (۶۲/۵۲ درصد)، خرمدره (۸/۶۵ درصد)، هیدج (۲/۱۲ درصد)، صائین قلعه (۲/۰۱ درصد)، سلطانیه (۱/۱۵ درصد) و ماه نشان (۰/۸۹ درصد) همراه بود. در دوره ۸۵-۱۳۷۵ استان زنجان کمترین میزان رشد جمعیت مناطق شهری را نسبت به دوره های پیشین (۲/۶۹ درصد) تجربه کرد. بیشترین میزان رشد جمعیت شهری در شهرهای قیدار (۳/۴۵ درصد)، ابهر (۲/۷۳ درصد)، خرمدره (۲/۱۶ درصد)، ماه نشان (۲/۱۵ درصد) و بالاخره زنجان (۲/۰۲ درصد) دیده می شود. در مقابل کمترین میزان رشد جمعیت شهری به شهرهای هیدج (۱/۰۲ درصد)، سلطانیه (۱/۶۵ درصد) و صائین قلعه (۱/۸۰ درصد) اختصاص می یابد.

در سال ۱۳۸۷ دو شهر دیگر به جمع شهرهای استان زنجان پیوستند. سهرورد با جمعیتی بیش از شهرهای قدیمی تر استان چون زرین رود، ماهنشان، گرماب، زرین آباد، دندی، چورزق و حلب و ارمغانخانه با جمعیتی بیشتر از شهرهای چورزق و حلب دو روستایی بودند که طی این دوره تبدیل به شهر شدند. در سال ۱۳۹۰ جمعیت شهری استان زنجان به ۶۳۴۸۰۹ نفر رسید. افزوده شدن دو شهر یاد شده با کاهش سهم شهرهای زنجان (۶۰/۹۴ درصد)، خرمدره (۸/۲۸ درصد)، هیدج (۲/۰۵ درصد)، صائین قلعه (۱/۸۸ درصد)، زرین رود (۰/۸۷ درصد)، زرین آباد (۰/۳۹ درصد)، دندی (۰/۶۲ درصد) و حلب (۰/۱۷ درصد) همراه بوده است. در دوره ۹۰-۱۳۸۵ استان زنجان کمترین میزان رشد جمعیت مناطق شهری را طی ۳۵ سال یعنی از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ (۲/۵۶ درصد) را تجربه کرد. بیشترین میزان رشد جمعیت شهری طی این دوره در شهرهای دندی (۵/۶۰ درصد)، آب بر (۵/۲۳ درصد) و ابهر (۳/۸۵ درصد) دیده می شود. در مقابل کمترین میزان رشد جمعیت شهری به شهرهای حلب (۲/۰۲- درصد)، ارمغانخانه (۰/۸۵ درصد)، سهرورد (۱/۰۷ درصد) و صائین قلعه (۱/۱۷ درصد) اختصاص داشته است.

جدول شماره ۶۵. چگونگی توزیع جمعیت شهرهای کنونی استان طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵

ردیف	نقاط شهری	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
۱	زنجان	۱۰۰۳۵۱	۲۱۵۲۶۱	۲۸۶۲۹۵	۳۴۹۷۱۳	۳۸۶۸۵۱
۲	ابهر	۲۲۱۸۴	۴۱۶۲۸	۵۵۲۶۶	۷۲۳۶۰	۸۷۳۹۶
۳	خرمدره	۱۲۵۷۳	۲۸۳۲۰	۳۹۰۹۴	۴۸۳۹۸	۵۲۵۴۸

ردیف	نقاط شهری	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
۴	قیدار	۳۲۹۲	۱۰۷۱۸	۱۸۷۰۹	۲۶۲۶۹	۳۰۲۵۱
۵	هیدج	۶۲۱۲	۹۱۰۷	۱۰۷۲۷	۱۱۸۷۳	۱۳۰۰۳
۶	صائین قلعه	۴۶۷۲	۷۱۵۱	۹۴۲۸	۱۱۲۶۴	۱۱۹۳۹
۷	سلطانیه	۳۹۲۹	۴۹۲۸	۵۴۸۴	۶۴۵۸	۷۱۱۶
۸	سجاس	۳۱۶۳	۴۷۹۱	۵۶۸۶	۵۸۴۶	۶۶۶۶
۹	آب بر	۱۵۲۳	۲۲۴۹	۴۳۳۸	۵۲۱۲	۶۷۲۵
۱۰	زرین رود	۲۷۵۰	۳۵۷۳	۴۲۱۴	۵۱۶۴	۵۵۳۰
۱۱	ماه نشان	۱۸۴۴	۲۹۰۸	۴۰۱۰	۴۹۶۱	۵۴۳۹
۱۲	گرماب	۱۵۶۰	۲۱۷۶	۳۲۹۸	۳۷۳۹	۴۰۲۱
۱۳	زرین آباد	۱۱۴۰	۱۴۷۳	۱۷۸۶	۲۲۲۷	۲۴۷۱
۱۴	دندی	۷۱۴	۹۶۲	۱۴۶۶	۳۰۱۷	۳۹۶۲
۱۵	چورزق	۸۴۵	۱۰۷۷	۱۲۷۰	۱۶۳۳	۱۷۵۳
۱۶	حلب	۷۸۲	۹۰۵	۱۱۸۴	۱۲۰۶	۱۰۸۹
۱۷	ارمغانخانه	۱,۲۴۱	۱,۲۹۸	۱,۵۶۱	۱,۸۶۴	۱,۹۴۵
۱۸	سهرورد	۳۰۶۴	۴۴۹۹	۵,۵۰۵	۵,۷۸۷	۶۱۰۴
	کل جمعیت شهری	۱۴۴۶۱۲	۳۱۷۱۱۳	۴۲۹۰۱۳	۵۵۹۳۴۰	۶۳۴۸۰۹

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

جدول شماره ۶۶. نرخ رشد جمعیت شهرهای کنونی استان طی سال‌های ۹۰-۱۳۵۵

ردیف	نقاط شهری	۱۳۵۵-۶۵	۱۳۶۵-۷۵	۱۳۷۵-۸۵	۱۳۸۵-۹۰
۱	زنجان	۷/۹۳	۲/۸۹	۲/۰۲	۲,۰۴
۲	ابهر	۶/۵	۲/۸۷	۲/۷۳	۳,۸۵
۳	خرمدره	۸/۴۶	۳/۲۸	۲/۱۶	۱,۶۶
۴	قیدار	۱۲/۵۳	۵/۷۳	۳/۴۵	۲,۸۶
۵	هیدج	۳/۹	۱/۶۵	۱/۰۲	۱,۸۳
۶	صائین قلعه	۴/۳۵	۲/۸	۱/۸	۱,۱۷
۷	سلطانیه	۲/۲۹	۱/۰۷	۱/۶۵	۱,۹۶
۸	سجاس	۴/۲۴	۱/۷۳	-/۲۸	۲,۶۶

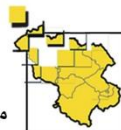

۵,۲۳	۱/۸۵	۶/۷۹	۳/۹۸	آب بر	۹
۱,۳۸	۲/۰۵	۱/۶۶	۲/۶۵	زرین رود	۱۰
۱,۸۶	۲/۱۵	۳/۲۷	۴/۶۶	ماه نشان	۱۱
۱,۴۶	۱/۲۶	۴/۲۵	۳/۳۸	گرماب	۱۲
۲,۱۰	۷/۴۸	۴/۳	۳/۰۳	زرین آباد	۱۳
۵,۶۰	۲/۲۳	۱/۹۵	۲/۶	دندی	۱۴
۱,۴۳	۲/۵۵	۱/۶۶	۲/۴۶	چورزق	۱۵
۲,۰۲-	۰/۱۸	۲/۷۲	۱/۴۷	حلب	۱۶
۰,۸۵	۱,۷۹	۱,۸۶	۰,۴۵	ارمغانخانه	۱۷
۱,۰۷	۰,۵۰	۲,۰۴	۳,۹۲	سهرورد	۱۸
۲,۵۶	۲/۶۹	۳/۰۷	۸/۱۷	کل جمعیت شهری	

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۶۷. سهم شهرهای کنونی استان زنجان از جمعیت مناطق شهری^۱

ردیف	نقاط شهری	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
۱	زنجان	۷۱/۰۹	۶۹/۳۹	۶۷/۸۸	۶۶/۷۳	۶۲/۵۲	۶۰,۹۴
۲	ابهر	۱۳/۱۳	۱۵/۳۴	۱۳/۱۳	۱۲/۸۸	۱۲/۹۴	۱۳,۷۷
۳	خرمدره	۹/۶۳	۸/۶۹	۸/۹۳	۹/۱۱	۸/۶۵	۸,۲۸
۴	قیدار	-	۲/۲۸	۳/۳۸	۴/۳۶	۴/۷۰	۴,۷۷
۵	هیدج	۶/۱۵	۴/۳۰	۲/۸۷	۲/۵۰	۲/۱۲	۲,۰۵
۶	صائین قلعه	-	-	۲/۲۶	۲/۲۰	۲/۰۱	۱,۸۸
۷	سلطانیه	-	-	۱/۵۵	۱/۲۸	۱/۱۵	۱,۱۲
۸	سجاس	-	-	-	-	۱/۰۵	۱,۰۵
۹	آب بر	-	-	-	-	۰/۹۳	۱,۰۶
۱۰	زرین رود	-	-	-	-	۰/۹۲	۰,۸۷
۱۱	ماه نشان	-	-	-	۰/۹۳	۰/۸۹	۰,۸۶
۱۲	گرماب	-	-	-	-	۰/۶۷	۰,۶۳
۱۳	زرین آباد	-	-	-	-	۰/۵۴	۰,۳۹
۱۴	دندی	-	-	-	-	۰/۴۰	۰,۶۲

ردیف	نقاط شهری	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
۱۵	چورزق	-	-	-	-	۰/۲۹	۰,۲۸
۱۶	حلب	-	-	-	-	۰/۲۲	۰,۱۷
۱۷	ارمغانخانه	-	-	-	-	-	۰,۳۱
۱۸	سهرورد	-	-	-	-	-	۰,۹۶
	جمع	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰,۰۰

۱. لازم به توضیح است که در این جدول تنها سهم شهرهای موجود در هر سال محاسبه شده است و شهرهایی که در سرشماری‌های مختلف جزء نقاط روستایی محسوب می شدند در محاسبه وارد نشده اند.

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

تحولات جمعیت شهری شهرستان‌های استان زنجان از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ در جداول شماره ۶۸ و ۶۹ نمایش داده شده است. همانطور که مشاهده می گردد شهرستان ابهر (با دو شهر ابهر و هیدج) در دوره ۶۵-۱۳۵۵ از رشد ۸/۲۶ درصد برخوردار بود که این مقدار در دوره ۷۵-۱۳۶۵ (با داشتن چهار شهر ابهر، هیدج، صائین قلعه و سلطانیه) به ۲/۵۶ درصد کاهش می یابد و در دوره ۸۵-۱۳۷۵ (با داشتن همان چهار شهر یاد شده فوق) به ۲/۳۴ درصد می رسد. در دوره ۹۰-۱۳۸۵ نیز بدون هیچ شهر جدیدی به ۳/۲۲ درصد افزایش یافته است.

شهرستان ایجرود پس از سرشماری سال ۱۳۷۵ دارای شهر گردید و دو شهر زرین آباد و حلب به عنوان مناطق شهری این شهرستان در سرشماری سال ۱۳۸۵ به جمع شهرهای این شهرستان افزوده شد. در سرشماری سال ۱۳۹۰ رشد جمعیت شهری این شهرستان ۰/۷۳ درصد بوده است.

شهرستان خدابنده در دوره ۶۵-۱۳۵۵ (با داشتن شهر قیدار) از رشد جمعیت شهری ۱۲/۵۳ درصد برخوردار بود که در استان بی سابقه بوده است. در دوره ۷۵-۱۳۶۵ (با داشتن شهر قیدار) رشد جمعیت شهری کاهش می یابد و به ۵/۷۳ درصد می رسد اما با این همه بالاترین رشد جمعیت شهری به این شهرستان و شهر قیدار تعلق دارد. در دوره ۸۵-۱۳۷۵ این شهرستان از چهار شهر برخوردار گردید (قیدار، سجاس، زرین رود و گرماب) و به این ترتیب بالاترین میزان رشد جمعیت مناطق شهری را به میزان ۸/۱۷ درصد به خود اختصاص داد. در دوره ۹۰-۱۳۸۵ با اضافه شدن شهر سهرورد به مجموع شهرهای این شهرستان و با وجود کاهش نرخ رشد جمعیت شهری این شهرستان به میزان ۳ درصد اما بازهم بیشتر از سایر شهرستان‌های استان و به میزان ۵/۰۹ درصد بوده است.

شهرستان خرمدره در سه دهه اخیر دارای یک شهر (خرمدره) بود و رشد جمعیت این شهر در دوره ۶۵-۱۳۵۵ نزدیک به ۸/۴۶ درصد، در دوره ۷۵-۱۳۶۵ حدود ۳/۲۸ درصد، در دوره ۸۵-۱۳۷۵ نزدیک به ۲/۱۶ درصد و در دوره ۹۰-۱۳۸۵ حدود ۱/۶۶ درصد بوده است.

شهرستان زنجان نیز هم چون شهرستان خرمدره، در سه دهه اخیر دارای یک شهر (زنجان و مرکز استان) بود. رشد این شهر به شدت رشد جمعیت مناطق شهری را تحت تأثیر خود قرار داده است. رشد جمعیت این شهرستان در دوره ۶۵-۱۳۵۵ برابر با ۷/۹۳ درصد، در دوره ۷۵-۱۳۶۵ نزدیک به ۲/۸۹ درصد در دوره ۸۵-۱۳۷۵ حدود ۲/۰۲ درصد بوده است. در سال ۱۳۹۰ ارمغانخانه به عنوان دومین شهر شهرستان زنجان انتخاب شد و نقاط شهری این شهرستان به دو نقطه شهری افزایش یافت. بدین ترتیب طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ نرخ رشد جمعیت شهری این شهرستان با اندکی افزایش نسبت به دوره پیش به ۲/۱۴ درصد رسید.

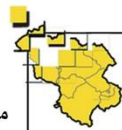
شهرستان طارم پس از سرشماری سال ۱۳۷۵ دارای دو شهر آب بر و چورزق گردید، بدین ترتیب نمی توان رشد جمعیت شهری آن در دوره ۸۵-۱۳۷۵ سخنی به میان آورد، اما در دوره ۹۰-۱۳۸۵ نرخ رشد جمعیت شهری آن نزدیک به ۴/۳۷ درصد بوده است که پس از شهرستان خدابنده بیشترین نرخ رشد جمعیت شهری استان را داشته است.

شهرستان ماه نشان در سال ۱۳۷۵ دارای یک شهر (ماه نشان) و در سال ۱۳۸۵ دارای دو شهر (ماه نشان و دندی) بود. از این رو سهمی از رشد ۷/۱۲ درصدی جمعیت شهری آن به دلیل شهر شدن دندی و سهم دیگر (۲/۱۵ درصد) حاصل رشد جمعیت شهر ماه نشان بوده است. در دوره ۹۰-۱۳۸۵ نرخ رشد جمعیت شهری این شهرستان ۳/۳۴ درصد بوده است. ضمن اینکه شهر دندی بیشترین میزان رشد جمعیت شهری در میان شهرهای استان را داشته است.

جدول شماره‌ی ۶۸. جمعیت شهری استان زنجان طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستان‌های

کنونی آن

نام شهرستان	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
ابهر	۲۸۳۹۶	۶۲۸۱۴	۸۰۹۰۵	۱۰۱۹۵۵	۱۱۹۴۵۴
ایجرود	فاقد شهر	فاقد شهر	فاقد شهر	۳۴۳۳	۳۵۶۰
خدابنده	۳۲۹۲	۱۰۷۱۸	۱۸۷۰۹	۴۱۰۱۸	۵۲۵۷۲
خرمدره	۱۲۵۷۳	۲۸۳۲۰	۳۹۰۹۴	۴۸۳۹۸	۵۲۵۴۸

نام شهرستان	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
زنجان	۱۰۰۳۵۱	۲۱۵۲۶۱	۲۸۶۲۹۵	۳۴۹۷۱۳	۳۸۸۷۹۶
طارم	فاقد شهر	فاقد شهر	فاقد شهر	۶۸۴۵	۸۴۷۸
ماه‌نشان	فاقد شهر	فاقد شهر	۴۰۱۰	۷۹۷۸	۹۴۰۱
کل جمعیت شهری	۱۴۴۶۱۲	۳۱۷۱۱۳	۴۲۹۰۱۳	۵۵۹۳۴۰	۶۳۴۸۰۹

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۶۹. تحولات رشد جمعیت شهری استان زنجان طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک

شهرستان‌های کنونی آن

شهرستان	رشد جمعیت ۱۳۵۵-۱۳۶۵	رشد جمعیت ۱۳۶۵-۱۳۷۵	رشد جمعیت ۱۳۷۵-۱۳۸۵	رشد جمعیت ۱۳۸۵-۱۳۹۰
ابهر	۸/۲۶	۲/۵۶	۲/۳۴	۳,۲۲
ایجرود	-	-	-	۰,۷۳
خدابنده	۱۲/۵۳	۵/۷۳	۸/۱۷	۵,۰۹
خرمدره	۸/۴۶	۳/۲۸	۲/۱۶	۱,۶۶
زنجان	۷/۹۳	۲/۸۹	۲/۰۲	۲,۱۴
طارم	-	-	-	۴,۳۷
ماه‌نشان	-	-	۷/۱۲	۳,۳۴
کل جمعیت شهری	۸/۱۷	۳/۰۷	۲/۶۹	۲,۵۶

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

تحولات رشد جمعیت شهری و روستایی استان زنجان از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ در جدول شماره ۷۰ گنجانده شده است. مقایسه رشد جمعیت مناطق شهری و روستایی هر شهرستان می‌تواند تا حدودی از مناسبات این دو عرصه جمعیتی حکایت کند.

• شهرستان ابهر

اگرچه در نگاه نخست به نظر می‌رسد این شهرستان از الگوی عمومی استان و رشد جمعیت مناطق شهری و روستایی آن تبعیت کرده است اما با کمی دقت در می‌یابیم که رشد منفی جمعیت روستایی آن همواره بالاتر از روند عمومی

استان بوده و در نتیجه می‌توان گفت مناطق روستایی آن با شدت بیشتری تخلیه شده‌اند. طی دوره اخیر (۹۰-۱۳۸۵) این شهرستان بالاترین نرخ رشد جمعیت روستایی (۳/۴۶- درصد) را به خود اختصاص داده است. علی‌رغم وجود چهار شهر در این شهرستان (یک چهارم شهرهای استان) رشد جمعیت شهری در دو دوره ۷۵-۱۳۶۵ و ۸۵-۱۳۷۵ از نرخ عمومی رشد جمعیت شهری پایین‌تر بوده است که نشان از جاذبه‌های اندک و توان غیر بالنده شهرهای میانی آن (هیدج، سلطانیه و صائین قلعه) حکایت دارد. هر چند این روند در دوره ۹۰-۱۳۸۵ اندکی تعدیل شده است.

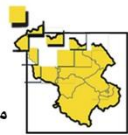
• شهرستان ایجرود

این شهرستان طی سال‌های اخیر از منطقه شهری برخوردار گردیده و سه شهر کوچک و کم جمعیت زرین‌آباد، حلب و سهرورد در آن شکل گرفته‌اند. حاکمیت مطلق بافت روستایی بر این شهرستان ما را ناچار ساخته است از تحولات روند جمعیت شهری آن چشم‌پوشیم و تنها به بررسی تحولات جمعیت روستایی آن بسنده کنیم. مناطق روستایی این شهرستان در خالی شدن از جمعیت پیشگام بوده و در دوره ۶۵-۱۳۵۵، علی‌رغم نرخ رشد مثبت مناطق روستایی، از رشد نزدیک به صفر (۰/۰۱ درصد) برخوردار بود. در دوره ۷۵-۱۳۶۵ بیشترین رشد منفی مناطق روستایی را به خود اختصاص داد (۱/۵۵- درصد) و در دوره ۸۵-۱۳۷۵ هم چنان بر رشد منفی مناطق روستایی پای فشرد. اما در دوره ۹۰-۱۳۸۵ نرخ رشد جمعیت روستایی آن با افزایش مواجه شد و بار دیگر نرخ رشد مثبت جمعیت روستایی (۰/۹۱ درصد) را تجربه کرد.

• شهرستان خدابنده

این شهرستان کمترین تبعیت را از روند عمومی استان داشته است. رشد قابل توجه شهر قیدار در دوره ۶۵-۱۳۵۵ (با ۱۲/۵۳ درصد رشد) و هم‌چنین رشد چشمگیر جمعیت مناطق روستایی آن (۱/۹۷ درصد) حایز اهمیت فراوانی می‌باشد و می‌تواند زمینه مطالعه عمیقی را برای بررسی ماندگاری جمعیت فراهم سازد.

در دوره ۷۵-۱۳۶۵ رشد جمعیت شهری این شهرستان بالاترین نرخ رشد را در میان شهرستان‌های استان داشته (۵/۷۳ درصد) که می‌تواند از مناسبات انتخاب قیدار به عنوان مرکز شهرستان نشان داشته باشد. علی‌رغم رشد منفی بسیاری از مناطق روستایی دیگر شهرستان‌ها، رشد جمعیت روستایی این شهرستان در دوره یاد شده هم چنان مثبت (۰/۲۸ درصد) باقی مانده است. در دوره ۸۵-۱۳۷۵ با افزوده شدن سجاس و گرماب به جمع شهرهای شهرستان از

سویی و رشد چشمگیر شهر قیدار (۳/۴۵ درصد) از طرف دیگر باز هم بالاترین میزان رشد جمعیت شهری به این شهرستان اختصاص یافت. در دوره ۸۵-۱۳۷۵ این شهرستان برای نخستین بار رشد منفی جمعیت روستایی را تجربه کرد (۰/۴۷- درصد). در دوره ۹۰-۱۳۸۵ با وجود اینکه رشد جمعیت شهری این شهرستان با کاهش مواجه شده است اما همانند دوره پیشین بالاترین میزان رشد جمعیت شهری (۵/۰۹ درصد) را در استان داشته است. ضمن اینکه در ادامه روند کاهش جمعیت روستایی که از دوره ۸۵-۱۳۷۵ آغاز شده است، طی این دوره نیز نرخ رشد منفی جمعیت روستایی افزایش یافته است (۱/۱۳- درصد).

• شهرستان خرمدره

اگرچه الگوی عمومی تحولات جمعیت شهری و روستایی این شهرستان با شهرستان خدابنده سازگاری بسیاری دارد اما تفاوت بنیادی این دو شهرستان در تعداد روستاها و سهم جمعیت روستایی آنها می باشد. شهرستان خرمدره با داشتن فقط شانزده روستا و یک شهر وضعیت ویژه ای را تجربه می کند. بررسی رشد جمعیت مناطق شهری و روستایی آن تطابق شگفتی با روند عمومی استان دارد.

• شهرستان زنجان

در دوره ۶۵-۱۳۵۵ این شهرستان با کاهش جمعیت روستایی خود مواجه گردید و رشد منفی جمعیت مناطق روستایی (۰/۱۱- درصد) در این شهرستان برای نخستین بار مشاهده شد. این کاهش جمعیت روستایی که با افزایش جمعیت شهری آن همراه بود، در دوره های بعد نیز دنبال شد. اگرچه افزایش رشد جمعیت شهری نزدیک به روند رشد جمعیت مناطق شهری کل استان بوده اما کاهش جمعیت مناطق روستایی آن همواره شدیدتر از روند عمومی بوده است.

• شهرستان طارم

فقدان وجود شهر و سابقه شهرنشینی در این شهرستان موجب می گردد به بررسی روند تحولات جمعیت روستایی آن اکتفا کنیم. علی رغم روند عمومی کاهش جمعیت مناطق روستایی استان، این شهرستان همواره از رشد مثبت جمعیت روستایی بهره مند بوده است. در دوره ۸۵-۱۳۷۵ این رشد تقلیل یافته و به صفر نزدیک گردید اما در دوره ۹۰-۱۳۸۵ بار دیگر با افزایش مواجه گردید و به ۰/۵۴ درصد رسید.

• شهرستان ماهنشان

ماه نشان در سرشماری سال ۱۳۷۵ دارای یک شهر و در سرشماری سال ۱۳۸۵ دارای دو شهر (ماه نشان و دندی) بود. از این رو رشد ۷/۱۲ درصد جمعیت شهری آن در دوره ۸۵-۱۳۷۵ ناشی از رشد ۲/۱۵ درصد جمعیت ماه نشان و شهر شدن روستای دندی می باشد. جمعیت روستایی این شهرستان در دوره نخست (۶۵-۱۳۵۵) از رشد مثبت ناچیزی (۱۲/۰ درصد) برخوردار بود. در دوره ۷۵-۱۳۶۵ رشد جمعیت مناطق روستایی منفی (۷۱/۰- درصد) گردید و در دوره ۸۵-۱۳۷۵ به اوج خود رسید (۱/۲- درصد). این میزان رشد در سی سال گذشته، بی سابقه بوده و نشان از تهی شدن شتابان روستاهای این شهرستان داشت. این روند با شدت کمتری در دوره بعد نیز ادامه یافت و نرخ رشد جمعیت روستایی به ۲۷/۲- درصد رسید که پس از شهرستان ابهر بالاترین نرخ رشد منفی جمعیت روستایی بوده است.

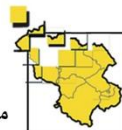
جدول شماره‌ی ۷۰. تحولات نرخ رشد جمعیت شهری و روستایی استان زنجان از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ به

تفکیک شهرستان‌های کنونی آن

۱۳۸۵-۱۳۹۰		۱۳۷۵-۱۳۸۵		۱۳۶۵-۱۳۷۵		۱۳۵۵-۱۳۶۵		شهرستان
روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	
-۳,۴۶	۳,۲۲	-۱/۳۲	۲/۳۴	-۰/۱۳	۲/۵۶	-۰/۷۷	۸/۲۶	ابهر
-۰,۹۱	۰,۷۳	-۰/۶	-	-۱/۵۵	-	-۰/۰۱	-	ایجرود
-۱,۱۳	۵,۰۹	-۰/۴۷	۸/۱۷	۰/۲۸	۵/۷۳	۱/۹۷	۱۲/۵۳	خدابنده
-۰,۸۴	۱,۶۶	-۰/۱۸	۲/۱۶	۱/۳۵	۳/۲۸	۲/۴۷	۸/۴۶	خرمدره
-۱,۴۱	۲,۱۴	-۱/۰۴	۲/۰۲	-۰/۱۷	۲/۸۹	-۰/۱۱	۷/۹۳	زنجان
-۰,۵۴	۴,۳۷	۰/۰۲	-	۰/۹۸	-	۱/۶۳	-	طارم
-۲,۲۷	۳,۳۴	-۲/۱	۷/۱۲	-۰/۷۱	-	۰/۱۲	-	ماهنشان
-۱,۲۳	۲,۵۶	-۰/۸۵	۲/۶۹	-۰/۰۸	۳/۰۷	-۰/۸۱	۸/۱۷	کل استان

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰

۶.۳.۱.۱. مهاجرت

• جابه‌جایی برون‌استانی جمعیت

پیش از آن که به وضعیت مهاجرت در استان زنجان بپردازیم لازم است درباره جابه‌جایی جمعیت کشور و سهم استان یاد شده در آن سخن گوئیم. همان‌طور که در جدول شماره ۷۱ ملاحظه می‌گردد حدود ۸۲۳۷۷۵۰ نفر از آحاد ملت ایرانی طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ مهاجرت کرده‌اند. از میان استانهای کشور دوازده استان، بیشتر از آن چه مهاجر فرستاده‌اند، مهاجر پذیرفته‌اند. این استان‌ها به ترتیب اختلاف تعداد مهاجران وارد شده و خارج شده (خالص مهاجرت) عبارت‌اند از: تهران، اصفهان، خراسان رضوی، یزد، قم، مازندران، گلستان، بوشهر، سمنان، هرمزگان، مرکزی و قزوین.

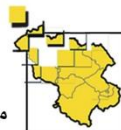
از میان استان‌های همجوار استان زنجان دو استان گیلان و قزوین بیشتر مهاجر پذیر بوده‌اند تا مهاجر فرست. بررسی وضعیت مهاجرت دیگر استان‌های همجوار نشان می‌دهد که برخی از آنها به شدت مهاجر فرست بوده‌اند این استان‌ها به ترتیب مهاجر فرستی عبارت‌اند از: آذربایجان شرقی، همدان، کردستان، اردبیل و آذربایجان غربی.

طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ حدود ۵۵۳۴۶۶۶ نفر از جمعیت کشور ایران مهاجرت کرده‌اند. از میان استان‌های کشور ۲۲ استان بیشتر از آنچه مهاجر فرستاده‌اند، مهاجر پذیرفته‌اند. این استان‌ها به ترتیب اختلاف مهاجران وارد شده و خارج شده که از آن به عنوان خالص مهاجرت نام برده می‌شود عبارتند از: البرز، تهران، اصفهان، گیلان، مازندران، بوشهر، یزد، خراسان رضوی، سمنان، گلستان، هرمزگان، خراسان جنوبی، مرکزی، قم، فارس، کرمان، زنجان، آذربایجان شرقی، خراسان شمالی، قزوین، ایلام و آذربایجان غربی. همانگونه که ملاحظه می‌گردد طی دوره پنج ساله ۹۰-۱۳۸۵، تعداد استان‌های مهاجرپذیر کشور از ۱۲ استان در سال ۱۳۸۵ به ۲۲ استان در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است. از میان استان‌های همجوار استان زنجان، استان گیلان، آذربایجان شرقی، قزوین و آذربایجان غربی بیشتر مهاجرپذیر بوده‌اند تا مهاجر فرست. سایر استان‌های همجوار استان زنجان شامل اردبیل، همدان و کردستان جزء استان‌های مهاجر فرست کشور بوده‌اند.

جدول شماره‌ی ۷۱. چگونگی توزیع جابه‌جایی جمعیت کشور طی دوره ۹۰-۱۳۷۵ به تفکیک استان

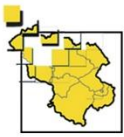
ردیف	استان	۱۳۷۵-۸۵			۱۳۸۵-۹۰		
		مهاجران وارد شده	مهاجران خارج شده	تفاوت	مهاجران وارد شده	مهاجران خارج شده	تفاوت
۱	آذربایجان شرقی	۳۰۱۴۲۲	۴۴۰۵۶۷	-۱۳۹۱۴۵	۲۰۹۱۹۸	۲۰۰۲۰۶	۸۹۹۲
۲	آذربایجان غربی	۲۴۳۶۸۱	۲۶۸۹۵۷	-۲۵۲۷۶	۱۷۷۵۳۹	۱۷۷۳۷۶	۱۶۳
۳	اردبیل	۱۲۷۴۱۸	۱۸۲۹۰۰	-۵۵۴۸۲	۷۰۹۰۶	۸۰۰۵۲	-۹۱۴۶
۴	اصفهان	۵۴۶۳۹۸	۴۳۵۴۴۲	۱۱۰۹۵۶	۳۷۷۰۹۷	۲۹۶۰۶۱	۸۱۰۳۶
۵	البرز	-	-	-	۳۰۳۸۵۰	۱۸۶۸۷۳	۱۱۶۹۷۷
۶	ایلام	۶۴۰۴۳	۷۳۴۹۵	-۹۴۵۲	۴۲۷۵۹	۴۲۱۰۶	۶۵۳
۷	بوشهر	۱۳۸۴۵۷	۱۱۸۰۰۵	۲۰۴۵۲	۱۲۴۴۵۸	۸۴۱۰۴	۴۰۳۵۴
۸	تهران	۲۴۲۴۷۳۵	۱۶۴۰۷۴۳	۷۸۳۹۹۲	۹۷۸۸۱۱	۸۹۲۷۳۲	۸۶۰۷۹
۹	چهارمحال بختیاری	۶۸۰۹۹	۸۴۷۱۸	-۱۶۶۱۹	۵۴۱۹۶	۶۶۰۱۰	-۱۱۸۱۴
۱۰	خراسان جنوبی	۷۲۶۹۸	۸۴۲۵۷	-۱۱۵۵۹	۸۴۶۹۲	۶۶۰۱۵	۱۸۶۷۷
۱۱	خراسان رضوی	۶۳۱۸۲۹	۵۷۸۴۰۵	۵۳۴۲۴	۴۰۷۶۸۰	۳۷۹۲۶۲	۲۸۴۱۸
۱۲	خراسان شمالی	۶۸۸۵۶	۹۳۶۱۷	-۲۴۷۶۱	۸۱۷۵۴	۷۶۵۶۲	۵۱۹۲
۱۳	خوزستان	۳۹۹۹۶۱	۵۰۲۴۱۲	-۱۰۲۴۵۱	۲۴۲۱۸۱	۲۷۴۹۹۳	-۳۲۸۱۲
۱۴	زنجان	۱۰۳۰۷۸	۱۱۸۹۲۳	-۱۵۸۴۵	۷۵۵۳۶	۶۶۱۳۲	۹۴۰۴
۱۵	سمنان	۸۷۰۲۵	۷۶۱۷۱	۱۰۸۵۴	۷۲۰۹۸	۴۷۵۳۲	۲۴۵۶۶
۱۶	سیستان و بلوچستان	۱۵۶۰۲۳	۲۱۵۹۶۰	-۵۹۹۳۷	۱۰۰۴۵۳	۱۲۲۳۲۸	-۲۱۸۷۵
۱۷	فارس	۴۱۰۱۸۳	۴۱۹۰۴۸	-۸۸۶۵	۳۶۴۳۹۶	۳۵۰۲۰۳	۱۴۱۹۳
۱۸	قزوین	۱۳۹۰۳۶	۱۳۵۲۳۲	۳۸۰۴	۸۹۱۶۸	۸۶۸۷۸	۲۲۹۰
۱۹	قم	۱۴۰۱۷۹	۹۷۵۸۱	۴۲۵۹۸	۶۸۲۰۲	۵۳۵۰۹	۱۴۶۹۳
۲۰	کردستان	۱۱۷۲۵۸	۱۷۵۵۰۵	-۵۸۲۴۷	۱۳۱۵۶۸	۱۳۵۰۵۶	-۳۴۸۸
۲۱	کرمان	۲۰۵۱۳۲	۲۲۰۸۵۶	-۱۵۷۲۴	۱۶۸۵۵۱	۱۵۸۹۷۹	۹۵۷۲
۲۲	کرمانشاه	۱۶۷۰۶	۲۸۱۵۱۸	-۱۱۴۴۱۲	۱۱۳۶۱۲	۱۴۳۹۶۳	-۳۰۳۵۱

۱۳۸۵-۹۰			۱۳۷۵-۸۵			استان	ردیف
تفاوت	مهاجران خارج شده	مهاجران وارد شده	تفاوت	مهاجران خارج شده	مهاجران وارد شده		
-۴۶۶	۶۵۶۴۱	۶۵۱۷۵	-۱۴۱۶۷	۶۹۵۲۵	۵۵۳۵۸	کهگیلویه و بویراحمد	۲۳
۲۱۹۸۱	۱۲۹۱۹۷	۱۵۱۱۷۸	۳۰۱۶۷	۱۶۵۱۴۴	۱۹۵۳۱۱	گلستان	۲۴
۴۱۹۵۱	۱۸۵۲۳۴	۲۲۷۱۸۵	۲۶۳۹۰	۲۸۶۲۵۸	۳۱۲۶۴۸	گیلان	۲۵
-۲۷۰۱۵	۹۹۰۷۷	۷۲۰۶۲	-۶۸۶۳۰	۱۹۳۱۳۸	۱۲۴۵۰۸	لرستان	۲۶
۴۱۷۲۷	۱۹۴۶۵۵	۲۳۶۳۸۲	۳۵۳۲۷	۲۸۳۳۶۰	۳۱۸۶۸۷	مازندران	۲۷
۱۶۲۳۴	۹۴۲۳۱	۱۱۰۴۶۵	۶۷۰۰	۱۶۲۵۰۰	۱۶۹۲۰۰	مرکزی	۲۸
۲۰۲۷۰	۱۰۰۷۰۶	۱۲۰۹۷۶	۱۰۷۸۱	۱۴۵۳۹۸	۱۵۶۱۷۹	هرمزگان	۲۹
-۸۳۹۶	۱۱۷۵۹۸	۱۰۹۲۰۲	-۸۷۶۴۷	۲۳۷۷۱۸	۱۵۰۰۷۱	همدان	۳۰
۳۸۰۶۲	۶۵۲۷۴	۱۰۳۳۳۶	۴۳۰۷۹	۱۰۰۰۸۸	۱۴۳۱۶۷	یزد	۳۱
-	۱۰۲۵۱۹	-	-	۲۴۶۶۹۱	-	خارج کشور	۳۲
-	۵۵۳۴۶۶۶	۵۵۳۴۶۶۶	-	۸۲۳۷۷۵۱	۸۲۳۷۷۴۶	جمع	۳۳

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰

استان زنجان همواره در طول سالیان گذشته یکی از عمده‌ترین استانهای مهاجرفرست بوده است. در دهه ۷۵-۱۳۶۵ با خالص مهاجرت منفی ۳۵۴۱۹ هفتمین استان مهاجر فرست کشور بوده است. در دهه فوق ۷۷۱۶۸ نفر به استان وارد و ۱۱۲۵۸۷ نفر از استان خارج شده‌اند. مهاجران وارد شده به استان ۹/۰ درصد کل مهاجران کشور را تشکیل می‌دهند، در حالیکه مهاجران خارج شده از استان ۳/۱ درصد کل مهاجران خارج شده در سطح کشور می‌باشد. براساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ تعداد مهاجران وارد شده به استان زنجان ۱۰۳۰۷۸ نفر و مهاجران خارج شده از این استان ۱۱۸۹۲۳ نفر بوده است. به این ترتیب سهم این استان از کل مهاجران وارد شده کشور ۲۵/۱ درصد و از کل مهاجران خارج شده کشور ۴۴/۱ درصد می‌باشد. طی این دوره نیز استان زنجان مهاجر فرست بوده و در میان ۱۷ استان مهاجرفرست کشور (طی دوره ۸۵-۱۳۷۵) از رتبه دوازدهم برخوردار بوده است. اما برخلاف دو دوره یاد شده، در آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در ۱۳۹۰ استان زنجان به جمع استان‌های مهاجرپذیر کشور

پیوسته است. چرا که طی دوره پنج ساله ۹۰-۱۳۸۵، تعداد مهاجران وارد شده به استان ۷۵۵۳۶ نفر و مهاجران خارج شده از این استان ۶۶۱۳۲ نفر بوده است، به ترتیب سهم استان زنجان از کل مهاجران وارد شده کشور ۱/۳۶ درصد و از کل مهاجران خارج شده کشور ۱/۱۹ درصد بوده است، بنابراین طی این دوره استان زنجان در میان ۲۲ استان مهاجر پذیر کشور رتبه هفدهم را به خود اختصاص داده است.

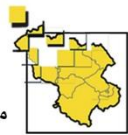
بیشترین سهم مهاجران وارد شده به این استان متعلق به استان‌های تهران (۲۴/۵۵ درصد)، البرز (۹/۸۴ درصد)، قزوین (۸/۶۴ درصد) آذربایجان شرقی (۶/۷۰ درصد) و آذربایجان غربی (۶/۳۶ درصد) بوده است. سه شهرستان زنجان (۴۴/۹۵ درصد مهاجران وارد شده)، ابهر (۱۹/۵۸ درصد مهاجران وارد شده) و خدابنده (۱۶/۶۴ درصد مهاجران وارد شده) بیش از دیگران شهرستان‌ها میزبان مهاجران بودند. کمترین سهم مهاجرپذیری به شهرستان‌های ایجرود (۲/۴۹ درصد)، ماه‌نشان (۳/۸۶ درصد)، طارم (۵/۹۲ درصد) و خرم‌دره (۶/۵۸ درصد) تعلق داشته است.

از میان مهاجران خارج شده از استان زنجان ۳۲/۲۲ درصد به استان تهران، ۱۸/۸۸ درصد به استان البرز، ۹/۳۴ درصد به استان قزوین، ۵/۶۷ درصد به استان قم و ۵/۶۷ درصد به استان گیلان، ۴/۶۴ درصد به استان آذربایجان شرقی، ۳/۵۶ درصد به استان کردستان، ۳/۳۲ درصد به استان آذربایجان غربی و ۲/۱۴ درصد به استان مازندران عزیمت کرده‌اند (جدول شماره ۷۳). به این ترتیب باید پذیرفت، چنانچه تهران را مستثنی کنیم، سهم چشمگیری از مهاجران از استان زنجان به استان‌های همجوار کوچ کرده و در آن اقامت گزیده‌اند. البته فراموش نخواهیم کرد که استان قم نیز سهم قابل‌تأملی از مهاجران را پذیرا گردیده است.

بررسی تعداد و سهم مهاجران وارد شده از دیگر استان‌ها طی سه دوره ۷۵-۱۳۶۵ و ۸۵-۱۳۷۵ و ۹۰-۱۳۸۵ نشان

می‌دهد:

الف) مهاجران وارد شده به استان طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ نسبت به دوره ۷۵-۱۳۶۵ افزایشی حدود ۲/۵۸ برابر داشته‌اند. به این ترتیب می‌توان گفت استان زنجان در دوره ۸۵-۱۳۷۵ توانسته تا اندازه‌ای، علی‌رغم روند شتابان مهاجرت از استان، جمعیت جذب کند. اما آن‌چه آشکار می‌باشد گسترده شدن پدیده مهاجرت طی این دهه می‌باشد که موجب مهاجرفرستی و مهاجرپذیری فراگیر این استان به دلیل تبادل مهاجر (دائم و موقت) با سایر استان‌های کشور شده است. در دوره ۹۰-۱۳۸۵ مهاجران وارد شده به استان نسبت به دوره قبل از آن مجدداً با کاهش ۲/۲۱ برابری مواجه

شده است. چنین کاهشی در مهاجران خارج شده از استان نیز مشاهده می‌شود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت طی پنج سال اخیر پدیده مهاجرت در استان نسبت به دوره پیش از آن کاهش یافته است.

ب) سهم مهاجران وارد شده از خارج کشور کاهش شدیدی پیدا کرده و از ۲/۱ درصد دوره ۷۵-۱۳۶۵ به نزدیک صفر در دوره ۸۵-۱۳۷۵ رسیده است، هرچند در دوره ۹۰-۱۳۸۵ سهم آنان با افزایش اندکی مواجه شده است و به ۰/۳۹ درصد رسیده است اما همچنان سهم مهاجران وارد شده از خارج از کشور بسیار اندک است.

پ) سهم برخی از استان‌ها افزایش چشمگیری یافته و سهم بعضی دیگر کاهش قابل ملاحظه‌ای داشته است. در دوره ۸۵-۱۳۷۵ بیشترین افزایش سهم مهاجران وارد شده به استان‌های آذربایجان غربی (۴/۲۴ درصد)، کردستان (۳/۷۷ درصد) و کرمانشاه (۲/۵۷ درصد) باز می‌گردد. به این ترتیب باید پذیرفت طی این دوره استان‌های همجوار بیشترین سهم را در این افزایش داشته‌اند. از سوی دیگر شدیدترین کاهش سهم مهاجران وارد شده به استان‌های تهران (۴/۰ درصد) و گیلان (۳/۷۷ درصد) اختصاص یافته است.^۱ پس می‌توان پذیرفت که از نقش این دو استان در مهاجرپذیری استان زنجان کاسته شده است. در دوره ۹۰-۱۳۸۵ نسبت به دوره پیش از آن تفاوت چندانی در سهم استان‌ها مشاهده نمی‌شود. طی این دوره با افزوده شدن استان البرز به جمع استان‌های کشور از سهم استان تهران کاسته شده است و استان البرز پس از استان تهران مهم‌ترین مبدأ مهاجران وارد شده به استان زنجان بوده است. ضمن اینکه طی این دوره از سهم استان‌های آذربایجان شرقی و غربی، کردستان، قم، کرمانشاه و کرمان کاسته شده است.

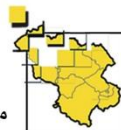
ج) طی این سه دوره از میان شهرستان‌های استان زنجان سه شهرستان زنجان، ابهر و خدابنده بیش از شهرستان‌های دیگر میزبان مهاجران بودند. کمترین سهم مهاجرپذیری نیز به شهرستان‌های ایجرود، ماه‌نشان، طارم و خرمدره تعلق داشت. هم‌چون روند مهاجرپذیری سه شهرستان زنجان، خدابنده و ابهر بیش از دیگر شهرستان‌ها مهاجر فرست بودند. در مقابل شهرستان‌های ایجرود، خرم‌دره، ماه‌نشان و طارم کمترین مهاجرفرستی به دیگر استان‌های کشور را داشته‌اند.

۱. ناگفته نماند که در سرشماری سال ۱۳۷۵ استان قزوین یکی از شهرستان‌های استان تهران بوده که سهم آن در سال ۱۳۸۵ به سهم استان تهران افزوده می‌شود. استان گلستان نیز بخشی از استان مازندران بوده که سهم آن در سال ۱۳۸۵ به سهم استان مازندران اضافه شد.

جدول شماره‌ی ۷۲. مهاجران وارد شده به استان طی سه دوره ۱۳۶۵-۷۵ و ۱۳۷۵-۸۵ و ۱۳۸۵-۹۰

۱۳۸۵-۹۰		۱۳۸۵-۱۳۷۵		۱۳۶۵-۱۳۷۵		استان‌ها	ردیف
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۶.۷۰	۲۴۳۲	۹/۰	۷۱۸۶	۹/۸	۳۰۴۹	آذربایجان شرقی	۱
۶.۳۶	۲۳۰۸	۹/۵	۷۶۱۵	۵/۳	۱۶۳۳	آذربایجان غربی	۲
۱.۷۶	۶۳۹	۱/۳	۱۰۲۲	۱/۷	۵۱۷	اردبیل	۳
۱.۲۱	۴۳۸	۱/۶	۱۲۹۳	۱/۱	۳۴۸	اصفهان	۴
۹.۸۴	۳۵۶۹	-	-	-	-	البرز	۵
۰.۴۱	۱۴۹	۰/۸	۶۰۴	۰/۳	۸۴	ایلام	۶
۰.۲۲	۷۹	۰/۳	۲۷۲	۰/۳	۹۵	بوشهر	۷
۲۴.۵۵	۸۹۰۹	۳۷/۹	۳۰۴۰۲	۵۰/۰	۱۵۵۲۶	تهران	۸
۰.۱۶	۵۸	۰/۳	۲۴۱	۰/۱	۲۹	چهارمحال و بختیاری	۹
۰.۱۳	۴۶	۰/۳	۲۰۷	۱/۸	۵۵۳	خراسان جنوبی	۱۰
۱.۲۱	۴۳۸	۱/۲	۹۹۵			خراسان رضوی	۱۱
۰.۱۹	۶۸	۰/۱	۷۶			خراسان شمالی	۱۲
۱.۰۷	۳۹۰	۱/۵	۱۲۰۶	۱/۱	۳۵۲	خوزستان	۱۳
-	-	-	-	-	-	زنجان	۱۴
۰.۴۲	۱۵۱	۰/۳	۲۲۰	۰/۵	۱۶۶	سمنان	۱۵
۰.۵۳	۱۹۲	۰/۹	۷۵۴	۰/۵	۱۶۶	سیستان و بلوچستان	۱۶
۰.۹۵	۳۴۵	۰/۹	۷۳۰	۰/۹	۲۶۶	فارس	۱۷
۸.۶۴	۳۱۳۶	۸/۱	۶۵۱۴	-	-	قزوین	۱۸
۲.۹۴	۱۰۶۷	۳/۷	۲۹۶۹	۳/۷	۱۱۳۸	قم	۱۹
۵.۰۸	۱۸۴۴	۷/۰	۵۵۷۸	۳/۲	۹۸۹	کردستان	۲۰
۰.۳۹	۱۴۳	۱/۲	۹۵۰	۰/۴	۱۱۳	کرمان	۲۱
۱.۸۵	۶۷۲	۳/۸	۳۰۵۰	۱/۲	۳۸۳	کرمانشاه	۲۲
۰.۰۹	۳۴	۰/۱	۱۰۹	۰/۱	۴۴	کهگیلویه و بویراحمد	۲۳
۰.۴۵	۱۶۳	۰/۴	۳۵۴	-	-	گلستان	۲۴
۳.۳۳	۱۲۰۹	۳/۶	۲۹۰۶	۷/۴	۲۲۹۶	گیلان	۲۵
۰.۴۰	۱۴۴	۰/۷	۶۰۱	۰/۷	۲۱۷	لرستان	۲۶

۱۳۸۵-۹۰		۱۳۸۵-۱۳۷۵		۱۳۶۵-۱۳۷۵		استان‌ها	ردیف
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱.۲۹	۴۶۸	۱/۷	۱۳۷۶	۲/۹	۸۹۱	مازندران	۲۷
۰.۸۸	۳۲۰	۰/۶	۴۸۹	۰/۸	۲۴۲	مرکزی	۲۸
۰.۵۲	۱۹۰	۰/۶	۴۷۰	۰/۳	۸۹	هرمزگان	۲۹
۱.۶۷	۶۰۷	۱/۹	۱۵۲۵	۲/۷	۸۲۳	همدان	۳۰
۰.۱۹	۶۹	۰/۳	۲۷۳	۰/۱	۴۳	یزد	۳۱
۰.۳۹	۱۴۳	۰/۰	۱۵	۲/۱	۶۵۶	خارج از کشور	۳۲
۱۶.۱۶	۵۸۶۴	۰/۲	۱۹۵	۱/۰	۳۲۵	اظهار نشده	۳۳
۱۰۰.۰۰	۳۶۲۸۴	۱۰۰/۰	۸۰۱۷۰	۱۰۰/۰	۳۱۰۳۳	جمع کل	۳۴

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۷۳. مهاجران خارج شده از استان طی ۱۳۸۵-۹۰ به تفکیک جنس

زن		مرد		کل		استان‌ها	ردیف
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۳.۳۲	۳۹۵	۵.۶۷	۸۵۱	۴.۶۴	۱۲۴۶	آذربایجان شرقی	۱
۲.۲۳	۲۶۵	۴.۱۹	۶۲۸	۳.۳۲	۸۹۳	آذربایجان غربی	۲
۰.۸۴	۱۰۰	۲.۸۱	۴۲۱	۱.۹۴	۵۲۱	اردبیل	۳
۱.۲۰	۱۴۳	۱.۵۰	۲۲۵	۱.۳۷	۳۶۸	اصفهان	۴
۲۱.۸۳	۲۵۹۴	۱۶.۵۵	۲۴۸۲	۱۸.۸۸	۵۰۷۶	البرز	۵
۰.۳۴	۴۰	۰.۳۳	۴۹	۰.۳۳	۸۹	ایلام	۶
۰.۱۶	۱۹	۰.۳۲	۴۸	۰.۲۵	۶۷	بوشهر	۷
۳۵.۱۲	۴۱۷۴	۲۹.۹۲	۴۴۸۷	۳۲.۲۲	۸۶۶۱	تهران	۸
۰.۰۴	۵	۰.۰۷	۱۱	۰.۰۶	۱۶	چهارمحال و بختیاری	۹
۰.۱۱	۱۳	۰.۱۷	۲۶	۰.۱۵	۳۹	خراسان جنوبی	۱۰
۱.۴۱	۱۶۸	۱.۴۹	۲۲۳	۱.۴۵	۳۹۱	خراسان رضوی	۱۱
۰.۱۹	۲۳	۰.۲۸	۴۲	۰.۲۴	۶۵	خراسان شمالی	۱۲
۰.۵۳	۶۳	۰.۶۱	۹۲	۰.۵۸	۱۵۵	خوزستان	۱۳
۰.۸۷	۱۰۳	۰.۷۶	۱۱۴	۰.۸۱	۲۱۷	سمنان	۱۴

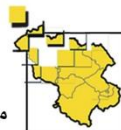
ردیف	استان‌ها	کل		مرد		زن	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۵	سیستان و بلوچستان	۶۳	۰.۲۳	۵۲	۰.۳۵	۱۱	۰.۰۹
۱۶	فارس	۱۶۶	۰.۶۲	۹۶	۰.۶۴	۷۰	۰.۵۹
۱۷	قزوین	۲۵۱۱	۹.۳۴	۱۳۸۰	۹.۲۰	۱۱۳۱	۹.۵۲
۱۸	قم	۱۵۲۴	۵.۶۷	۷۸۰	۵.۲۰	۷۴۴	۶.۲۶
۱۹	کردستان	۹۵۷	۳.۵۶	۶۶۲	۴.۴۱	۲۹۵	۲.۴۸
۲۰	کرمان	۹۱	۰.۳۴	۵۱	۰.۳۴	۴۰	۰.۳۴
۲۱	کرمانشاه	۴۰۴	۱.۵۰	۳۳۰	۲.۲۰	۷۴	۰.۶۲
۲۲	کهگیلویه و بویراحمد	۹	۰.۰۳	۴	۰.۰۳	۵	۰.۰۴
۲۳	گلستان	۱۸۰	۰.۶۷	۱۱۸	۰.۷۹	۶۲	۰.۵۲
۲۴	گیلان	۱۵۲۵	۵.۶۷	۸۴۲	۵.۶۱	۶۸۳	۵.۷۵
۲۵	لرستان	۴۶	۰.۱۷	۲۴	۰.۱۶	۲۲	۰.۱۹
۲۶	مازندران	۵۷۶	۲.۱۴	۳۱۲	۲.۰۸	۲۶۴	۲.۲۲
۲۷	مرکزی	۲۳۹	۰.۸۹	۱۵۳	۱.۰۲	۸۶	۰.۷۲
۲۸	هرمزگان	۱۱۴	۰.۴۲	۷۰	۰.۴۷	۴۴	۰.۳۷
۲۹	همدان	۴۴۰	۱.۶۴	۲۳۷	۱.۵۸	۲۰۳	۱.۷۱
۳۰	یزد	۲۳۱	۰.۸۶	۱۸۶	۱.۲۴	۴۵	۰.۳۸
۳۱	مجموع	۲۶۸۸۰	۱۰۰.۰۰	۱۴۹۹۶	۱۰۰.۰۰	۱۱۸۸۴	۱۰۰.۰۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۷۴. مهاجران وارد شده به استان طی سه دوره به تفکیک جنسیت آنان*

ردیف	استان‌ها	۱۳۶۵-۱۳۷۵			۱۳۷۵-۱۳۸۵			۱۳۸۵-۹۰		
		کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن
۱	آذربایجان شرقی	۳۰۴۹	۱۸۲۵	۱۲۲۴	۷۲۸۲	۵۷۴۵	۱۵۴۷	۲۴۴۵	۱۵۸۱	۸۶۴
۲	آذربایجان غربی	۱۶۳۳	۹۸۹	۶۴۴	۷۶۵۷	۶۷۷۱	۸۸۶	۲۳۳۴	۱۸۷۰	۴۶۴
۳	اردبیل	۵۱۷	۳۴۹	۱۶۸	۱۰۱۶	۷۱۷	۲۹۹	۶۴۴	۴۵۳	۱۹۱

۱۳۸۵-۹۰			۱۳۷۵-۱۳۸۵			۱۳۶۵-۱۳۷۵			استان‌ها	ردیف
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل		
۱۸۶	۲۵۴	۴۴۰	۳۰۲	۹۷۸	۱۲۸۰	۱۴۳	۲۰۵	۳۴۸	اصفهان	۴
۱۸۷۴	۱۷۲۱	۳۵۹۵	-	-	-	-	-	-	البرز	۵
۳۸	۱۱۱	۱۴۹	۳۵	۵۷۹	۶۱۴	۳۵	۴۹	۸۴	ایلام	۶
۳۰	۴۹	۷۹	۲۹	۲۵۱	۲۸۰	۴۹	۴۶	۹۵	بوشهر	۷
۳۹۲۹	۵۰۱۹	۸۹۴۸	۱۱۳۵۷	۱۹۰۴۲	۳۰۳۹۹	۷۸۷۹	۷۶۴۷	۱۵۵۲۶	تهران	۸
۲۴	۳۴	۵۸	۱۵	۲۰۰	۲۱۵	۶	۲۳	۲۹	چهارمحال و بختیاری	۹
۸	۳۸	۴۶	۴۷	۱۶۳	۲۱۰	۲۱۴	۳۳۹	۵۵۳	خراسان جنوبی	۱۰
۱۵۷	۲۸۳	۴۴۰	۱۷۹	۸۱۷	۹۹۶				خراسان رضوی	۱۱
۱۹	۴۹	۶۸	۱۶	۶۲	۷۸				خراسان شمالی	۱۲
۱۵۳	۲۴۰	۳۹۳	۲۴۶	۹۷۷	۱۲۲۳	۱۳۲	۲۲۰	۳۵۲	خوزستان	۱۳
-	-	-	-	-	-	-	-	-	زنجان	۱۴
۵۰	۱۰۱	۱۵۱	۶۲	۱۵۷	۲۱۹	۶۰	۱۰۶	۱۶۶	سمنان	۱۵
۴۰	۱۵۲	۱۹۲	۶۶	۷۰۰	۷۶۶	۵۹	۱۰۷	۱۶۶	سیستان و بلوچستان	۱۶
۱۵۸	۱۹۱	۳۴۹	۱۳۱	۵۹۶	۷۲۷	۹۳	۱۷۳	۲۶۶	فارس	۱۷
۱۴۴۵	۱۷۲۸	۳۱۶۳	۲۶۴۴	۳۸۲۹	۶۴۷۳	-	-	-	قزوین	۱۸
۴۹۵	۵۷۵	۱۰۷۰	۱۴۳۰	۱۵۴۹	۲۹۷۹	۵۴۴	۵۹۴	۱۱۳۸	قم	۱۹
۵۰۳	۱۳۵۱	۱۸۵۴	۸۱۱	۴۷۸۷	۵۵۹۸	۴۳۵	۵۵۴	۹۸۹	کردستان	۲۰
۵۱	۹۵	۱۴۶	۲۳۸	۷۰۲	۹۴۰	۴۱	۷۲	۱۱۳	کرمان	۲۱
۱۳۲	۵۵۳	۶۸۵	۳۵۸	۲۷۱۴	۳۰۷۲	۱۵۵	۲۲۸	۳۸۳	کرمانشاه	۲۲
۲۲	۱۲	۳۴	۱۳	۹۳	۱۰۶	۱۲	۳۲	۴۴	کهگیلویه و بویراحمد	۲۳
۵۳	۱۱۰	۱۶۳	۸۸	۲۶۰	۳۴۸	-	-	-	گلستان	۲۴
۵۰۵	۷۱۲	۱۲۱۷	۱۲۱۷	۱۷۰۷	۲۹۲۴	۹۰۶	۱۳۹۰	۲۲۹۶	گیلان	۲۵

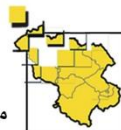
۱۳۸۵-۹۰			۱۳۷۵-۱۳۸۵			۱۳۶۵-۱۳۷۵			استان ها	ردیف
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل		
۶۷	۷۸	۱۴۵	۲۰۳	۴۰۵	۶۰۸	۹۴	۱۲۳	۲۱۷	لرستان	۲۶
۲۳۲	۲۳۷	۴۶۹	۵۰۶	۸۵۶	۱۳۶۲	۳۵۰	۵۴۱	۸۹۱	مازندران	۲۷
۱۳۱	۱۹۰	۳۲۱	۲۱۸	۲۷۷	۴۹۵	۸۱	۱۶۱	۲۴۲	مرکزی	۲۸
۵۵	۱۳۵	۱۹۰	۶۶	۳۹۴	۴۶۰	۴۹	۴۰	۸۹	هرمزگان	۲۹
۲۴۲	۳۶۹	۶۱۱	۵۳۶	۱۰۱۴	۱۵۵۰	۲۵۹	۵۶۴	۸۲۳	همدان	۳۰
۲۰	۴۹	۶۹	۴۱	۲۱۳	۲۵۴	۲۰	۲۳	۴۳	یزد	۳۱
۵۰	۹۳	۱۴۳	۳	۱۵	۱۸	۲۷۲	۳۸۴	۶۵۶	خارج از کشور	۳۲
۲۷۲۰	۲۷۴۵	۵۴۶۵	۶۹	۱۵۱	۲۲۰	۱۳۳	۱۹۲	۳۲۵	اظهار نشده	۳۳
۱۴۸۹۸	۲۱۱۷۸	۳۶۰۷۶	۲۳۶۴۸	۵۶۷۲۱	۸۰۳۶۹	۱۴۰۵۷	۱۶۹۷۶	۳۱۰۳۳	جمع کل	۳۴

* عدم تطابق ارقام این جدول با جدول پیشین به اختلاف گزارش های سرشماری سال ۱۳۸۵ باز می گردد.

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۷۵. سهم مهاجران وارد شده به استان طی سه دوره به تفکیک جنسیت آنان (به درصد)

۱۳۸۵-۹۰			۱۳۷۵-۱۳۸۵			۱۳۶۵-۱۳۷۵			استان ها	ردیف
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل		
۲,۳۹	۴,۳۸	۶,۷۸	۱/۹	۷/۱	۹/۱	۳/۹	۵/۹	۹/۸	آذربایجان شرقی	۱
۱,۲۹	۵,۱۸	۶,۴۷	۱/۱	۸/۴	۹/۵	۲/۱	۳/۲	۵/۳	آذربایجان غربی	۲
۰,۵۳	۱,۲۶	۱,۷۹	۰/۴	۰/۹	۱/۳	۰/۵	۱/۱	۱/۷	اردبیل	۳
۰,۵۲	۰,۷۰	۱,۲۲	۰/۴	۱/۲	۱/۶	۰/۵	۰/۷	۱/۱	أصفهان	۴
۵,۱۹	۴,۷۷	۹,۹۷	-	-	-	-	-	-	البرز	۵
۰,۱۱	۰,۳۱	۰,۴۱	۰/۰	۰/۷	۰/۸	۰/۱	۰/۲	۰/۳	ایلام	۶
۰,۰۸	۰,۱۴	۰,۲۲	۰/۰	۰/۳	۰/۳	۰/۲	۰/۱	۰/۳	بوشهر	۷
۱۰,۸۹	۱۳,۹۱	۲۴,۸۰	۱۴/۱	۲۳/۷	۳۷/۸	۲۵/۴	۲۴/۶	۵۰/۰	تهران	۸
۰,۰۷	۰,۰۹	۰,۱۶	۰/۰	۰/۲	۰/۳	۰/۰	۰/۱	۰/۱	چهارمحال و بختیاری	۹
۰,۰۲	۰,۱۱	۰,۱۳	۰/۱	۰/۲	۰/۳	۰/۷	۱/۱	۱/۸	خراسان جنوبی	۱۰
۰,۴۴	۰,۷۸	۱,۲۲	۰/۲	۱/۰	۱/۲				خراسان رضوی	۱۱
۰,۰۵	۰,۱۴	۰,۱۹	۰/۰	۰/۱	۰/۱				خراسان شمالی	۱۲
۰,۴۲	۰,۶۷	۱,۰۹	۰/۳	۱/۲	۱/۵	۰/۴	۰/۷	۱/۱	خوزستان	۱۳
-	-	-	-	-	-	-	-	-	زنجان	۱۴

۱۳۸۵-۹۰			۱۳۷۵-۱۳۸۵			۱۳۶۵-۱۳۷۵			استان‌ها	ردیف
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل		
۰,۱۴	۰,۲۸	۰,۴۲	۰/۱	۰/۲	۰/۳	۰/۲	۰/۳	۰/۵	سمنان	۱۵
۰,۱۱	۰,۴۲	۰,۵۳	۰/۱	۰/۹	۱/۰	۰/۲	۰/۳	۰/۵	سیستان و بلوچستان	۱۶
۰,۴۴	۰,۵۳	۰,۹۷	۰/۲	۰/۷	۰/۹	۰/۳	۰/۶	۰/۹	فارس	۱۷
۳,۹۸	۴,۷۹	۸,۷۷	۳/۳	۴/۸	۸/۱	-	-	-	قزوین	۱۸
۱,۳۷	۱,۵۹	۲,۹۷	۱/۸	۱/۹	۳/۷	۱/۸	۱/۹	۳/۷	قم	۱۹
۱,۳۹	۳,۷۴	۵,۱۴	۱/۰	۶/۰	۷/۰	۱/۴	۱/۸	۳/۲	کردستان	۲۰
۰,۱۴	۰,۲۶	۰,۴۰	۰/۳	۰/۹	۱/۲	۰/۱	۰/۲	۰/۴	کرمان	۲۱
۰,۳۷	۱,۵۳	۱,۹۰	۰/۴	۳/۴	۳/۸	۰/۵	۰/۷	۱/۲	کرمانشاه	۲۲
۰,۰۶	۰,۰۳	۰,۰۹	۰/۰	۰/۱	۰/۱	۰/۰	۰/۱	۰/۱	کهگیلویه و بویراحمد	۲۳
۰,۱۵	۰,۳۰	۰,۴۵	۰/۱	۰/۳	۰/۴	-	-	-	گلستان	۲۴
۱,۴۰	۱,۹۷	۳,۳۷	۱/۵	۲/۱	۳/۶	۲/۹	۴/۵	۷/۴	گیلان	۲۵
۰,۱۹	۰,۲۲	۰,۴۰	۰/۳	۰/۵	۰/۸	۰/۳	۰/۴	۰/۷	لرستان	۲۶
۰,۶۴	۰,۶۶	۱,۳۰	۰/۶	۱/۱	۱/۷	۱/۱	۱/۷	۲/۹	مازندران	۲۷
۰,۳۶	۰,۵۳	۰,۸۹	۰/۳	۰/۳	۰/۶	۰/۳	۰/۵	۰/۸	مرکزی	۲۸
۰,۱۵	۰,۳۷	۰,۵۳	۰/۱	۰/۵	۰/۶	۰/۲	۰/۱	۰/۳	هرمزگان	۲۹
۰,۶۷	۱,۰۲	۱,۶۹	۰/۷	۱/۳	۱/۹	۰/۸	۱/۸	۲/۷	همدان	۳۰
۰,۰۶	۰,۱۴	۰,۱۹	۰/۱	۰/۳	۰/۳	۰/۱	۰/۱	۰/۱	یزد	۳۱
۰,۱۴	۰,۲۶	۰,۴۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۹	۱/۲	۲/۱	خارج از کشور	۳۲
۷,۵۴	۷,۶۱	۱۵,۱۵	۰/۱	۰/۲	۰/۳	۰/۴	۰/۶	۱/۰	اظهار نشده	۳۳
۴۱,۳۰	۵۸,۷۰	۱۰۰,۰۰	۲۹/۴	۷۰/۶	۱۰۰/۰	۴۵/۳	۵۴/۷	۱۰۰/۰	جمع کل	۳۴

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

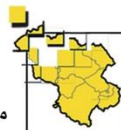
جدول شماره‌ی ۷۶. مهاجران وارد شده به استان در دوره ۸۵-۱۳۷۵ بر اساس مبدأ به تفکیک شهرستان

مقصد

ماهش ان	طارم	زنجان	خرمدره	خدابنده	ایجرود	ابهر	است ان	استان‌ها
۱۰۹	۱۶۲	۴۹۰۳	۲۵۷	۶۰۷	۶۹	۱۰۷۹	۷۱۸۶	آذربایجان شرقی
۳۰۷	۲۸۶	۴۰۶۰	۳۵۳	۹۹۶	۸۸	۱۵۲۵	۷۶۱۵	آذربایجان غربی
۱۱	۵۷	۶۹۳	۲۳	۱۱۵	۱۳	۱۱۰	۱۰۲۲	اردبیل

استان ها	است ان	ابهر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماهنش ان
اصفهان	۱۲۹۳	۲۰۸	۳	۱۲۰	۱۱۱	۷۸۳	۵۴	۱۴
ایلام	۶۰۴	۸۳	۱۱	۱۴۷	۲۲	۲۹۰	۱۳	۳۸
بوشهر	۲۷۲	۱۰۹	۱	۲۱	۱۲	۱۰۹	۱۴	۶
تهران	۳۰۴۰ ۲	۵۷۵۳	۹۴۰	۳۴۸۰	۱۹۲۱	۱۶۸۴۴	۹۷۹	۴۸۵
چهارمحال و بختیاری	۲۱۴	۵	۵	۵	۱۱	۱۷۲	۹	۷
خراسان جنوبی	۲۰۷	۱۴	۰	۱۱	۰	۱۸۱	۱	۰
خراسان رضوی	۹۹۵	۳۴۱	۱۱	۱۲۶	۳۳	۴۳۵	۱۷	۳۲
خراسان شمالی	۷۶	۱۳	۱	۰	۱	۵۵	۶	۰
خوزستان	۱۲۰۶	۲۸۸	۱۱	۹۵	۷۸	۶۶۳	۳۵	۳۶
زنجان	-	-	-	-	-	-	-	-
سمنان	۲۲۰	۸۵	۴	۱۶	۲	۶۱	۳۴	۱۸
سیستان و بلوچستان	۷۵۴	۹۸	۴	۱۶۵	۵۴	۳۷۶	۴۲	۱۵
فارس	۷۳۰	۲۳	۳	۷۵	۳۶	۵۵۹	۳۲	۲
قزوین	۶۵۱۴	۱۴۶۱	۴۸	۱۶۳۵	۶۱۲	۲۵۰۱	۱۵۹	۹۸
قم	۲۹۶۹	۱۸۸	۳۵	۶۴۶	۵۵	۱۷۲۳	۴۴	۲۷۸
کردستان	۵۵۷۸	۸۶۸	۱۹۰	۱۰۰۳	۲۱۲	۲۹۰۱	۲۵۷	۱۴۷
کرمان	۹۵۰	۱۸۹	۲۱	۶۲	۴۸	۶۱۰	۱۱	۹
کرمانشاه	۳۰۵۰	۶۹۶	۲۶	۲۶۸	۱۳۶	۱۷۸۲	۸۷	۵۵
کهگیلویه و بویراحمد	۱۰۹	۰	۵	۰	۰	۹۸	۱	۵
گلستان	۳۵۴	۷۵	۲	۳۳	۸	۲۰۲	۱۶	۱۸
گیلان	۲۹۰۶	۷۰۵	۴۴	۱۶۷	۸۴	۱۴۷۵	۴۱۷	۱۴
لرستان	۶۰۱	۱۰۳	۵	۰	۲۷	۴۳۸	۲۱	۷
مازندران	۱۳۷۶	۴۴۱	۱۴	۶۸	۵۰	۷۳۷	۳۵	۳۱
مرکزی	۴۸۹	۷۵	۹	۱۸	۳۶	۳۴۷	۲	۲
هرمزگان	۴۷۰	۱۳۲	۵	۴۴	۱۵	۲۶۵	۳	۶
همدان	۱۵۲۵	۲۱۳	۵	۴۴۰	۲۳۳	۶۰۱	۲۰	۱۳
یزد	۲۷۳	۷۷	۵	۲۲	۲۹	۱۳۹	۰	۱

استان ها	است ان	ابهرا	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماهنش ان
اظهار نشده	۱۹۵	۴۴	۰	۱۰	۵	۱۳۶	۰	۰
جمع کل	۷۹۹۶	۱۴۹۵	۱۵۷۸	۱۰۳۸۵	۴۴۵۹	۴۴۰۰۳	۲۸۱۴	۱۷۶۴

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره ۷۷. مهاجران وارد شده به استان در دوره ۹۰-۱۳۸۵ بر اساس مبدأ به تفکیک شهرستان

مقصد

ردیف	استان ها	است ان	ابهرا	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماهنش ان
۱	آذربایجان شرقی	۲۴۴۵	۲۰۳	۳۸	۱۹۷	۱۳۶	۱۷۷۲	۵۶	۴۳
۲	آذربایجان غربی	۲۳۳۴	۲۵۵	۲۴	۳۳۱	۱۶۸	۱۴۴۷	۶۰	۴۹
۳	اردبیل	۶۴۴	۷۲	۴	۳۶	۲۴	۴۷۷	۲۸	۳
۴	اصفهان	۴۴۰	۷۷	۱۰	۳۲	۲۸	۲۸۲	۷	۴
۵	البرز	۳۵۹۵	۴۷۲	۲۳	۲۵۶	۳۰۴	۲۲۲۷	۲۸۲	۳۱
۶	ایلام	۱۴۹	۱۵	۲	۲۱	۹	۹۷	۴	۱
۷	بوشهر	۷۹	۱۸	۱	۵	۱۲	۴۳	۰	۰
۸	تهران	۸۹۴۸	۱۴۹۵	۲۳۱	۹۷۲	۷۵۵	۴۹۵۱	۳۴۴	۲۰۰
۹	چهارمحال و بختیاری	۵۸	۴	۷	۴	۰	۴۲	۱	۰
۱۰	خراسان جنوبی	۴۶	۸	۱	۳	۴	۲۸	۰	۲
۱۱	خراسان رضوی	۴۴۰	۱۰۱	۹	۱۱	۲۵	۲۸۹	۴	۱
۱۲	خراسان شمالی	۶۸	۶	۰	۲	۳	۵۷	۰	۰
۱۳	خوزستان	۳۹۳	۵۲	۱۹	۳۹	۳۱	۲۴۱	۶	۵
۱۴	زنجان	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۵	سمنان	۱۵۱	۲۱	۴	۱۹	۶	۹۹	۱	۱
۱۶	سیستان و بلوچستان	۱۹۲	۳۳	۵	۴۶	۸	۸۹	۶	۵
۱۷	فارس	۳۴۹	۳۷	۶	۲۰	۲۸	۲۴۸	۹	۱

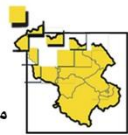

ردیف	استان ها	است ان	ابهر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماهنش ان
۱۸	قزوین	۳۱۶۳	۷۵۹	۲۷	۴۳۱	۳۱۰	۱۵۰۸	۹۹	۲۹
۱۹	قم	۱۰۷۰	۸۱	۹	۱۷۶	۲۹	۶۵۲	۳۸	۸۵
۲۰	کردستان	۱۸۵۴	۱۸۴	۵۴	۳۳۲	۶۸	۱۱۳۲	۴۴	۴۰
۲۱	کرمان	۱۴۶	۲۹	۸	۱۵	۴	۸۱	۵	۴
۲۲	کرمانشاه	۶۸۵	۸۸	۷	۹۸	۵۷	۳۸۸	۲۷	۲۰
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۳۴	۱	۰	۱	۰	۳۲	۰	۰
۲۴	گلستان	۱۶۳	۱۹	۰	۱۱	۶	۱۲۳	۳	۱
۲۵	گیلان	۱۲۱۷	۱۷۹	۲۸	۲۷	۴۶	۷۱۲	۲۱۷	۸
۲۶	لرستان	۱۴۵	۲۸	۰	۱۲	۷	۹۴	۲	۲
۲۷	مازندران	۴۶۹	۸۰	۶	۱۰۶	۲۳	۲۳۳	۲۱	۰
۲۸	مرکزی	۳۲۱	۴۷	۸	۱۲	۱۳	۲۲۵	۵	۱۱
۲۹	هرمزگان	۱۹۰	۴۱	۰	۳۱	۱۱	۱۰۴	۳	۰
۳۰	همدان	۶۱۱	۱۱۰	۷	۱۰۹	۴۳	۳۱۳	۱۵	۱۴
۳۱	یزد	۶۹	۱۴	۰	۶	۷	۳۹	۱	۲
۳۲	خارج از کشور	۱۴۳	۲۰	۰	۱	۱	۱۲۱	۰	۰
۳۳	اظهار نشده	۵۴۶۵	۲۱۲۷	۹۲	۵۷۷	۷۴۷	۱۵۲۷	۱۸۲	۲۱۳
۳۴	جمع کل	۷۵۵۳ ۶	۱۴۷۹ ۰	۱۸۸۰	۱۲۵۶۶	۴۹۶۷	۳۳۹۵۱	۴۴۷۰	۲۹۱۲

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

• جابه جایی درون استانی جمعیت

بر پایه نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ طی دوره ده ساله ۸۵-۱۳۷۵ نزدیک به ۲۲۸۸۴ نفر از ساکنان استان زنجان در شهرستان‌های این استان جابه جا شده‌اند. اما این جابه جایی به صورت یکنواخت و همسانی نبوده است. مقصد مهاجران درون استانی بیشتر شهرستان‌های زنجان (۳/۳۵ درصد آنها)، ابهر (۷/۲۲ درصد آنان) و خرمدره (۱/۱۹ درصد آنها) بوده در صورتی که کمترین مهاجرپذیری به شهرستان‌های ماه‌نشان (۳/۳ درصد)، ایجرود (۶/۴ درصد)، طارم (۵/۵ درصد) و خدابنده (۵/۹ درصد) تعلق داشت.

مبداء مهاجران درون استانی در دوره ۸۵-۱۳۷۵ بیشتر شهرستان‌های زنجان (۳۲/۲ درصد)، ابهر (۲۶/۱ درصد) و خدابنده (۱۶/۶ درصد) بود. در مقابل کمترین مهاجرفرستی درون استانی به شهرستان‌های ایجرود (۴/۷ درصد)، طارم (۵/۷ درصد)، ماه‌نشان (۷/۳ درصد) و خرم‌دره (۷/۴ درصد) اختصاص داشت. طی روند مهاجرت‌های درون استانی دوره ۸۵-۱۳۷۵ شهرستان‌های خرم‌دره (۲۶۶۴ نفر) و زنجان (۷۱۹ نفر) پذیرای جمعیت بیشتری بوده و در مقابل شهرستان‌های خدابنده (۱۶۱۶ نفر)، ماه‌نشان (۹۳۵ نفر) و ابهر (۷۵۶ نفر) بیش از دیگر شهرستان‌ها جمعیت خود را از دست داده‌اند. به این ترتیب می‌توان دریافت طی دوره فوق شهرستان‌های خرم‌دره و زنجان، در نگاه مهاجران درون استانی، از جاذبه‌ها و کشش‌های بیشتری برخوردارند و در مقابل خدابنده، ماه‌نشان و ابهر بیشترین دافعه را داشته و مهاجران را از خود رانده است.

در سرشماری سال ۱۳۹۰ حدود ۳۹۴۶۰ نفر از ساکنان استان زنجان در شهرستان‌های آن جا به جا شده‌اند. همانند دوره قبل این جا به جایی به صورت یکنواخت نبوده است. مقصد مهاجران درون استانی بیشتر شهرستان‌های زنجان (۳۶/۱۸ درصد)، خدابنده (۲۱/۸۶ درصد)، ابهر (۲۰/۵۶ درصد) بوده است در صورتی که کمترین مهاجرپذیری به شهرستان‌های ایجرود (۳/۱۷ درصد)، خرم‌دره (۵/۲۱ درصد)، ماه‌نشان (۵/۴۲ درصد) و طارم (۷/۶۰ درصد) تعلق داشت. مبداء مهاجران درون استانی در دوره ۹۰-۱۳۸۵ بیشتر شهرستان‌های زنجان (۳۲/۹۴ درصد)، خدابنده (۲۴/۴۹ درصد) و ابهر (۱۹/۸۰ درصد) بوده است. در مقابل کمترین مهاجرفرستی درون استانی به شهرستان‌های ایجرود (۳/۳۷ درصد)، خرم‌دره (۵/۳۱ درصد)، ماه‌نشان (۶/۳۹ درصد) و طارم (۷/۷۰ درصد) اختصاص داشت. بدین ترتیب در مهاجرت‌های درون استانی دوره پنج ساله ۹۰-۱۳۸۵ شهرستان‌های زنجان (۱۲۷۹ نفر) و ابهر (۳۰۰ نفر) پذیرای جمعیت بیشتری بوده و در مقابل شهرستان‌های خدابنده (۱۰۳۵ نفر)، ماه‌نشان (۳۸۵ نفر) و ایجرود (۸۱ نفر)، خرم‌دره (۴۰ نفر) و طارم (۳۸ نفر) بیش از دیگر شهرستان‌ها جمعیت خود را از دست داده‌اند. بنابراین می‌توان گفت طی این دوره شهرستان‌های زنجان و ابهر، در نگاه مهاجران درون استانی، از جاذبه بیشتری برخوردار بوده‌اند و در مقابل خدابنده و ماه‌نشان بیشترین دافعه را داشته‌اند.

جدول شماره‌ی ۷۸. جابه‌جایی درون استانی جمعیت طی دهی ۸۵-۱۳۷۵

وضعیت مهاجرت شهرستان	مهاجران وارد شده به ...		مهاجران خارج شده از ...		اختلاف
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
ابه‌ر	۵۲۰۶	۲۲/۷	۵۹۶۲	۲۶/۱	-۷۵۶
ایجرود	۱۰۴۵	۴/۶	۱۰۶۹	۴/۷	-۲۴
خداپنده	۲۱۷۳	۹/۵	۳۷۸۹	۱۶/۶	-۱۶۱۶
خرم دره	۴۳۶۱	۱۹/۱	۱۶۹۷	۷/۴	۲۶۶۴
زنگنه	۸۰۸۷	۳۵/۳	۷۳۶۸	۳۲/۲	۷۱۹
طارم	۱۲۶۵	۵/۵	۱۳۱۷	۵/۷	-۵۲
ماه نشان	۷۴۷	۳/۳	۱۶۸۲	۷/۳	-۹۳۵
جمع	۲۲۸۸۴	۱۰۰/۰	۲۲۸۸۴	۱۰۰/۰	۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

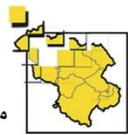
جدول شماره‌ی ۷۹. جابه‌جایی درون استانی جمعیت طی دهی ۹۰-۱۳۸۵

وضعیت مهاجرت شهرستان	مهاجران وارد شده به ...		مهاجران خارج شده از ...		اختلاف
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
ابه‌ر	۸۱۱۴	۲۰.۵۶	۷۸۱۴	۱۹.۸۰	۳۰۰
ایجرود	۱۲۵۰	۳.۱۷	۱۳۳۱	۳.۳۷	-۸۱
خداپنده	۸۶۲۷	۲۱.۸۶	۹۶۶۲	۲۴.۴۹	-۱۰۳۵
خرمدره	۲۰۵۴	۵.۲۱	۲۰۹۴	۵.۳۱	-۴۰
زنگنه	۱۴۲۷۸	۳۶.۱۸	۱۲۹۹۹	۳۲.۹۴	۱۲۷۹
طارم	۳۰۰۰	۷.۶۰	۳۰۳۸	۷.۷۰	-۳۸
ماه‌نشان	۲۱۳۷	۵.۴۲	۲۵۲۲	۶.۳۹	-۳۸۵
مجموع	۳۹۴۶۰	۱۰۰.۰۰	۳۹۴۶۰	۱۰۰.۰۰	۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

به منظور آگاهی از رفتار مهاجران درون استانی، کوشیده‌ایم تعداد مهاجران وارد شده و خارج شده شهرستان‌های استان زنگنه را در تلاقی با یکدیگر قرار دهیم و از این طریق ترجیح‌ها و گزینه‌های محتمل آنان را شناسایی کنیم. بررسی جدول متقاطع شماره ۸۰ نشان می‌دهد در دوره ۸۵-۱۳۷۵ مهاجران خارج شده از شهرستان‌های ابهر، ایجرود،

طارم و ماه‌نشان، بیش از همه، شهرستان زنجان را برای سکونت خویش برگزیده‌اند. در صورتی که مهاجران خارج شده از شهرستان‌های خرم‌دره و خدابنده بیشتر به سکونت در شهرستان ابهر گرایش داشته‌اند. ساکنان شهرستان زنجان در انتخاب مقصد مهاجرت خویش، بیش از همه، شهرستان‌های ابهر، خدابنده و طارم را ترجیح داده‌اند. به این ترتیب باید پذیرفت که شهرستان‌های ماه‌نشان، ایجرود و طارم چندان اقبالی (شانسی) برای پذیرش مهاجر، طی دوره (۸۵-۱۳۷۵) نداشته‌اند اما بیشترین سهم مهاجران وارد شده به آنها از شهرستان زنجان بوده است.

با توجه به یافته‌های فوق می‌توان گفت طی این دوره مهاجرت درون استانی از الگوی ویژه‌ای تبعیت کرده است. مهاجران خارج شده از ابهر ترجیح داده‌اند به شهرستان زنجان، خرم‌دره و خدابنده کوچ کنند. مهاجران خارج شده از ایجرود به شدت گرایش داشته‌اند در شهرستان زنجان سکنی گزینند. مهاجران خارج شده از خدابنده ابتدا شهرستان ابهر سپس شهرستان زنجان و در نهایت شهرستان خرم‌دره را انتخاب کرده‌اند. مهاجران خارج شده از شهرستان زنجان با کمترین انحراف معیار و بیشترین توازن در دیگر شهرستان‌های استان سکنی گزیده‌اند. مهاجران خارج شده در شهرستان‌های طارم و ماه‌نشان با الگویی کاملاً مشابه و همگون ابتدا شهرستان زنجان، سپس ابهر و خرم‌دره را ترجیح داده‌اند.

بررسی جدول متقاطع شماره ۸۱ نشان می‌دهد در دوره ۹۰-۱۳۸۵ مهاجران خارج شده از شهرستان‌های ابهر، ایجرود، خدابنده، طارم و ماه‌نشان، بیش از همه، شهرستان زنجان را برای سکونت خویش برگزیده‌اند. در صورتی که مهاجران خارج شده از شهرستان خرم‌دره بیشتر به سکونت در شهرستان ابهر گرایش داشته‌اند. ساکنان شهرستان زنجان در انتخاب مقصد مهاجرت خویش، بیش از همه، شهرستان‌های ابهر، طارم، خدابنده و خرم‌دره را ترجیح داده‌اند. به این ترتیب باید پذیرفت که شهرستان‌های ایجرود، خرم‌دره، ماه‌نشان و طارم شانس چندان برای پذیرش مهاجر نداشته‌اند.

با توجه به یافته‌های فوق می‌توان در رابطه با الگوی مهاجرت درون استانی در دوره ۹۰-۱۳۸۵ چنین به قضاوت پرداخت: مهاجران خارج شده از ابهر ترجیح داده‌اند به شهرستان زنجان، خرم‌دره و خدابنده کوچ کنند. مهاجران خارج شده از ایجرود به شدت گرایش داشته‌اند در شهرستان زنجان سکنی گزینند. مهاجران خارج شده از خدابنده ابتدا شهرستان زنجان، سپس شهرستان ابهر و در نهایت شهرستان خرم‌دره را انتخاب کرده‌اند. مهاجران خارج شده از

شهرستان زنگنه با بیشترین توازن در دیگر شهرستان‌های استان سکنی گزیده‌اند. مهاجران خارج شده از شهرستان‌های طارم و ماه‌نشان با الگویی کاملاً مشابه و همگون به شدت گرایش داشته‌اند در شهرستان زنگنه ساکن شوند.

جدول شماره‌ی ۸۰. مهاجرت درون استانی طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ به تفکیک شهرستان

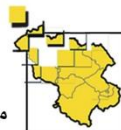
مهاجران وارد شده								مهاجر پذیری مهاجر فرستی	
جمع	ماه نشان	طارم	زنگنه	خرم دره	خدابنده	ایجرود	ابهر		
۵۹۶۲	۲۰	۱۰۲	۲۷۶۲	۲۴۸۹	۵۵۶	۳۳	۰	ابهر	مهاجران خارج شده
۱۰۶۹	۱۴	۵	۸۸۳	۲۶	۹۳	۰	۴۸	ایجرود	
۳۷۸۹	۲۶	۳۵	۱۴۰۳	۷۶۹	۰	۸۱	۱۴۷۵	خدابنده	
۱۶۹۷	۶	۲۰	۵۳۵	۰	۸۰	۶	۱۰۵۰	خرم دره	
۷۳۶۸	۶۷۵	۱۰۱۳	۰	۹۶۳	۱۴۱۷	۸۹۰	۲۴۱۰	زنگنه	
۱۳۱۷	۶	۰	۱۱۰۲	۷۶	۷	۱۹	۱۰۷	طارم	
۱۶۸۲	۰	۹۰	۱۴۰۲	۳۸	۲۰	۱۶	۱۱۶	ماه نشان	
۲۲۸۸۴	۷۴۷	۱۲۶۵	۸۰۸۷	۴۳۶۱	۲۱۷۳	۱۰۴۵	۵۲۰۶	جمع	

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۸۱. مهاجرت درون استانی طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان

مهاجران وارد شده								مهاجر پذیری مهاجر فرستی	
جمع	ماه نشان	طارم	زنگنه	خرم دره	خدابنده	ایجرود	ابهر		
۷۸۱۴	۲۹	۶۸	۸۶۷	۵۹۶	۱۶۹	۴	۶۰۸۱	ابهر	مهاجران خارج شده
۱۳۳۱	۲	۱	۲۷۶	۴	۲۵	۱۰۱۳	۱۰	ایجرود	
۹۶۶۲	۱۲	۲۲	۱۰۸۲	۲۰۴	۷۸۵۹	۸	۴۷۵	خدابنده	
۲۰۹۴	۱۲	۲۷	۲۹۸	۸۶۹	۸۴	۴	۸۰۰	خرم دره	
۱۲۹۹۹	۲۹۸	۵۲۱	۱۰۴۹۹	۳۳۴	۴۵۸	۲۱۲	۶۷۷	زنگنه	
۳۰۴۸	۶	۲۳۴۹	۵۸۶	۳۵	۲۰	۱	۴۱	طارم	
۲۵۲۲	۱۷۷۸	۱۲	۶۷۰	۱۲	۱۲	۸	۳۰	ماه نشان	
۳۹۴۶۰	۲۱۳۷	۳۰۰۰	۱۴۲۷۸	۲۰۵۴	۸۶۲۷	۱۲۵۰	۸۱۱۴	جمع	

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۸۲. چگونگی توزیع مهاجران خارج شده از استان زنجان طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ بر اساس استان

مقصد به تفکیک شهرستان مبدأ

استان ها	استان	ابهر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماه‌نشان
آذربایجان شرقی	۴۱۰۱	۴۱۲	۱	۱۵۵	۱۱۵	۳۳۹۸	۱۵	۵
آذربایجان غربی	۲۱۹۹	۱۴۵	۱	۶۲	۴۴	۱۸۸۷	۱۳	۴۷
اردبیل	۸۵۲	۵۳	۰	۱۰	۲	۷۷۷	۸	۲
اصفهان	۶۶۹	۱۴۱	۰	۹	۸	۵۱۰	۱	۰
ایلام	۱۰۷	۲۸	۰	۲	۰	۷۶	۱	۰
بوشهر	۱۷۱	۸	۰	۲	۰	۱۳۹	۲۲	۰
تهران	۵۷۴۳۳	۴۲۲۱	۱۷۵	۴۶۵۳	۹۴۱	۴۶۰۱۵	۴۵۵	۹۷۳
چهارمحال و بختیاری	۸۸	۹	۰	۰	۰	۷۹	۰	۰
خراسان جنوبی	۱۲۹	۰	۰	۱	۰	۱۲۸	۰	۰
خراسان رضوی	۱۱۹۸	۱۲	۰	۲۹	۶	۱۱۵۱	۰	۰
خراسان شمالی	۷۹	۱	۰	۱	۰	۷۷	۰	۰
خوزستان	۳۴۲	۳۸	۱۶	۳۱	۹	۲۴۶	۲	۰
زنجان	-	-	-	-	-	-	-	-
سمنان	۲۱۶	۱۵	۰	۶	۵	۱۸۹	۱	۰
سیستان و بلوچستان	۱۸۳	۹	۱	۶	۳	۱۶۱	۲	۱
فارس	۲۷۸	۹	۱	۴۷	۱	۲۱۹	۱	۰
قزوین	۱۰۰۷۴	۱۳۱۵	۱	۳۱۱۳	۲۰۹	۵۲۹۷	۵	۱۳۴
قم	۶۲۸۴	۲۳۴	۳۸	۱۴۵۰	۶۵	۳۶۲۸	۴۵	۸۲۴
کردستان	۱۱۳۷	۲۶	۱	۸۸	۲	۱۰۰۵	۴	۱۱
کرمان	۲۴۴	۱۰	۰	۵	۳	۲۲۳	۳	۰
کرمانشاه	۵۱۱	۲۹	۴	۱۱۵	۶	۳۵۴	۲	۱
کهگیلویه و بویراحمد	۳۶	۰	۰	۰	۷	۲۹	۰	۰
گلستان	۵۴۲	۲۸	۰	۸	۰	۵۰۶	۰	۰
گیلان	۴۹۷۴	۳۱۷	۴۴	۳۳	۷	۳۸۱۹	۷۵۴	۰
لرستان	۱۴۴	۲۴	۰	۱۹	۴	۹۶	۱	۰
مازندران	۱۸۶۴	۱۱۳	۲	۹۹	۸۱	۱۵۴۲	۱۸	۹

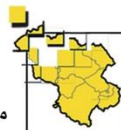
استان ها	استان	ابه‌ر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماه‌نشان
مرکزی	۷۹۷	۳۴	۱	۱۸	۲۷	۶۸۹	۱۸	۱۰
هرمزگان	۱۹۸	۷۹	۰	۰	۲	۱	۱۱۶	۰
همدان	۱۰۰۷	۲۶	۰	۲۷۲	۳۸	۶۶۹	۰	۲
یزد	۱۸۳	۱۸	۰	۷	۴	۱۵۰	۰	۴
اظهار نشده	۱۹۵	۴۴	۰	۱۰	۵	۱۳۶	۰	۰
جمع کل	۹۶۰۴۰	۷۳۵۴	۲۸۶	۱۰۲۴۱	۱۵۸۹	۷۳۰۶۰	۱۴۸۷	۲۰۲۳

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۸۳. چگونگی توزیع مهاجران خارج شده از استان زنجان طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ بر اساس استان

مقصد به تفکیک شهرستان مبدأ

استان ها	کل	ابه‌ر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماه‌نشان
آذربایجان شرقی	۱۲۵۳	۱۳۱	۲	۶۷	۲۹	۱۰۰۱	۱۱	۱۲
آذربایجان غربی	۹۰۳	۸۸	۴	۴۸	۳۲	۷۱۰	۶	۱۵
اردبیل	۵۲۱	۶۹	۱	۴۴	۱۴	۲۷۴	۱۳	۶
اصفهان	۳۷۰	۳۴	۱	۱۸	۷	۳۰۳	۴	۳
البرز	۵۱۱۵	۴۳۲	۱۳	۴۱۹	۴۸	۳۹۰۹	۲۰۸	۸۶
ایلام	۹۲	۲	۳۲	۲	۳	۵۳	۰	۰
بوشهر	۶۷	۶	۴	۱	۱	۵۴	۰	۱
تهران	۸۷۷۲	۶۵۵	۴۹	۵۳۸	۱۷۴	۷۱۲۱	۱۰۷	۱۲۸
چهارمحال و بختیاری	۱۸	۰	۰	۰	۰	۱۸	۰	۰
خراسان جنوبی	۴۰	۲	۰	۶	۱	۳۱	۰	۰
خراسان رضوی	۳۹۳	۲۷	۰	۴	۳	۳۵۷	۱	۱
خراسان شمالی	۶۵	۶	۰	۱	۳	۵۵	۰	۰
خوزستان	۱۵۸	۲۸	۵	۲	۱	۱۲۲	۰	۰
زنجان	-	-	-	-	-	-	-	-
سمنان	۲۲۲	۱۸	۱	۲۰	۳	۱۷۸	۱	۱

استان‌ها	کل	ابهر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماه‌نشان
سیستان و بلوچستان	۶۷	۴	۱	۴	۱	۵۷	۰	۰
فارس	۱۶۸	۱۶	۲	۲۵	۷	۱۱۷	۰	۱
قزوین	۲۵۲۲	۳۸۷	۱۰	۵۰۴	۶۵	۱۴۳۱	۳۱	۹۴
قم	۱۵۳۶	۵۸	۱	۱۵۰	۲۷	۱۱۱۴	۶	۱۸۰
کردستان	۹۷۰	۵۳	۱	۶۵	۱۶	۸۲۵	۷	۳
کرمان	۹۱	۱۶	۴	۱	۰	۶۸	۲	۰
کرمانشاه	۴۰۴	۳۵	۲	۲۷	۱۰	۳۱۷	۷	۶
کهگیلویه و بویر احمد	۹	۱	۰	۱	۰	۷	۰	۰
گلستان	۱۸۱	۱۳	۰	۱	۸	۱۵۹	۰	۰
گیلان	۱۵۳۵	۱۵۰	۰	۱۱	۱۸	۱۲۰۰	۱۵۲	۴
لرستان	۴۷	۳	۰	۰	۲	۴۲	۰	۰
مازندران	۵۷۹	۳۴	۳	۳۹	۳۰	۴۶۵	۸	۰
مرکزی	۲۴۰	۲۸	۰	۱۰	۱۱	۱۸۶	۴	۱
هرمزگان	۱۱۴	۱۳	۱	۳	۱	۹۰	۴	۲
همدان	۴۴۴	۳۲	۱	۶۵	۱۰	۳۳۲	۱	۳
یزد	۲۳۲	۱۲	۰	۲۴	۱۰	۱۷۸	۱	۷
جمع کل	۲۷۱۲۸	۲۳۵۳	۱۳۸	۲۱۰۰	۵۳۵	۲۰۸۷۴	۵۷۴	۵۵۴

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

مقایسه شمار مهاجران وارد شده به استان و خارج شده از آن در شهرستان‌های هفت گانه استان در دوره ۸۵-۱۳۷۵ یکسان نبوده است. شهرستان‌های زنجان و ماه‌نشان با داشتن خالص منفی مهاجرت از دیگر شهرستان‌های استان قابل تفکیک می‌باشند. از سوی دیگر شهرستان ابهر با مهاجرپذیری کم سابقه از دیگر شهرستان‌ها متمایز گردیده است. شهرستان خدابنده نیز با اختلاف بسیار اندک بین تعداد مهاجران وارد شده و خارج شده می‌تواند تنها شهرستانی باشد که از تعادل و توازن جمعیتی مناسبی برخوردار بوده است.

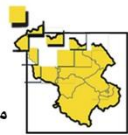

شمار مهاجران وارد شده به استان و خارج شده از آن در دوره ۹۰-۱۳۸۵ در شهرستان‌های هفت گانه استان یکسان نبوده است. شهرستان ماه نشان با داشتن خالص منفی مهاجرت از دیگر شهرستان‌های استان قابل تفکیک است. از سوی دیگر شهرستان‌های ابهر و خرمدره با مهاجرپذیری کم سابقه از دیگر شهرستان‌ها متمایز گردیده است. شهرستان زنجان نیز با اختلاف بسیار اندک بین تعداد مهاجران وارد شده و خارج شده می‌تواند تنها شهرستانی باشد که از تعادل و توازن جمعیتی مناسبی برخوردار بوده است.

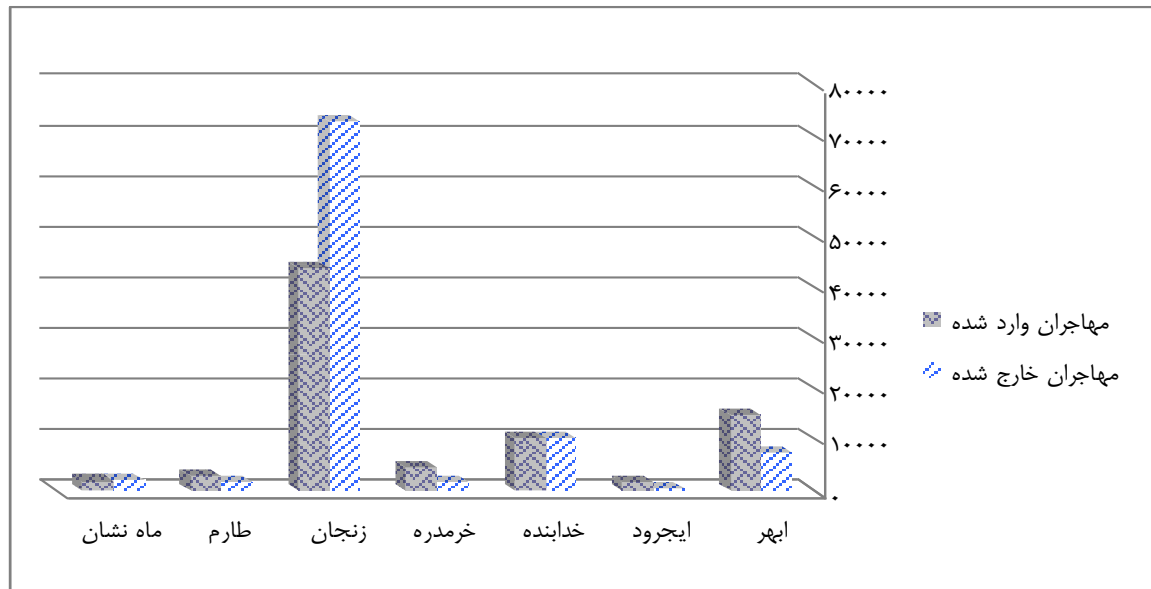
جدول شماره‌ی ۸۴. مهاجرت برون استانی طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ به تفکیک شهرستان

اختلاف	مهاجران خارج شده از...		مهاجران وارد شده به ...		وضعیت مهاجرت شهرستان
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۷۶۰۳	۷/۷	۷۳۵۴	۱۸/۷	۱۴۹۵۷	ابهر
۱۲۹۲	۰/۳	۲۸۶	۲/۰	۱۵۷۸	ایجرود
۱۴۴	۱۰/۷	۱۰۲۴۱	۱۳/۰	۱۰۳۸۵	خدابنده
۲۸۷۰	۱/۷	۱۵۸۹	۵/۶	۴۴۵۹	خرم‌دره
-۲۹۰۵۷	۷۶/۰	۷۳۰۶۰	۵۵/۰	۴۴۰۰۳	زنجان
۱۳۲۷	۱/۵	۱۴۸۷	۳/۵	۲۸۱۴	طارم
-۲۵۹	۲/۱	۲۰۲۳	۲/۲	۱۷۶۴	ماه‌نشان
-۱۶۰۸۰	۰/۱۰۰	۹۶۰۴۰	۰/۱۰۰	۷۹۹۶۰	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

نمودار شماره‌ی ۲۳. توزیع مهاجران وارد و خارج شده از استان طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ به تفکیک شهرستان

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

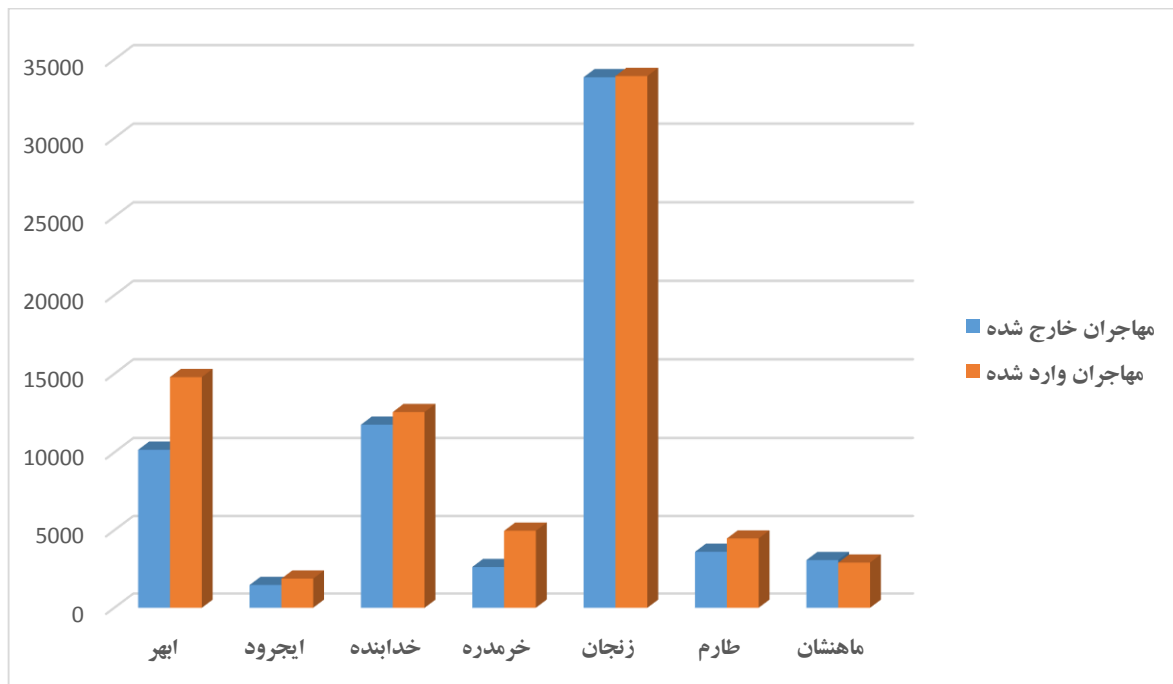
جدول شماره‌ی ۸۵. مهاجرت برون استانی طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان

اختلاف	مهاجران خارج شده از...		مهاجران وارد شده به ...		وضعیت مهاجرت شهرستان
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
	۴۶۲۳	۱۵.۲۷	۱۰۱۶۷	۱۹.۵۸	ابهر
	۴۱۱	۲.۲۱	۱۴۶۹	۲.۴۹	ایجروود
	۸۰۴	۱۷.۶۶	۱۱۷۶۲	۱۶.۶۴	خدابنده
	۲۳۳۸	۳.۹۵	۲۶۲۹	۶.۵۸	خرم دره
	۷۸	۵۰.۸۷	۳۳۸۷۳	۴۴.۹۵	زنجان
	۸۵۸	۵.۴۲	۳۶۱۲	۵.۹۲	طارم
	-۱۶۴	۴.۶۲	۳۰۷۶	۳.۸۶	ماه نشان
	۸۹۴۸	۱۰۰.۰۰	۶۶۵۸۸	۱۰۰.۰۰	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

نمودار شماره‌ی ۲۴. توزیع مهاجران وارد و خارج شده از استان طی دوره ۹۰-۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

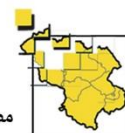
• مهاجرت در مناطق روستایی استان زنجان

مهم‌ترین و حادث‌ترین نوع مهاجرت در کشورهای رو به توسعه، از جمله ایران، مهاجرت‌های روستا به شهر است که طی آن روستاییان از روستاها و روستا-شهرک‌ها کنده می‌شوند و راهی شهرهای بزرگ می‌گردند. این مهاجرت‌ها برخاسته از شرایط و ویژگی‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه اند و پیامدهای گریزناپذیری به دنبال دارند. این پیامدها بی‌تردید مبداء، مقصد، مهاجران و میزبانان را تحت تأثیر قرار خواهند. مهاجرت نیروی کار جوان‌تر، تحصیل کرده‌تر و نوجوتر مناطق روستایی موجب گردیده است ساختار سنی جمعیت این مناطق سالخورده‌تر شود، نسبت جنسی کاهش یابد، (چیرگی تعداد زنان بر مردان) و سطح تحصیلات روستائینان افت کند. به این ترتیب توسعه روستایی با معضلات و مشکلاتی حاد رویاروی است و نمی‌توان به سادگی چشم بر تأثیرات منفی این روند فرو بست.

• دلایل مهاجرت

در جدول‌های شماره ۸۶ و ۸۷ علل مهاجرت واردشدگان به استان زنجان و نقاط شهری و روستایی این استان بر حسب جنس در فاصله سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ گنجانده شده است. بررسی ارقام مربوط به علل مهاجرت واردشدگان به استان زنجان نشان می‌دهد مهمترین دلیل مهاجرت واردشدگان به سکونتگاه‌های شهری و روستایی استان زنجان

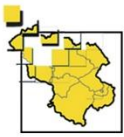
مهاجرت به تبعیت از خانواده به میزان ۳۵/۱ درصد بوده است، انجام خدمت وظیفه با ۲۲/۸ درصد در رتبه دوم و تحصیل و پایان تحصیل با ۱۷/۹ درصد در رتبه سوم جای گرفته است.

در میان دلایل مهاجرت واردشدگان به سکونتگاه‌های شهری و روستایی استان زنجان جستجوی کار، جستجوی کار بهتر و انتقال شغلی به میزان ۱۴/۰ درصد نسبت به دلایل ذکر شده از اهمیت کمتری برخوردار است. دقت در ارقام مربوط به مهمترین دلیل مهاجرت در کشور نشان می‌دهد، وضعیت موجود در استان زنجان تقریباً هم سو با وضعیت مهمترین دلیل مهاجرت در کل کشور است. بررسی دلایل مهاجرت بر حسب جنس از تفاوت دلایل مهاجرت بین زنان و مردان وارد شده به استان زنجان حکایت دارد، به گونه‌ای که مهمترین دلایل مهاجرت میان مردان وارد شده به استان انجام خدمت وظیفه و پایان آن (۳۷/۶ درصد) و جستجوی کار، کار بهتر و انتقال شغلی (۲۱/۲ درصد) بوده است، این در حالی است که مهمترین دلایل مهاجرت زنان وارد شده به استان در رتبه اول مهاجرت به تبعیت از خانوار (۶۵/۴ درصد) و در رتبه دوم تحصیل و پایان تحصیل (۲۰/۷ درصد) بوده است.

بررسی دلایل مهاجرت واردشدگان به نقاط شهری و روستایی استان زنجان نشان می‌دهد، مهاجرت تبعی به میزان ۳۷/۵ درصد، انجام خدمت وظیفه و پایان آن برابر ۱۹/۰ درصد و تحصیل و پایان تحصیل به میزان ۱۸/۴ درصد مهمترین دلایل مهاجرت به نقاط شهری استان زنجان بوده است و در نقطه مقابل، انجام خدمت وظیفه و پایان آن (۳۰/۶ درصد) و مهاجرت به تبعیت از خانواده (۳۰/۱ درصد) مهمترین دلایل مهاجرت واردشدگان به سکونتگاه‌های روستایی استان بوده است.

مقایسه دلایل مهاجرت واردشدگان به سکونتگاه‌های شهری و روستایی بر حسب جنس آنان نشان می‌دهد، مهمترین دلیل مهاجرت مردان شهری و روستایی استان زنجان، انجام خدمت و پایان خدمت وظیفه می‌باشد، به گونه‌ای که حدود ۳۲/۱ درصد مردان وارد شده به نقاط شهری و ۴۷/۹ درصد مردان وارد شده به نقاط روستایی را افرادی تشکیل می‌دهد که به دلیل انجام خدمت و یا پایان خدمت وظیفه به سکونتگاه‌های شهری و روستایی استان زنجان وارد شده‌اند. جستجوی کار یا جستجوی کار بهتر و انتقال شغلی (۲۳/۵ درصد در نقاط شهری و ۱۶/۸ درصد در نقاط روستایی) نیز از این حیث در رتبه دوم قرار گرفته است.

مقایسه دلایل عمده مهاجرت بر حسب جنس در سکونتگاه‌های شهری و روستایی استان و کشور از تفاوت این دلایل در میان مردان کشور و استان خبر می‌دهد، چرا که همان‌گونه که اشاره شد مردان شهری و روستایی کشور

بیشتر در جستجوی کار و کار بهتر و یا انتقال شغلی مهاجرت کرده‌اند، در حالی که مردان شهری و روستایی استان بیشتر به دلیل انجام خدمت و یا پایان خدمت وظیفه به شهرها و روستاهای استان وارد شده‌اند. اما در نقطه مقابل دلایل مهاجرت زنان شهری و روستایی در استان و کشور مشابه یکدیگر است، به گونه‌ای که مهمترین دلیل مهاجرت زنان وابستگی آنها به مهاجران اصلی بوده و آنها به دلیل تبعیت از خانواده اقدام به مهاجرت نموده‌اند.

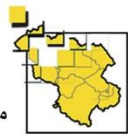
در جدول‌های شماره ۸۸ و ۸۹ علل مهاجرت واردشدگان به استان زنجان و نقاط شهری و روستایی این استان بر حسب جنس در فاصله سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ گنجانده شده است. بررسی ارقام مربوط به علل مهاجرت واردشدگان به استان زنجان نشان می‌دهد مهمترین دلیل مهاجرت واردشدگان به سکونتگاه‌های شهری و روستایی استان زنجان مهاجرت به دلیل پیروی از خانواده به میزان ۳۴/۴۹ درصد بوده است، تحصیل و پایان تحصیل با ۲۶/۵۱ درصد دومین و انجام خدمت وظیفه با ۱۳/۱۶ درصد سومین عامل مهم مهاجرت به استان زنجان بوده است.

در میان دلایل مهاجرت واردشدگان به سکونتگاه‌های شهری و روستایی استان زنجان جستجوی کار، جستجوی کار بهتر و انتقال شغلی به میزان ۱۱/۲۷ درصد و دستیابی به مسکن مناسب‌تر به میزان ۴/۴۶ درصد نسبت به دلایل ذکر شده از اهمیت کمتری برخوردار است.

بررسی دلایل مهاجرت بر حسب جنس از تفاوت دلایل مهاجرت بین زنان و مردان وارد شده به استان زنجان حکایت دارد، به گونه‌ای که مهمترین دلایل مهاجرت میان مردان وارد شده به استان تحصیل و پایان تحصیل (۲۵/۱۱ درصد) و انجام خدمت وظیفه و پایان آن ۲۳/۹۱ درصد و جستجوی کار، کار بهتر و انتقال شغلی (۱۸/۳۹ درصد) بوده است، این در حالی است که مهمترین دلایل مهاجرت زنان وارد شده به استان در رتبه اول مهاجرت به تبعیت از خانوار (۵۶/۲۱ درصد) و در رتبه دوم تحصیل و پایان تحصیل (۲۸/۲۱ درصد) بوده است.

بررسی دلایل مهاجرت واردشدگان به نقاط شهری و روستایی استان زنجان نشان می‌دهد، مهاجرت تبعی به میزان ۳۶/۵۵ درصد و تحصیل و پایان تحصیل به میزان ۲۶/۷۲ درصد مهمترین دلایل مهاجرت به نقاط شهری استان زنجان بوده است و درست همانند نقاط شهری، مهاجرت به تبعیت از خانواده (۲۹/۳۹ درصد) و تحصیل و پایان تحصیل (۲۵/۹۷ درصد) مهمترین دلایل مهاجرت واردشدگان به سکونتگاه‌های روستایی استان بوده است.

مقایسه دلایل مهاجرت واردشدگان به سکونتگاه‌های شهری و روستایی بر حسب جنس آنان نشان می‌دهد، مهمترین دلایل مهاجرت مردان شهری تحصیل و پایان تحصیل (۲۵/۲ درصد)، مهاجرت به تبعیت از خانواده (۱۹/۱۲ درصد)

درصد) و انجام خدمت و پایان خدمت وظیفه (۱۸/۱۵ درصد) بوده است. مردان روستایی نیز، انجام خدمت و پایان خدمت وظیفه (۳۷/۰۴ درصد) و تحصیل و پایان تحصیل (۲۴/۹ درصد) را مهمترین عوامل مهاجرت عنوان کرده‌اند. در نقطه مقابل مهمترین دلایل مهاجرت زنان چه در نقاط شهری و چه در نقاط روستایی پیروی از خانوار (به ترتیب به میزان ۵۶/۷۹ و ۵۴/۶۲ درصد) و تحصیل و پایان تحصیل (به ترتیب به میزان ۲۸/۴۹ و ۲۷/۴۶ درصد) بوده است. در جدول شماره ۹۰ دلایل مهاجرت در کشور در دوره ۹۰-۱۳۸۵ به تفکیک جنس آورده شده است. همانگونه که ملاحظه می‌گردد پیروی از خانوار مهمترین دلیل مهاجرت در کشور بوده است. به گونه‌ای که نزدیک به نیمی از مهاجران (۴۶/۲۲ درصد) به دلیل تبعیت از خانواده خود مهاجرت کرده‌اند. مهاجرت به دلیل تحصیل و پایان تحصیل (۱۳/۹۶ درصد) و جستجوی کار، کار بهتر و یا انتقال شغلی (۱۴/۹۱ درصد) و دستیابی به مسکن مناسب‌تر (۱۰/۵۹ درصد) در رتبه‌های بعدی اهمیت جای گرفته‌اند. مقایسه این دلایل با دلایل مهاجرت به استان زنجان مطابق نمودار شماره ۲۶ از شباهت مهم‌ترین دلایل مهاجرت در استان با کشور خبر می‌دهد، چرا که همان گونه که اشاره شد مهم‌ترین دلایل مهاجرت در استان زنجان به ترتیب اهمیت عبارتند از پیروی از خانوار، تحصیل و پایان تحصیل و انجام خدمت وظیفه. بنابراین در دو دلیل اول، استان زنجان همسو با کل کشور اما در دلیل سوم متفاوت از آن بوده است. همچنین مقایسه دلایل مهاجرت واردشدگان بر حسب جنس آنان از تفاوت این دلایل در میان مردان کشور و استان خبر می‌دهد، چرا که مردان شهری و روستایی کشور بیشتر به تبعیت از خانوار و در جستجوی کار، کار بهتر و انتقال شغلی و همچنین دستیابی به مسکن مناسب‌تر مهاجرت کرده‌اند، در حالی که مردان شهری و روستایی استان بیشتر به دلیل تحصیل و پایان تحصیل، انجام خدمت وظیفه یا پایان آن و جستجوی کار، کار بهتر و یا انتقال شغلی به شهرها و روستاهای استان وارد شده‌اند. در نقطه مقابل دلایل مهاجرت زنان در استان و کشور مشابه یکدیگر است، به گونه‌ای که مهم‌ترین دلایل مهاجرت زنان وابستگی آن‌ها به مهاجران اصلی بوده و آن‌ها به دلیل تبعیت از خانواده در رتبه اول و همچنین تحصیل و پایان تحصیل در رتبه دوم مهاجرت نموده‌اند.

جدول شماره‌ی ۸۶. دلایل مهاجرت وارد شدگان به نقاط شهری و روستایی استان زنجان بین سال‌های ۱۳۷۵

تا ۱۳۸۵ به تفکیک جنس

دلائل مهاجرت	شهری			روستایی			استان		
	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل
مهاجرت تبعی	۱۱۷۰	۲۸۹۷	۴۰۶۸۵	۳۴۱۵	۱۲۵۷	۱۵۹۸	۱۵۱۲	۴۱۵۵	۵۶۶۷۴
جستجوی کار، کار بهتر و انتقال شغلی	۱۵۰۷	۱۳۶۲	۱۶۴۳۷	۵۶۸۴	۵۲۶	۶۲۱۰	۲۰۷۵	۱۸۸۸	۲۲۶۴۷
انجام خدمت و پایان خدمت وظیفه	۲۰۶۳	۰	۲۰۶۳۳	۱۶۲۲	۰	۱۶۲۲	۳۶۸۵	۰	۳۶۸۵۷
تحصیل و پایان تحصیل	۱۰۶۰	۹۳۶۵	۱۹۹۷۰	۵۲۰۷	۳۷۶۸	۸۹۷۵	۱۵۸۱	۱۳۱۳	۲۸۹۴۵
سایر	۴۵۳۹	۳۲۸۹	۷۸۲۸	۱۹۵۳	۱۲۴۹	۳۲۰۲	۶۴۹۲	۴۵۳۸	۱۱۰۳۰
اظهار نشده	۱۷۲۶	۱۳۵۲	۳۰۷۸	۱۳۷۳	۱۰۷۳	۲۴۴۶	۳۰۹۹	۲۴۲۵	۵۵۲۴
مجموع	۶۴۲۸	۴۴۳۴	۱۰۸۶۳	۳۳۸۵	۱۹۱۹	۵۳۰۴	۹۸۱۴	۶۳۵۳	۱۶۱۶۷
	۵	۶	۱	۶	۰	۶	۱	۶	۷

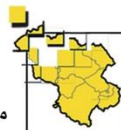
مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۸۷. دلایل مهاجرت وارد شدگان به نقاط شهری و روستایی استان زنجان بین سال‌های ۱۳۷۵

تا ۱۳۸۵ به تفکیک جنس بر حسب درصد

دلائل مهاجرت	شهری			روستایی			استان		
	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل
مهاجرت تبعی	۱۸/۲	۶۵/۳	۳۷/۵	۱۰/۱	۶۵/۵	۳۰/۱	۱۵/۴	۶۵/۴	۳۵/۱
جستجوی کار، کار بهتر و انتقال شغلی	۲۳/۵	۳/۱	۱۵/۱	۱۶/۸	۲/۷	۱۱/۷	۲۱/۲	۳/۰	۱۴/۰
خدمت و پایان خدمت وظیفه	۳۲/۱	۰/۰	۱۹/۰	۴۷/۹	۰/۰	۳۰/۶	۳۷/۶	۰/۰	۲۲/۸
تحصیل و پایان تحصیل	۱۶/۵	۲۱/۱	۱۸/۴	۱۵/۴	۱۹/۶	۱۶/۹	۱۶/۱	۲۰/۷	۱۷/۹
سایر	۷/۱	۷/۴	۷/۲	۵/۸	۶/۵	۶/۰	۶/۶	۷/۱	۶/۸
اظهار نشده	۲/۷	۳/۰	۲/۸	۴/۱	۵/۶	۴/۶	۳/۲	۳/۸	۳/۴
مجموع	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۸۸. دلایل مهاجرت وارد شدگان به نقاط شهری و روستایی استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵

تا ۱۳۹۰ به تفکیک جنس

روستایی			شهری			کل			دلایل مهاجرت
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	
۳۶	۶۴۷	۶۸۳	۲۳۰	۲۲۵۱	۲۴۸۱	۲۶۶	۲۸۹۸	۳۱۶۴	جستجوی کار
۳۱	۴۷۹	۵۱۰	۲۰۹	۱۷۲۷	۱۹۳۶	۲۴۰	۲۲۰۶	۲۴۴۶	جستجوی کار بهتر
۳۸	۲۷۰	۳۰۸	۳۲۰	۲۲۷۳	۲۵۹۳	۳۵۸	۲۵۴۳	۲۹۰۱	انتقال شغلی
۲۳۷۸	۲۹۸۳	۵۳۶۱	۶۹۱۱	۷۰۱۱	۱۳۹۲۲	۹۲۸۹	۹۹۹۴	۱۹۲۸۳	تحصیل
۱۱۱	۱۷۴	۲۸۵	۱۷۹	۲۷۴	۴۵۳	۲۹۰	۴۴۸	۷۳۸	پایان تحصیل
۰	۴۶۹۶	۴۶۹۶	۰	۵۲۴۵	۵۲۴۵	۰	۹۹۴۱	۹۹۴۱	انجام یا پایان خدمت وظیفه
۶۴۲	۱۲۶۶	۱۹۰۸	۷۹۷	۲۱۷۵	۲۹۷۲	۱۴۳۹	۳۴۴۱	۴۸۸۰	دستیابی به مسکن مناسب‌تر
۴۹۵۰	۱۴۳۹	۶۳۸۹	۱۴۱۳۶	۵۵۲۸	۱۹۶۶۴	۱۹۰۸۶	۶۹۶۷	۲۶۰۵۳	پیروی از خانوار
۶۲۵	۴۹۹	۱۱۲۴	۱۶۶۱	۲۰۰۳	۳۶۶۴	۲۲۸۶	۲۵۰۲	۴۷۸۸	سایر
۲۵۱	۲۲۵	۴۷۶	۴۴۷	۴۱۹	۸۶۶	۶۹۸	۶۴۴	۱۳۴۲	اظهارنشده
۹۰۶۲	۱۲۶۷۸	۲۱۷۴۰	۲۴۸۹۰	۲۸۹۰۶	۵۳۷۹۶	۳۳۹۵۲	۴۱۵۸۴	۷۵۵۳۶	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۸۹. دلایل مهاجرت وارد شدگان به نقاط شهری و روستایی استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵

تا ۱۳۹۰ به تفکیک جنس بر حسب درصد

روستایی			شهری			کل			دلایل مهاجرت
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	
۰,۴۰	۵,۱۰	۳,۱۴	۰,۹۲	۷,۷۹	۴,۶۱	۰,۷۸	۶,۹۷	۴,۱۹	جستجوی کار
۰,۳۴	۳,۷۸	۲,۳۵	۰,۸۴	۵,۹۷	۳,۶۰	۰,۷۱	۵,۳۰	۳,۲۴	جستجوی کار بهتر
۰,۴۲	۲,۱۳	۱,۴۲	۱,۲۹	۷,۸۶	۴,۸۲	۱,۰۵	۶,۱۲	۳,۸۴	انتقال شغلی
۲۶,۲۴	۲۳,۵۳	۲۴,۶۶	۲۷,۷۷	۲۴,۲۵	۲۵,۸۸	۲۷,۳۶	۲۴,۰۳	۲۵,۵۳	تحصیل
۱,۲۲	۱,۳۷	۱,۳۱	۰,۷۲	۰,۹۵	۰,۸۴	۰,۸۵	۱,۰۸	۰,۹۸	پایان تحصیل
۰,۰۰	۳۷,۰۴	۲۱,۶۰	۰,۰۰	۱۸,۱۵	۹,۷۵	۰,۰۰	۲۳,۹۱	۱۳,۱۶	انجام یا پایان خدمت وظیفه
۷,۰۸	۹,۹۹	۸,۷۸	۳,۲۰	۷,۵۲	۵,۵۲	۴,۲۴	۸,۲۷	۶,۴۶	دستیابی به مسکن مناسب‌تر
۵۴,۶۲	۱۱,۳۵	۲۹,۳۹	۵۶,۷۹	۱۹,۱۲	۳۶,۵۵	۵۶,۲۱	۱۶,۷۵	۳۴,۴۹	پیروی از خانوار

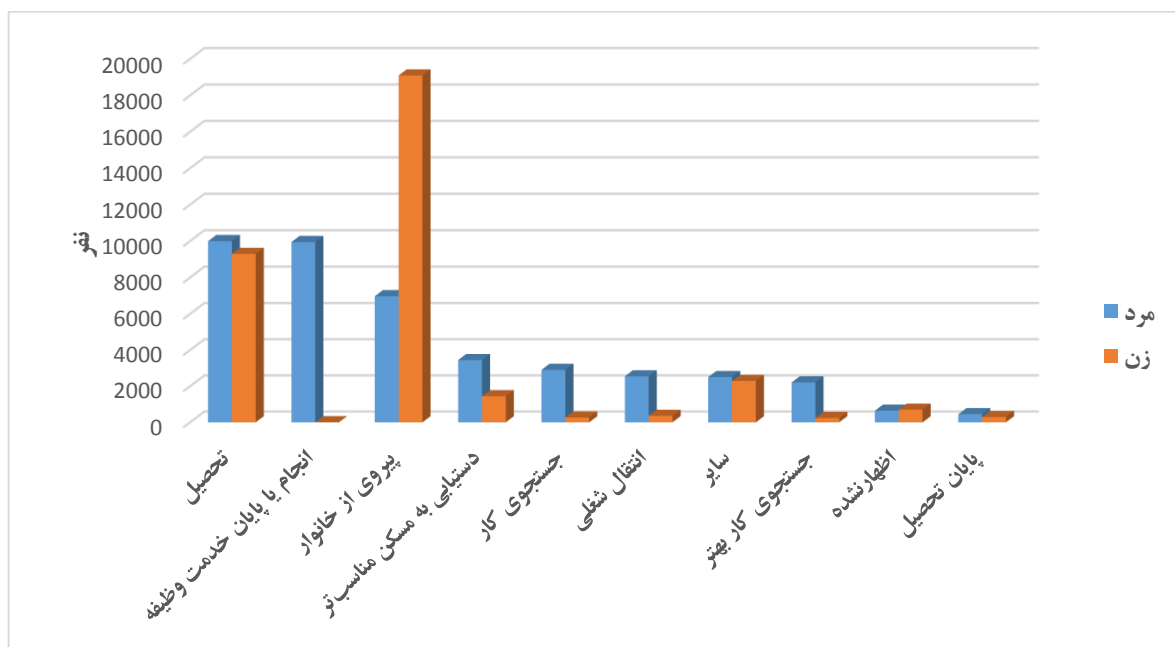

روستایی			شهری			کل			دلایل مهاجرت
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	
۶,۹۰	۳,۹۴	۵,۱۷	۶,۶۷	۶,۹۳	۶,۸۱	۶,۷۳	۶,۰۲	۶,۳۴	سایر
۲,۷۷	۱,۷۷	۲,۱۹	۱,۸۰	۱,۴۵	۱,۶۱	۲,۰۶	۱,۵۵	۱,۷۸	اظهار نشده
۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

نمودار شماره‌ی ۲۵. دلایل مهاجرت وارد شدگان به استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک

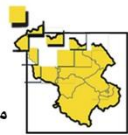
جنس

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

جدول شماره‌ی ۹۰. دلایل مهاجرت در کشور بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک جنس

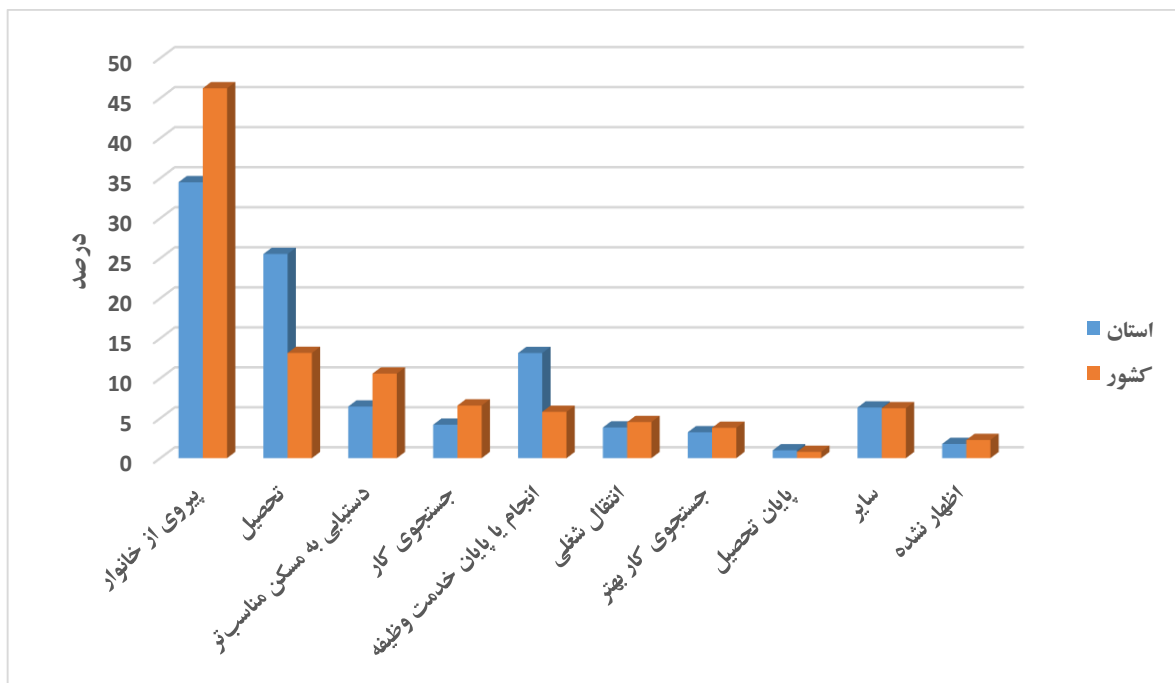
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	دلایل مهاجرت
۱.۴۷	۱۱.۲۱	۶.۵۹	۳۸۵۱۲	۳۲۶۱۸۴	۳۶۴۶۹۶	جستجوی کار
۰.۸۵	۶.۴۷	۳.۸۰	۲۲۲۱۷	۱۸۸۱۲۴	۲۱۰۳۴۱	جستجوی کار بهتر
۱.۲۱	۷.۵۱	۴.۵۲	۳۱۶۴۵	۲۱۸۴۴۳	۲۵۰۰۸۸	انتقال شغلی
۱۳.۳۸	۱۲.۹۸	۱۳.۱۷	۳۵۱۳۰۸	۳۷۷۴۹۹	۷۲۸۸۰۷	تحصیل
۰.۷۹	۰.۷۹	۰.۷۹	۲۰۷۷۶	۲۳۰۶۲	۴۳۸۳۸	پایان تحصیل

انجام یا پایان خدمت وظیفه	۳۲۰۸۴۵	۳۲۰۸۴۵	۰	۵.۸۰	۱۱.۰۳	۰.۰۰
دستیابی به مسکن مناسب‌تر	۴۴۳۶۹۹	۵۸۵۹۹۲	۱۴۲۲۹۳	۱۰.۵۹	۱۵.۲۵	۵.۴۲
پیروی از خانوار	۷۵۶۹۲۰	۲۵۵۸۰۹۵	۱۸۰۱۱۷۵	۴۶.۲۲	۲۶.۰۲	۶۸.۵۹
سایر	۱۸۹۸۵۳	۳۴۵۸۱۷۸	۱۵۶۰۲۵	۶.۲۵	۶.۵۳	۵.۹۴
اظهاری نشده	۶۳۹۳۱	۱۲۶۰۸۶	۶۲۱۵۵	۲.۲۸	۲.۲۰	۲.۳۷
مجموع	۲۹۰۸۵۶۰	۵۵۳۴۶۶۶	۲۶۲۶۱۰۶	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

نمودار شماره‌ی ۲۶. مقایسه دلایل مهاجرت در کشور و استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

در جداول شماره‌ی ۹۱ و ۹۲ دلایل مهاجرت وارد شدگان به استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک شهرستانها آن آورده شده است.

در شهرستان ابهر مهم‌ترین دلایل مهاجرت وارد شدگان به این شهرستان پیروی از خانوار (۳۸/۱۷ درصد) و تحصیل (۴۰/۴۷ درصد) و پیروی از خانوار (۲۳/۷۸ درصد) را به عنوان مهم‌ترین دلایل مهاجرت خود نام برده اند.

مهم‌ترین دلایل مهاجرت واردشدگان به شهرستان خدابنده به ترتیب اهمیت پیروی از خانوار (۳۵/۸۰ درصد) و تحصیل و پایان تحصیل (۲۸/۰۴ درصد) بوده است. همانند شهرستان‌های ابهر و خدابنده، مهم‌ترین دلایل مهاجران وارد شده به شهرستان خرمدره نیز پیروی از خانوار و تحصیل و پایان تحصیل گزارش شده است (به ترتیب ۳۷/۴۱ و ۱۵/۶۴ درصد) است. مهم‌ترین دلایل مهاجران وارد شده به شهرستان زنجان به عنوان مهاجرپذیرترین شهرستان استان نیز پیروی از خانوار (۳۲/۱۶ درصد) و تحصیل و پایان تحصیل (۲۸/۷۷ درصد) بوده است. نزدیک به نیمی از مهاجران وارد شده به شهرستان طارم (۴۲/۵۵ درصد) دلیل مهاجرت خود را تبعیت از خانوار دانسته اند. اما در شهرستان ماهنشان تحصیل و پایان تحصیل (۳۹/۹۷ درصد) مهم‌ترین دلیل مهاجرت عنوان شده است و پیروی از خانوار (۲۶/۹۲ درصد) در رتبه دوم اهمیت جای گرفته است.

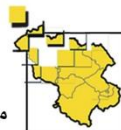
بررسی دلایل مهاجرت در شهرستان‌های استان نشان می‌دهد شهرستان‌های ابهر، خدابنده، خرمدره، زنجان و طارم از نظر دلایل اصلی مهاجرت واردشدگان همسو با کل استان بوده‌اند، بدین ترتیب که مهم‌ترین دلایل مهاجران وارد شده به این شهرستان‌ها مهاجرت به تبعیت از خانوار بوده است و تنها در شهرستان‌های ایجرود و ماهنشان تحصیل و پایان تحصیل به عنوان دلیل مهم مهاجرت بوده است. بنابراین در یک بررسی کلی می‌توان دریافت که پیروی از خانوار و تحصیل مهم‌ترین دلایل مهاجران وارد شده به استان و شهرستان‌های آن ذکر شده است.

جدول شماره‌ی ۹۱. دلایل مهاجرت وارد شدگان به استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک

شهرستان

دلایل مهاجرت	ابهر	ایجرود	خدابنده	خرمدره	زنجان	طارم	ماهنشان
جستجوی کار	۷۸۹	۱۸۷	۳۱۳	۲۸۹	۱۲۶۳	۱۸۲	۱۴۱
جستجوی کار بهتر	۵۱۸	۵۲	۳۵۸	۲۱۴	۹۳۶	۲۹۶	۷۲
انتقال شغلی	۴۱۵	۴۹	۲۵۶	۲۰۵	۱۶۲۹	۱۹۸	۱۴۹
تحصیل	۳۰۷۱	۷۴۱	۳۴۱۰	۷۴۴	۹۴۳۲	۷۲۸	۱۱۵۷
پایان تحصیل	۹۲	۲۰	۱۱۳	۳۳	۳۳۶	۱۳۷	۷
انجام یا پایان خدمت و وظیفه	۱۳۷۷	۱۵۲	۲۰۴۰	۶۵۴	۴۸۷۹	۴۹۵	۳۴۴
دستیابی به مسکن مناسب‌تر	۱۳۹۸	۹۳	۷۳۵	۳۲۳	۱۹۹۹	۲۵۵	۷۷
پیروی از خانوار	۵۶۴۵	۴۴۷	۴۴۹۸	۱۸۵۸	۱۰۹۱۹	۱۹۰۲	۷۸۴

ماه‌نشان	طارم	زنجان	خرمدره	خدابنده	ایجرود	ابهر	دلایل مهاجرت
۱۵۲	۲۴۲	۱۹۵۵	۵۲۲	۶۷۲	۱۱۵	۱۱۳۰	سایر
۲۹	۳۵	۶۰۳	۱۲۵	۱۷۱	۲۴	۳۵۵	اظهار نشده
۲۹۱۲	۴۴۷۰	۳۳۹۵۱	۴۹۶۷	۱۲۵۶۶	۱۸۸۰	۱۴۷۹۰	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

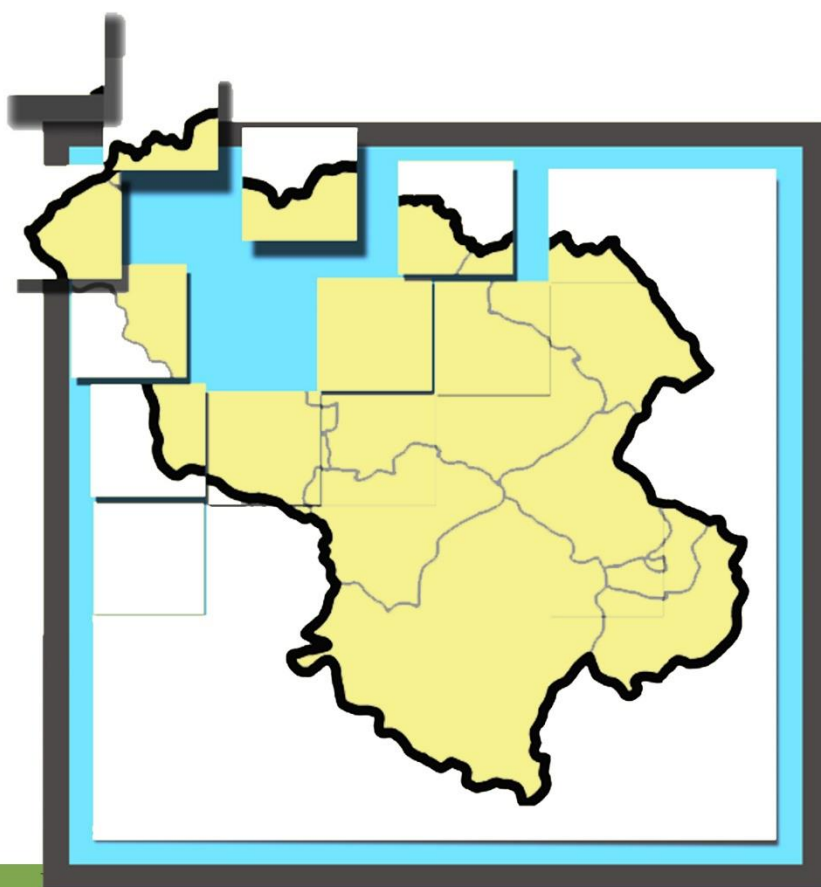
جدول شماره‌ی ۹۲. دلایل مهاجرت وارد شدگان به استان زنجان بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک

شهرستان بر حسب درصد

ماه‌نشان	طارم	زنجان	خرمدره	خدابنده	ایجرود	ابهر	دلایل مهاجرت
۴,۸۴	۴,۰۷	۳,۷۲	۵,۸۲	۲,۴۹	۹,۹۵	۵,۳۳	جستجوی کار
۲,۴۷	۶,۶۲	۲,۷۶	۴,۳۱	۲,۸۵	۲,۷۷	۳,۵۰	جستجوی کار بهتر
۵,۱۲	۴,۴۳	۴,۸۰	۴,۱۳	۲,۰۴	۲,۶۱	۲,۸۱	انتقال شغلی
۳۹,۷۳	۱۶,۲۹	۲۷,۷۸	۱۴,۹۸	۲۷,۱۴	۳۹,۴۱	۲۰,۷۶	تحصیل
۰,۲۴	۳,۰۶	۰,۹۹	۰,۶۶	۰,۹۰	۱,۰۶	۰,۶۲	پایان تحصیل
۱۱,۸۱	۱۱,۰۷	۱۴,۳۷	۱۳,۱۷	۱۶,۲۳	۸,۰۹	۹,۳۱	انجام یا پایان خدمت وظیفه
۲,۶۴	۵,۷۰	۵,۸۹	۶,۵۰	۵,۸۵	۴,۹۵	۹,۴۵	دستیابی به مسکن مناسب‌تر
۲۶,۹۲	۴۲,۵۵	۳۲,۱۶	۳۷,۴۱	۳۵,۸۰	۲۳,۷۸	۳۸,۱۷	پیروی از خانوار
۵,۲۲	۵,۴۱	۵,۷۶	۱۰,۵۱	۵,۳۵	۶,۱۲	۷,۶۴	سایر
۱,۰۰	۰,۷۸	۱,۷۸	۲,۵۲	۱,۳۶	۱,۲۸	۲,۴۰	اظهار نشده
۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

۶.۳.۱.۲. ساختار تولید (اقتصاد کلان)

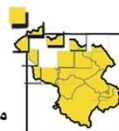
۶.۳.۱.۲. ساختار تولید (اقتصاد کلان)

کلیات

تدوین سند آمایش و تشخیص مهم‌ترین قابلیت‌ها و برتری‌های نسبی مناطق و همچنین عمده‌ترین محدودیت‌ها و تنگناهای توسعه‌ی مناطق و به تبع آن تقسیم کار ملی بین استان‌ها و تعیین جایگاه هر استان در برنامه‌های توسعه، گامی در جهت توسعه‌ی عدالت‌محور، محسوب می‌شود.

عملکرد اقتصاد هر استان با محصول ناخالص داخلی «GDP» که از مجموع ارزش افزوده‌ی کلیه‌ی فعالیت‌های اقتصادی در سطح استان است نشان داده می‌شود. چگونگی شکل‌گیری این ارزش افزوده و منشاء و در نهایت سرعت رشد آن در مقایسه با سطح ملی، گویای ارتقاء جایگاه و یا از دست دادن مزیت‌های استان می‌باشد.

در سر خط ۱-۳-۵، بخش اول اقتصاد کلان استان از نظر میزان تولید ناخالص داخلی، ارزش افزوده و... مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و جایگاه استان در سطح ملی در ۵ سال گذشته، مشخص گردیده است. در این بند اقتصاد کلان استان را با هدف آینده‌نگاری مورد تحلیل قرار می‌دهیم. ابتدا روند تشکیل ارزش افزوده استان در دهه گذشته و نقش بخش‌های اقتصادی را مدنظر قرار داده و جایگاه ملی استان را جهت تشخیص مزیت‌ها مرور می‌کنیم تا اینکه امکان سنجی ادامه روند را بدست آوریم.

۶.۳.۱.۲.۱. محصول ناخالص داخلی استان

در سال ۱۳۷۹، مجموع ارزش افزوده استان (به قیمت بازار) برابر ۵۵۶۰ میلیارد ریال بوده که با متوسط نرخ رشد سالانه ۲۴/۳ درصد، به رقم ۹۴۳۲۱ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ (آخرین اطلاع) رسیده است. در این دوره سهم استان در تولید ناخالص داخلی کشور با نوساناتی از ۰/۸۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۰/۹۵ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است (جدول شماره ۹۳). در دوره مذکور متوسط نرخ رشد سالانه استان اندکی بیشتر از سطح ملی (۲۳/۷ درصد) بوده است. در دوره مذکور نرخ رشد اقتصادی ثابت استان برابر ۷/۷ درصد بوده است؛ این امر گویای آن است که ارزش افزوده استان (به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶) از ۲۴۲۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۹ به رقم ۶۴۰۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

جدول شماره ۹۳. ارزش افزوده استان به قیمت بازار و ثابت در دوره ۹۲-۱۳۷۹ (میلیارد ریال/ درصد)

شرح	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
ارزش افزوده به قیمت بازار	۵۵۶۰	۵۹۸۲	۷۸۶۴	۹۹۳۳	۱۳۰۳۰	۱۷۱۵۹	۲۱۱۷۹
ارزش افزوده به قیمت ثابت (سال پایه ۱۰۰=۱۳۷۶)	۳۴۲۴	۳۳۵۱	۳۷۱۷	۳۹۸۸	۴۵۶۷	۵۴۲۵	۵۴۰۰
تولید ناخالص داخلی	۵۵۶۴	۶۰۱۸	۷۹۱۱	۹۹۸۹	۱۳۱۴۶	۱۷۱۰۸	۲۱۱۳۴
سهم استان در تولید ناخالص داخلی کشور	۰.۸۸	۰.۸۲	۰.۸۳	۰.۸۴	۰.۸۵	۰.۸۸	۰.۸۹

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب تولید استانها

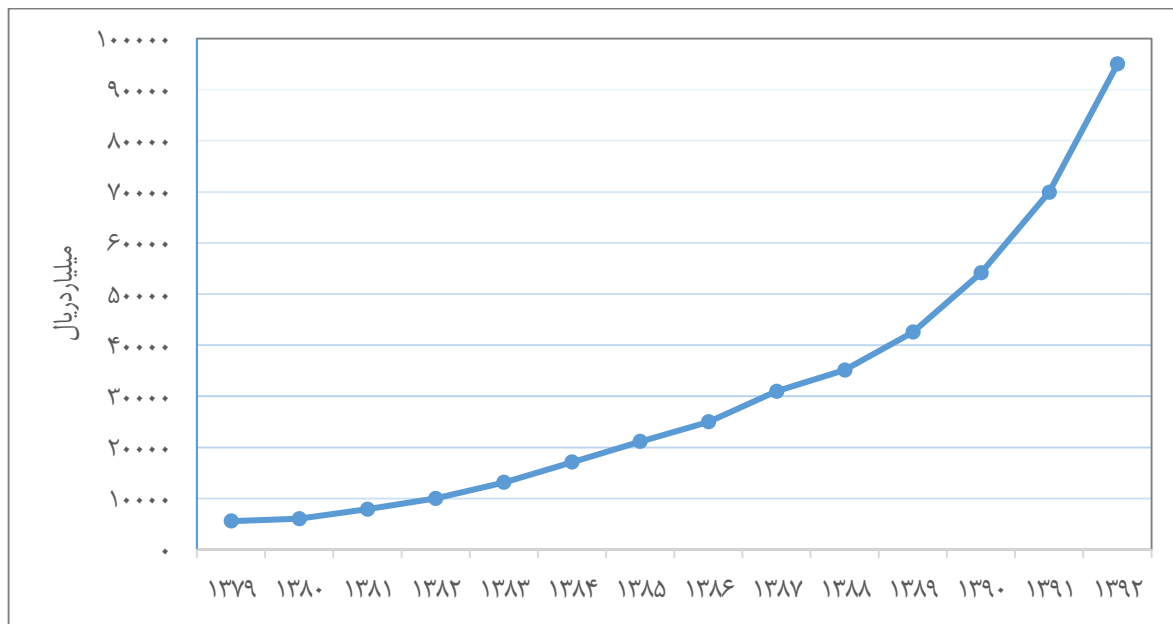
ادامه جدول شماره ۹۳. ارزش افزوده استان به قیمت بازار و ثابت در دوره ۹۲-۱۳۷۹ (میلیارد ریال/ درصد)

شرح	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
ارزش افزوده به قیمت بازار	۲۴۶۳۷	۳۰۷۹۸	۳۴۷۲۲	۴۱۸۴۲	۵۳۳۶۹	۶۹۱۱۹	۹۴۳۲۱
ارزش افزوده به قیمت ثابت (سال پایه ۱۰۰=۱۳۷۶)	۵۳۵۵	۵۳۰۵	۵۵۲۷	۵۹۳۱	۶۱۰۶	۶۰۲۲	۶۴۰۶
تولید ناخالص داخلی	۲۴۹۹۷	۳۰۹۸۹	۳۵۱۰۹	۴۲۵۵۰	۵۴۱۳۷	۶۹۹۲۲	۹۵۰۰۷
سهم استان در تولید ناخالص داخلی کشور	۰.۸۱	۰.۸۵	۰.۹۰	۰.۸۸	۰.۸۵	۰.۹۴	۰.۹۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب تولید استانها

نمودار شماره‌ی ۲۷. روند تولید ناخالص داخلی استان در دوره ۹۲-۱۳۷۹

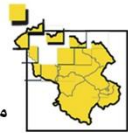

مأخذ: جدول شماره ۹۳

در سال‌های ۸۳-۱۳۷۹، ترکیب تولید ناخالص استان به ترتیب بر پایه‌ی بخش‌های خدمات، کشاورزی، صنعت و معدن و ساختمان، آب و برق و گاز بوده است. در طول سال‌های ۸۹-۱۳۸۴، این ترکیب تغییر نموده؛ به گونه‌ای که الگوی تولیدی استان به ترتیب بر پایه‌ی بخش‌های خدمات، صنعت و معدن، کشاورزی و ساختمان، آب و برق و گاز بوده است.

در طول سال‌های مورد بررسی (۱۳۷۹-۱۳۹۲)، سهم ارزش افزوده‌ی بخش کشاورزی در تولید ناخالص داخلی استان از ۲۵/۹ درصد در سال ۱۳۷۹، به ۱۸/۵ درصد در سال ۱۳۸۶ و ۲۲/۲ درصد در سال ۱۳۸۹ تنزل نموده و در سال ۱۳۹۲ به حدود ۲۷/۱ درصد افزایش یافته است. سهم بخش صنعت و معدن از ۲۲/۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۲۳/۰ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته و در سال ۱۳۹۲ به ۱۹/۶ درصد تنزل نموده است، سهم بخش ساختمان، آب و برق و گاز از ۶/۹ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۱۲ درصد در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته و سهم خدمات نیز از ۴۴/۴ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۴۶/۱ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده و در سال ۱۳۹۲ به ۴۱/۳ درصد تنزل نموده است.

در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹، ترکیب تولید ناخالص داخلی کشور همواره بر پایه‌ی بخش‌های خدمات، صنعت و معدن، کشاورزی و ساختمان بوده است.

در ۱۳ سال مورد بررسی، متوسط رشد سالانه بخش کشاورزی استان حدود ۲۴/۸ درصد، بخش صنعت و معدن ۲۲/۹ درصد، بخش ساختمان و آب و برق و گاز ۲۹/۸ درصد و بخش خدمات ۲۳/۶ درصد بوده که بغیر از بخش کشاورزی، رشد مابقی بخشها بالاتر از رشد متوسط تولید ناخالص استان بوده است.

در دوره‌ی مورد مطالعه، سهم بخش کشاورزی در اقتصاد استان اغلب با روند کاهشی مواجه گردیده است. سهم بخش صنعت و معدن روند کاهنده داشته، بخش ساختمان و آب و برق و گاز روند فزاینده داشته و سهم بخش خدمات در اغلب سالهای مورد نظر افزایش یافته؛ لیکن در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ کاهش یافته است.

جدول شماره‌ی ۹۴. ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی استان و سهم آن‌ها در دوره ۹۲-۱۳۷۹ (میلیارد

ریال-درصد)

شرح		۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
ارزش افزوده	کشاورزی و ماهیگیری	۱۴۳۹	۱۳۷۳	۱۹۵۳	۲۴۵۳	۲۹۰۴	۳۶۳۴	۴۳۰۵
	صنعت و معدن	۱۲۷۰	۱۳۲۳	۱۴۸۸	۱۹۹۹	۲۴۱۷	۳۸۲۴	۴۸۶۲
	ساختمان، آب و برق و گاز	۳۸۴	۴۵۶	۶۳۱	۹۰۷	۱۷۴۰	۲۰۴۹	۲۴۸۳
	خدمات	۲۴۷۱	۲۸۶۶	۳۸۴۰	۴۶۳۱	۶۰۸۵	۷۶۵۲	۷۶۰۱
سهم بخشی از ارزش افزوده	کشاورزی و ماهیگیری	۲۵/۹	۲۲/۸	۲۴/۷	۲۴/۵	۲۲/۱	۲۱/۲	۲۰/۳
	صنعت و معدن	۲۲/۸	۲۱/۹	۱۸/۸	۲۰/۰	۱۸/۴	۲۲/۳	۲۳/۰
	ساختمان و آب و برق و گاز	۶/۹	۷/۶	۸/۰	۹/۱	۱۳/۲	۱۲/۰	۱۱/۷
	خدمات	۴۴/۴	۴۷/۶	۴۸/۵	۴۶/۳	۴۶/۳	۴۴/۴	۴۴/۹

مأخذ: پیشین

ادامه جدول شماره‌ی ۹۴. ارزش افزوده بخشهای عمده اقتصادی استان و سهم آن‌ها در دوره ۹۲-۱۳۷۹

(میلیارد ریال-درصد)

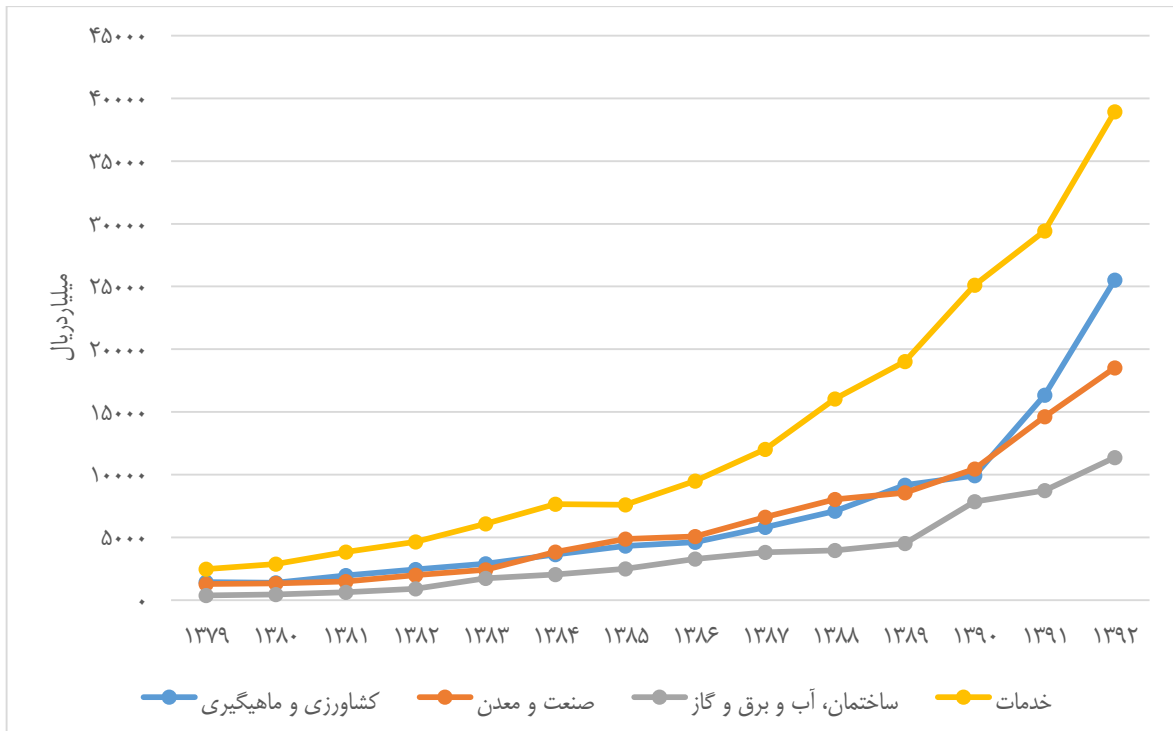
شرح		۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
ارزش افزوده	کشاورزی و ماهیگیری	۴۶۱۴	۵۸۱۴	۷۱۰۲	۹۱۶۲	۹۹۳۵	۱۶۳۳۹	۲۵۵۱۴
	صنعت و معدن	۵۰۸۲	۶۶۲۵	۸۰۲۸	۸۵۵۵	۱۰۴۶۶	۱۴۶۱۶	۱۸۵۱۴
	ساختمان، آب و برق و گاز	۳۲۶۹	۳۸۱۶	۳۹۵۱	۴۵۱۵	۷۸۴۸	۸۷۳۹	۱۱۳۵۹

۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	شرح
۳۸۹۳۳	۲۹۴۲۴	۲۵۱۱۹	۱۹۰۳۲	۱۶۰۲۹	۱۲۰۳۳	۹۴۸۳	خدمات
۲۷,۱	۲۳,۶	۱۸,۶	۲۲/۲	۲۰/۲	۱۸/۸	۱۸/۵	کشاورزی و ماهیگیری
۱۹,۶	۲۱,۱	۱۹,۶	۲۰/۷	۲۲/۸	۲۱/۴	۲۰/۳	صنعت و معدن
۱۲,۰	۱۲,۶	۱۴,۷	۱۰/۹	۱۱/۲	۱۲/۳	۱۳/۱	ساختمان و آب و برق و گاز
۴۱,۳	۴۲,۶	۴۷,۱	۴۶/۱	۴۵/۶	۴۷/۵	۴۸/۱	خدمات

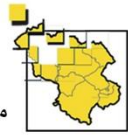
مأخذ: پیشین

نمودار شماره‌ی ۲۸. روند ارزش افزوده استان بر حسب بخش در دوره ۱۳۷۹-۹۲

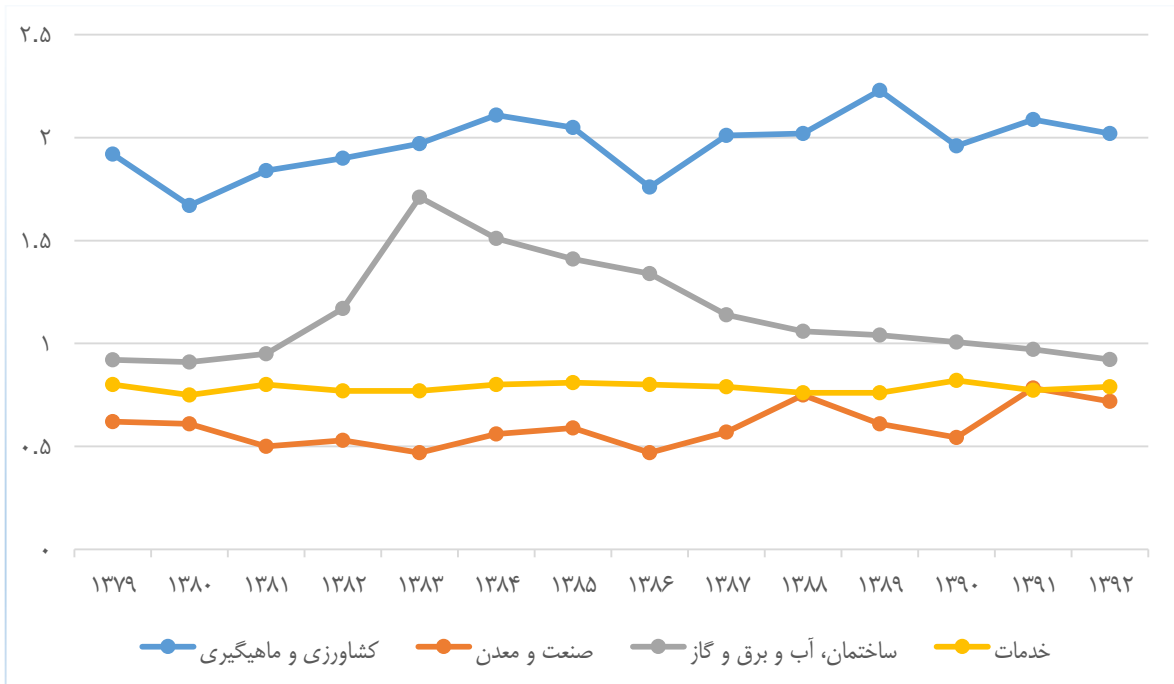

مأخذ: جدول شماره ۹۴

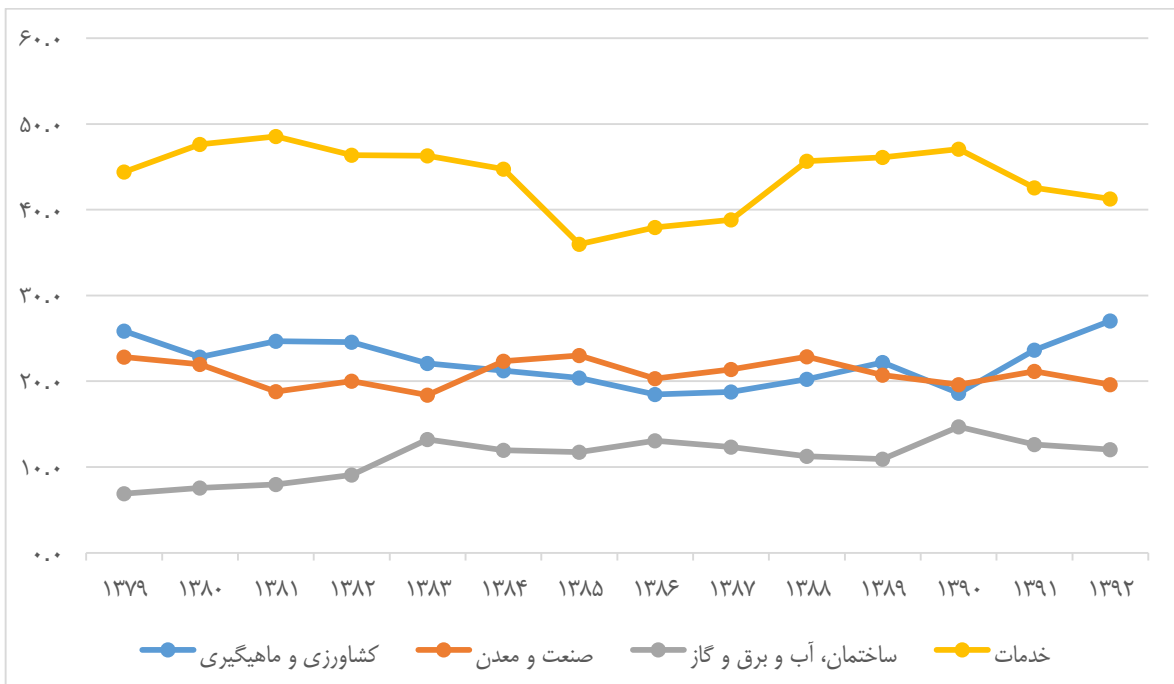
نمودار شماره‌ی ۲۹. سهم بخش‌های عمده اقتصادی از ارزش افزوده کشور در دوره ۹۲-۱۳۷۹

مأخذ: جدول شماره ۹۴

نمودار شماره‌ی ۳۰. سهم بخش‌های عمده اقتصادی از ارزش افزوده استان بر حسب بخش در دوره ۱۳۷۹ تا

۱۳۹۲

مأخذ: جدول شماره ۹۴

۶.۳.۱. سهم استان از ارزش افزوده ی بخش های اقتصادی و تولید ناخالص داخلی کشور

ارزش افزوده‌ی بخش کشاورزی کشور در سال ۱۳۷۹، بیش از ۷۵۱۰۳ میلیارد ریال، بوده که سهم استان برابر با ۱/۹۲ درصد بوده است. سهم استان در سال ۱۳۸۸ به بیشترین میزان با ۲/۲۳ درصد رسیده و در سال ۱۳۹۲ به ۲/۰۲ درصد تنزل نموده است (جدول شماره‌ی ۹۵).

در سال ۱۳۷۹، ارزش افزوده‌ی بخش صنعت و معدن کشور بیش از ۲۰۴۳۱۲ میلیارد ریال بوده که سهم استان برابر با ۰/۶۲ درصد بوده است. سهم استان عموماً با رونده کاهنده مواجه شده؛ لیکن در سالهای ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ۰/۷۸ و ۰/۷۲ درصد افزایش یافته است (جدول شماره‌ی ۹۵).

ارزش افزوده‌ی بخش ساختمان و آب و برق و گاز کشور در سال ۱۳۷۹، نزدیک به ۴۱۶۶۹ میلیارد ریال بوده که سهم استان برابر با ۰/۹۲ درصد بوده است. سهم استان در سال‌های مورد بررسی عمدتاً با روند افزایشی مواجه بوده؛ امادر سال ۱۳۹۲ نیز به سهم مشابه سال ۱۳۷۹ رسیده است (جدول شماره‌ی ۹۵).

ارزش افزوده‌ی بخش خدمات کشور در سال ۱۳۷۹، بیش از ۶۲۹۷۵۳ میلیارد ریال بوده که سهم استان برابر با ۰/۸۰ درصد بوده است. سهم استان در سال‌های مورد بررسی نوسانات اندکی داشته و در سال ۱۳۹۲ به ۰/۷۹ درصد رسیده است (جدول شماره ۹۵).

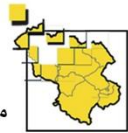
سهم استان از تولید ناخالص داخلی کشور در دوره ۹۲-۱۳۷۹، از ۰/۸۸ درصد به ۰/۹۵ درصد افزایش یافته است. باتوجه به سهم جمعیتی استان، سهم استان از ارزش افزوده‌ی بخش‌های صنعت و معدن، خدمات و همچنین سهم استان از محصول ناخالص داخلی کشور بسیار ناچیز می‌باشد.

جدول شماره‌ی ۹۵. سهم استان در کشور بر حسب بخشهای عمده اقتصادی در دوره ۹۲-۱۳۷۹ (میلیارد ریال-)

(درصد)

عنوان	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کشاورزی و ماهیگیری	۱/۹۲	۱/۶۷	۱/۸۴	۱/۹۰	۱/۹۷	۲/۱۱	۲/۰۵
صنعت و معدن	۰/۶۲	۰/۶۱	۰/۵۰	۰/۵۳	۰/۴۷	۰/۵۶	۰/۵۹
ساختمان و آب و برق و گاز	۰/۹۲	۰/۹۱	۰/۹۵	۱/۱۷	۱/۷۱	۱/۵۱	۱/۴۱
خدمات	۰/۸۰	۰/۷۵	۰/۸۰	۰/۷۷	۰/۷۷	۰/۸۰	۰/۸۱

مأخذ: پیشین

ادامه جدول شماره‌ی ۹۵. سهم استان در کشور بر حسب بخش‌های عمده اقتصادی در دوره ۹۲-۱۳۷۹ (میلیارد ریال - درصد)

عنوان	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
کشاورزی و ماهیگیری	۱/۷۶	۲/۰۱	۲/۰۲	۲/۲۳	۱/۹۶	۲/۰۹	۲/۰۲
صنعت و معدن	۰/۴۷	۰/۵۷	۰/۷۵	۰/۶۱	۰/۵۴	۰/۷۸	۰/۷۲
ساختمان و آب و برق و گاز	۱/۳۴	۱/۱۴	۱/۰۶	۱/۰۴	۱/۰۱	۰/۹۷	۰/۹۲
خدمات	۰/۸۰	۰/۷۹	۰/۷۶	۰/۷۶	۰/۸۲	۰/۷۷	۰/۷۹

مأخذ: پیشین

۳.۲.۱.۳.۶. مزیت نسبی اشکار شده (RCA) در بخش‌های اقتصادی استان

برای تعیین جایگاه بخش‌های اقتصادی استان در اقتصاد ملی از شاخص‌هایی استفاده می‌کنند که یکی از آنها شاخص ضریب مکانی یا RCA می‌باشد:

شاخص ضریب مکانی یا ضریب نسبی بالفعل آشکار شده «RCA» Revealed Comparative Advantage از رابطه‌ی زیر بدست می‌آید:

ارزش افزوده‌ی بخش / فعالیت اقتصادی i در استان

تولید ناخالص داخلی استان

RCA =

ارزش افزوده‌ی بخش / فعالیت اقتصادی i در کشور

تولید ناخالص داخلی کشور

شاخص «RCA» نشان می‌دهد که کدام یک از بخش‌های اقتصادی استان نسبت به کل کشور دارای مزیت نسبی است. این شاخص سهم ارزش افزوده یک بخش اقتصادی مورد نظر استان را در تولید ناخالص داخلی استان با سهم ارزش افزوده‌ی همان بخش اقتصادی کشور در تولید ناخالص داخلی کشور مورد مقایسه قرار می‌دهد.

اگر شاخص «RCA» بزرگ‌تر از عدد یک باشد، آن بخش دارای مزیت نسبی است و اگر کوچک‌تر از عدد یک باشد، فاقد مزیت نسبی است. ذکر این نکته ضروری است که معیار اصلی این شاخص برای تعیین مزیت نسبی، ارزش افزوده می‌باشد؛ لذا ممکن است یک بخش اقتصادی به طور بالقوه قابلیت توسعه داشته باشد و دارای مزیت باشد، اما

سرمایه‌گذاری مناسب در این بخش صورت نگرفته باشد و ارزش افزوده‌ی آن پایین باشد؛ از این رو شاخص «RCA» پایینی داشته باشد؛ به عبارت دیگر این شاخص مزیت نسبی بالفعل را اندازه‌گیری می‌نماید.

همچنین میزان عددی این شاخص شدت مزیت را هم نشان می‌دهد؛ به طوری که هر بخش اقتصادی که ضریب «RCA» بیش‌تری داشته باشد، از مزیت نسبی بیش‌تری برخوردار است.

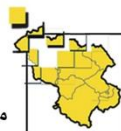
بر اساس بررسی صورت گرفته در خصوص ارزش افزوده‌ی بخش‌های مختلف اقتصادی استان و کشور، همچنین بررسی سهم بخش‌های مختلف اقتصادی استان نسبت به کشور، مزیت نسبی استان در سال‌های مورد مطالعه به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول شماره‌ی ۹۶. مزیت نسبی آشکار شده استان در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹

سال	مزیت نسبی آشکار شده استان بر اساس شاخص RCA
۱۳۷۹	کشاورزی (۲/۰۴) - ساختمان، آب و برق و گاز (۱/۱۱)
۱۳۸۲	کشاورزی (۲/۲۷) - ساختمان، آب و برق و گاز (۱/۴۰)
۱۳۸۴	کشاورزی (۲/۳۹) - ساختمان، آب و برق و گاز (۱/۷۱)
۱۳۸۶	کشاورزی (۲/۱۸) - ساختمان، آب و برق و گاز (۱/۶۷)
۱۳۸۸	کشاورزی (۲/۲۵) - ساختمان، آب و برق و گاز (۱/۱۷)
۱۳۸۹	کشاورزی (۲/۵۷) - ساختمان، آب و برق و گاز (۱/۲۰)
۱۳۹۰	کشاورزی (۲/۲۹) - ساختمان، آب و برق و گاز (۱/۱۸)
۱۳۹۱	کشاورزی (۲/۲۲) - ساختمان، آب و برق و گاز (۱/۰۳)
۱۳۹۲	کشاورزی (۲/۱۴)

مأخذ: محاسبات تحقیق

محاسبه‌های انجام شده با شاخص «RCA»، نشان دهنده‌ی آن است که استان زنجان در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹، در بخش‌های کشاورزی و ساختمان، آب و برق و گاز دارای مزیت نسبی بوده؛ اما بخش کشاورزی مزیت دارتر از بخش ساختمان، آب و برق و گاز بوده است؛ به عبارت دیگر، شاخص «RCA» گویای آن است که استان زنجان در بخش کشاورزی نسبت به سایر بخش‌ها از قوت بیش‌تری برخوردار می‌باشد. با وجود اینکه در سال ۱۳۹۲، بخش ساختمان، آب و برق و گاز مزیت نسبی خود را از دست داده؛ اما در مقایسه با سایر بخشها، همچنان میزان شاخص بالاتر می‌باشد.

۶.۳.۱.۲.۴. جایگاه فعالیت‌های اقتصادی از منظر سهم در تولید ناخالص داخلی

با بررسی و مقایسه‌ی ارزش افزوده فعالیت‌های ۱۵ گانه استان در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹ مشخص می‌شود که فعالیت‌های کشاورزی، شکار و جنگلداری، صنعت و عمده‌فروشی، خرده‌فروشی و ساختمان بیش‌ترین سهم از تولید ناخالص استان را به خود اختصاص داده‌اند (جدول شماره ۹۷).

سهم فعالیت‌های کشاورزی، شکار و جنگلداری در سال‌های ۸۹-۱۳۷۹ از ۲۵/۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۲۲/۳ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده است. در سال ۱۳۹۰ نیز از ۱۸/۰۱ درصد به ۲۶/۴ درصد افزایش یافته است. با وجود روند نوسانی در سهم فعالیت‌های مزبور، در اغلب سالها بیش‌ترین سهم را دارا بوده است (جدول شماره ۹۷).

سهم فعالیت‌های صنعتی در سال‌های ۸۹-۱۳۷۹ از ۲۱/۱ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۲۲/۲ درصد در سال ۱۳۸۸ و ۱۹/۹ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده است. در سال ۱۳۹۰ نیز از ۱۸/۱ درصد به ۱۷/۸ درصد در سال ۱۳۹۲ کاهش یافته است. سهم این فعالیت‌ها در دوره مذکور با نوسان مواجه گردیده است.

در سال‌های ۸۸-۱۳۷۹ سهم فعالیت‌های عمده‌فروشی و خرده‌فروشی با روند کاهشی از ۱۳/۱ درصد به ۱۱ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده است. در مقابل سهم رشته فعالیت ساختمان با روند افزایشی از ۴/۷ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۸/۷ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده است. در سال ۱۳۹۰ سهم فعالیت‌های عمده‌فروشی و خرده‌فروشی برابر با ۱۲/۶ درصد بوده که در سال ۱۳۹۲ به ۱۲/۵ درصد رسیده است. سهم فعالیت ساختمان نیز از ۱۰/۳ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۷/۲ درصد در سال ۱۳۹۲ تنزل نموده است.

در سال‌های ۸۸-۱۳۷۹، فعالیت‌های ماهیگیری، معدن، هتل و رستوران، سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی، واسطه‌گری‌های مالی و تأمین آب، برق و گاز طبیعی کمترین سهم از تولید ناخالص داخلی استان را داشته‌اند (جدول شماره ۹۷).

در سال‌های ۸۹-۱۳۷۹، بیش‌ترین نرخ رشد رشته فعالیت‌های اقتصادی استان به ترتیب مربوط به فعالیت‌های زیر بوده است:

- ماهیگیری با ۴۰/۱ درصد، واسطه‌گری‌های مالی ۲۷/۲ درصد، بهداشت و مددکاری اجتماعی ۲۹/۷ درصد، ساختمان ۲۹/۸ درصد و حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات ۲۴/۳ درصد.

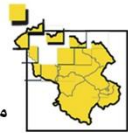
همچنین در سالهای ۸۸-۱۳۷۹ نیز کمترین نرخ رشد مربوط به بخش معدن ۱۸/۲ درصد، اداره امور عمومی و خدمات شهری ۱۹/۹ درصد، هتل و رستوران ۱۹/۶ درصد بوده است.

در سالهای ۹۲-۱۳۷۹ به ترتیب رشته‌های فعالیتهای ماهیگیری با ۴۹ درصد، تامین آب، برق و گاز با ۳۲ درصد، ساختمان با ۲۸/۵ درصد، بهداشت و مددکاری اجتماعی با ۲۷/۹ درصد، واسطه‌گری های مالی با ۲۷/۱ و حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات با ۲۴/۹ درصد بیشترین میزان رشد را دارا بوده‌اند. رشد تولید ناخالص استان در سالهای مذکور برابر با ۲۴/۴ درصد بوده است. در سالهای ۹۲-۱۳۷۹ رشد مابقی فعالیتها نیز بالای ۲۰ درصد بوده است.

جدول شماره‌ی ۹۷. مقادیر ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی به قیمت بازار استان در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۲

بر حسب میلیون ریال

ردیف	شرح فعالیت	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۱۴۳۵۹۲۳	۱۳۷۰۰۱۸	۱۹۴۷۹۹۸	۲۴۴۸۵۸۰	۲۸۹۶۶۷۶	۳۶۲۱۷۱۲	۴۲۹۰۰۷۳
۲	ماهیگیری	۲۶۷۲	۲۹۰۲	۴۶۵۹	۴۴۳۴	۷۳۱۴	۱۲۴۴۴	۱۵۲۶۶
۳	معدن	۹۶۵۸۹	۶۸۶۹۰	۱۰۰۵۳۰	۱۱۸۷۰۹	۱۴۲۰۳۳	۱۶۵۵۳۹	۹۸۶۲۶۳
۴	صنعت	۱۱۷۳۵۷۷	۱۲۵۴۵۲۲	۱۳۸۱۷۲۶۲	۱۸۱۷۹۸۸۹	۲۲۷۵۰۳۵	۳۶۵۸۰۵۸	۳۸۱۷۵۸۴۹
۵	تامین آب، برق و گاز طبیعی	۱۲۲۷۹۲	۱۱۸۹۰۳	۱۶۶۴۱۱	۲۲۹۸۳۹	۲۸۳۳۲۱	۴۸۰۰۵۳	۳۷۸۵۳۵
۶	ساختمان	۲۶۰۹۴۷	۳۳۷۱۴۰	۴۶۴۵۹۰	۶۷۷۶۰۲	۱۴۵۶۶۶۷	۱۵۶۹۲۰۵	۲۱۰۴۷۴۸
۷	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاهای	۷۳۱۰۶۰	۷۶۱۷۴۸	۸۹۷۱۰۲	۱۱۵۹۳۷۶	۱۵۸۱۲۵۰	۱۹۱۵۹۳۲	۲۳۱۸۸۳۸
۸	هتل و رستوران	۵۴۸۵۰	۶۸۴۵۲	۸۷۶۵۸	۱۱۷۵۹۳	۱۱۸۴۳۸	۱۲۸۸۰۸	۱۵۰۰۱۰
۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۲۳۵۲۳۹	۳۰۸۹۹۴	۴۴۵۳۷۱	۴۸۶۴۸۰	۶۰۲۹۶۷	۷۵۶۸۹۷	۹۹۳۶۰۷
۱۰	واسطه‌گری های مالی	۵۵۳۴۶	۷۳۳۳۵	۹۹۸۱۰	۱۳۱۴۰۴	۲۲۶۴۵۷	۲۸۰۲۳۳	۳۹۸۸۱۷۵
۱۱	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۴۴۰۱۱۰	۴۳۰۲۲۶	۷۳۱۸۶۶	۸۲۵۷۰۵	۱۲۳۴۲۹۰	۱۴۸۱۷۴۳	۱۸۷۴۵۴۹

ردیف	شرح فعالیت	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۱۲	اداره امور عمومی و خدمات شهری	۳۷۳۲۲۱	۴۴۴۱۶۸	۵۳۷۹۸۷	۶۵۰۷۸۰	۷۳۳۵۱۴	۸۸۶۹۲۲	۱۱۲۸۰۲۴
۱۳	آموزش	۳۲۶۴۶۶	۴۰۳۸۶۱	۵۱۱۱۷۴	۶۳۷۷۸۳	۷۷۵۷۰۷	۱۲۵۲۳۵۳	۱۵۵۴۳۶۴
۱۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱۵۹۹۳۳	۲۱۸۵۶۱	۳۳۶۰۱۶	۴۰۲۷۲۱	۵۰۱۰۰۴	۶۹۱۳۲۳	۷۷۲۵۱۸
۱۵	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۹۱۲۹۸	۱۲۰۸۱۸	۱۴۶۰۲۷	۱۶۲۵۲۹	۱۹۴۹۰۴	۲۵۸۱۵۰	۳۳۷۹۳۵
۱۶	جمع	۵۵۶۰۰۳۰	۵۹۸۲۳۴۲	۷۸۶۴۴۶۶	۹۹۳۳۴۳۰	۱۳۰۲۹۵۸۵	۱۷۱۵۹۳۸۰	۲۱۱۷۹۴۶۱

ادامه‌ی جدول شماره‌ی ۹۷. مقادیر ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی به قیمت بازار استان در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۲ بر حسب میلیون ریال

ردیف	فعالیت	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۴۵۹۱۶۳۱	۵۷۸۱۶۶۱	۷۰۵۴۷۰۵	۹۰۸۴۲۱۴	۹۷۴۹۸۱۲	۱۶۰۲۹۱۹۳	۲۵۰۳۶۸۱۰
۲	ماهگیری	۲۲۸۳۵	۳۱۹۶۷	۴۷۱۸۲	۷۷۷۱۳	۱۸۵۵۹۴	۳۰۹۹۹۲	۴۷۷۰۸۹
۳	معدن	۴۰۰۲۸۸	۲۲۱۹۷۴	۲۹۳۶۷۸	۵۱۳۴۴۳	۶۶۰۲۵۷	۱۳۰۵۳۹۴	۱۶۱۰۹۶۰
۴	صنعت	۴۶۸۱۵۸۷	۶۴۰۳۴۹۰	۷۷۳۳۹۷۰	۸۰۴۱۷۳۳	۹۸۰۶۱۶۶	۱۳۳۱۰۲۸۳	۱۶۹۰۳۲۲۶
۵	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۴۲۱۷۴۲	۶۰۰۶۱۳	۵۷۲۴۶۰	۹۷۱۰۸۹	۲۲۵۴۵۰۱	۲۹۴۳۳۳۲	۴۵۴۹۰۲۵
۶	ساختمان	۲۸۴۶۹۰۴	۳۲۱۵۳۹۵	۳۳۷۸۴۱۶	۳۵۴۳۴۵۰	۵۵۹۳۱۴۶	۵۷۹۶۲۳۱	۶۸۱۰۲۵۸
۷	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاهای	۲۹۵۸۳۵۸	۳۵۶۹۵۴۶	۳۸۵۶۷۱۴	۴۶۳۷۸۹۳	۶۸۳۰۷۲۱	۸۷۳۳۲۷۲	۱۱۹۰۵۶۱۰
۸	هتل و رستوران	۱۸۶۵۰۸	۲۲۵۰۹۴	۲۶۶۸۵۳	۳۲۸۶۸۴	۴۱۵۷۳۴	۵۶۴۳۴۷	۷۹۷۱۷۷
۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۱۲۹۴۵۲۷	۱۶۶۸۲۰۷	۱۷۶۶۱۴۸	۲۰۷۵۵۱۵	۲۶۰۴۷۸۵	۳۳۲۱۵۸۹	۴۲۳۶۲۹۰

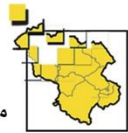

ردیف	فعالیت	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
۱۰	واسطه‌گری های مالی	۵۳۱۲۰۶	۵۷۲۷۶۴	۵۸۳۰۶۲	۶۱۳۸۳۳	۱۰۵۱۰۵۲	۱۲۳۲۵۶۴	۱۲۴۷۹۹۲
۱۱	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۲۴۳۶۰۷۴	۲۸۴۷۱۶۴	۲۴۹۵۹۴۲	۲۸۹۱۱۸۸	۲۹۱۲۰۰۷	۴۳۹۹۵۷۹	۶۲۵۷۸۹۲
۱۲	اداره امور عمومی و خدمات شهری	۱۳۱۰۱۲۱	۱۶۸۹۶۷۹	۱۹۵۸۰۳۷	۲۲۸۵۷۷۴	۲۴۰۲۰۹۳	۲۷۲۰۷۷۱	۴۷۷۴۷۲۱
۱۳	آموزش	۱۵۶۸۸۲۸	۲۱۸۵۹۰۹	۲۳۱۰۳۳۶	۲۴۶۹۵۷۹	۳۱۸۸۲۹۱	۲۶۳۵۳۸۹	۴۲۰۷۹۰۶
۱۴	بهداشت ومددکاری اجتماعی	۹۷۱۶۲۱	۱۲۶۴۳۱۴	۱۷۳۲۳۴۴	۲۱۵۲۶۰۴	۲۶۵۱۸۴۹	۲۴۴۶۱۸۶	۳۹۲۵۳۷۴
۱۵	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۴۱۵۰۰۱	۵۲۰۵۸۲۲	۶۷۱۶۶۲	۸۱۸۸۸۶	۱۰۶۳۰۲۰	۱۳۷۰۶۶۰	۱۵۸۰۵۵۳
۱۶	جمع	۲۴۶۳۷۲۳۸	۳۰۷۹۸۳۶۶	۳۴۷۲۱۵۱۵	۴۰۵۰۵۶۰۵	۵۴۱۳۷۰۷۶	۶۹۹۲۲۱۹۵	۹۵۰۰۷۸۴۶

جدول شماره‌ی ۹۸. سهم ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی استان (به قیمت بازار) در سالهای ۹۲-۱۳۷۹

ردیف	شرح فعالیت‌ها	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۲۵,۸	۲۲,۹	۲۴,۸	۲۴,۶	۲۲,۲	۲۱,۱	۲۰,۳
۲	ماهیگیری	۰,۰	۰,۰	۰,۱	۰,۰	۰,۱	۰,۱	۰,۱
۳	معادن	۱,۷	۱,۱	۱,۳	۱,۲	۱,۱	۱,۰	۴,۷
۴	صنعت	۲۱,۱	۲۱,۰	۱۷,۶	۱۸,۹	۱۷,۵	۲۱,۳	۱۸,۳
۵	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۲,۲	۲,۰	۲,۱	۲,۳	۲,۲	۲,۸	۱,۸
۶	ساختمان	۴,۷	۵,۶	۵,۹	۶,۸	۱۱,۲	۹,۱	۹,۹
۷	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۱۳,۱	۱۲,۷	۱۱,۴	۱۱,۷	۱۲,۱	۱۱,۲	۱۰,۹

۰,۷	۰,۸	۰,۹	۱,۲	۱,۱	۱,۱	۱,۰	هتل و رستوران	۸
۴,۷	۴,۴	۴,۶	۴,۹	۵,۷	۵,۲	۴,۲	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۹
۱,۹	۱,۶	۱,۷	۱,۳	۱,۳	۱,۲	۱,۰	واسطه‌گری های مالی	۱۰
۸,۹	۸,۶	۹,۵	۸,۳	۹,۳	۷,۲	۷,۹	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۱۱
۵,۳	۵,۲	۵,۶	۶,۶	۶,۸	۷,۴	۶,۷	اداره امور عمومی و خدمات شهری	۱۲
۷,۳	۷,۳	۶,۰	۶,۴	۶,۵	۶,۸	۵,۹	آموزش	۱۳
۳,۶	۴,۰	۳,۸	۴,۱	۴,۳	۳,۷	۲,۹	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱۴
۱,۶	۱,۵	۱,۵	۱,۶	۱,۹	۲,۰	۱,۶	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۱۵
۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	جمع	۱۶

مأخذ: محاسبه تحقیق

ادامه‌ی جدول شماره‌ی ۹۸. سهم ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی استان (به قیمت بازار) در سالهای ۹۲-

۱۳۷۹

۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	شرح فعالیت‌ها	ردیف
۲۶,۴	۲۲,۹	۱۸,۰	۲۲,۴	۲۰,۳	۱۸,۸	۱۸,۶	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۱
۰,۵	۰,۴	۰,۳	۰,۲	۰,۱	۰,۱	۰,۱	ماهیگیری	۲
۱,۷	۱,۹	۱,۲	۱,۳	۰,۸	۰,۷	۱,۶	معدن	۳
۱۷,۸	۱۹,۰	۱۸,۱	۱۹,۹	۲۲,۳	۲۰,۸	۱۹,۰	صنعت	۴
۴,۸	۴,۲	۴,۲	۲,۴	۱,۶	۲,۰	۱,۷	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۵
۷,۲	۸,۳	۱۰,۳	۸,۷	۹,۷	۱۰,۴	۱۱,۶	ساختمان	۶
۱۲,۵	۱۲,۵	۱۲,۶	۱۱,۵	۱۱,۱	۱۱,۶	۱۲,۰	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۷
۰,۸	۰,۸	۰,۸	۰,۸	۰,۸	۰,۷	۰,۸	هتل و رستوران	۸
۴,۵	۴,۸	۴,۸	۵,۱	۵,۱	۵,۴	۵,۳	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۹
۱,۳	۱,۸	۱,۹	۱,۵	۱,۷	۱,۹	۲,۲	واسطه‌گری های مالی	۱۰
۶,۶	۶,۳	۷,۲	۷,۱	۷,۲	۹,۲	۹,۹	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۱۱
۵,۰	۵,۳	۶,۳	۵,۶	۵,۶	۵,۵	۵,۳	اداره امور عمومی و خدمات شهری	۱۲
۴,۴	۵,۲	۵,۹	۶,۱	۶,۷	۷,۱	۶,۴	آموزش	۱۳
۴,۱	۳,۵	۴,۹	۵,۳	۵,۰	۴,۱	۳,۹	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱۴
۱,۷	۲,۰	۲,۰	۲,۰	۱,۹	۱,۷	۱,۷	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۱۵
۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	جمع	۱۶

مأخذ: محاسبه تحقیق

۶.۳.۱. ۲.۵. سهم ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های اقتصادی استان در کشور

• فعالیت‌های بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری

در سال ۱۳۷۹، سهم فعالیت‌های کشاورزی، شکار و جنگلداری استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های کشاورزی، شکار و جنگلداری کشور برابر با ۱/۹۶ درصد بوده که این سهم در سال‌های ۸۹-۱۳۸۳ به استثنای ۱۳۸۶، به بیش از ۲ درصد افزایش یافت؛ به طوری که در سال ۱۳۸۹ به ۲/۲۸ درصد و در سال ۱۳۹۲ نیز به ۲/۰۵ درصد رسید.

• فعالیت‌های ماهیگیری

سهم فعالیت‌های ماهیگیری استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های ماهیگیری کشور هر چند ناچیز بوده؛ اما با روند افزایشی، از ۰/۱۴ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۱/۱۳ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

• فعالیت‌های معدن (بدون نفت)

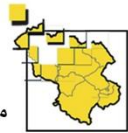
سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های معدنی کشور دارای نوسان بوده است؛ به طوری که از ۰/۰۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۰/۱۴ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

• فعالیت‌های صنعت

سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های صنعتی کشور با نوساناتی در دوره‌ی ۹۲-۱۳۷۹، از ۱/۳۰ درصد در ابتدای دوره به ۱/۱۶ درصد در انتهای دوره رسیده است. سهم استان از فعالیت‌های مزبور در سال‌های ۱۳۸۴ (۱/۴۶ درصد) و ۱۳۸۸ (۱/۵۲ درصد) به بیشترین میزان رسیده است.

• فعالیت‌های تأمین آب، برق و گاز طبیعی

سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های تأمین آب، برق و گاز طبیعی کشور از ۰/۹۲ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۰/۶۱ درصد در سال ۱۳۸۹، کاهش یافته است. بالاترین سهم استان از فعالیت‌های مزبور، مربوط به سال ۱۳۸۴ (۱/۰۶ درصد) بوده است.

• فعالیت‌های ساختمان

سهام استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های ساختمانی کشور با نوساناتی مواجه بوده که عمدتاً افزایشی بوده است. سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های ساختمانی کشور در سال‌های ۸۹-۱۳۷۹ از ۰/۹۲ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۲/۱۱ درصد در سال ۱۳۸۳ رسیده و سپس با تغییراتی به ۱/۲۳ درصد در سال ۱۳۸۹ کاهش یافته است. سهم فعالیت مزبور از ۱/۶۵ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۱/۴۱ درصد در سال ۱۳۹۲ کاهش یافته است. سهم استان از فعالیت‌های مزبور در تمامی سالها در مقایسه با سال ۱۳۷۹ افزایشی بوده است. بیشترین سهم دوره مربوط به سال ۱۳۸۳ (۱/۱۱ درصد) بوده است.

• فعالیت‌های عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها و هتل و رستوران

در سال‌های مورد بررسی، سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های مذکور کشور، عموماً کاهش یافته است؛ به طوری که، از ۰/۸۱ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۰/۷۴ درصد در سال ۱۳۸۹ تنزل نموده است. این الگو در زمینه فعالیت های هتل و رستوران نیز مشاهده می‌شود؛ به گونه‌ای که در سال ۱۳۷۹ سهم این فعالیت برابر با ۰/۹۰ درصد بوده که در سال ۱۳۸۹ به ۰/۷۱ درصد، رسیده است.

در سال ۱۳۹۰ سهم فعالیت‌های عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها از ۰/۸۱ درصد به ۰/۸۲ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده و سهم فعالیت هتل و رستوران نیز از ۰/۷۷ درصد به ۰/۷۹ درصد رسیده است. در طول دوره مورد بررسی، بیشترین سهم فعالیت‌های عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر و وسایل نقلیه و کالاها مربوط به سال ۱۳۹۲ و فعالیت هتل و رستوران نیز مربوط به سال ۱۳۸۲ (۰/۹ درصد) بوده است.

• فعالیت‌های حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات، واسطه‌گری‌های مالی، مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار

سهام استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات در دوره‌ی مورد بررسی تغییرات قابل توجهی نداشته است. سهم استان در سال ۱۳۷۹ برابر با ۰/۵۳ درصد بوده که در سال ۱۳۸۹ به ۰/۵۹ درصد و در سال ۱۳۹۲ نیز به ۰/۵۴ درصد تنزل نموده است. بیشترین سهم در طول دوره مورد بررسی، مربوط به سال ۱۳۸۱ (۰/۶۴ درصد) بوده است.

سهم استان از ارزش افزوده فعالیت‌های واسطه‌گری مالی با نوسانات بسیار اندک مواجه شده است؛ به طوری که در سال ۱۳۷۹ سهم استان از ارزش افزوده فعالیت‌های مزبور برابر با ۰/۴۹ درصد بوده که در سال ۱۳۸۹ به ۰/۴۳ درصد کاهش یافته؛ لیکن در سال ۱۳۹۲ به ۰/۵۸ درصد افزایش یافته است. بیشترین سهم در دوره، مربوط به سال ۱۳۸۵ (۶۰/ درصد) بوده است.

سهم استان از ارزش افزوده فعالیت‌های مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار در دوره ۸۹-۱۳۷۹ ناچیز و کاهنده بوده است، به گونه‌ای که در سال ۱۳۷۹ برابر با ۰/۶۰ درصد و در سال ۱۳۸۴ به ۰/۷۱ درصد و در سال ۱۳۸۹ به ۰/۴۷ درصد و در سال ۱۳۹۲ نیز به ۰/۵۲ درصد کاهش یافته است. بیشترین سهم دوره، مربوط به سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ (۷۱/ درصد) بوده است.

• فعالیت‌های امور عمومی و خدمات شهری

در دوره‌ی مورد بررسی، سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های اداره‌ی امور عمومی و خدمات شهری نوساناتی به این شرح داشته است. در سال ۱۳۷۹ سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های مزبور برابر با ۱/۰۴ درصد بوده که با نوساناتی به ۱/۰۱ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده و در سال ۱۳۹۲ نیز به ۱/۱۴ درصد افزایش یافته است. بیشترین سهم دوره مربوط به سالهای ۱۳۸۷ (۱/۰۷ درصد) و سال ۱۳۹۲ بوده است.

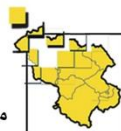
• فعالیت‌های آموزش

سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های آموزشی کشور متناسب و مشابه سهم جمعیتی می‌باشد. سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های آموزشی کشور در سال ۱۳۷۹ برابر با ۱/۴۶ درصد، بوده که در سال ۱۳۹۲ به ۱/۵۱ درصد افزایش یافته است.

بیشترین سهم دوره مربوط به سالهای ۱۳۸۴ (۱/۵۰ درصد) و ۱۳۹۲ بوده است.

• فعالیت‌های بهداشت و مددکاری اجتماعی

در دوره‌ی مورد نظر، سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های بهداشت و مددکاری اجتماعی کشور روند فزاینده داشته است. سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های مزبور، در سال ۱۳۷۹ برابر با ۰/۹۲ درصد بوده که در سال ۱۳۹۲ به ۱/۲۹ درصد افزایش یافته است؛ با وجود این امر، نسبت سهم استان با توجه به سهم جمعیتی پایین می‌باشد.

بیشترین سهم دوره مربوط به سالهای ۱۳۹۰ (۱/۲۶ درصد) و ۱۳۹۲ بوده است.

• فعالیت‌های سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی

در سال‌های ۸۹-۱۳۷۹، سهم استان از ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های مزبور در کشور، روند کاهشی داشته است؛ به

گونه‌ای که از ۱/۱۵ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۰/۹۹ درصد در سال ۱۳۹۲ تنزل نموده است (جدول شماره ۹۹).

بیشترین سهم دوره مربوط به سالهای ۱۳۷۹ (۱/۱۵ درصد) و ۱۳۸۱ (۱/۱۷ درصد) بوده است.

جدول شماره ۹۹. سهم رشته فعالیت‌های ۱۵ گانه استان در کشور در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹ (درصد)

ردیف	عنوان	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۱.۹۶	۱.۷۱	۱.۸۸	۱.۹۴	۲.۰۱	۲.۱۵	۲.۰۹
۲	ماهیگیری	۰.۱۴	۰.۱۴	۰.۲۰	۰.۱۶	۰.۲۵	۰.۳۳	۰.۳۳
۳	معدن	۰.۰۸	۰.۰۶	۰.۰۶	۰.۰۶	۰.۰۵	۰.۰۴	۰.۱۹
۴	صنعت	۱.۳۰	۱.۲۳	۱.۰۶	۱.۱۴	۱.۱۳	۱.۴۶	۱.۲۵
۵	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۰.۹۲	۰.۸۲	۰.۸۳	۰.۹۱	۰.۸۷	۱.۰۶	۰.۶۶
۶	ساختمان	۰.۹۲	۰.۹۴	۱.۰۰	۱.۳۰	۲.۱۱	۱.۷۳	۱.۷۸
۷	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۰.۸۱	۰.۷۰	۰.۶۸	۰.۶۹	۰.۷۱	۰.۷۲	۰.۷۳
۸	هتل و رستوران	۰.۹۰	۰.۹۱	۰.۹۲	۰.۹۴	۰.۸۲	۰.۸۰	۰.۷۷
۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۰.۵۳	۰.۵۷	۰.۶۴	۰.۵۸	۰.۵۳	۰.۵۸	۰.۵۹
۱۰	واسطه‌گری‌های مالی	۰.۴۹	۰.۵۱	۰.۵۵	۰.۴۶	۰.۴۵	۰.۴۸	۰.۶۰
۱۱	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۰.۶۰	۰.۴۹	۰.۶۴	۰.۵۸	۰.۶۸	۰.۷۱	۰.۷۱
۱۲	اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۱.۰۴	۱.۰۰	۱.۰۰	۰.۹۸	۰.۹۱	۰.۸۸	۰.۹۹
۱۳	آموزش	۱.۴۶	۱.۴۰	۱.۴۰	۱.۴۵	۱.۴۴	۱.۵۰	۱.۴۰
۱۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۰.۹۲	۰.۹۸	۱.۱۱	۱.۰۵	۱.۰۲	۱.۱۱	۰.۹۸
۱۵	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۱.۱۵	۱.۱۱	۱.۱۷	۱.۰۸	۰.۹۲	۰.۹۱	۰.۹۰

ادامه جدول شماره‌ی ۹۹. سهم رشته فعالیت‌های ۱۵ گانه استان در کشور در سالهای ۹۲-۱۳۷۹ (درصد)

ردیف	عنوان	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۱.۷۹	۲.۰۵	۲.۰۵	۱.۹۹	۲.۱۳	۲.۰۵
۲	ماهیگیری	۰.۴۲	۰.۴۷	۰.۵۶	۱.۱۱	۱.۰۳	۱.۱۳
۳	معدن	۰.۰۶	۰.۰۳	۰.۰۵	۰.۰۶	۰.۱۸	۰.۱۴
۴	صنعت	۱.۱۹	۱.۳۷	۱.۵۲	۱.۱۰	۱.۱۸	۱.۱۶
۵	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۰.۵۷	۰.۶۴	۰.۶۱	۰.۵۱	۰.۵۸	۰.۶۱
۶	ساختمان	۱.۶۷	۱.۳۴	۱.۱۷	۱.۶۵	۱.۴۷	۱.۴۱
۷	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۰.۷۳	۰.۷۵	۰.۷۴	۰.۸۱	۰.۸۱	۰.۸۲
۸	هتل و رستوران	۰.۷۹	۰.۷۲	۰.۷۱	۰.۷۷	۰.۷۹	۰.۷۹
۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۰.۵۹	۰.۶۰	۰.۵۶	۰.۵۸	۰.۵۶	۰.۵۴
۱۰	واسطه‌گری‌های مالی	۰.۵۸	۰.۵۰	۰.۴۴	۰.۶۱	۰.۶۱	۰.۵۸
۱۱	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۰.۶۸	۰.۶۲	۰.۵۲	۰.۵۶	۰.۴۸	۰.۵۲
۱۲	اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۱.۰۴	۱.۰۷	۱.۰۶	۱.۱۲	۱.۱۲	۱.۱۴
۱۳	آموزش	۱.۴۳	۱.۴۲	۱.۳۹	۱.۴۷	۱.۴۶	۱.۵۱
۱۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱.۰۰	۱.۰۹	۱.۲۱	۱.۲۶	۱.۰۷	۱.۲۹
۱۵	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۰.۸۸	۰.۸۷	۰.۸۸	۱.۰۵	۱.۱۰	۰.۹۹

مأخذ: پیشین

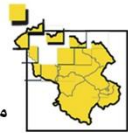
رتبه گروه‌های فعالیتی براساس شاخص متوسط سهم از ارزش افزوده کشور در دوره ۹۲-۱۳۷۹ به شرح جدول

زیر می باشد:

جدول شماره‌ی ۱۰۰. رتبه گروه‌های فعالیتی براساس شاخص متوسط سهم از ارزش افزوده کشور در دوره

۹۲-۱۳۷۹

رتبه	فعالیت	متوسط سهم
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۱.۸
۲	آموزش	۱.۳
۳	ساختمان	۱.۳
۴	صنعت	۱.۱
۵	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱.۰

رتبه	فعالیت	متوسط سهم
۶	اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۰.۹
۷	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۰.۹
۸	هتل و رستوران	۰.۸
۹	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۰.۷
۱۰	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۰.۷
۱۱	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۰.۶
۱۲	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۰.۵
۱۳	واسطه‌گری‌های مالی	۰.۵
۱۴	ماهگیری	۰.۴
۱۵	معدن	۰.۱

۶.۳.۱.۳.۶. مزیت نسبی فعالیت‌های اقتصادی استان

با توجه به بررسی‌های انجام شده براساس حسابهای تولید استان، فعالیت‌های مزیت‌دار استان در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹ مبتنی بر شاخص «RCA»، به شرح جدول ذیل بوده است.

جدول شماره ۱۰۱. فعالیت‌های اقتصادی مزیت‌دار استان (به ترتیب مزیت نسبی بالا) در سال‌های ۹۲-

۱۳۷۹

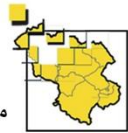
ردیف	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	ساختمان	کشاورزی، شکار و جنگلداری	کشاورزی، شکار و جنگلداری	کشاورزی، شکار و جنگلداری	کشاورزی، شکار و جنگلداری	کشاورزی، شکار و جنگلداری
۲	آموزش	کشاورزی، شکار و جنگلداری	صنعت	صنعت	ساختمان	ساختمان	آموزش
۳	ساختمان	آموزش	بهداشت و مددکاری اجتماعی	آموزش	آموزش	آموزش	ساختمان

ردیف	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
۴	صنعت	صنعت	ساختمان	بهداشت و مددکاری اجتماعی	بهداشت و مددکاری اجتماعی	صنعت	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۵	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	بهداشت و مددکاری اجتماعی	آموزش	ساختمان	اداره‌ی امور عمومی و خدمات شهری	اداره‌ی امور عمومی و خدمات شهری	صنعت
۶	بهداشت و مددکاری اجتماعی	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	اداره‌ی امور عمومی و خدمات شهری	اداره‌ی امور عمومی و خدمات شهری	ماهگیری	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	اداره‌ی امور عمومی و خدمات شهری
۷	اداره‌ی امور عمومی و خدمات شهری	اداره‌ی امور عمومی و خدمات شهری	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	صنعت	بهداشت و مددکاری اجتماعی	ماهگیری
۸	هتل و رستوران	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	-	-	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	ماهگیری	-
۹	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	هتل و رستوران	-	-	-	-	-

مأخذ: محاسبات تحقیق

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود، استان زنجان در سال‌های مورد بررسی در فعالیتهای اقتصادی

ذیل دارای مزیت نسبی بیش‌تری بوده است:

- گروه کشاورزی، شکار و جنگلداری؛

- ساختمان؛

- آموزش؛

- صنعت؛

- بهداشت و مددکاری اجتماعی؛

- اداره امور عمومی و خدمات شهری؛

- سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی.

فعالیت‌های تأمین آب، برق و گاز طبیعی در سال‌های ۸۴-۱۳۷۹، دارای مزیت نسبی بوده؛ اما در سال‌های آتی

مزیت خود را از دست داده‌اند. فعالیت هتل و رستوران فقط تا سال ۱۳۸۳، دارای مزیت نسبی بوده است. در سایر

فعالیت‌های اقتصادی استان هیچگونه مزیتی آشکار نیست؛ البته با بررسی‌های دیگری که در زمینه‌ی مولفه‌هایی

نظیر اشتغال صورت گرفته، مزیت نسبی بالقوه در برخی فعالیت‌های اقتصادی استان مشاهده گردیده است.

در سال ۱۳۹۲، از مجموع ۱۵ گروه فعالیت‌های اقتصادی، صرفاً ۷ گروه فعالیت‌ی (کشاورزی، شکار و جنگلداری،

آموزش، ساختمان، بهداشت و مددکاری اجتماعی، صنعت، اداره‌ی امور عمومی و خدمات شهری، ماهیگیری) دارای

مزیت نسبی بوده‌اند. در گروه‌های اقتصادی مذکور، فعالیت‌های مزیت دار به شرح زیر بوده‌اند:

- کشاورزی، شکار و جنگلداری: الف) فعالیت‌های زراعت و باغداری، ب) دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و

زنبور عسل و شکار.

- آموزش: الف) آموزش عالی خصوصی، ب) آموزش ابتدائی دولتی، ج) آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و

حرفه ای دولتی، د) آموزش عالی دولتی، ه) آموزش بزرگسالان خصوصی.

- ساختمان: الف) سایر ساختمان‌ها، ب) ساختمان‌های مسکونی.

- بهداشت و مددکاری اجتماعی: الف) بهداشت و درمان دولتی، ب) دامپزشکی، ج) مددکاری اجتماعی.

• صنعت: از مجموع ۲۳ فعالیت در این بخش، ۱۰ فعالیت به ترتیب زیر دارای مزیت بوده‌اند.

الف) ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر

ب) ساخت محصولات از توتون و تنباکو

ج) ساخت منسوجات

د) ساخت کاغذ و محصولات کاغذی

هـ) ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل

و) ساخت فلزات اساسی

ز) ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک

ح) ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت

ط) ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها

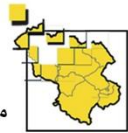
ی) ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز

• اداره‌ی امور عمومی و خدمات شهری: الف) امور انتظامی، ب) خدمات شهری، ج) امور عمومی، د) تامین اجتماعی اجباری.

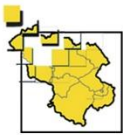
از مجموع ۷۲ رشته فعالیت اقتصادی، فعالیت‌های مزیت دار در سال‌های ۹۲-۱۳۹۰ براساس اولویت به شرح جدول زیر می باشد.

جدول شماره‌ی ۱۰۲. فعالیت‌های اقتصادی مزیت دار استان در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲

اولویت	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
۱	ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر
۲	ساخت منسوجات	ساخت منسوجات	ساخت محصولات از توتون و تنباکو
۳	مذهبی و سیاسی (گروه سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی)	حمل و نقل لوله ای	ساخت منسوجات
۴	حمل و نقل لوله ای	مذهبی و سیاسی	حمل و نقل لوله ای
۵	ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل	ساخت فلزات اساسی	ساخت کاغذ و محصولات کاغذی

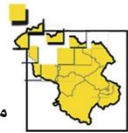

اولویت	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
۶	ساخت فلزات اساسی	زراعت و باغداری	ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل
۷	زراعت و باغداری	ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل	زراعت و باغداری
۸	ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک	دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار	ساخت فلزات اساسی
۹	دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار	آموزش عالی خصوصی	آب
۱۰	دامپزشکی	آب	مذهبی و سیاسی
۱۱	بهداشت و درمان دولتی	بهداشت و درمان دولتی	آموزش عالی خصوصی
۱۲	آموزش عالی خصوصی	دامپزشکی	دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار
۱۳	ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت	سایر معادن	سایر ساختمان‌ها
۱۴	ساختمان‌های مسکونی	سایر خدمات	بهداشت و درمان دولتی
۱۵	سایر ساختمان‌ها (گروه ساختمان)	سایر ساختمان‌ها	سایر معادن
۱۶	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی	آموزش ابتدائی دولتی
۱۷	ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها	آموزش بزرگسالان دولتی	دامپزشکی
۱۸	آموزش بزرگسالان دولتی	آموزش ابتدائی دولتی	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی
۱۹	آموزش ابتدائی دولتی	ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک	ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک
۲۰	امور عمومی (اداره امور عمومی و خدمات شهری)	ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت	ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت
۲۱	مستغلات - خدمات دلان	مستغلات - خدمات دلان	ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها
۲۲	سایر خدمات (گروه سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی)	ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها	سایر خدمات

اولویت	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
۲۳	امور انتظامی (اداره امور عمومی و خدمات شهری)	ساختمان‌های مسکونی	مستغلات - خدمات دلان مستغلات
۲۴	سایر معادن	امور عمومی (اداره امور عمومی و خدمات شهری)	آموزش عالی دولتی
۲۵	آموزش عالی دولتی	امور انتظامی	امور انتظامی
۲۶	خدمات شهری (اداره امور عمومی و خدمات شهری)	خدمات شهری	خدمات شهری
۲۷	آب (تأمین آب، برق و گاز طبیعی)	تأمین اجتماعی اجباری	امور عمومی
۲۸	جنگلداری	آموزش عالی دولتی	ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز
۲۹	ساخت چوب و محصولات چوبی	ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی	ماهگیری
۳۰	ماهگیری	ماهگیری	تأمین اجتماعی اجباری
۳۱	تأمین اجتماعی اجباری (اداره امور عمومی و خدمات شهری)		آموزش بزرگسالان خصوصی
۳۲	مددکاری اجتماعی (بهداشت و مددکاری اجتماعی)		مددکاری اجتماعی
۳۳	ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی		ساختمان‌های مسکونی
۳۴	آموزش بزرگسالان خصوصی		ساخت چوب و محصولات چوبی
۳۵	امور دفاعی (اداره امور عمومی و خدمات شهری)		

ماخذ: محاسبه تحقیق

۶.۳.۱.۲.۷. بررسی‌های شاخص تمرکز در اقتصاد استان

• شاخص نسبت تمرکز^۱

این شاخص بر اساس مجموع سهم بازار x تعداد رشته‌های فعالیت‌های بخش‌های اقتصادی است که x می‌تواند ۴، ۸، ۲۰ یا ۵۰ باشد و بر اساس مطالعات تجربی، نسبت تمرکز چهار بنگاه بزرگ‌تر، بیش‌تر رایج است:

$$CR_x = \sum_{i=1}^x S_i \quad (۱)$$

به طوری که x ، تعداد بخش و S_i نسبت سهم بخش i ام است که از تقسیم میزان ارزش افزوده بخش بر کل ارزش افزوده به دست می‌آید. در صورتی که این شاخص نزدیک به صفر باشد، بیانگر آن است که x بخش بزرگ‌تر دارای سهم کوچکی در اقتصاد است و در صورتی که نزدیک به ۱۰۰ باشد، بیان‌کننده وجود تمرکز بسیار بالا در اقتصاد است. به طور تقریبی تمرکز $35\% \leq CR_4 < 50\%$ را نسبتاً پایین، $50\% \leq CR_4 < 65\%$ را نسبتاً بالا، $65\% \leq CR_4 < 75\%$ را بالا و $75\% \leq CR_4$ را بسیار بالا می‌گویند (بخشی، ۱۳۸۲).

• شاخص هرفیندال - هرثمن

این معیار از جمع مربعات سهم بخش رشته فعالیت موجود در اقتصاد محاسبه می‌شود.

$$HHI = \sum_{i=1}^n S_i^2 \quad (۲)$$

S_i^2 ، مربع سهم بخش i ام است و N تعداد بخش موجود در اقتصاد را نشان می‌دهد. وجود تعداد زیادی بخش با سهم مساوی در اقتصاد این شاخص را به صفر نزدیک می‌کند و عدد ۱ (یا $10000 = 100^2$) بیانگر وجود حالت تمرکز کامل است.

محدوده‌ی شاخص HHI ، از $1/N \leftrightarrow 1$ است، که N تعداد بخش‌های موجود در اقتصاد را نشان می‌دهد. هم‌چنین شاخص HHI نرمالایز شده به صورت زیر تعریف می‌شود که محدوده تغییرات آن از صفر تا یک خواهد بود.

$$HHI = \frac{HHI - 1/N}{1 - 1/N}$$

نتایج حاصل از بررسی شاخص تمرکز گویای آن است که اقتصاد استان از تمرکز پائین‌تر برخوردار است و در دوره مذکور نیز اندکی از تمرکز آن کاسته شده است. به نحوی که شاخص نرمال شده چهار بخش از ۰/۰۹ در سال ۱۳۷۹

به ۰/۰۸۹ در سال ۱۳۸۸ و ۰/۰۶۳ در سال ۱۳۹۲ رسیده است و در شاخص نرمال شده ۱۵ بخشی نیز از ۰/۰۹ در سال ۱۳۷۹ به ۰/۰۶۷ در سال ۱۳۸۹ و ۰/۰۵۲ در سال ۱۳۹۲ کاهش یافته است.

جدول شماره‌ی ۱۰۳. شاخص هرفیندال-هرشمن در زمینه اقتصاد استان در دوره ۹۲-۱۳۷۹

عنوان	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
شاخص تمرکز (چهار بخش)	۰/۳۲۱	۰/۳۳۱	۰/۳۳۶	۰/۳۲۲	۰/۳۱۴	۰/۳۰۶	۰/۳۰۹
شاخص تمرکز (پانزده بخش)	۰/۱۴۹	۰/۱۳۶	۰/۱۳۳	۰/۱۳۵	۰/۱۲۸	۰/۱۳۱	۰/۱۱۹
شاخص تمرکز چهار بخش نرمال شده	۰/۰۹۴	۰/۱۱۰	۰/۱۱۷	۰/۰۹۹	۰/۰۸۵	۰/۰۷۵	۰/۰۸۰
شاخص تمرکز پانزده بخش نرمال شده	۰/۰۸۸	۰/۰۷۵	۰/۰۷۲	۰/۰۷۴	۰/۰۶۶	۰/۰۷	۰/۰۵۷

مأخذ: محاسبه گزارش

ادامه جدول شماره‌ی ۱۰۳. شاخص هرفیندال-هرشمن در زمینه اقتصاد استان در دوره ۹۲-۱۳۷۹

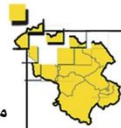
عنوان	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
شاخص تمرکز (چهار بخش)	۰/۳۲۴	۰/۳۲۲	۰/۳۱۵	۰/۳۱۷	۰/۳۱۶	۰/۲۹۸	۰/۲۹۷
شاخص تمرکز (پانزده بخش)	۰/۱۲۱	۰/۱۲۶	۰/۱۳۱	۰/۱۲۹	۰/۱۱۵	۰/۱۳	۰/۱۴
شاخص تمرکز چهار بخش نرمال شده	۰/۰۹۹	۰/۰۹۶	۰/۰۸۶	۰/۰۸۹	۰/۰۸۸	۰/۰۶۴	۰/۰۶۲
شاخص تمرکز پانزده بخش نرمال شده	۰/۰۵۹	۰/۰۶۴	۰/۰۷	۰/۰۶۷	۰/۰۵۲	۰/۰۶۸	۰/۰۷۸

مأخذ: محاسبه گزارش

• استفاده از ظرفیت تولیدی استان

میزان استفاده از ظرفیت بستگی به سطح توسعه اقتصادی-اجتماعی دارد. بدین معنی که هر قدر سطح توسعه پائین تر باشد، میزان استفاده از تجهیزات و منابع کمتر است. چنانچه بررسی‌های متعدد نشان می‌دهد، کشورهای توسعه یافته صنعتی از تجهیزات و منابع خود حداکثر استفاده را می‌کنند و کشورهای آمریکای لاتین و آسیا بیش از کشورهای آفریقائی از ظرفیتهای تولیدی خود استفاده می‌کنند. دامنه وسیع علل کمبود استفاده از ظرفیت تولیدی و نوع این علل حاکی از این است که پدیده مزبور از یک طرف در تمامی ساخت اجتماعی کشورهای در حال توسعه و از طرف دیگر در تمامی ساخت صنعتی آنها ریشه دارد.

منظور از ظرفیت تولیدی بنگاه یا بخش اقتصادی در هر زمان مشخص، عبارت است از حداکثر تولید دست‌یافتنی که در شرایطی که تقاضا عامل محدود کننده نیست و انباشت سرمایه موجود، با شدتی متعارف مورد استفاده قرار

می‌گیرد می‌تواند در مدت زمانی کوتاه به آن دست یافت. نرخ استفاده از ظرفیت تولیدی در هر زمان مشخص را می‌توان بصورت نسبت تولید واقعی به تولید (یا ظرفیت) بالقوه بدست آورد. در راستای بحث مفهوم «تولید بالقوه» وجود دارد که این مفهوم کاملاً متفاوت از مفاهیم «تولید حداکثر» و «تولید بالفعل» می‌باشد. لذا ابتدا این مفاهیم را تعریف و روش محاسبه تولید بالقوه ارائه می‌شود، آنگاه نرخ استفاده از ظرفیت تولیدی بخش معدن محاسبه خواهد شد.

تولید بالقوه

تولید بالقوه در یک اقتصاد عبارتست از تولیدی که با در نظر گرفتن نیروی کار در اشتغال کامل و شدت بکارگیری نرمال کار و سرمایه حاصل می‌شود (Artus, 1979, Pp. 25-28). به عبارت دیگر تولید حاصل از بهره‌برداری نرمال از همه عوامل تولید در اشتغال کامل را، تولید بالقوه گویند.

تولید بالفعل (واقعی)

تولید بالفعل عبارتست از تولیدی که بر اساس نیروی کار شاغل و انباره سرمایه‌ای که بهره‌برداری می‌شود بدست می‌آید. به عبارت دیگر تولید بالفعل همان تولیدی است که ارزش آن بصورت تولید ناخالص داخلی در کل اقتصاد و ارزش افزوده هر بخش منتشر می‌شود.

تولید ماکزیمم

تولید ماکزیمم عبارتست از تولیدی که به ازای بهره‌برداری نرمال از نیروی کار شاغل و سرمایه موجود، در صنعت یا کل اقتصاد حاصل آید. درباره این مفهوم دو نظر وجود دارد و نظر اول این است که عده‌ای تنها به درجه بکارگیری سرمایه موجود توجه می‌کنند و دید دیگر که وسیعتر است درجه بکارگیری همه منابع را مورد توجه قرار می‌دهند. لازم به توضیح است که در این فصل به دید وسیع تولید ماکزیمم توجه می‌شود (Christiano, 1981, pp. 144-198). کلاین^۱ و سامور^۲ ظرفیت تولیدی (تولید ماکزیمم) را چنین بیان می‌کنند: «ظرفیت یک صنعت در یک زمان مشخص ماکزیمم سطح ممکن تولید است، هنگامی که صنعت انباره سرمایه موجود را در یک سطح معمول استفاده، مورد بهره‌برداری قرار دهد».

1. Klicin
2. Summers

مقایسه سه تعریف فوق نشان می‌دهد که مفاهیم تعریف بالقوه، تولید بالفعل و تولید ماکزیمم، سه مفهوم کاملاً متفاوت می‌باشد. همچنین می‌توان چنین نتیجه گرفت که در دوره‌ای که رکورد و تورمی در اقتصاد نباشد، این سه مفهوم یکسان هستند ولی در دروان رکود یا تورم اقتصادی این مفاهیم از هم جدا می‌شوند.

• روشهای برآورد تولید بالقوه

به منظور برآورد تولید بالقوه روشهای متفاوتی مطرح شده است. که این روشها عبارتند از:

- روش تابع تولید^۱،
- خط روند بین اوجها^۲،
- نرخ تولید به سرمایه^۳،
- قانون آکون^۴،
- روش روند زمانی^۵،
- روش تقاضای معکوس برای عوامل تولید^۶،
- روش خط روند بین اوجهای تعدیل شده^۷

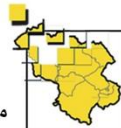
در کلیه روشهای فوق تولید بالقوه بر اساس داده‌ها و اطلاعات آماری منتشر شده محاسبه می‌شود در اینجا به دو روش عملی در این تحقیق بطور مختصر اشاره می‌شود.

روش خط روند بین اوجها

این روش کار مشترکی است که توسط کلاین^۸ (۱۹۶۰) و VEEA ارائه شده است. روش خط روند بین اوجها برای یک بخش، صنعت و یا برای کل اقتصاد بکار می‌رود. در این روش ابتدا سری زمانی تولید برای یک دوره زمانی مورد نظر ترسیم می‌شود. آنگاه نقاط اوج متوالی را بوسیله خطوط راست بهم وصل می‌کنیم و با این فرض که اوجهای

-
1. Production Function Method
  2. Trend Through Peaks Method
  3. Output/ Capital Ratio Method
  4. Okun's Law Method
  5. Trend Method
  6. Inverted Demand for Factor Input Method
  7. Modified Trend Through Peaks Method
  8. Kleon L. R.

سری زمانی رسم شده معرف سالهایی است که منابع با ۱۰۰ درصد ظرفیت، بکار گرفته شده‌اند، نقاط روی خطوط راست ترسیم شده معرف برآورد تولید بالقوه می‌باشد.

این روش اندازه‌گیری از این نظر که ساده است و براحتی از اطلاعات آماری منتشر شده قابل محاسبه است مورد توجه بیشتری می‌باشد. اما انتقاداتی نیز به این روش وارد است:

الف: این فرض که هر دو نقطه اوج نشان دهنده تولید حداکثر با ۱۰۰ ظرفیت می‌باشد غیر مدلل است.

ب: فرضی که تولید بالقوه با یک نرخ ثابت بین دو اوج رشد می‌کند نیز غیرمدلل است و انتظار می‌رود این رشد، در بعضی از سالها هموار باشد مانند فعالیت سرمایه‌گذاری که بصورت سیکلی می‌باشد.

ج: در مقادیر ظرفیت بکار رفته برای سالهای آخر غیر قابل اعتماد است، زیرا بعد از آخرین سال، ممکن است تولید واقعی چنان باشد که روند قبلی را منتفی کند.

روش روند تولید واقعی

روش روند تولید واقعی بر اساس روند زمان تولید واقعی می‌باشد به این طریق که برای سری زمانی تولید واقعی روندهای متفاوت (خطی، غیرخطی، لگاریتمی و...) آزمون می‌شود و روندی که در جهت تشخیص بالاتری داشته باشد، انتخاب می‌شود. ملاک درجه تشخیص ماکزیمم معرف این مسئله است که مقادیر واقعی به نقاط روی خط روند نزدیکی بیشتری دارند. بانک جهانی در سال ۱۹۹۱ در برآورد تولید بالقوه برای ایران از روش روند استفاده کرده است (World Bank, 1991, pp.119-121).

محاسبه ظرفیت تولید در استان

ارزش افزوده استان به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ (نمودار شماره ۳۱) معرف این واقعیت است بعد از سال ۱۳۸۵ تولید، روند دوره قبل را ادامه نداده و روند کاهشی داشته است. لذا وضعیت دو دوره را بررسی می‌نمائیم. برای هر دو دوره که ارزش تولید روند منظمی داشته، روش «روند تولید واقعی» و «خط روند بین اوجها» استفاده شده است. در روش «روندتولید واقعی» همانطور که قبلاً توضیح داده شد روندهای مختلفی را آزمون می‌کنیم و روندی که ماکزیمم R^2 را داشته باشد انتخاب می‌کنیم. نتایج روندهای مورد آزمون در جدول شماره ۱۰۴ و نمودار ۳۱ آورده شده است.

جدول شماره‌ی ۱۰۴. انتخاب روند تولید واقعی برای دوره ۸۸-۱۳۷۹

ردیف	نوع روند	R^2	نتیجه
۱	$Q=9051+987.8T$	۰/۹۶۲	تولید بالقوه
۲	$Q= 8078+1056T$	۰/۹۶۵	تولید بالفعل

در روش خط «روند بین اوجها» ابتدا مختصات نقاط ماکزیمم را (نمودار ارزش افزوده بخش) بصورت (T_j, V_j) و (t_i, v_i) مشخص می‌کنیم که i و j معرف سالهایی است که ارزش افزوده آن سالها ماکزیمم است و t و v به ترتیب معرف زمان و ارزش افزوده می‌باشد. حال معادله خط گذرنده از این دو نقطه را بصورت زیر می‌نویسیم:

$$V - V_j = \frac{V_i - V_j}{t_i - t_j} (t - t_j)$$

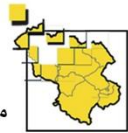
که با قرار دادن مقادیری از t (معرف سالهای بین i و j) در معادله فوق مقادیر نظیری برای ارزش افزوده آن سال (v) محاسبه می‌شود که معرف تولید بالقوه است.

بعد از محاسبه تولید بالقوه برای کل دوره مورد بررسی در بخش معدن از نسبت تولید واقعی به تولید بالقوه به عنوان نرخ استفاده از ظرفیت تولیدی این بخش استفاده خواهیم کرد.

جدول شماره‌ی ۱۰۵. ارزش افزوده (تولید) بالقوه و بالفعل استان زنجان در دوره ۹۲-۱۳۷۹ میلیارد ریال

ارزش افزوده							شرح
۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	
۲۱۱۷۹	۱۷۱۵۹	۱۳۰۳۰	۹۹۳۳	۷۸۶۴	۵۹۸۲	۵۵۶۰	استان (به قیمت بازار)
۵۴۰۰	۵۴۲۵	۴۵۶۷	۳۹۸۸	۳۷۱۷	۳۳۵۱	۳۴۲۴	استان بالفعل (به قیمت ثابت)
۵۵۴۷	۵۴۲۵	۵۰۲۴	۴۶۲۴	۴۲۲۴	۳۸۲۴	۳۴۲۴	استان بالقوه (به قیمت ثابت)

مأخذ: پیشین و محاسبه گزارش

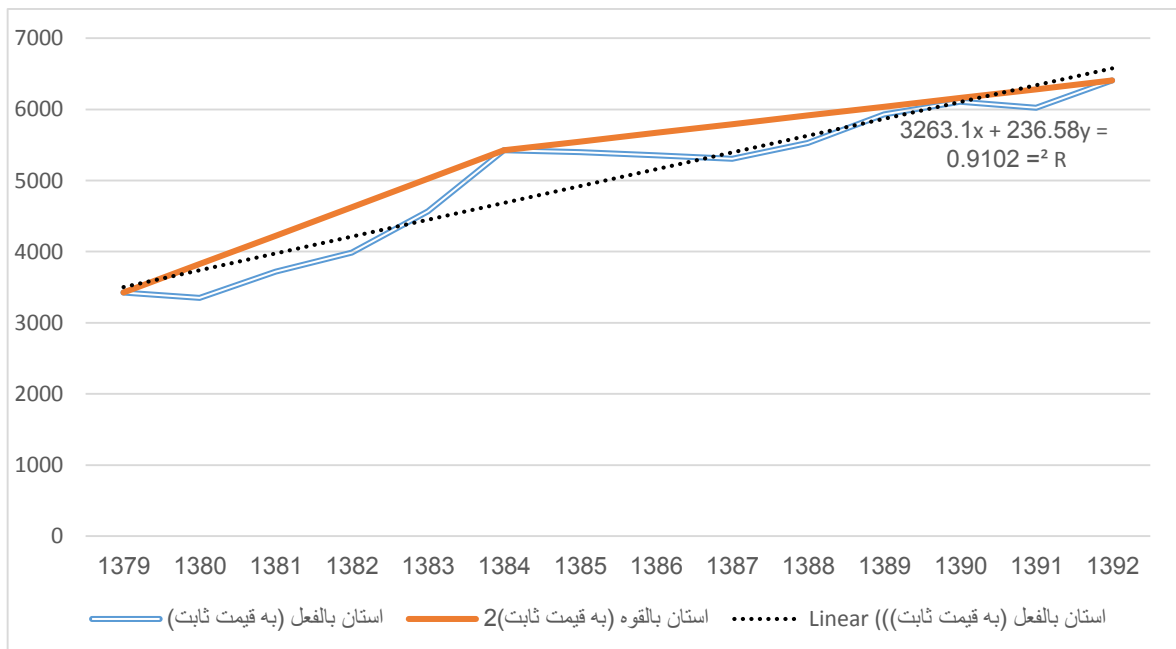

ادامه‌ی جدول شماره ۱۰۵. ارزش افزوده (تولید) بالقوه و بالفعل استان زنجان در دوره ۹۲-۱۳۷۹ میلیارد ریال

ارزش افزوده							شرح
۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۹۴۳۲۱	۶۹۱۱۹	۵۳۳۶۹	۴۱۸۴۲	۳۴۷۲۲	۳۰۷۹۸	۲۴۶۳۷	استان (به قیمت بازار)
۶۴۰۶	۶۰۲۲	۶۱۰۶	۵۹۳۱	۵۵۲۷	۵۳۰۵	۵۳۵۵	استان بالفعل (به قیمت ثابت)
۶۴۰۶	۶۲۸۳	۶۱۶۰	۶۰۳۸	۵۹۱۵	۵۷۹۳	۵۶۷۰	استان بالقوه (به قیمت ثابت)

مأخذ: پیشین و محاسبه گزارش

نمودار شماره‌ی ۳۱. ارزش افزوده (تولید) بالفعل و بالقوه استان زنجان و خطوط روند آن در دوره ۹۲-۱۳۷۹

مأخذ: جدول شماره ۱۲ و محاسبه گزارش

۶.۳.۱.۲.۸. مقایسه‌ی GDP سرانه‌ی کشور و استان در سال‌های ۹۲-۱۳۷۹

یکی از شاخص‌های بیانگر وضعیت اقتصادی یک کشور و استان، درآمد سرانه است. این شاخص که با استفاده از آمار و اطلاعات مربوط به تولید ناخالص داخلی (GDP) و جمعیت محاسبه می‌شود، به منظور مقایسه‌ی بین کشورها و استان‌ها به صورت برابری قدرت خرید در نظر گرفته می‌شود. سطح درآمد سرانه در هر جامعه‌ای به نوعی نشان دهنده‌ی وضعیت معیشتی و سطح زندگی افراد آن جامعه است. مقایسه‌ی GDP کشورها و استان‌ها با همدیگر نمی‌تواند ملاک خوبی برای اندازه‌گیری رشد و توسعه‌ی اقتصادی محسوب شود؛ زیرا جمعیت کشورها و استان‌ها با همدیگر

یکسان نیستند، به خاطر همین به جای این که میزان GDP را مبنای اندازه‌گیری رفاه اقتصادی در نظر بگیرند، درآمد سرانه را مبنایی برای تحلیل اقتصادی در نظر می‌گیرند. البته این شاخص نیز چون پراکندگی و توزیع درآمد را در میان افراد جامعه در نظر نمی‌گیرد؛ به عبارت دیگر توزیع درآمد را یکنواخت فرض می‌کند، مورد انتقاد است؛ با این وجود، یکی از مهم‌ترین معیارهای مقایسه برای تحلیل وضعیت اقتصادی است.

جدول شماره‌ی ۱۰۶. مقایسه سرانه GDP کشور و استان در سالهای ۹۲-۱۳۷۹ (هزار ریال - درصد)

شرح	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کشور	۹۸۱۱	۱۱۲۳۹	۱۴۳۹۳	۱۷۶۶۸	۲۲۷۵۰	۲۷۹۷۵	۳۳۷۹۹
زنجان	۶۰۰۸	۶۴۵۱	۸۴۲۹	۱۰۵۷۷	۱۳۸۲۸	۱۷۸۷۳	۲۱۹۱۰
نسبت استان با کشور	۶۱,۲	۵۷,۴	۵۸,۶	۵۹,۹	۶۰,۸	۶۳,۹	۶۴,۸
زنجان به قیمت ثابت (۱۳۷۶=۱۰۰)	۳۷۰۰	۳۶۱۴	۳۹۸۳	۴۲۴۶	۴۸۴۷	۵۶۵۱	۵۵۸۶

مأخذ: پیشین و محاسبه گزارش

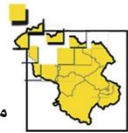
ادامه‌ی جدول شماره‌ی ۱۰۶. مقایسه سرانه GDP کشور و استان در سالهای ۹۲-۱۳۷۹ (هزار ریال - درصد)

شرح	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
کشور	۴۳۰۵۴	۵۰۵۸۰	۵۳۲۰۲	۶۵۴۸۱	۸۴۳۶۰	۹۷۵۹۳	۱۳۰۶۰۶
زنجان	۲۵۶۶۶	۳۱۵۰۲	۳۵۳۲۳	۴۲۳۵۵	۵۳۳۹۸	۶۸۱۵۰	۹۱۶۱۸
نسبت استان با کشور	۵۹,۶	۶۲,۳	۶۶,۴	۶۴,۷	۶۳,۲	۶۹,۸	۷۰,۱
زنجان به قیمت ثابت (۱۳۷۶=۱۰۰)	۵۵۷۹	۵۴۲۶	۵۶۲۳	۶۰۰۴	۶۰۹۸	۵۹۳۸	۶۲۲۲

مأخذ: پیشین و محاسبه گزارش

با مقایسه‌ی اطلاعات درآمد سرانه کشور و استان در ۱۳ ساله‌ی گذشته، مشخص می‌شود که تولید سرانه کشور بین ۱/۴۳ در سال ۱۳۹۲ تا ۱/۷۴ در سال ۱۳۸۰ برابر تولید سرانه‌ی استان زنجان بوده است؛ به عبارت دیگر شکاف تولید سرانه‌ی هر زنجان در ۱۳ سال گذشته به اندازه ۴۳ تا ۳۰ درصد درآمد هر ایرانی بوده است.

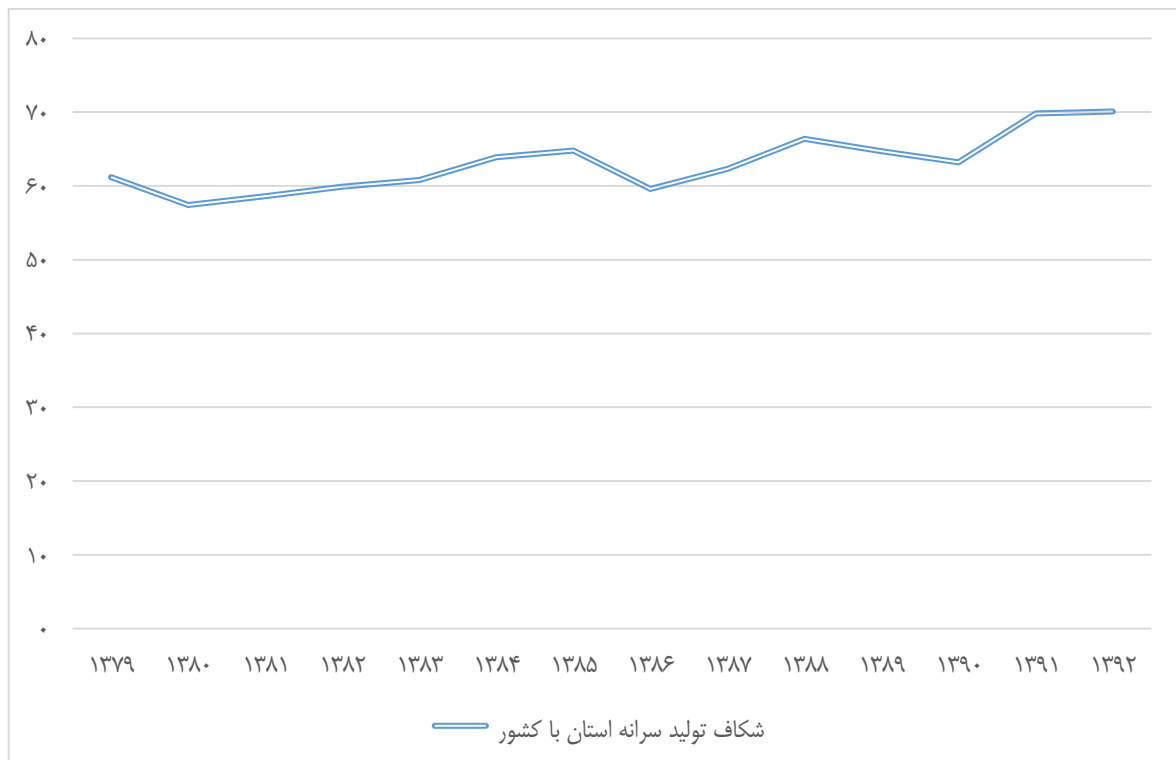
درآمد سرانه‌ی کشور و استان در ده سال گذشته روند صعودی داشته است و رشد درآمد متوسط سرانه‌ی کشور از رشد متوسط درآمد استان زنجان پائین‌تر بوده است. نسبت تولید متوسط سرانه‌ی استان زنجان به کشور در سال ۱۳۷۹،

۶۱ درصد و در سال ۱۳۸۲ حدود ۵۹ درصد بوده که تا پایان سال ۱۳۸۵، روند افزایشی داشته است؛ اما در سال ۱۳۸۶ تولید متوسط سرانه استان نسبت به کشور به حدود ۶۰ درصد تنزل نموده و سپس به ۷۰ درصد در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است.

نمودار شماره‌ی ۳۲ روند شکاف تولید سرانه استان با کشور را به قیمت جاری نشان می‌دهد در دوره مذکور متوسط رشد سالانه تولید سرانه کشور ۲۲ درصد در سال و در استان ۲۳/۳ درصد بوده است که منجر به کاهش شکاف در سال‌های انتهایی دوره شده است.

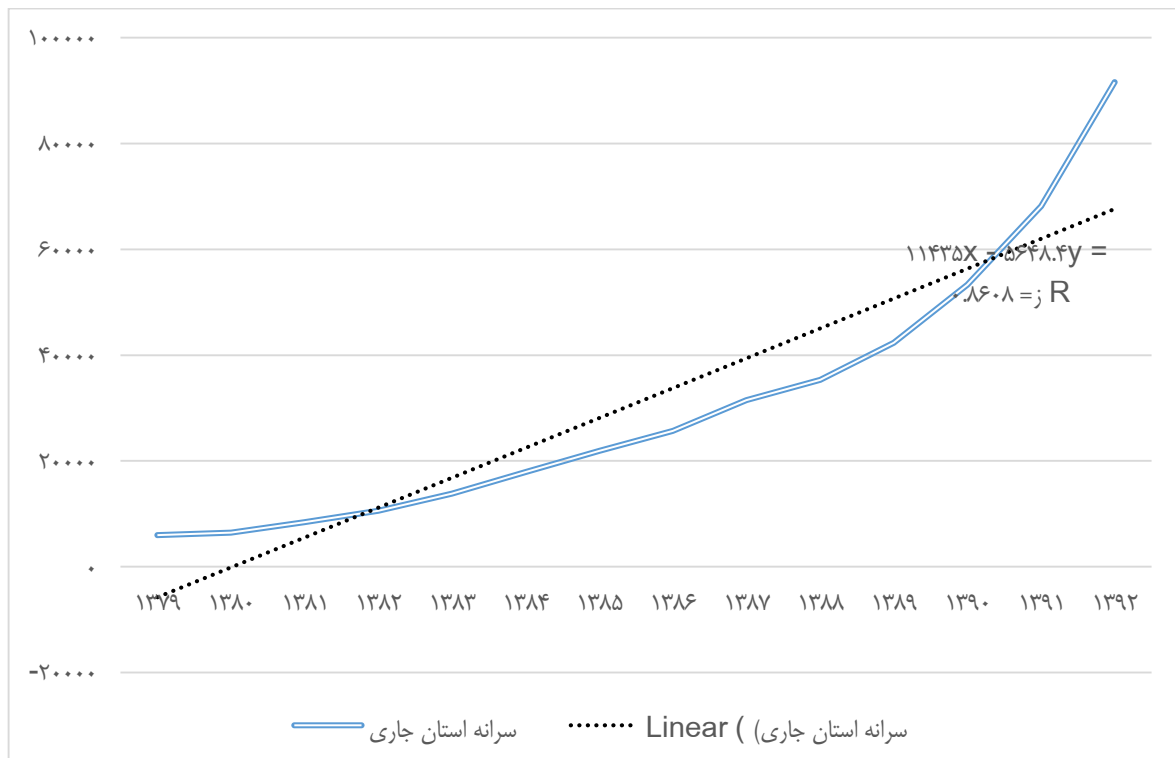
نمودار شماره‌ی ۳۲. شکاف تولید سرانه استان با کشور در دوره ۱۳۷۹-۹۲

مأخذ: جدول شماره ۱۰۵

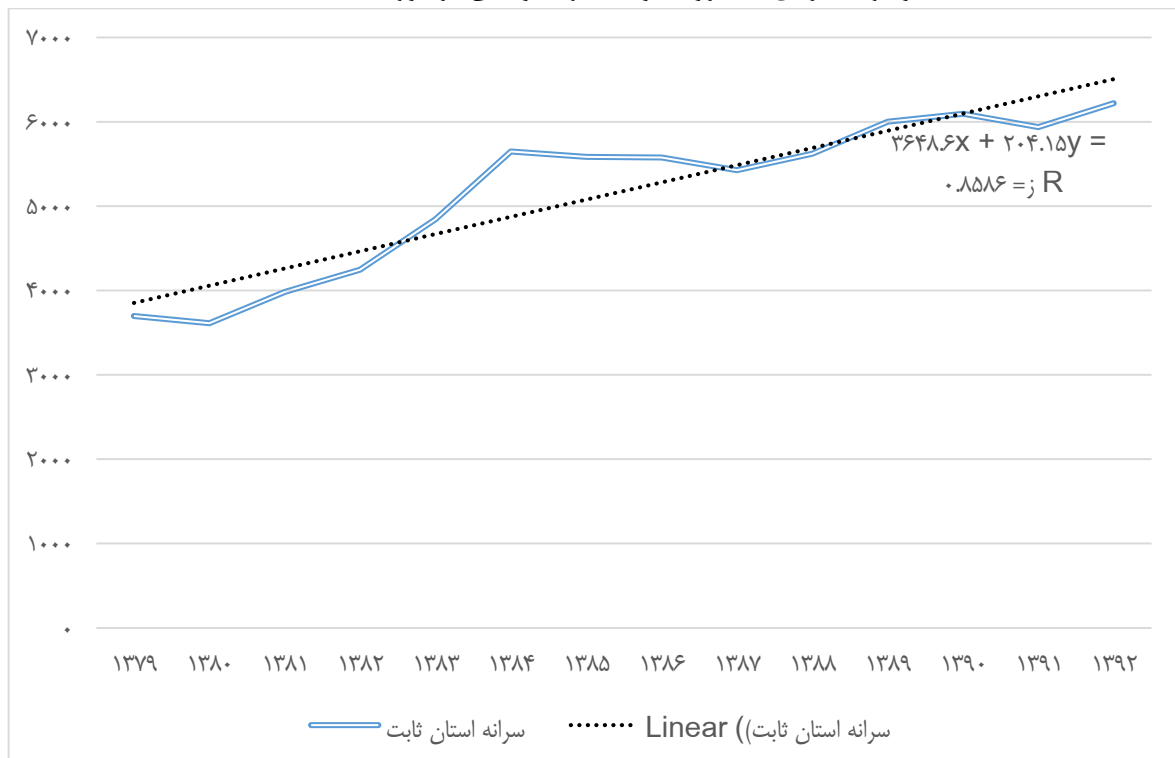

نمودار شماره‌ی ۳۳. روند تولید سرانه جاری در دوره ۱۳۷۹-۹۲

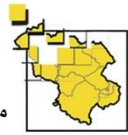

مأخذ: جدول شماره ۱۰۵

نمودار شماره‌ی ۳۴. روند تولید سرانه واقعی در دوره ۱۳۷۹-۹۲

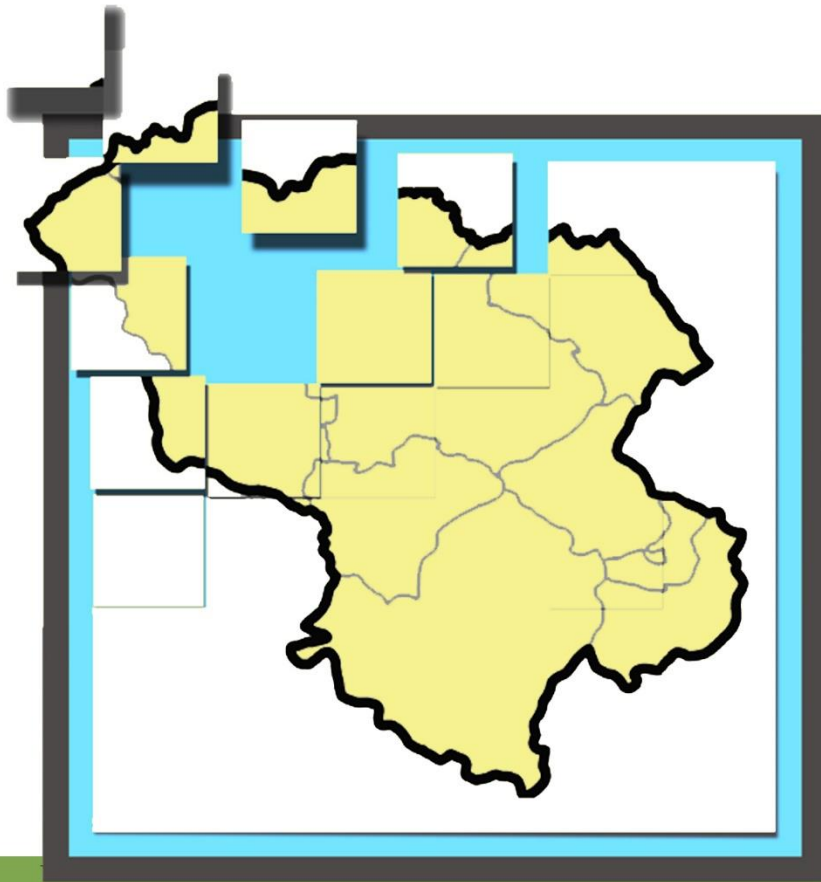

مأخذ: جدول شماره ۱۰۵

نمودارهای شماره ۳۳ و ۳۴ مقایسه روند تولید سرانه به قیمت جاری و ثابت را نشان می‌دهد. تولید سرانه واقعی در استان با نرخ متوسط ۴/۱ درصد در سال در مقایسه با نرخ رشد ۳۳/۳ درصد سالانه جاری را نشان می‌دهد که از رقم نرخ رشد تولید در دوره مذکور (۱/۱ درصد)، کمتر می‌باشد که گویای تأثیر نرخ رشد جمعیت می‌باشد.

٣.٦.٣.١.٣. ساخنار و الكوى حمل و نقل و ارنطاطات

۶.۳.۱.۳. ساختار و الگوی حمل و نقل و ارتباطات

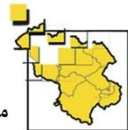
۶.۳.۱.۳.۱. ساختار و الگوی حمل و نقل

الف) حمل و نقل زمینی

در جدول شماره‌ی ۱۰۷ و نقشه شماره‌ی ۱۳ مجموعه راه‌های استان با توجه به نوع راه مشخص شده است. با توجه به اطلاعات نقشه یاد شده ۴ نوع راه زمینی در استان وجود دارد که مشخصات این راهها به شرح زیر است:

آزادراه: شامل آزاد راه زنجان - قزوین، آزاد راه زنجان - تبریز و بزرگراه های ورودی شهرهای استان است. در مجموع استان زنجان دارای ۲۰۰ کیلومتر راه سطح یک شامل آزاد راه می باشد. بررسی روند تغییرات طول آزادراه‌های استان نشان می‌دهد، در سال ۱۳۷۵، مجموع آزادراه‌های استان زنجان ۱۱۰ کیلومتر بوده است که این مقدار تا سال ۱۳۸۰ تغییری نداشته است اما در سال ۱۳۸۵ طول آزادراه‌های استان به ۱۹۱ کیلومتر رسید. این روند افزایشی تا سال ۱۳۸۹ ادامه یافته و طول آزادراه‌های استان به ۲۰۰ کیلومتر رسیده است. از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ تغییری در طول آزادراه‌های استان وجود نداشته است.

بزرگراه (چهار خطه): طول بزرگراه‌های استان زنجان در مجموع در سال ۱۳۹۳ برابر ۹۲/۹۰ کیلومتر بوده است. بررسی روند تغییرات طول بزرگراه‌های استان نشان می‌دهد در سال ۱۳۷۵، طول بزرگراه‌های استان ۱۴ کیلومتر بوده است،

این میزان در سال ۱۳۸۵ به ۴۷ کیلومتر و در سال ۱۳۹۰ به ۶۵ کیلومتر رسیده است و در نهایت در سال ۱۳۹۳ به میزان ۹۲/۹۰ کیلومتر بوده است.

راه اصلی (عریض و معمولی): طول راه‌های اصلی استان زنجان در سال ۱۳۹۳ به میزان ۳۳۷/۹۵ کیلومتر بوده است. بررسی روند تغییرات طول راه‌های اصلی استان نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۵، طول راه‌های اصلی استان ۳۴۵ کیلومتر بوده است، این میزان در سال ۱۳۸۰ به ۳۲۹ کیلومتر و در سال ۱۳۸۵ به ۳۲۳ کیلومتر رسیده است. در سال ۱۳۸۹ طول راه‌های اصلی استان با افزایش مواجه شده و به ۳۷۶ کیلومتر بالغ گردیده است این مقدار تا سال ۱۳۹۲ تغییر چندانی نداشته است و در سال ۱۳۹۳ به ۳۳۷/۹۵ کیلومتر کاهش یافته است.

راه‌های فرعی: مجموع راه‌های فرعی استان زنجان در سال ۱۳۹۳، ۹۸۲/۷۴ کیلومتر بوده است. بررسی روند تغییرات طول راه‌های فرعی استان نشان می‌دهد، در سال ۱۳۷۵ در مجموع ۴۷۹ کیلومتر راه فرعی آسفالت شده شامل راه‌های عریض، درجه یک و درجه‌ی دو وجود داشته است که در سال ۱۳۸۰ به ۷۰۵ کیلومتر افزایش یافته است. این روند افزایش تا سال‌های بعد ادامه یافته و در سال ۱۳۸۵ به ۸۲۳ کیلومتر، در سال ۱۳۹۰ به ۸۰۶ کیلومتر، در سال ۱۳۹۲ به ۸۶۲ کیلومتر و در سال ۱۳۹۳ به ۹۸۲/۷۴ کیلومتر بالغ گردیده است.

راه‌های روستایی: این راه‌ها که جزء راه‌های سطوح ۳ گانه فوق نمی‌باشد و عموماً سکونتگاه‌های روستایی استان را به انواع راه‌های دیگر استان یا به سکونتگاه‌های روستایی و شهرهای دیگر استان متصل می‌نماید. طول این نوع راه‌ها در سال ۱۳۸۵، ۳۵۱۹ کیلومتر بوده است که در سال ۱۳۹۳ به ۴۰۱۹ کیلومتر رسیده است که ۲۷۰۷/۴ کیلومتر آن آسفالت است. (اداره کل راه و شهرسازی استان زنجان، ۱۳۹۳)

همچنین استان زنجان دارای ۵۹۰ کیلومتر راه شریانی است که ۲/۳ درصد مجموع راه‌های شریانی کشور را شامل می‌شود. افزون بر این استان زنجان تا پایان سال ۱۳۹۳ دارای ۳۰۴ کیلومتر راه ترانزیتی بوده است که این مقدار ۱/۳ درصد مجموع راه‌های ترانزیت کشور محسوب می‌شود (سازمان راه‌داری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۳).

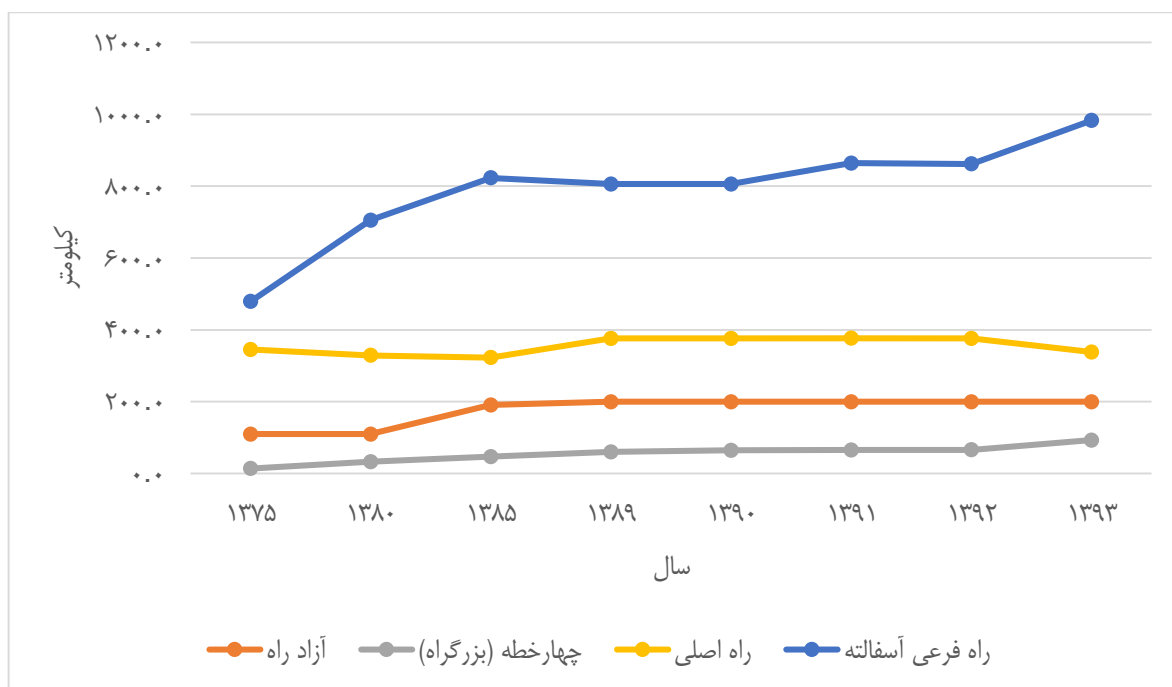

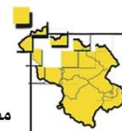
جدول شماره‌ی ۱۰۷. نوع راه‌های ارتباطی استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳ (کیلومتر)

سال	آزاد راه	چهارخطه (بزرگراه)	راه اصلی	راه فرعی
۱۳۷۵	۱۱۰	۱۴	۳۴۵	۴۷۹
۱۳۸۰	۱۱۰	۳۳	۳۲۹	۷۰۵
۱۳۸۵	۱۹۱	۴۷	۳۲۳	۸۲۳
۱۳۸۹	۲۰۰	۶۰	۳۷۶	۸۰۶
۱۳۹۰	۲۰۰	۶۵	۳۷۶	۸۰۶
۱۳۹۱	۲۰۰	۶۵/۳	۳۷۶/۶	۸۶۴
۱۳۹۲	۲۰۰	۶۶	۳۷۶	۸۶۲
۱۳۹۳	۲۰۰	۹۲/۹۰	۳۳۷/۹۵	۹۸۲/۷۴

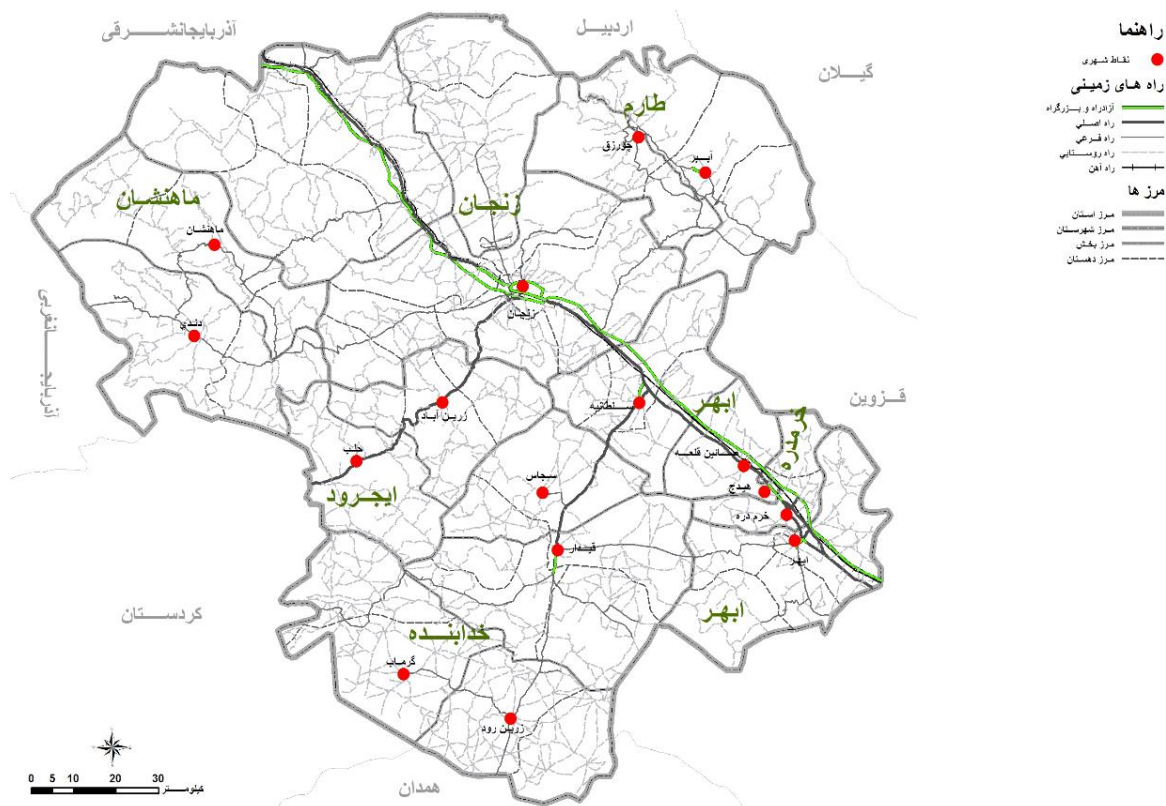
مأخذ: سالنامه آماری استان زنجان، ۱۳۹۲ و اداره کل راه و شهرسازی استان زنجان، ۱۳۹۳

نمودار شماره‌ی ۳۵. روند تغییرات نوع راه‌های ارتباطی استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳

نقشه‌ی شماری ۱۳. نحوه توزیع و نوع راه‌های ارتباطی استان زنجان

مأخذ: مشاور، ۱۳۸۶.

در جدول شماری ۱۰۸ نوع راه‌های ارتباطی استان زنجان و کشور از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳ مقایسه شده است و در جدول شماری ۱۰۹ سهم راه‌های ارتباطی استان از کل کشور آورده شده است. ملاحظه سهم استان از آزادراه‌های کشور نشان می‌دهد که ۸/۳۳ درصد آزادراه‌های کشور در پهنه‌ی استان زنجان قرار گرفته است که این نسبت در یک دوره‌ی ۸ ساله با روند کاهشی مواجه شده است. در سال ۱۳۸۵، ۱۳/۳۷ درصد آزادراه‌های بزرگراه‌ها و راه‌های اصلی کشور نشان‌دهنده‌ی عدم تعادل قابل‌ملاحظه در سهم آزادراه‌ها در مقایسه با بزرگراه‌ها و راه‌های اصلی است. در سال ۱۳۹۳، تنها ۰/۶۴ درصد بزرگراه‌های کشور در محدوده‌ی استان زنجان قرار داشته است. سهم استان از بزرگراه‌های کشور در یک دوره‌ی ۸ ساله با نوساناتی مواجه بوده است به‌گونه‌ای که در سال ۱۳۸۵ سهم استان از بزرگراه‌های کشور ۰/۸۶ درصد بوده است که در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ این سهم به ۰/۵۶ درصد کاهش یافته است، اما در سال ۱۳۹۳ اندکی بر سهم استان افزوده شده و سهم استان از بزرگراه‌های کشور به ۰/۶۴ درصد رسیده است.

بررسی وضعیت راه‌های اصلی استان نسبت به کل راه‌های اصلی کشور نشان‌دهنده‌ی سهم اندک استان از راه‌های اصلی کشور است. در سال ۱۳۹۳ تنها ۱/۳۶ درصد راه‌های اصلی کشور در پهنه‌ی استان زنجان قرار داشته است. بررسی روند سهم استان از راه‌های اصلی کشور نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۵ سهم استان از مجموع راه‌های اصلی کشور ۱/۴۸ درصد بود که با روند افزایشی تا سال ۱۳۸۹ به ۱/۷۷ درصد رسید اما پس‌از آن و تا سال ۱۳۹۰ با روند کاهشی مواجه شد و به ۱/۷۱ درصد رسید این روند تا سال ۱۳۹۳ ادامه یافت و سهم استان از راه‌های اصلی کشور به ۱/۳۶ درصد رسید. این وضعیت نشان می‌دهد که استان زنجان از نظر طول راه‌های استانی به ویژه در وجود راه‌های چهارخطه (بزرگراه) دارای ضعف شدید و شرایط نامناسبی است.

جدول شماره‌ی ۱۰۸. مقایسه نوع راه‌های ارتباطی استان زنجان و کشور از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳ (کیلومتر)

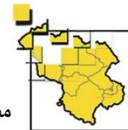
سال	محدوده	آزادراه	بزرگراه	راه اصلی
۱۳۸۵	کشور	۱۴۲۹	۵۴۶۸	۲۱۷۸۸
	استان	۱۹۱	۴۷	۳۲۳
۱۳۸۹	کشور	۱۹۵۷	۱۰۶۶۹	۲۱۲۷۶
	استان	۲۰۰	۶۰	۳۷۶
۱۳۹۰	کشور	۲۰۵۳	۱۱۶۵۲	۲۲۰۵۲
	استان	۲۰۰	۶۵	۳۷۶
۱۳۹۳	کشور	۲۴۰۱	۱۴۴۸۸	۲۴۸۸۶
	استان	۲۰۰	۹۳	۳۳۸

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای کشور، ۱۳۹۳ و اداره کل راه و شهرسازی استان زنجان، ۱۳۹۳

جدول شماره‌ی ۱۰۹. سهم راه‌های ارتباطی استان زنجان از کل کشور از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳ (درصد)

سال	آزادراه	بزرگراه	راه اصلی
۱۳۸۵	۱۳,۳۷	۰,۸۶	۱,۴۸
۱۳۸۹	۱۰,۲۲	۰,۵۶	۱,۷۷
۱۳۹۰	۹,۷۴	۰,۵۶	۱,۷۱
۱۳۹۳	۸,۳۳	۰,۶۴	۱,۳۶

مأخذ: سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای کشور، ۱۳۹۳ و اداره کل راه و شهرسازی استان زنجان، ۱۳۹۳

نمودار شماره‌ی ۳۶. طول راه‌های تحت حوزه استحفاظی وزارت راه و شهرسازی (بدون راه روستایی) در سطح

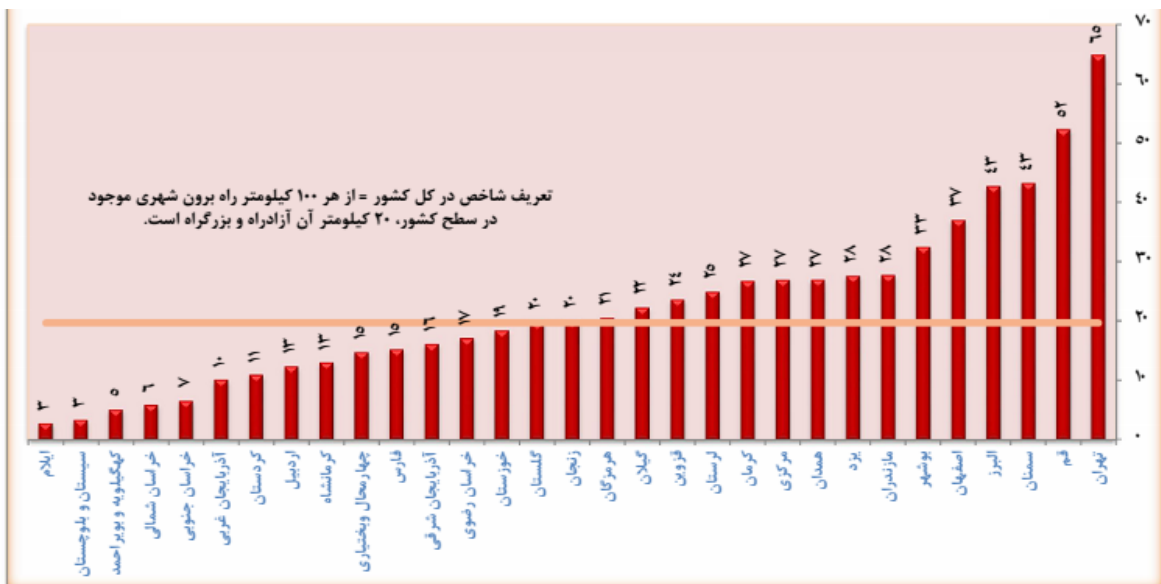
کشور تا پایان سال ۱۳۹۳

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۳

نمودار شماره‌ی ۳۷. شاخص طول آزاد راه‌ها و بزرگراه‌ها به ازاء هر ۱۰۰ کیلومتر راه برون شهری (بدون راه

روستایی) تا پایان سال ۱۳۹۳

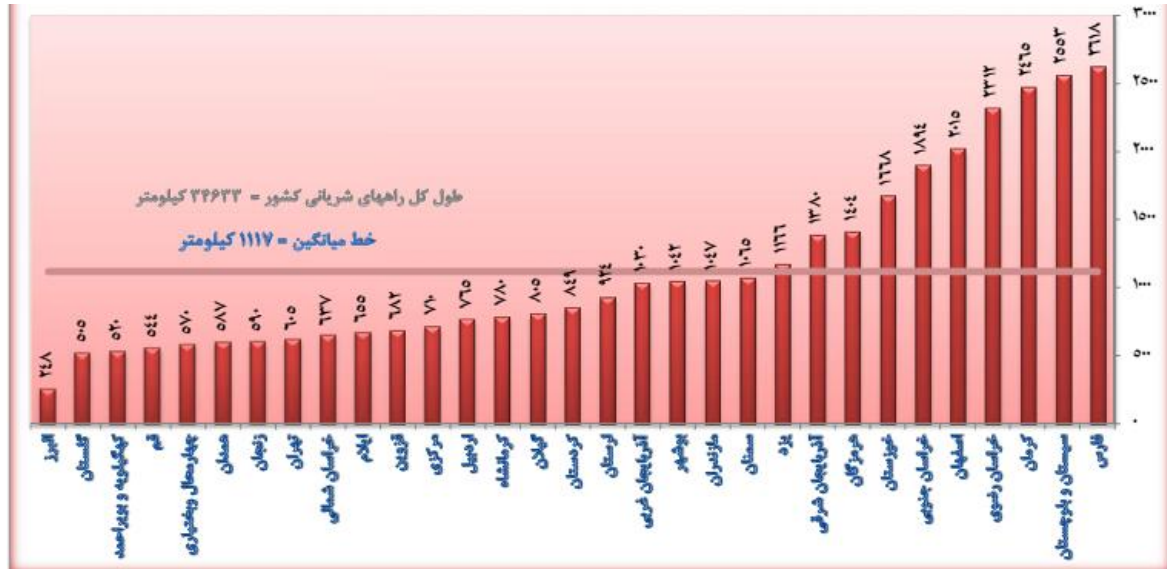

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۳

نمودار شماره‌ی ۳۸. طول راههای شریانی تحت حوزه استحفاظی وزارت راه و شهرسازی در سطح کشور تا

پایان سال ۱۳۹۳

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای کشور، ۱۳۹۳

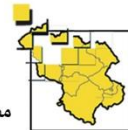
بررسی نوع راه‌های ارتباطی شبکه سکونتگاهی استان به ویژه شهرهای اصلی استان نشان می‌دهد شهرهای زنجان، ابهر و خرمدره بهترین وضعیت ارتباطی را از نظر دسترسی به آزادراه، راه اصلی و راه آهن دارند. دو شهر ابهر و خرمدره از نظر دسترسی به مرکز استان (شهر زنجان) نیز در بین سایر شهرهای استان از بهترین موقعیت برخوردارند و ارتباط این شهرها با شهر زنجان از طریق آزادراه قزوین- زنجان، جاده ترازیت تهران- تبریز- بازرگان و راه آهن سراسری امکان پذیر است.

ارتباط شهر قیدار با مرکز استان و سایر شهرهای استان از طریق جاده اصلی و فرعی امکان پذیر است. این شهرستان دسترسی بهتری نسبت به شهرستان‌های طارم و ماهنشان، با شهر زنجان دارد.

شهرهای ماهنشان، آب بر، دندی از طریق راه فرعی و اصلی با شهر زنجان ارتباط دارند. کوهستانی بودن جاده های فرعی امکان دسترسی را خصوصاً در فصل زمستان دشوار می نماید.

شهرستان طارم و شهر آب بر از نظر کیفی پایین ترین سطح ارتباط را با شهر زنجان دارا می باشد. به صورتی که بیش از ۸۵ درصد مسیر ارتباطی از نوع جاده فرعی است. عبور جاده فرعی از رشته کوههای زنجان شمالی با وجود گردنه های متعدد در مسیر، اختلاف ارتفاع فاحش ۳۳۰۰ متری در مسیر، کم عرض بودن جاده مواصلاتی، پیچ های

خطرناک و غیر استاندارد، کمبود علایم در مسیر ارتباطی، کم تردد بودن مسیر و ... این جاده را به یکی از جاده های خطرناک استان تبدیل کرده است. بررسی مسافت بین مراکز شهرستانها با مرکز استان به تفکیک نوع دسترسی نشان می‌دهد ۱۰۰ درصد ارتباط شهرهای دو شهرستان ابهر و خرمدره با شهر زنجان از طریق راه اصلی و کریدور بین المللی است. زرین آباد و ایجرود تنها با ۳۷ کیلومتر فاصله از زنجان از طریق جاده اصلی با شهر زنجان ارتباط دارند. ارتباط شهر قیدار در فاصله ۸۷ کیلومتری زنجان تنها از طریق راه اصلی و فقط ۳۷ کیلومتر مسیر قیدار زنجان معادل ۴۲/۵۳ درصد این مسافت از طریق کریدور راه بین المللی است. شهر ماهنشان در فاصله ۱۱۰ کیلومتری شهر زنجان قرار دارد و ۷۵ کیلومتر از مجموع این راه ارتباطی فرعی و ۳۵ کیلومتر آن اصلی است. به عبارتی دیگر حدود ۶۸/۲ درصد از ارتباط راه فرعی و ۳۱/۸ درصد از طریق راه اصلی و کریدور بین المللی امکان پذیر است. شهر آبر مرکز شهرستان طارم ۸۶ کیلومتر با مرکز استان فاصله دارد که تنها ۱۶ کیلومتر (۱۸/۶ درصد) این مسیر از طریق راه اصلی و کریدور بین المللی امکان پذیر است و مابقی این مسافت معادل ۷۰ کیلومتر (۸۱/۴ درصد) از طریق راه فرعی است. این موضوع یکی از موانع و ضعف های مهم شبکه سکونتگاههای شهری و روستایی این شهرستان برای توسعه محسوب می شود، چراکه این شهرستان مهمترین قطب کشاورزی استان زنجان است. در جدول شماره ۱۱۰ فاصله شهرهای استان زنجان از مرکز استان آورده شده است.

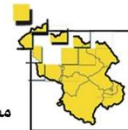
شایان ذکر است ۹ شهر استان (معادل ۵۲ درصد) در فاصله ۸۰-۱۲۰ کیلومتری شهر زنجان قرار دارند و ۵ شهر از این ۹ شهر مراکز شهرستانهای استان زنجان هستند. از نظر مسافت بین شهرهای استان دو شهر ابهر و خرمدره با ۵ کیلومتر فاصله نزدیکترین شهرها به یکدیگر و گرماب و دندی با ۲۶۰ کیلومتر فاصله دورترین شهرها به یکدیگر هستند. میانگین فاصله شهرهای استان از یکدیگر ۳۳/۴۴ کیلومتر است. شهر سلطانیه با میانگین فاصله ۸۰/۵ کیلومتر کمترین فاصله را با سایر شهرهای استان دارد و به عبارتی این شهر تا حدی در مرکز هندسی استان قرار دارد و لذا بهترین موقعیت دسترسی در استان را دارد. در این میان شهر ماهنشان مرکز شهرستان ماهنشان دور افتاده ترین مرکز شهرستان استان زنجان است و با میانگین فاصله ۱۷۵/۷ کیلومتر بیشترین فاصله را با سایر شهرهای استان دارد. فاصله این شهر با شهر زنجان ۱۰۵ کیلومتر و با زرین آباد ۱۴۴ کیلومتر است.

جدول شماره‌ی ۱۱۰. فاصله‌ی شهرهای استان زنجان از مرکز استان

ردیف	شهر	فاصله هر شهر از شهر مرکزی (زنجان) (Km)	جمعیت ۱۳۹۰
۱	آب بر	۸۵	۶۷۲۵
۲	ابهر	۹۰	۸۷۳۹۶
۳	چورزق	۱۱۵	۱۷۵۳
۴	حلب	۷۰	۱۰۸۹
۵	خرمدره	۸۵	۵۲۵۴۸
۶	دندی	۹۵	۳۹۶۲
۷	زرین آباد	۳۵	۲۴۷۱
۸	زرین رود	۱۱۵	۵۵۳۰
۹	زنجان	۰	۳۸۶۸۵۱
۱۰	سجاس	۷۲	۶۶۶۶
۱۱	سلطانیه	۳۵	۷۱۱۶
۱۲	صائین قلعه	۶۵	۱۱۹۳۹
۱۳	قیدار	۷۵	۳۰۲۵۱
۱۴	گرماب	۱۴۵	۴۰۲۱
۱۵	ماه نشان	۱۰۵	۵۴۳۹
۱۶	هیدج	۷۵	۱۳۰۰۳
۱۷	ارمغانخانه	۳۵	۱۹۴۵
۱۸	سهرورد	۱۱۰	۶۱۰۴

در جدول شماره‌ی ۱۱۱ تأسیسات زیربنایی مربوط به حوزه حمل و نقل استان نسبت به کشور در سال ۱۳۸۳ و ۱۳۹۳ آورده شده است. همانطور که مشاهده می‌شود در سال ۱۳۹۳، استان زنجان ۳/۳۸ درصد پاسگاههای پلیس راه کشور، ۲/۰۸ درصد پایگاههای امداد و نجات کشور را در پهنه خود جای داده است. همچنین استان زنجان دارای ۱ پایانه باربری و ۴ پایانه مسافربری است. ضمن اینکه ۱۸ مجتمع‌های خدماتی و رفاهی در جاده‌های استان مشغول به خدمات رسانی هستند. همچنین تعداد ۶۶ شرکت فعال در زمینه حمل بار در استان فعال است که از این تعداد ۶۳ شرکت دارای مالکیت خصوصی، ۲ شرکت به صورت تعاونی و یک شرکت با مالکیت دولتی اداره می‌گردد. در

نمودارهای شماره‌ی ۳۹ تا ۴۶ رتبه استان زنجان از نظر داشتن تأسیسات زیربنایی مربوط به حوزه حمل و نقل نشان داده شده است.

بررسی روند تغییرات تأسیسات زیربنایی مربوط به حوزه‌ی حمل و نقل در استان طی دوره‌ی ده‌ساله ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳ (مطابق جدول شماره ۱۱۱) نشان می‌دهد تعداد پاسگاه‌های پلیس‌راه در استان زنجان از ۷ پاسگاه به ۸ پاسگاه افزایش یافته است و سهم استان از مجموع پاسگاه‌های پلیس‌راه کشور نیز با افزایش بسیار اندکی از ۳/۳۶ درصد به ۳/۳۸ درصد رسیده است؛ اما تعداد پاسگاه‌های اورژانس و امداد و نجات با افزایش چشمگیری مواجه شده است و از ۲ پایگاه به ۳۵ پایگاه بالغ گردیده است. سهم استان از پایگاه‌های امداد و نجات کشور نیز با روند افزایشی مواجه شده است و از ۱/۶۷ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۲/۰۸ درصد در سال ۱۳۹۳ رسیده است.

تعداد پایانه‌های باربری استان طی این دوره‌ی ده‌ساله تغییری نداشته است و همچنان تنها یک پایانه‌ی باربری در سطح استان وجود دارد، این در صورتی است که سهم استان از پایانه‌های باربری کشور با کاهش مواجه شده است و از ۲/۵ درصد به ۱/۵ درصد رسیده است. پایانه‌های مسافربری نیز وضعیتی همانند پایانه‌های باربری دارد و با وجود عدم تغییر در تعداد، سهم استان از پایانه‌های مسافربری کشور از ۱/۸۷ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۱/۳۶ درصد در سال ۱۳۹۳ کاهش یافته است.

تعداد مجتمع‌های خدماتی استان طی این دوره‌ی ده‌ساله افزایش چشم‌گیری داشته است و از ۳ مجتمع به ۱۸ مجتمع بالغ گردیده است اما سهم استان از مجتمع‌های خدماتی و رفاهی کشور با کاهش اندکی مواجه شده است و از ۳/۴ درصد به ۳/۳۱ درصد رسیده است. تعداد شرکت‌های حمل کالا در سطح استان طی این دوره‌ی ده‌ساله نیز با افزایش مواجه شده است و از ۴۸ شرکت به ۶۶ شرکت رسیده است، ضمن اینکه سهم استان از شرکت‌های حمل کالا در کشور نیز با افزایش مواجه شده است و از ۱/۳۴ درصد به ۱/۵۳ درصد رسیده است. در مورد تعداد شرکت‌های حمل مسافر عکس این حالت رخ داده است و تعداد این شرکت‌ها از ۳۸ شرکت در سال ۱۳۸۳ به ۳۷ شرکت در سال ۱۳۹۳ رسیده است، ضمن اینکه سهم استان از شرکت‌های مسافربری کشور نیز ۱/۶۷ درصد به ۱/۶۴ درصد کاهش یافته است.

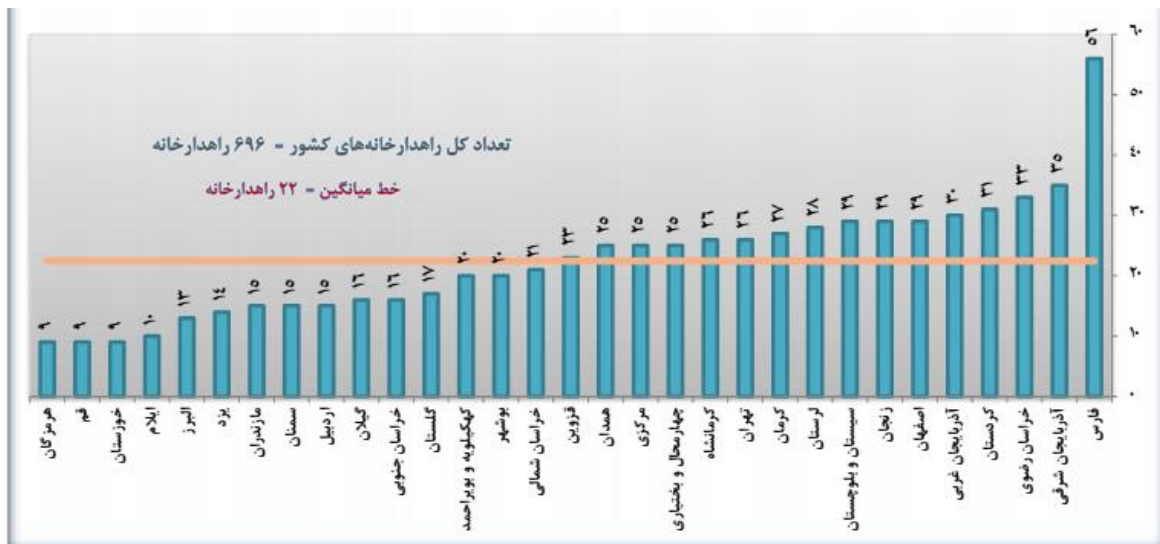
جدول شماره‌ی ۱۱۱. تأسیسات زیربنایی موجود در استان و مقایسه آن با کشور

سال	محدوده	پاسگاه پلیس راه	پایگاه اورژانس و امداد نجات	پایانه های بازرسی	پایانه های مسافری (عمومی و خصوصی)	مجموع خدماتی رفاهی	شرکت کالا	شرکت مسافر
۱۳۸۳	استان	۷	۲	۱	۵	۳	۴۸	۳۸
	کشور	۲۰۸	۱۲۰	۴۰	۲۶۸	۸۸	۳۵۸۷	۲۲۶۹
	درصد	۳/۳۶	۱/۶۷	۲/۵	۱/۸۷	۳/۴	۱/۳۴	۱/۶۷
۱۳۹۳	استان	۸	۳۵	۱	۵	۱۸	۶۶	۳۷
	کشور	۲۳۶	۱۶۷۶	۶۷	۲۹۴	۵۴۳	۴۲۹۹	۲۲۵۴
	درصد	۳/۳۸	۲/۰۸	۱/۵	۱/۳۶	۳/۳۱	۱/۵۳	۱/۶۴

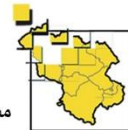
مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۹۳

*تعداد پایانه های مسافری در سالنامه حمل و نقل جاده ای ۴ و در آمار سایت اداره کل راه و شهرسازی استان زنجان ۵ ثبت شده است.

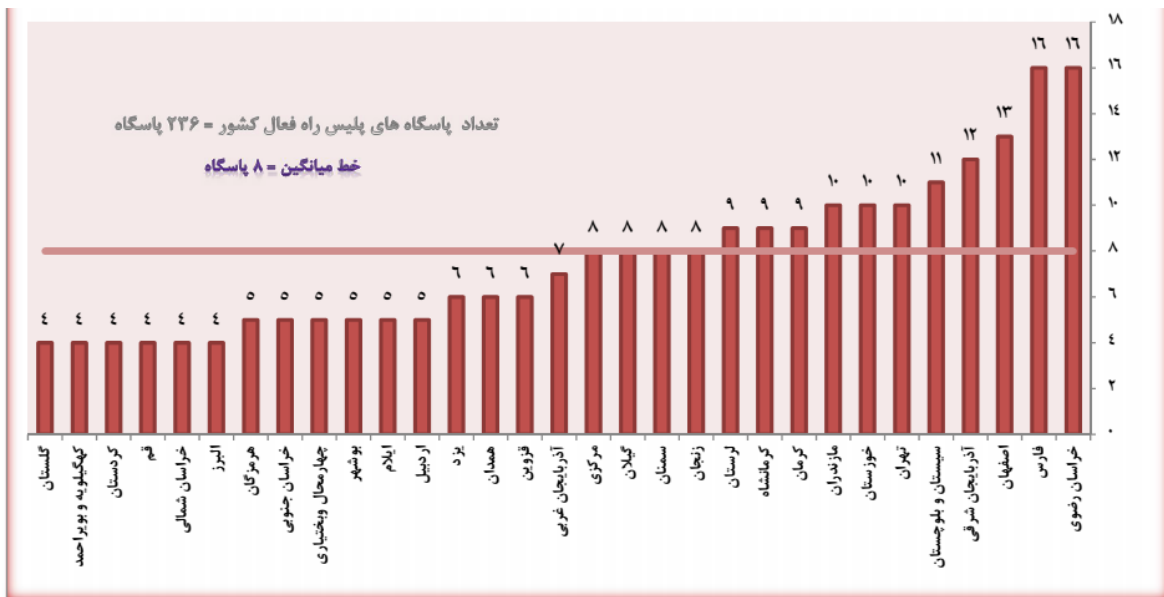
نمودار شماره‌ی ۳۹. تعداد راهدارخانه‌های فعال در جاده‌های کشور تا پایان سال ۱۳۹۳

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۳

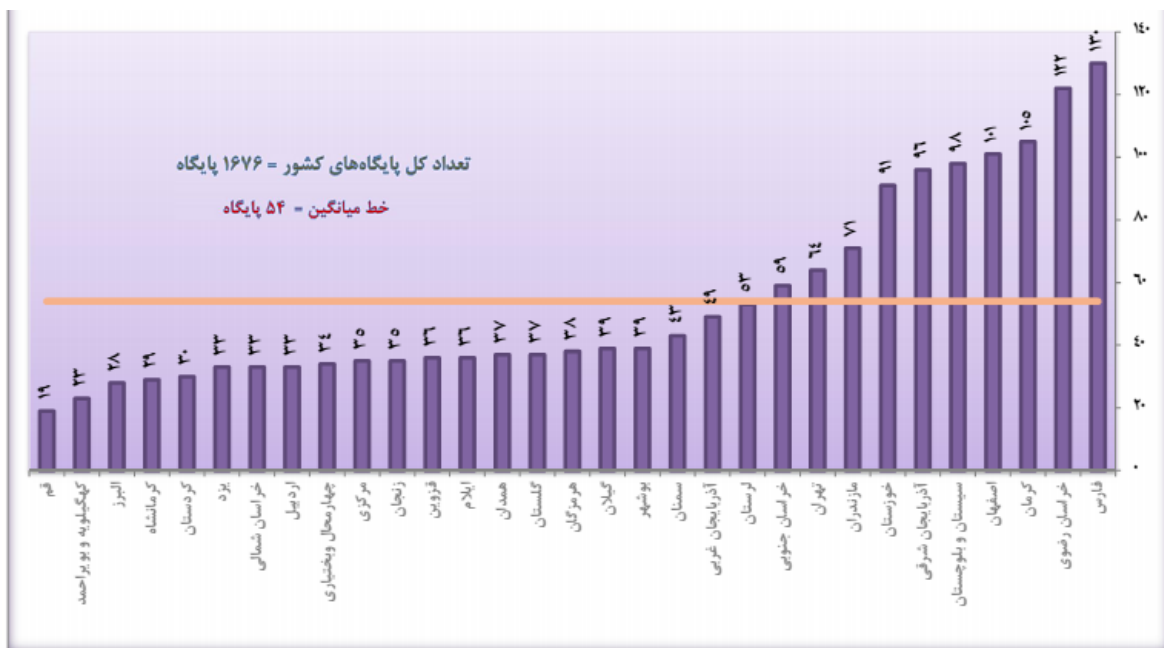

نمودار شماری ۴۰. تعداد پاسگاه‌های پلیس راه فعال موجود در سطح کشور تا پایان ۱۳۹۳

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۳

نمودار شماری ۴۱. تعداد پایگاه‌های اورژانس و امداد نجات جاده‌ای در سطح کشور تا پایان سال ۱۳۹۳

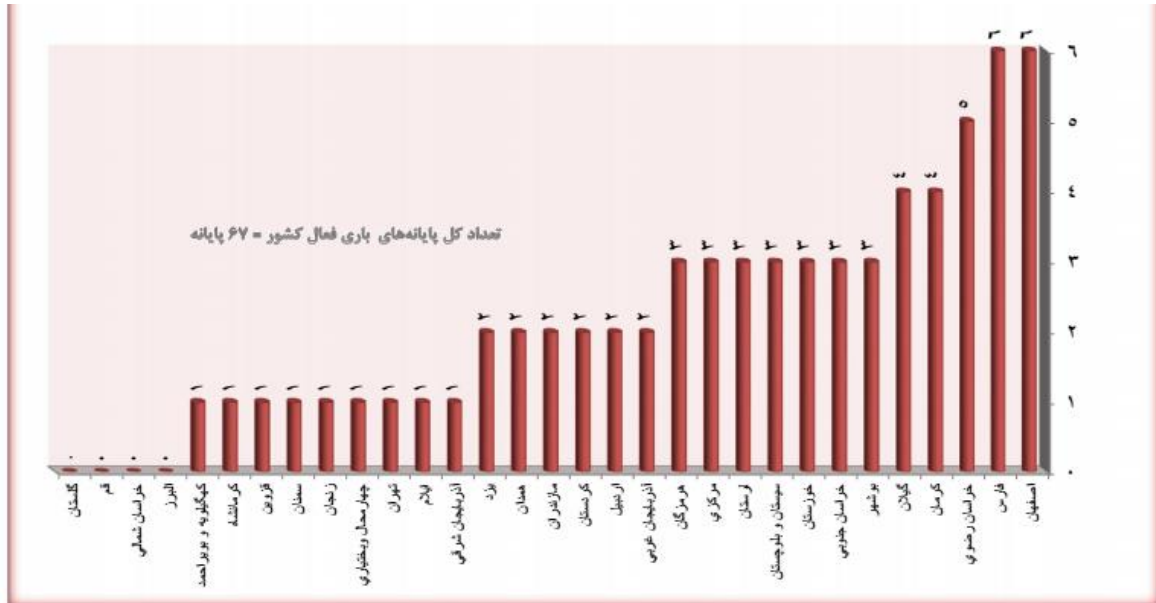

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۳

نمودار شماری ۴۲. تعداد پایانه‌های کالا و شهرک‌های حمل و نقل در حال بهره‌برداری در سطح کشور تا پایان

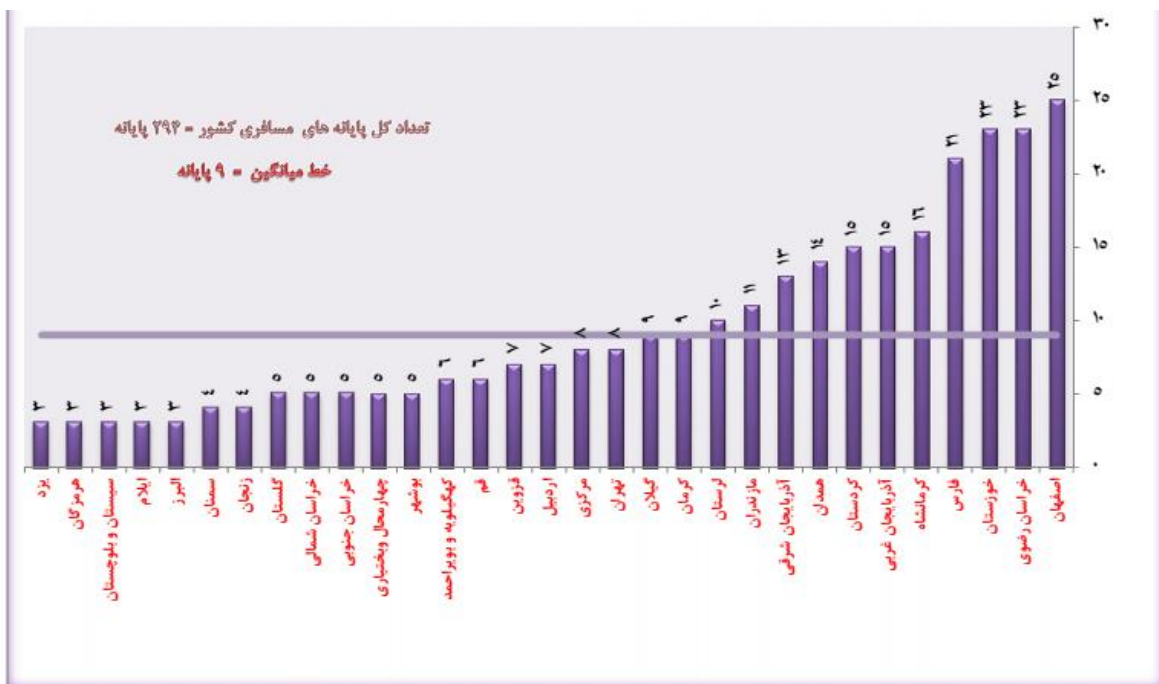
سال ۱۳۹۳

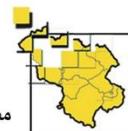
مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۳

نمودار شماری ۴۳. تعداد پایانه‌های عمومی مسافری فعال (مالکیت شهرداری و خصوصی) در سطح کشور تا

پایان سال ۱۳۹۳

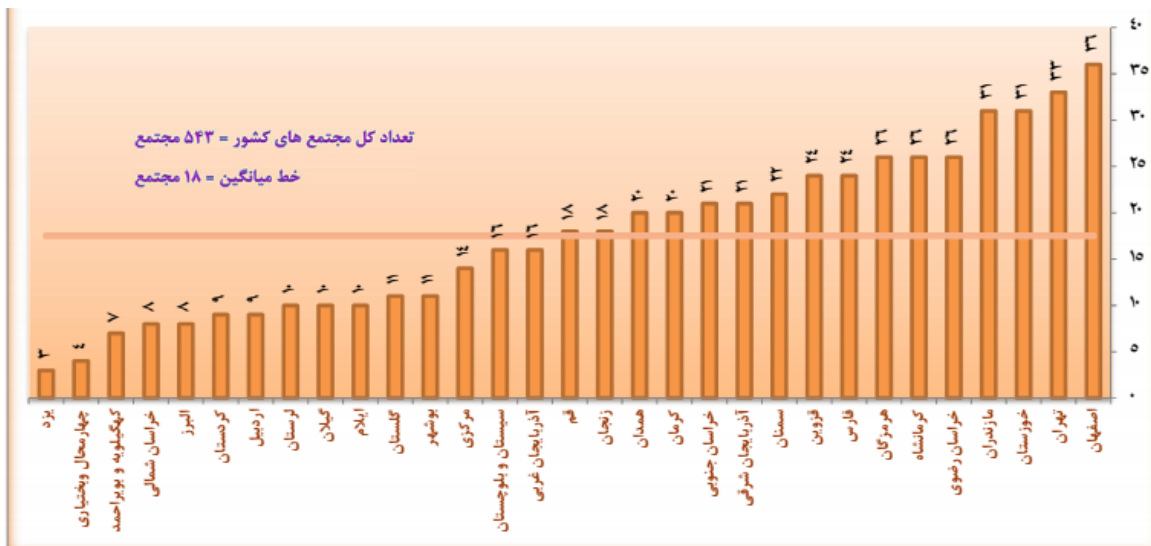

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۳

نمودار شماره‌ی ۴۴. تعداد مجتمع‌های خدماتی- رفاهی و تیر پارک‌های در حال بهره‌برداری در سطح کشور تا

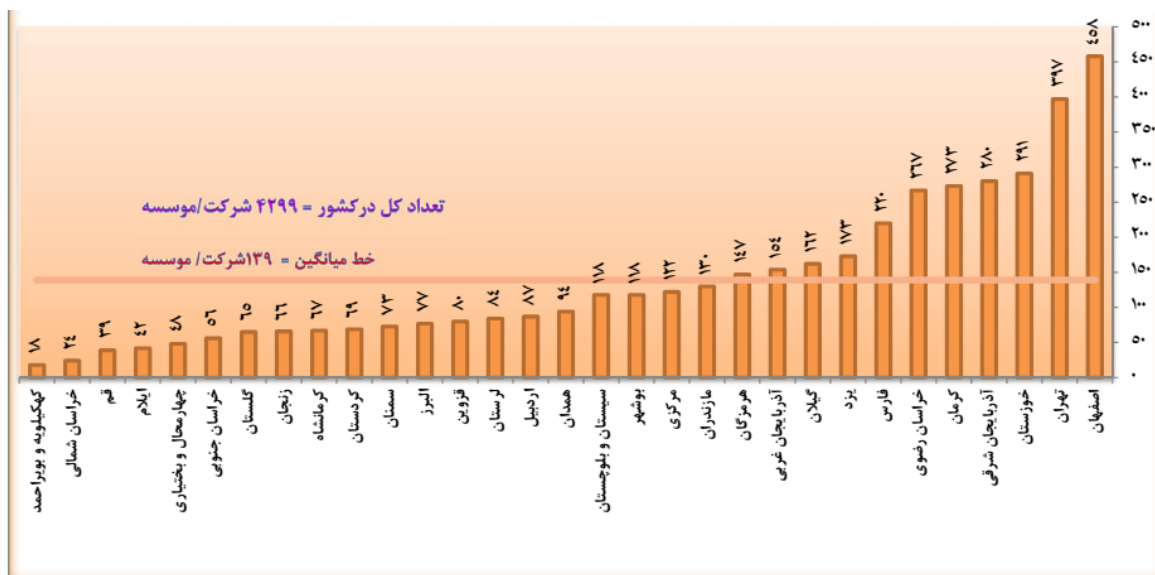
پایان سال ۱۳۹۳

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۳

نمودار شماره‌ی ۴۵. تعداد شرکت‌ها و مؤسسات فعال باری بر حسب استان محل استقرار در سطح کشور تا

پایان سال ۱۳۹۳

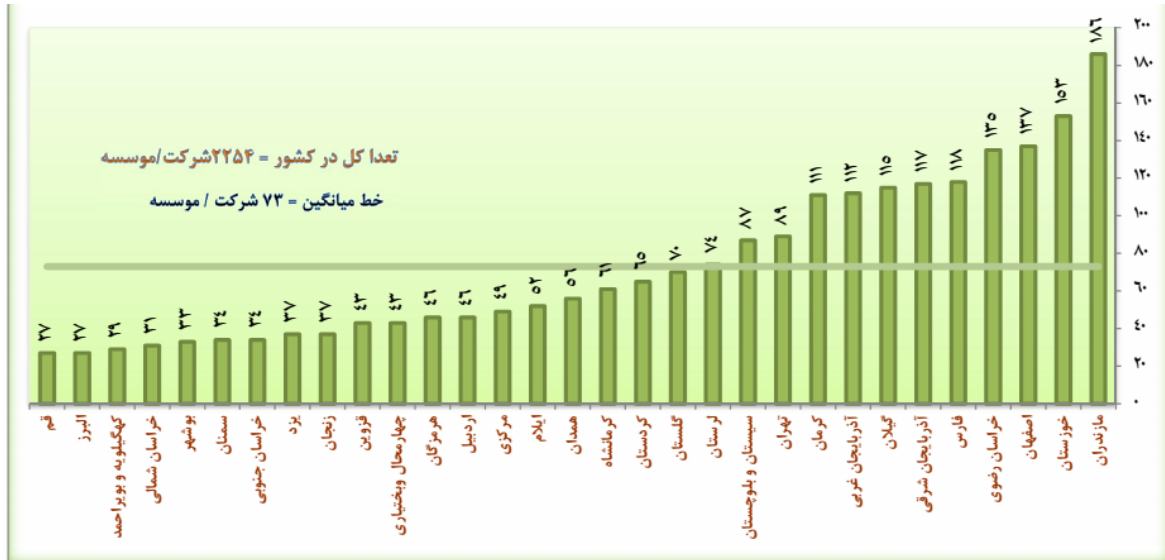

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۳

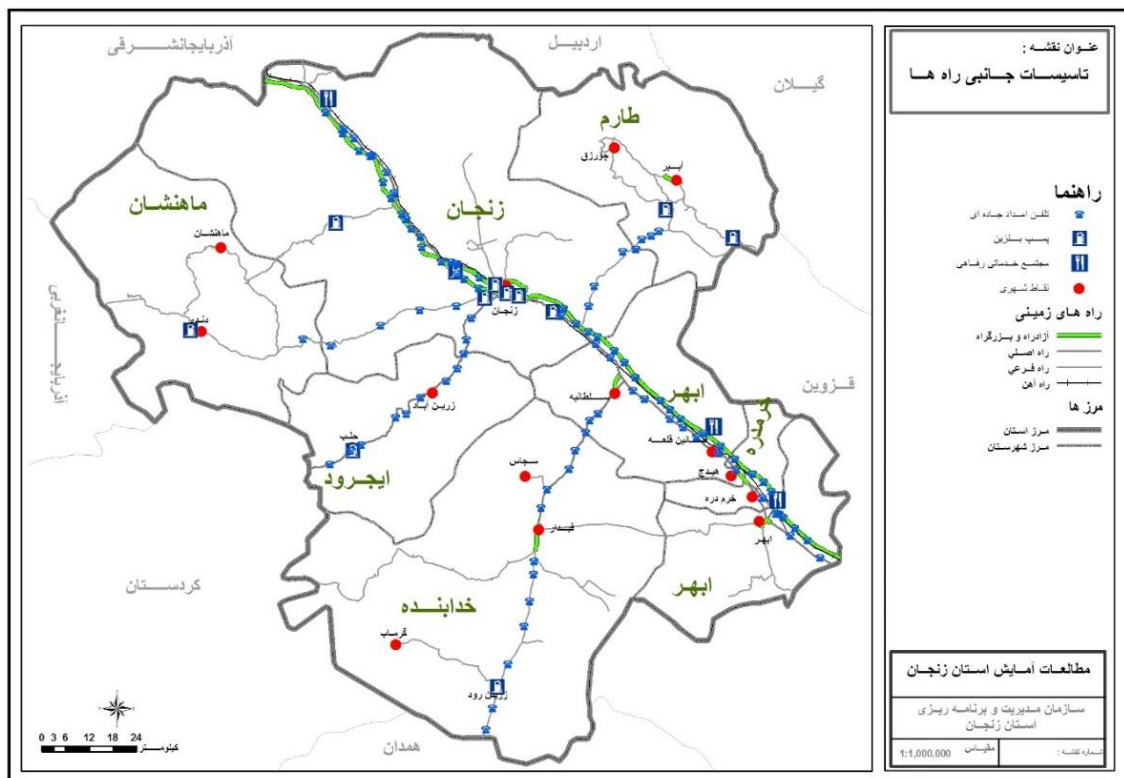
نمودار شماری ۴۶. تعداد شرکت‌ها و مؤسسات فعال مسافری بر حسب استان محل استقرار در سطح کشور

تا پایان سال ۱۳۹۳

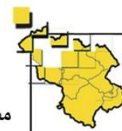

مأخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای کشور، ۱۳۹۳

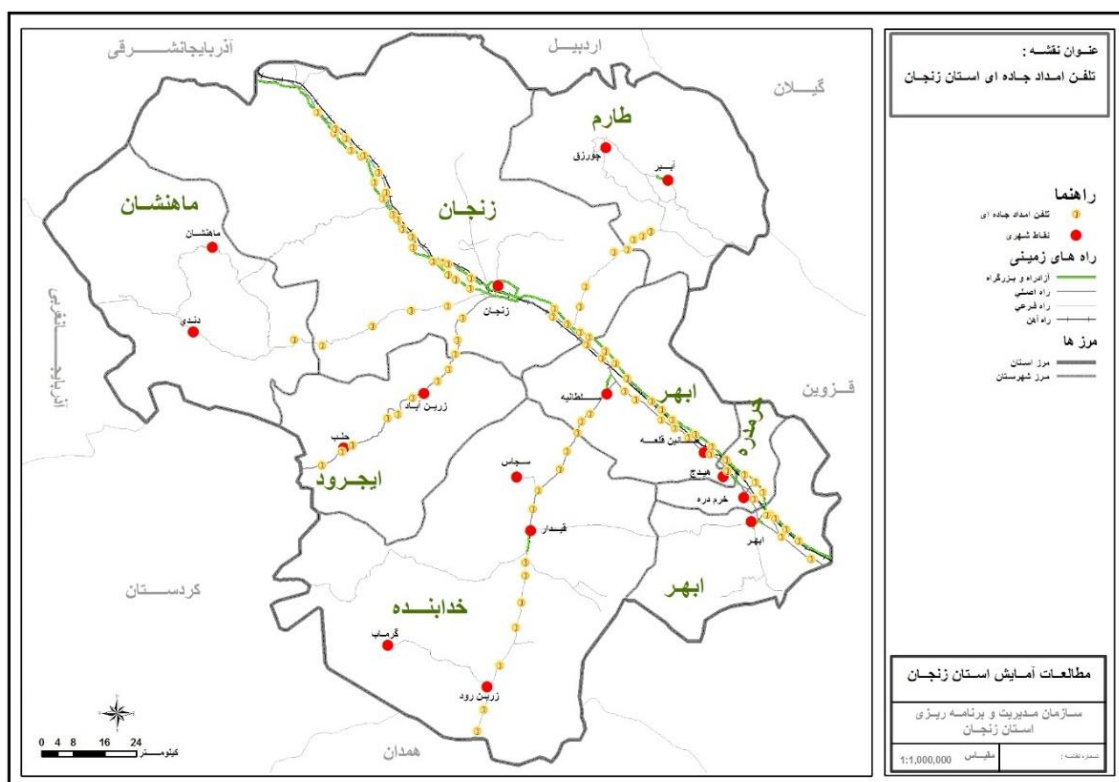
نقشه‌ی شماری ۱۴. تأسیسات جانبی راه‌ها

نقشه‌ی شماری ۱۵. تلفن امداد جاده‌ای استان زنجان

موقعیت استان زنجان به لحاظ عبور شریان اصلی پیوند فیزیکی تهران تبریز و هم چنین اهمیت بین‌المللی راه‌های استان موجب شده است تا این استان در مقام مقایسه با دیگر استان‌های کشور در خصوص برخی شاخص‌های پیوند فیزیکی جایگاه منحصر، ویژه و متمایز داشته باشد.

وجود راه‌های دسترسی در سطح بین‌المللی در استان از نقاط قوت استان برای مناطقی خاص و عدم توزیع متعادل این شبکه‌ها به همراه توپوگرافی ناهموار در بخش‌های دیگر، از نقاط ضعف استان به شمار می‌آید. بنابراین ضروری است تا با انشعاب از شبکه‌های اصلی و تقویت شبکه‌های فرعی از فرصت موجود بهره‌برداری و سطح توزیع امکانات زیربنایی در استان را متعادل نمود.

نکته حائز اهمیت در زمینه شبکه حمل و نقل استان این است که سایر امکانات زیربنایی در سطح استان به تبعیت از شبکه راه‌های استان مستقر شده است. در مجموع مهمترین خصیصه شبکه زیربنایی استان زنجان این است که این شبکه به شکل خطی توزیع شده است و توزیع شعاعی آن بسیار ضعیف است و به تبع آن سایر امکانات زیربنایی به طور نامساوی در سطح استان توزیع شده است. این ویژگی تحت تأثیر عوامل تاریخی (وجود راه‌های ارتباطی

قدیمی) و عوامل جغرافیایی (ارتفاعات و ناهمواری‌ها در شمال، شمال شرق و شمال غرب) بوده است و همین امر سبب شده است تا استان زنجان در حاشیه شمالغربی و تا حدی جنوبی با ضعف شدید دسترسی و امکانات زیربنایی مواجه باشد.

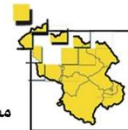
شکل کلی توزیع شبکه‌های زیربنایی در سطح استان به تبعیت از راههای دسترسی جهت جنوب شرقی، شمال غربی دارد، به گونه‌ای که با افزایش فاصله از این محور از میزان تراکم شبکه زیربنایی استان کاسته می‌شود و در حواشی استان به مرز صفر می‌رسد. این موضوع در محدوده شهرستان‌های طارم و ماهنشان بیشتر دیده می‌شود. در نقشه شماره ۱۶ چگونگی قرارگیری شبکه‌های زیربنایی استان و در نقشه شماره ۱۷ میزان دسترسی سکونتگاه‌های استان به شبکه‌های زیربنایی نشان داده شده است. شهر زنجان بیشترین سطح برخورداری از شبکه‌های زیربنایی استان را دارد و با فاصله گرفتن از شهر زنجان میزان دسترسی به شبکه‌های زیربنایی کاهش می‌یابد. شدت این کاهش در محور راه‌های ارتباطی استان بسیار ضعیف و در جهات دیگر بسیار زیاد است. به نحوی که سکونتگاه‌های واقع در مسیر راه‌های ارتباطی که سایر شبکه‌های زیربنایی نیز تا حد زیادی به تبعیت از آن شکل گرفته‌اند از نظر امتیاز دسترسی نزدیک به شهر زنجان هستند.

شهرهای ابهر، خرمدره، سلطانیه، هیدج و صائین قلعه که در محور مذکور واقع شده‌اند در پهنه امتیازی ۶۱-۷۰ قرار گرفته‌اند. شهرهای قیدار و سجاس در جنوب شهر زنجان در رده (۶۰-۵۱)، شهر زرین آباد به تنهایی در رده ۵۰-۴۱، شهرهای حلب و آبیر در رده ۴۰-۳۱، شهرهای ماهنشان و چورزق در رده ۳۰-۲۱ و در نهایت شهرهای دندی، زرین رود و گرماب در رده ۲۱-۱۰ واقع شده‌اند. در سطح بندی مجموعه سکونتگاه‌های شهری استان از لحاظ میزان دسترسی به شبکه‌های زیربنایی سه سطح به شرح جدول شماره ۶ از یکدیگر قابل تفکیک است.

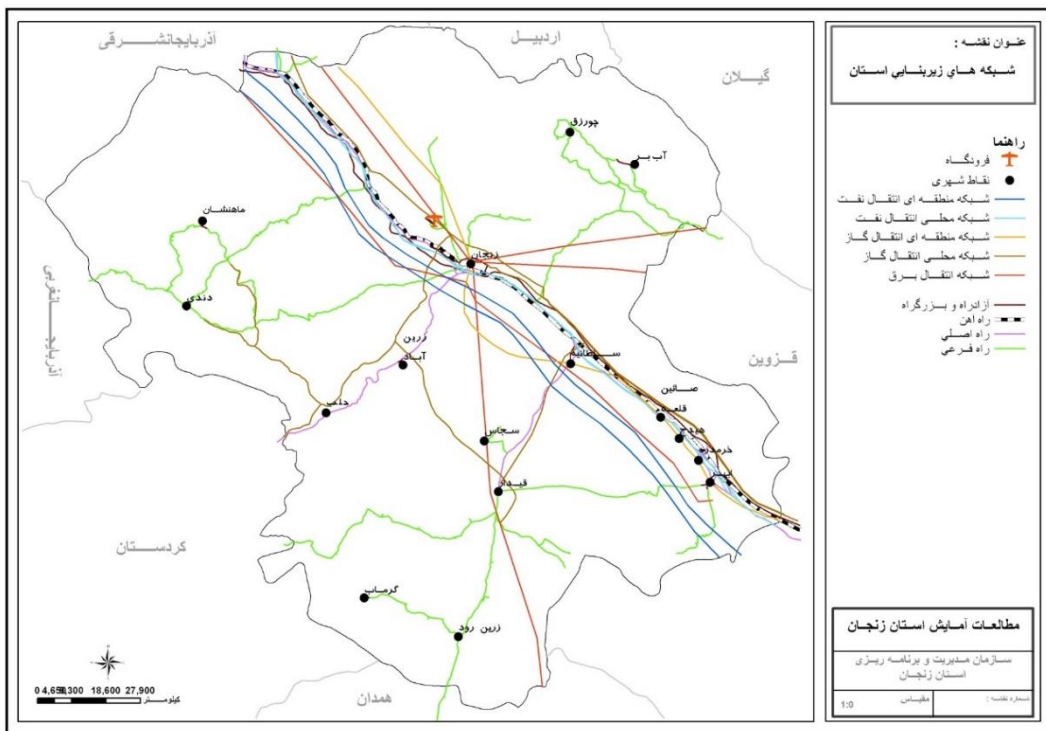
جدول شماره ۱۱۲. سطح بندی شهرهای استان به لحاظ دسترسی به شبکه‌های زیربنایی

سطح	نام شهر	امتیاز
سطح اول	زنجان، سلطانیه، صائین قلعه، هیدج، خرمدره، ابهر	۶۱-۸۰
سطح دوم	قیدار، سجاس، زرین آباد	۴۱-۶۰
سطح سوم	آبیر، چورزق، ماهنشان، دندی، زرین رود، گرماب، حلب	۱۰-۴۰

مأخذ:

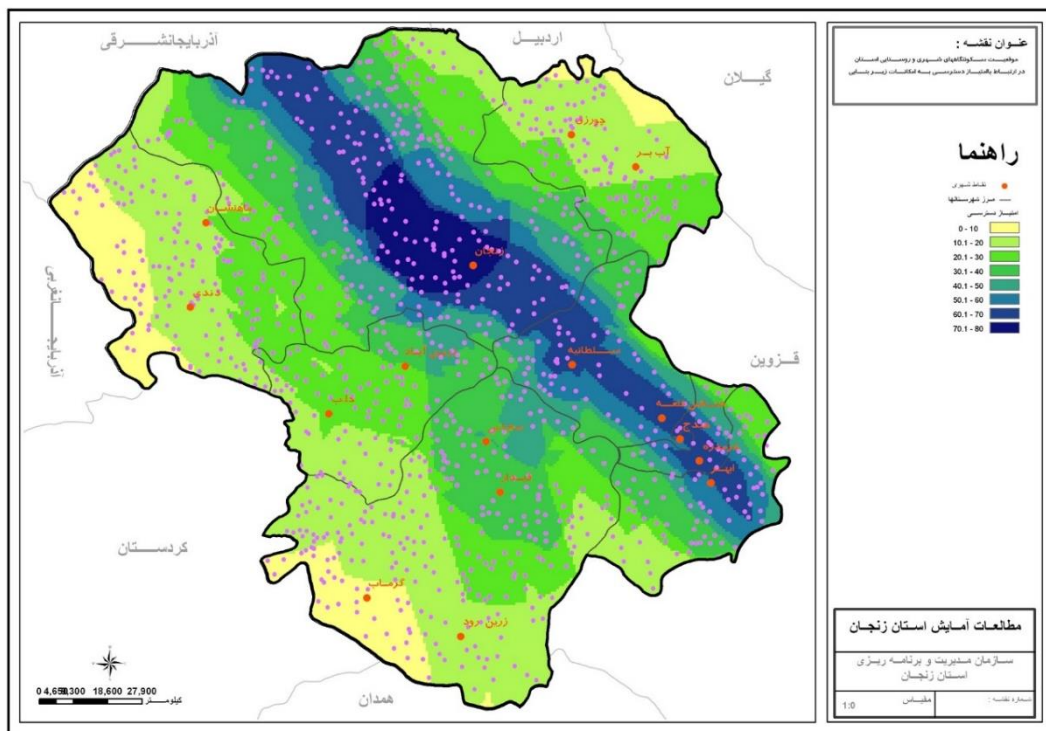

نقشه‌ی شماره‌ی ۱۶. شبکه‌های زیربنایی استان

نقشه‌ی شماره‌ی ۱۷. موقعیت سکونتگاه‌های شهری و روستایی استان در ارتباط با امتیاز دسترسی به امکانات

زیربنایی

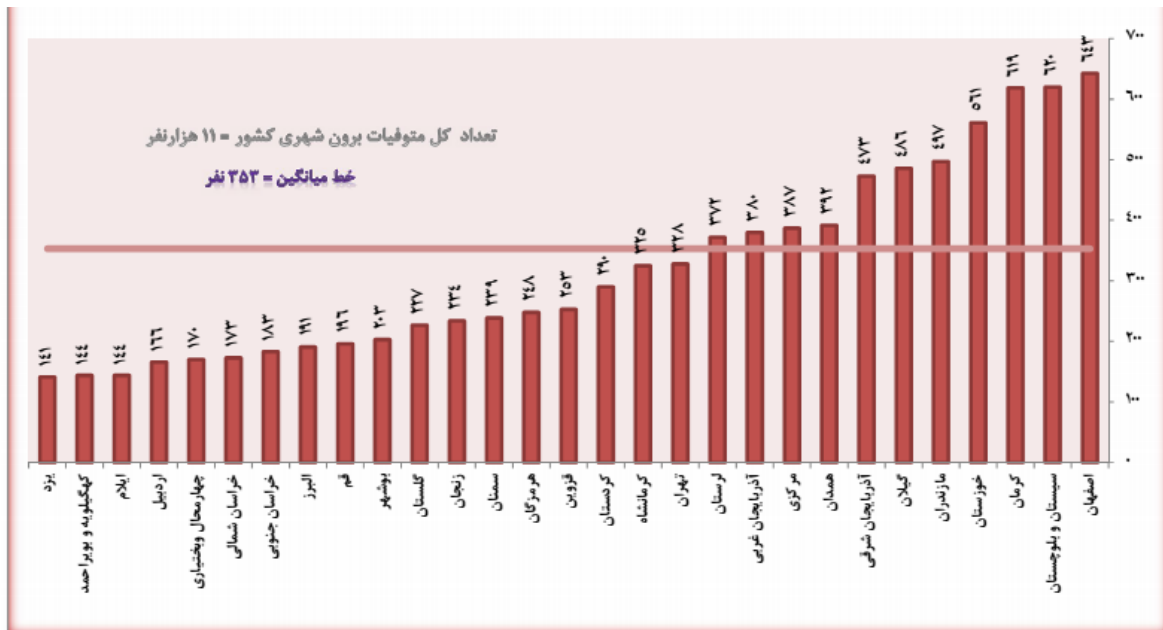

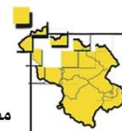
• تحلیل تلفات ناشی از تصادفات جاده ای

در سال ۱۳۹۳، تعداد ۲۹۶ نفر در تصادفات جاده‌ای استان زنجان جان خود را از دست داده‌اند که این تعداد ۱/۸ درصد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی در سطح کشور است. از این تعداد ۲۹ نفر در جاده‌های درون شهری، ۲۳۴ نفر در جاده‌های برون شهری و ۳۲ نفر در جاده‌های روستایی کشته شده‌اند. در نمودار شماره ۴۷ تعداد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی برون شهری در سطح کشور و رتبه‌ی استان زنجان در کل کشور به تصویر کشیده شده است. تعداد متوفیات جاده‌ای برون شهری استان در مقایسه با متوسط متوفیات جاده‌ای در سراسر کشور پایین‌تر از مقدار متوسط یعنی ۳۵۳ نفر است و از این حیث استان در رتبه‌ی ۱۸ قرار گرفته است.

نمودار شماره‌ی ۴۷. تعداد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی برون شهری در سطح کشور در سال ۱۳۹۳

در جدول شماره‌ی ۱۱۳ و نمودار شماره ۴۸ تعداد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳ آورده شده است. بررسی این آمار نشان دهنده‌ی کاهش تعداد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی در استان طی یک دوره‌ی ۸ ساله است، چرا که تعداد کشته شدگان در تصادفات رانندگی در پهنه‌ی استان از ۴۸۱ نفر در سال ۱۳۸۵ به ۲۹۶ نفر در سال ۱۳۹۳ رسیده است. ضمن اینکه طی این دوره سهم استان از متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی کل کشور از ۲ درصد به ۱/۸ درصد رسیده است. هرچند این سهم طی این ۸ سال با نوساناتی همراه بوده است. طی سال‌های ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۸۷ سهم استان از کل متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی ۲ درصد بوده

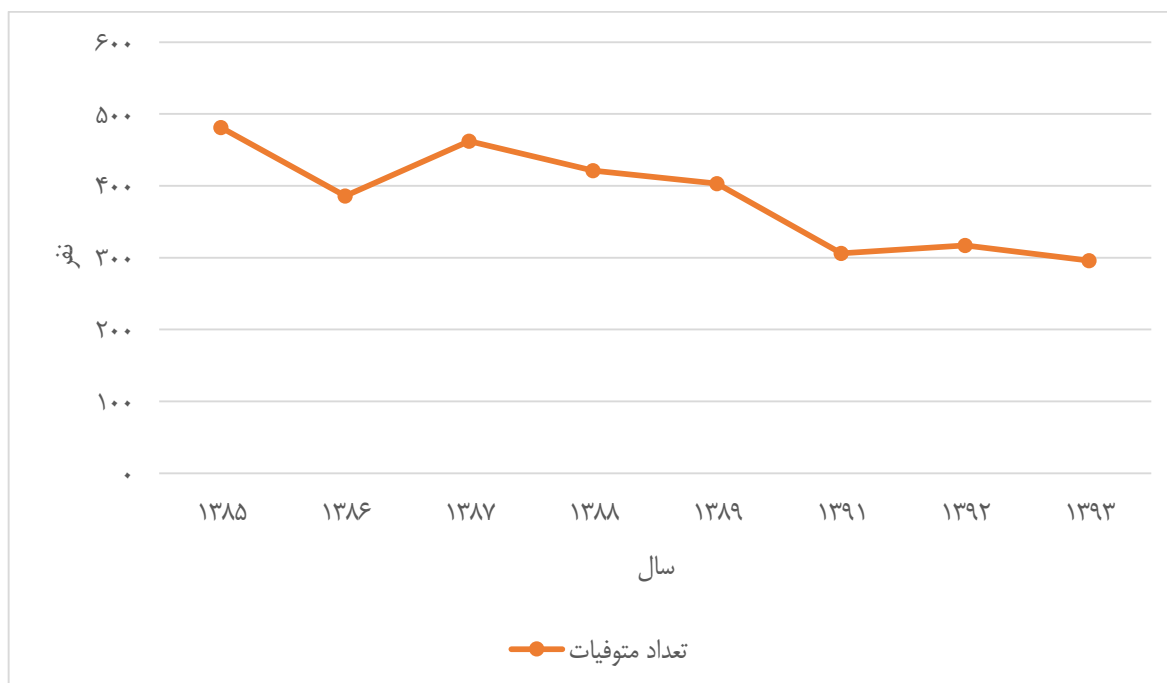

است که در سال ۱۳۸۸ با کاهش مواجه شده و به ۱/۸ درصد رسیده است. این روند کاهشی تا سال ۱۳۹۱ ادامه داشته است تا اینکه در سال ۱۳۹۲ مجدداً با افزایش روبرو شده است. چنین نوساناتی در تعداد متوفیات استان هم به چشم می‌خورد.

جدول شماره‌ی ۱۱۳. تعداد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳

سال	درون شهری	برون شهری	جاده‌ی روستایی	نامعلوم	جمع	سهم استان از کشور (درصد)
۱۳۸۵	۶۸	۳۸۵	۲۸	۰	۴۸۱	۲
۱۳۸۶	۵۸	۲۹۲	۳۶	۰	۳۸۶	۲
۱۳۸۷	۷۷	۳۴۱	۴۴	۰	۴۶۲	۲
۱۳۸۸	۷۰	۲۹۸	۵۲	۱	۴۲۱	۱/۸
۱۳۸۹	۶۸	۳۰۵	۳۰	۰	۴۰۳	۱/۷
۱۳۹۰	-	۲۶۷	-	-	-	-
۱۳۹۱	۴۲	۲۳۷	۲۶	۱	۳۰۶	۱/۶
۱۳۹۲	۶۰	۲۳۸	۱۹	۰	۳۱۷	۱/۸
۱۳۹۳	۲۹	۲۳۴	۳۲	۱	۲۹۶	۱/۸

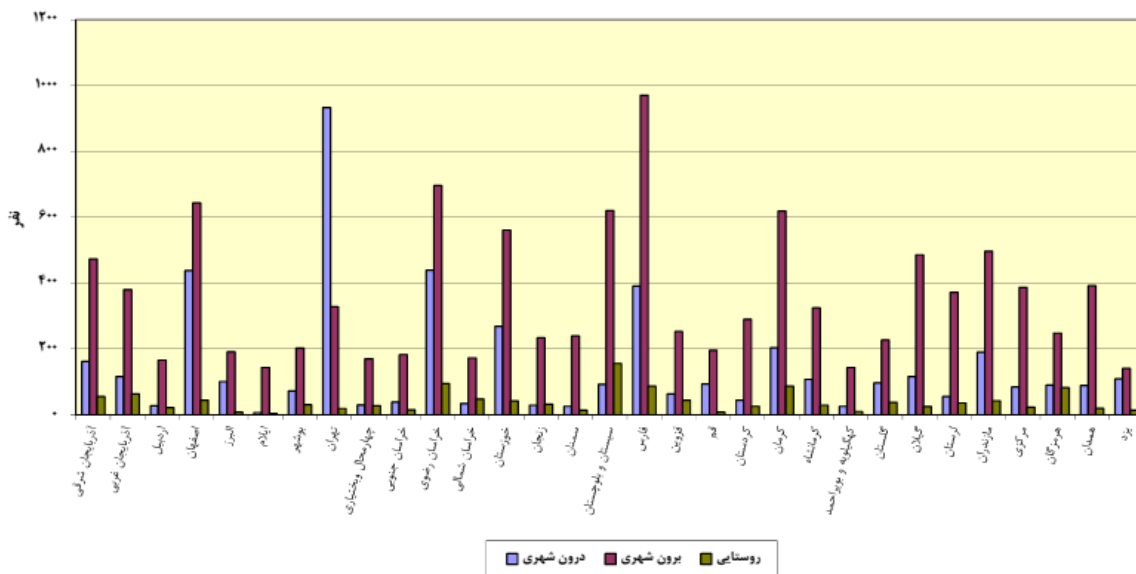
نمودار شماره‌ی ۴۸. تعداد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳

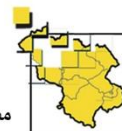

در سال ۱۳۹۳، ۴۸۵۷ نفر در پهنه‌ی استان زنجان در تصادفات رانندگی مصدوم شده‌اند که این تعداد ۱/۶ درصد کل مصدومین ناشی از تصادفات رانندگی در سطح کشور را شامل می‌شود. در نمودار شماره ۴۹ تعداد مصدومان ناشی از تصادفات رانندگی برون‌شهری در سطح کشور و رتبه‌ی استان زنجان در کل کشور به تصویر کشیده شده است.

نمودار شماره‌ی ۴۹. تعداد مصدومین ناشی از تصادفات رانندگی در سطح کشور در سال ۱۳۹۳

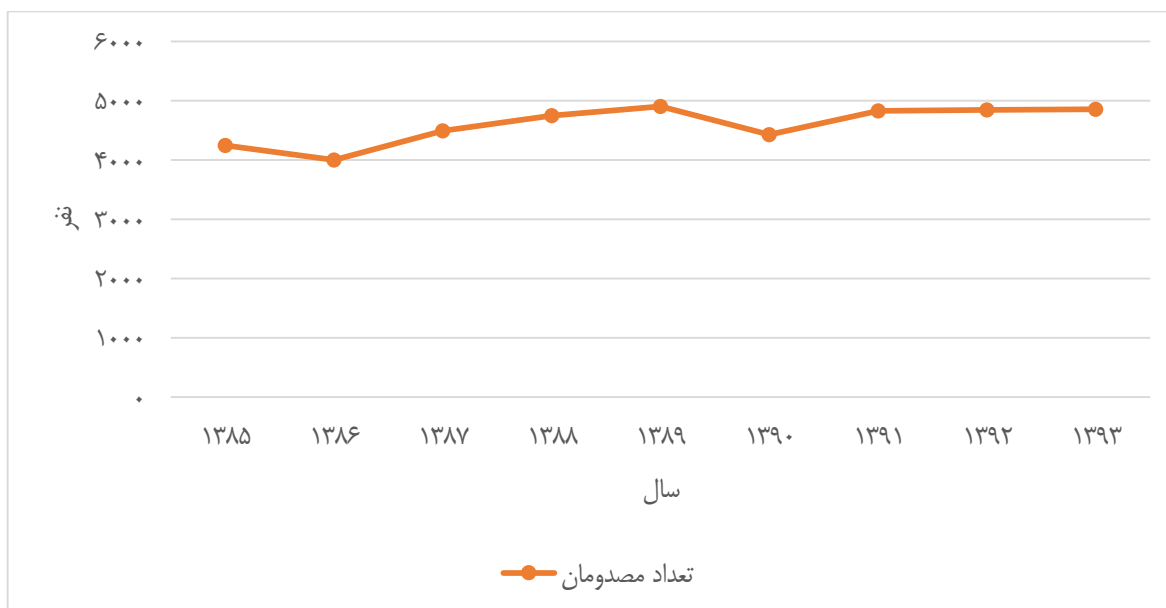
در جدول شماره‌ی ۱۱۴ و نمودار شماره ۵۰ تعداد مصدومان تصادفات رانندگی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳ آورده شده است. بررسی این آمار نشان دهنده‌ی افزایش تعداد مصدومان ناشی از تصادفات رانندگی در استان طی یک دوره‌ی ۸ ساله است چرا که تعداد مصدومان حوادث رانندگی در پهنه‌ی استان از ۴۲۴۸ نفر در سال ۱۳۸۵ به ۴۸۵۷ نفر در سال ۱۳۹۳ رسیده است. هرچند که آمار این مصدومان طی این دوره با نوساناتی همراه بوده است. در نقطه‌ی مقابل سهم مصدومان حوادث رانندگی استان از مصدومان کل کشور از ۲ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱/۶ درصد در سال ۱۳۹۳ رسیده است. این سهم طی دوره‌ی ۸ ساله مذکور به استثنای سال ۱۳۹۳ همواره با روند کاهشی مواجه بوده است. طی سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ سهم استان از مصدومان حوادث رانندگی ۲ درصد بوده است که در سال ۱۳۸۷ به ۱/۶ درصد کاهش یافته است. این روند کاهشی تا سال ۱۳۹۲ ادامه یافته است و به ۱/۵ درصد رسیده است. اما در سال ۱۳۹۳ سهم استان با افزایش اندکی مواجه شده است و به ۱/۶ درصد کل مصدومان کشور رسیده است.

جدول شماره‌ی ۱۱۴. تعداد مصدومان تصادفات رانندگی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳

سال	تعداد مصدومان	سهم استان از کشور
۱۳۸۵	۴۲۴۸	۲
۱۳۸۶	۴۰۰۳	۲
۱۳۸۷	۴۴۹۵	۱/۶
۱۳۸۸	۴۷۴۸	۱/۶
۱۳۸۹	۴۹۰۳	۱/۶
۱۳۹۰	۴۴۳۱	۱/۵
۱۳۹۱	۴۸۳۰	۱/۵
۱۳۹۲	۴۸۴۹	۱/۵
۱۳۹۳	۴۸۵۷	۱/۶

نمودار شماره‌ی ۵۰. تعداد مصدومان ناشی از تصادفات رانندگی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳

طبق اطلاعات پلیس راه استان زنجان بیشتر کشته‌ها مربوط به آزاد راه زنجان - قزوین (مسیر رفت و برگشت) می‌باشد. بیشترین عامل در تصادفات اتوبان زنجان - قزوین نیز سرعت بیش از حد وسایل نقلیه بوده است. همچنین بیشترین تخلف ثبت شده در پاسگاه‌های پلیس راه استان مربوط به نبستن کمربند ایمنی، سرعت غیر مجاز، سبقت

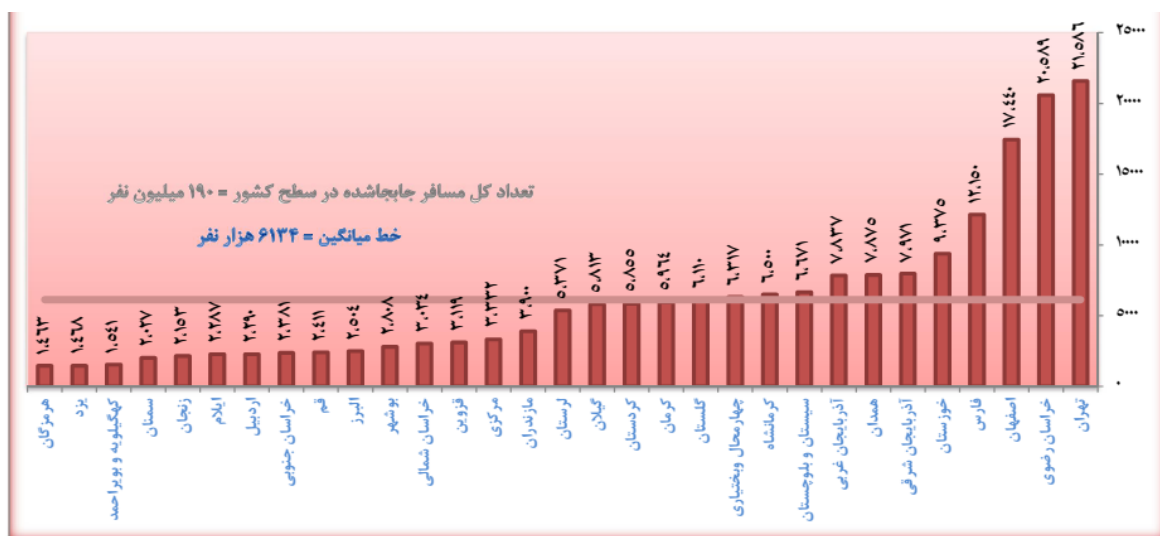

غیر مجاز، نقص فنی وسیله نقلیه، تجاوز به سمت چپ و ... می باشد. در آزاد راه زنجان - قزوین بیشتر تخلفات مربوط به سرعت غیر مجاز است ولی در مجموع تخلفات پنج محور اصلی استان، سرعت غیر مجاز در رتبه دوم قرار دارد.

• تحلیل جریان ورود و خروج زمینی مسافر

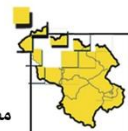
در سال ۱۳۹۳ در مجموع تعداد ۹۵۱ هزار مسافر درون استانی و ۱ میلیون و ۲۰۲ هزار مسافر برون استانی در استان زنجان وجود داشته است. در نمودار شماره ۵۱ رتبه‌بندی استان‌های کشور بر اساس تعداد مسافر جابه‌جا شده برحسب استان مبدأ در سال ۱۳۹۳ به تصویر کشیده شده است. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد سهم استان زنجان از مجموع مسافران جابجا شده در این سال در کشور (۲ میلیون و ۱۵۳ هزار نفر) ۱/۱ درصد و کمتر از میانگین کشوری بوده است. استان زنجان طی سال ۱۳۹۳ از نظر تعداد مسافران جابجا شده در کشور رتبه‌ی ۲۷ را در میان استان‌های کشور به خود اختصاص داده است.

نمودار شماره‌ی ۵۱. تعداد مسافر جا به جا شده بر حسب استان مبدأ در سطح کشور در سال ۱۳۹۳

در جدول شماره‌ی ۱۱۵ تعداد مسافرین خارج شده از استان زنجان در سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳ آورده شده است. در این سال در مجموع ۱ میلیون و ۲۰۲ نفر هزار مسافر به مقصد ۲۰ استان کشور از استان زنجان خارج شده‌اند. استان تهران مهم‌ترین مقصد مسافرین خارج شده از استان زنجان به میزان ۶۳/۵۸ درصد مسافران بوده است که این رقم نشانگر ارتباط بسیار قوی میان سکونتگاه‌های استان زنجان با استان تهران است. پس از استان تهران، استان قم مقصد ۶/۰۸ درصد مسافران استان زنجان بوده است که این استان در رتبه‌ی دوم قرار می‌گیرد. نقش زیارتگاهی قم

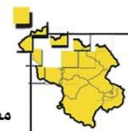
و مهاجرت فرشبافان جنوب شهرستان قیدار به صورت فصلی به استان قم، این استان را در رتبه‌ی دوم مقصد مسافران استان زنجان قرار داده است. استان قزوین مقصد ۵/۶۷ درصد مسافران استان زنجان بوده است و از این نظر در رتبه‌ی سوم جای می‌گیرد. بیشترین ارتباط میان استان زنجان و استان قزوین میان شهرهای ابهر، تاکستان و زنجان با استان قزوین بوده است.

مقایسه‌ی این آمار با آمار سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد مقصد مسافران استان زنجان از ۱۴ استان در سال ۱۳۸۵ به تعداد ۲۰ استان در سال ۱۳۹۳ رسیده است که نشان‌دهنده‌ی افزایش پیوندهای استان زنجان با سایر استان‌های کشور است. در سال ۱۳۸۵، تهران مقصد ۷۸/۰۸ درصد مسافران استان بوده است که این مقدار با کاهش مواجه شده و در سال ۱۳۹۳ به ۶۳/۵۸ درصد رسیده است. در سال ۱۳۸۵ پس از تهران کردستان مقصد بیشترین مسافران استان زنجان بوده است اما در سال ۱۳۹۰، رتبه‌ی دوم از آن استان قم است. این در حالی است که در سال ۱۳۸۵، استان قم در رتبه‌ی چهارم مهم‌ترین مقصدهای مسافران استان زنجان بوده است. در نمودار شماره ۵۲ مقصد مسافران خارج‌شده از استان در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳ مقایسه شده است.

جدول شماره‌ی ۱۱۵. مسافران خارج شده از استان زنجان در سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳

۱۳۹۳			استان	۱۳۸۵			استان
رتبه	درصد	تعداد		رتبه	درصد	تعداد	
۱	۶۳.۵۸	۷۶۳۰۰۰	تهران	۱	۷۸/۰۸	۸۹۴۰۰۰	تهران
۲	۶.۰۸	۷۳۰۰۰	قم	۲	۵/۸۵	۶۷۰۰۰	کردستان
۳	۵.۶۷	۶۸۰۰۰	قزوین	۳	۵/۵۹	۶۴۰۰۰	قزوین
۴	۵.۶۷	۶۸۰۰۰	کردستان	۴	۳/۴۱	۳۹۰۰۰	قم
۵	۴.۵۰	۵۴۰۰۰	آذربایجان غربی	۵	۲/۵۳	۲۹۰۰۰	گیلان
۸	۲.۳۳	۲۸۰۰۰	ایلام	۸	۰/۷	۸۰۰۰	خراسان رضوی
۹	۱.۵۰	۱۸۰۰۰	اصفهان		۰/۷	۸۰۰۰	همدان
۱۰	۱.۰۰	۱۲۰۰۰	خراسان رضوی	۹	۰/۴۴	۵۰۰۰	آذربایجان غربی
۱۱	۰.۷۵	۹۰۰۰	اردبیل	۱۰	۰/۱۷	۲۰۰۰	ایلام
۱۲	۰.۷۵	۹۰۰۰	همدان	۱۱	۰/۰۹	۱۰۰۰	اردبیل
۱۳	۰.۶۷	۸۰۰۰	فارس		۰/۰۹	۱۰۰۰	کرمانشاه

به نظر می‌رسد وجود بزرگراه، قطار سریع‌السیر، قطارهای عادی، جاده‌ی ترانزیت و نقش مسلط اداری و سیاسی تهران و وجود صنایع باعث گردیده تا قوی‌ترین ارتباط فیزیکی استان زنجان با استان تهران برقرار گردد. پس از استان تهران، استان قزوین با ۸/۹۷ درصد مسافرین وارد شده به استان، در رتبه‌ی دوم قرار گرفته است. رتبه‌ی سوم مبدأ مسافرین ورودی به استان زنجان به استان کردستان به میزان ۴/۴۴ درصد مسافرین اختصاص دارد. پس از استان کردستان، استان البرز با سهم ۲/۹۶ درصدی چهارمین مبدأ مسافرین ورودی به استان زنجان بوده است.

مقایسه‌ی آمار مسافرین وارد شده به استان طی سال‌های ۱۳۸۵ با ۱۳۹۳ نشان می‌دهد مبدأ مسافران وارد شده به استان زنجان از ۱۴ استان به ۱۷ استان افزایش یافته است که نشان‌دهنده‌ی افزایش پیوندهای استان زنجان با سایر استان‌های کشور طی این دوره‌ی ۸ ساله بوده است. در سال ۱۳۸۵ تهران مبدأ ۶۵/۶۹ درصد مسافرین وارد شده به استان بوده که این مقدار در سال ۱۳۹۳ با افزایش مواجه شده و به ۶۷/۰۷ درصد رسیده است. به نظر می‌رسد افزایش سهم تهران در مسافران ورودی به شهر زنجان بسیار بیشتر از این رقم می‌باشد. چراکه در سال ۱۳۹۳ مسافران مربوط به استان البرز از استان تهران تفکیک شده است. سهم استان قزوین از مسافران ورودی به استان زنجان در این دوره با کاهش مواجه شده و از ۱۱/۰۵ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۸/۹۷ درصد رسیده است. چنین وضعیتی در مورد استان کردستان نیز صادق است و سهم این استان از ۷/۸۲ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۳/۴۴ درصد در سال ۱۳۹۳ رسیده است.

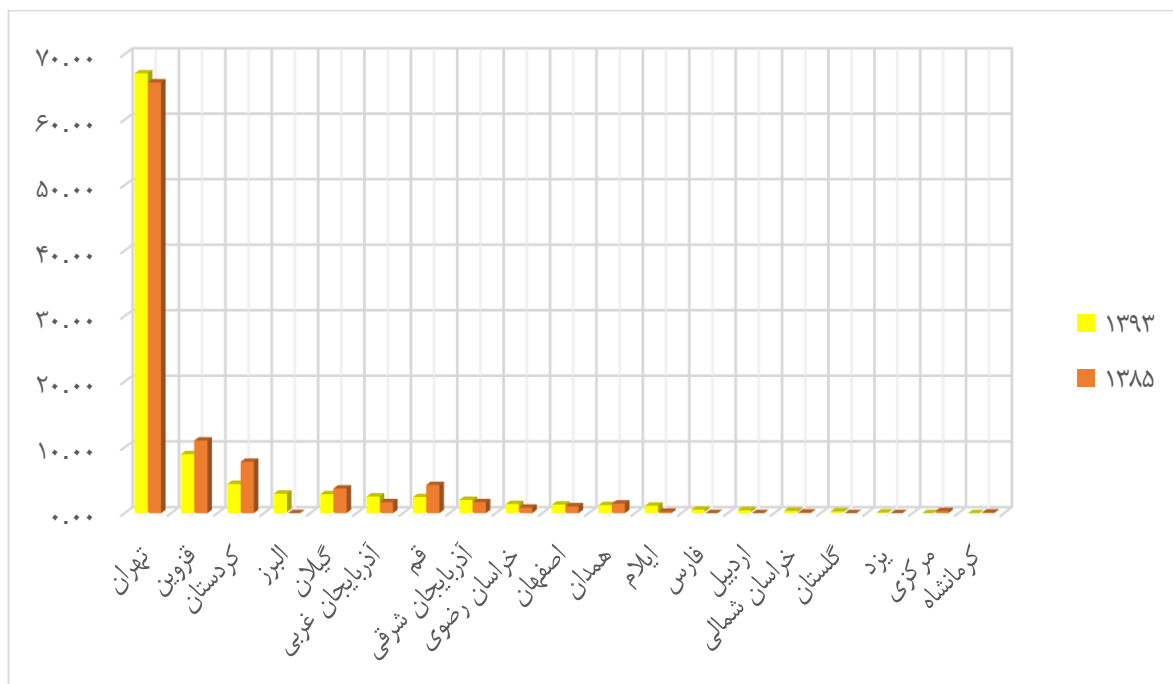
جدول شماره‌ی ۱۱۶. مسافرین وارد شده به استان زنجان در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳

۱۳۹۳			استان	۱۳۸۵			استان
رتبه	درصد	تعداد		رتبه	درصد	تعداد	
۱	۶۷.۰۷	۷۷۰۰۰۰	تهران	۱	۶۵/۶۹	۶۳۰	تهران
۲	۸.۹۷	۱۰۳۰۰۰	قزوین	۲	۱۱/۰۵	۱۰۶	قزوین
۳	۴.۴۴	۵۱۰۰۰	کردستان	۳	۷/۸۲	۷۵	کردستان
۴	۲.۹۶	۳۴۰۰۰	البرز	۴	۴/۲۸	۴۱	قم
۵	۲.۸۷	۳۳۰۰۰	گیلان	۵	۳/۷۵	۳۶	گیلان
۶	۲.۵۳	۲۹۰۰۰	آذربایجان غربی	۶	۱/۶۷	۱۶	آذربایجان شرقی
۷	۲.۴۴	۲۸۰۰۰	قم		۱/۶۷	۱۶	آذربایجان غربی
۸	۲.۰۰	۲۳۰۰۰	آذربایجان شرقی	۷	۱/۴۶	۱۴	همدان
۹	۱.۳۹	۱۶۰۰۰	خراسان رضوی	۸	۱/۰۴	۱۰	اصفهان

۱۳۹۳			استان	۱۳۸۵			استان
رتبه	درصد	تعداد		رتبه	درصد	تعداد	
۱۰	۱.۳۱	۱۵۰۰۰	اصفهان	۹	۰/۸۳	۸	خراسان رضوی
۱۱	۱.۲۲	۱۴۰۰۰	همدان	۱۰	۰/۳۱	۳	مرکزی
۱۲	۱.۱۳	۱۳۰۰۰	ایلام	۱۱	۰/۲۱	۲	ایلام
۱۳	۰.۵۲	۶۰۰۰	فارس	۱۲	۰/۱	۱	خراسان شمالی
۱۴	۰.۴۴	۵۰۰۰	اردبیل		۰/۱	۱	کرمانشاه
۱۵	۰.۳۵	۴۰۰۰	خراسان شمالی	-	-	-	-
۱۶	۰.۲۶	۳۰۰۰	گلستان	-	-	-	-
۱۷	۰.۰۹	۱۰۰۰	یزد	-	-	-	-

نمودار شماره‌ی ۵۳. مسافرین وارد شده به استان زنجان در سال ۱۳۹۳

در جدول شماره‌ی ۱۱۷ تعداد سفرهای درون و برون‌استانی زنجان در یک دوره‌ی ۱۸ ساله از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳ آورده شده است و در نمودار شماره‌ی ۵۴ روند تغییرات این آمار به تصویر کشیده شده است. همان‌گونه که مشخص است در دوره‌ی ۵ ساله ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۰ هم سفرهای درون‌استانی و هم سفرهای برون‌استانی با کاهش مواجه شده است اما از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ با افزایش قابل‌ملاحظه‌ای روبرو شده است. این افزایش در سفرهای درون‌استانی بیشتر از سفرهای برون‌استانی بوده است. سفرهای درون‌استانی پس از سال ۱۳۸۵ با شیبی ملایم تا سال ۱۳۹۰ افزایش یافته

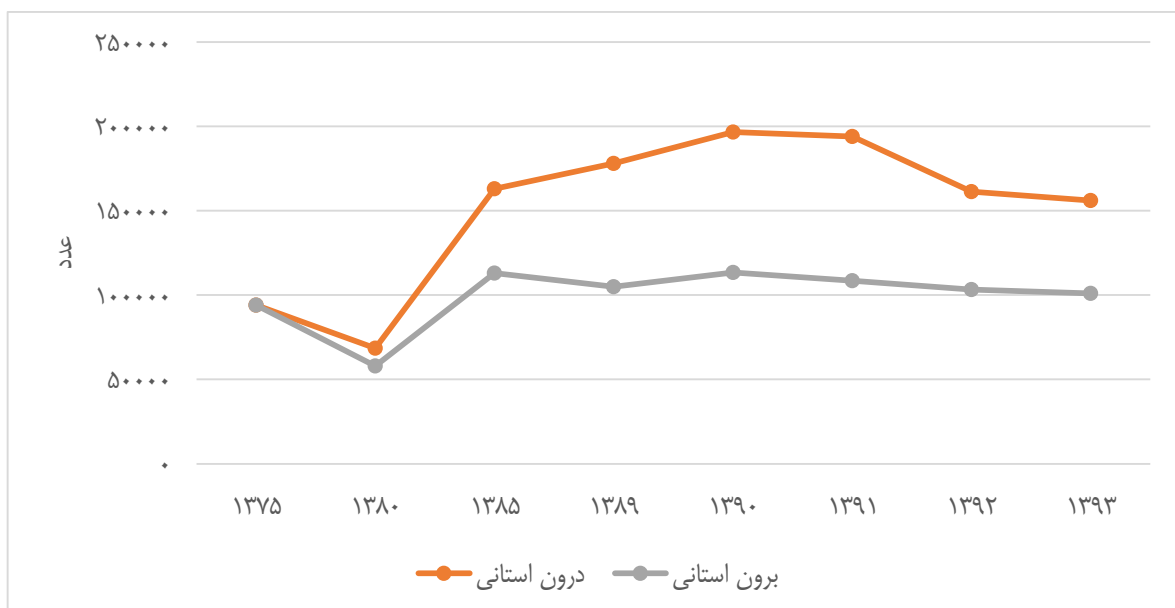

است اما پس‌از آن و تا سال ۱۳۹۳ روندی کاهشی در پی گرفته است که شدت کاهش بین سالهای ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۲ شدیدتر بوده است. اما سفرهای برون استانی از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۹ با کاهش مواجه شده است و مجدداً در سال ۱۳۹۰ افزایش اندکی در تعداد آن ملاحظه می‌گردد. از سال ۱۳۹۰ به بعد تعداد این سفرها با شیبی اندک کاهش یافته است.

جدول شماره‌ی ۱۱۷. تعداد سفرهای درون و برون استانی در استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳

سال	تعداد سفر درون استانی				تعداد سفر برون استانی			
	جمع	اتوبوس	مینی بوس	سواری	جمع	اتوبوس	مینی بوس	سواری
۱۳۷۵	۹۴۰۰۰	۲۰۰۰	۹۲۰۰۰	۰	۹۴۰۰۰	۴۱۰۰۰	۵۳۰۰۰	۰
۱۳۸۰	۶۸۵۰۰	۵۰۰۰	۶۳۰۰۰	۵۰۰	۵۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	۸۰۰۰	۲۰۰۰
۱۳۸۵	۱۶۳۰۰۰	۰	۳۷۰۰۰	۱۲۶۰۰۰	۱۱۳۰۰۰	۴۸۰۰۰	۶۰۰۰	۵۹۰۰۰
۱۳۸۹	۱۷۸۰۰۰	۰	۲۶۰۰۰	۱۵۲۰۰۰	۱۰۵۰۰۰	۴۷۰۰۰	۱۱۰۰۰	۴۷۰۰۰
۱۳۹۰	۱۹۶۶۵۶	۱۳۷۴	۳۷۰۸۱	۱۵۸۲۰۱	۱۱۳۳۶۰	۵۱۳۶۶	۷۱۷۹	۵۴۸۱۵
۱۳۹۱	۱۹۳۹۹۱	۱۵۸۳	۲۹۰۷۳	۱۶۳۳۳۵	۱۰۸۶۰۸	۵۲۶۳۷	۶۷۳۹	۴۹۲۳۲
۱۳۹۲	۱۶۱۳۳۸	۱۴۴۳	۲۶۴۵۲	۱۳۳۴۴۳	۱۰۳۳۴۹	۵۱۷۷۸	۵۴۹۶	۴۶۰۷۵
۱۳۹۳	۱۵۶۰۰۰	۲۰۰۰	۲۵۰۰۰	۱۳۰۰۰۰	۱۰۱۰۰۰	۵۳۰۰۰	۵۰۰۰	۴۳۰۰۰

نمودار شماره‌ی ۵۴. روند تغییرات تعداد سفرهای درون و برون استانی در استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳

در جدول شماره‌ی ۱۱۸ تعداد مسافران درون و برون‌استانی در استان زنجان طی یک دوره‌ی ۱۸ ساله از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳ گنجانده شده است. در نمودار شماره ۵۵ روند تغییرات تعداد مسافران درون و برون‌استانی از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳ به تصویر کشیده شده است. همان‌گونه که مشخص است تغییرات تعداد مسافران درون و برون‌استانی طی این دوره از الگوی مشابهی پیروی می‌کند. تعداد مسافران درون‌استانی از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۰ با کاهش چشمگیر مواجه شده است سپس از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ یا شیب نسبتاً قابل‌توجهی افزایش یافته است و در سال‌های پس‌از آن مجدداً روندی کاهشی در پیش گرفته است. تعداد مسافران برون‌استانی طی دوره‌ی ۵ ساله ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۰ با کاهش چشمگیر مواجه شده است اما پس‌از آن و تا سال ۱۳۹۱ روندی افزایشی داشته است. تعداد مسافران برون‌استانی از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ مجدداً با روندی کاهشی مواجه شده است.

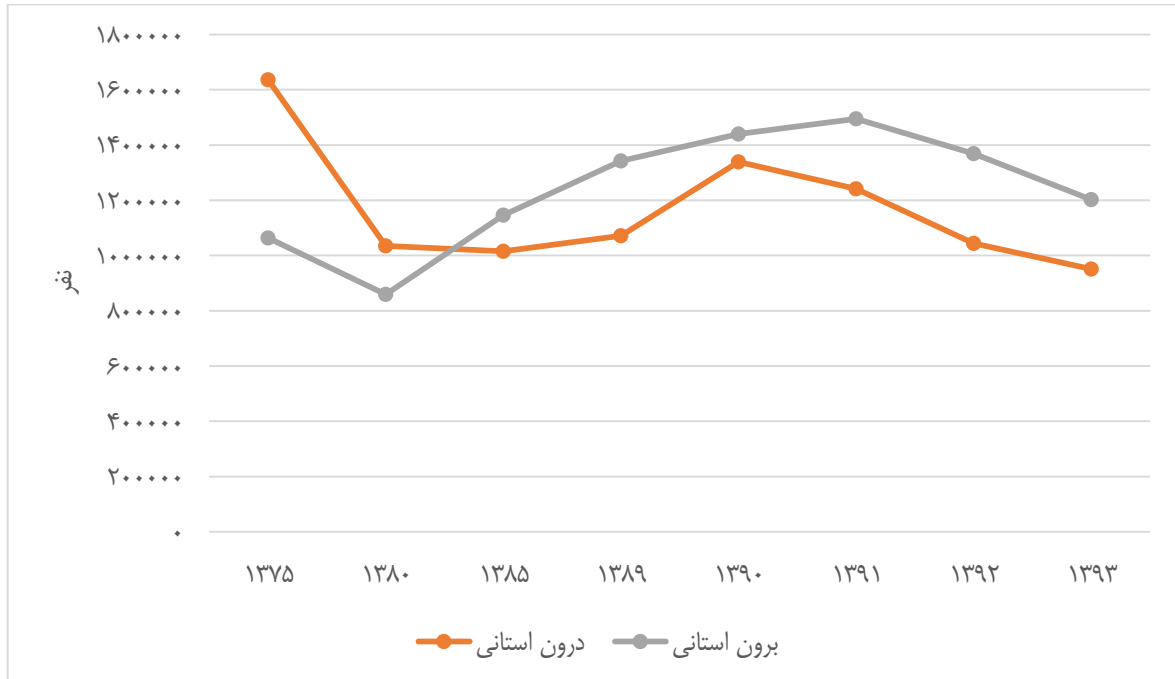
جدول شماره‌ی ۱۱۸. تعداد مسافران درون و برون‌استانی در استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳

سال	تعداد مسافر درون‌استانی				تعداد مسافر برون‌استانی			
	جمع	اتوبوس	مینی بوس	سواری	جمع	اتوبوس	مینی بوس	سواری
۱۳۷۵	۱۶۳۶۰۰	۳۳۰۰۰	۱۶۰۳۰۰۰	۰	۱۰۶۴۰۰۰	۸۲۹۰۰۰	۲۳۵۰۰۰	۰
۱۳۸۰	۱۰۳۵۰۰	۸۰۰۰	۱۰۲۵۰۰۰	۲۰۰۰	۸۵۹۰۰۰	۷۵۰۰۰۰	۱۰۱۰۰۰	۸۰۰۰
۱۳۸۵	۱۰۱۶۰۰	۴۰۰۰	۵۱۱۰۰۰	۵۰۱۰۰۰	۱۱۴۶۰۰۰	۸۶۹۰۰۰	۴۹۰۰۰	۲۲۸۰۰۰
۱۳۸۹	۱۰۷۲۰۰	۵۶۰۰۰	۴۱۹۰۰۰	۵۹۷۰۰۰	۱۳۴۲۰۰۰	۱۰۶۷۰۰۰	۹۰۰۰۰	۱۸۵۰۰۰
۱۳۹۰	۱۳۳۹۲۸	۴۹۹۷۳	۶۵۹۳۴۹	۶۲۹۹۶۱	۱۴۳۹۵۵۳	۱۱۶۳۶۴۱	۸۱۹۳۵	۱۹۳۹۷۷
۱۳۹۱	۱۲۴۱۵۲	۵۸۱۸۳	۵۳۱۸۴۴	۶۵۱۴۹۸	۱۴۹۵۴۸۸	۱۲۰۴۲۶۳	۹۶۵۲۷	۱۹۴۶۹۸
۱۳۹۲	۱۰۴۳۸۵	۵۶۹۲۹	۴۵۴۶۵۹	۵۳۲۲۶۹	۱۳۶۹۱۶۹	۱۰۹۷۸۹۳	۹۰۰۰۰	۱۸۱۲۷۶
۱۳۹۳	۹۵۱۰۰۰	۵۹۰۰۰	۳۷۰۰۰۰	۵۲۲۰۰۰	۱۲۰۲۰۰۰	۹۶۳۰۰۰	۶۸۰۰۰	۱۷۱۰۰۰

نمودار شماره‌ی ۵۵. روند تغییرات تعداد مسافران درون و برون استانی در استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا

۱۳۹۳

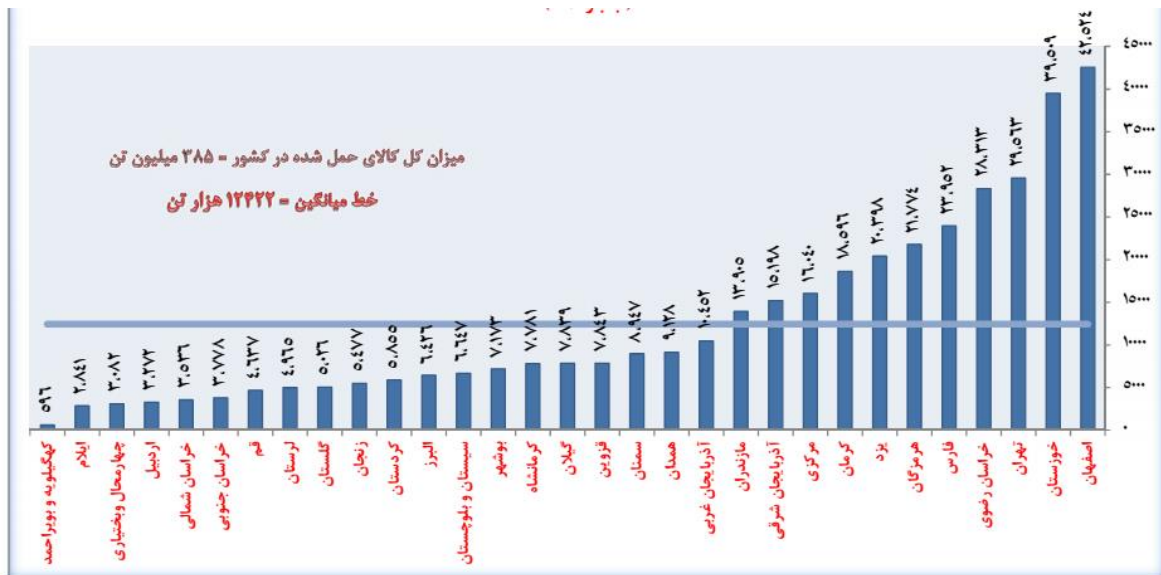

• تحلیل جریان ورود و خروج زمینی بار

در سال ۱۳۹۳ در مجموع یک میلیون و ۶۱۴ هزار تن کالا به صورت درون استانی و ۳ میلیون و ۸۶۲ هزار تن کالا به صورت برون استانی در استان زنجان جابجا شده است که مجموع کالاهای حمل شده در استان زنجان به میزان ۵ میلیون و ۴۷۷ هزار تن ۱/۴ درصد کل کالای حمل شده در کشور را شامل می‌شود. در نمودار شماره ۵۶ رتبه‌بندی استان‌های کشور بر اساس مجموع کالای حمل شده برحسب استان مبدأ در سال ۱۳۹۳ به تصویر کشیده شده است. همان گونه که ملاحظه می‌گردد، سهم استان زنجان در سال ۱۳۹۳ از نظر میزان کالای حمل شده در کشور پایین تر از میانگین استانها بوده است و استان زنجان از این نظر رتبه‌ی ۲۲ را به خود اختصاص داده است.

نمودار شماره‌ی ۵۶. میزان کالای حمل شده از استان مبدأ در سطح کشور در سال ۱۳۹۳

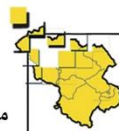

در جدول شماره‌ی ۱۱۹ میزان کالای خارج شده از استان به مقصد سایر استان‌های کشور در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳ آورده شده است. در سال ۱۳۹۳ در مجموع ۳ میلیون و ۸۶۲ هزار تن کالا به مقصد ۳۰ استان کشور از استان زنجان خارج شده است.

استان قزوین مهم‌ترین مقصد کالاهای خارج شده از استان زنجان به میزان ۱۲/۱۳ درصد بوده است. ارتباط نزدیک صنعت استان قزوین با معادن استان زنجان و مجاورت دو استان از عوامل تأثیرگذاری در این امر بوده است. پس از استان قزوین، استان تهران مقصد ۱۰/۶۲ درصد کالاهای خارج شده از استان زنجان بوده است که با احتساب این سهم، این استان در رتبه‌ی دوم قرار می‌گیرد. نزدیکی به استان تهران و بازار بزرگ مصرف این استان از مهم‌ترین عوامل چنین وضعیتی است. استان خوزستان در رتبه‌ی سوم کالاهای خارج شده از استان زنجان مقصد ۹/۲۷ درصد کالاهای خارج شده از استان زنجان بوده است. وجود بنادر مهم کشور در استان خوزستان و صادرات محصولات از این بنادر موجب ارتباط نزدیک استان زنجان با استان خوزستان شده است.

مقایسه این آمار با آمار سال ۱۳۸۵ نشان‌دهنده‌ی تغییرات چشمگیر در استان‌های مقصد کالاهای خارج شده از استان زنجان است چراکه در سال ۱۳۸۵، استان تهران با ۲۴/۳۶ درصد کالاها در رتبه‌ی اول قرار گرفته بود اما در سال ۱۳۹۳ این استان به رتبه‌ی دوم منتقل شده است، از دلایل چنین وضعیتی می‌توان به تفکیک استان البرز از استان تهران در آمار مربوط ب سال ۱۳۹۳ اشاره کرد.

هرچند با احتساب سهم استان البرز نیز می‌توان مشاهده کرد که سهم استان تهران در این دوره‌ی ۸ ساله کاهش یافته است. سهم استان قزوین نیز دچار کاهش اندکی شده است و از ۱۳/۰۴ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۲/۱۳ درصد در سال ۱۳۹۳ رسیده است. از نکات حائز اهمیت در روند تغییرات کالاهای خارج شده از استان می‌توان به افزایش چشمگیر سهم استان خوزستان از ۳/۷۳ درصد به ۹/۲۷ درصد اشاره کرد که رتبه‌ی این استان را از رتبه‌ی ششم در سال ۱۳۸۵ به رتبه‌ی سوم در سال ۱۳۹۳ ارتقا داده است. در نمودار شماره ۵۷ مقصد کالاهای خارج شده از استان زنجان در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳ مورد مقایسه قرار گرفته است.

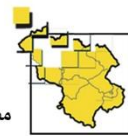
جدول شماره‌ی ۱۱۹. میزان کالای خارج شده از استان زنجان به مقصد سایر استان‌های کشور در سال‌های

۱۳۸۵ و ۱۳۹۳

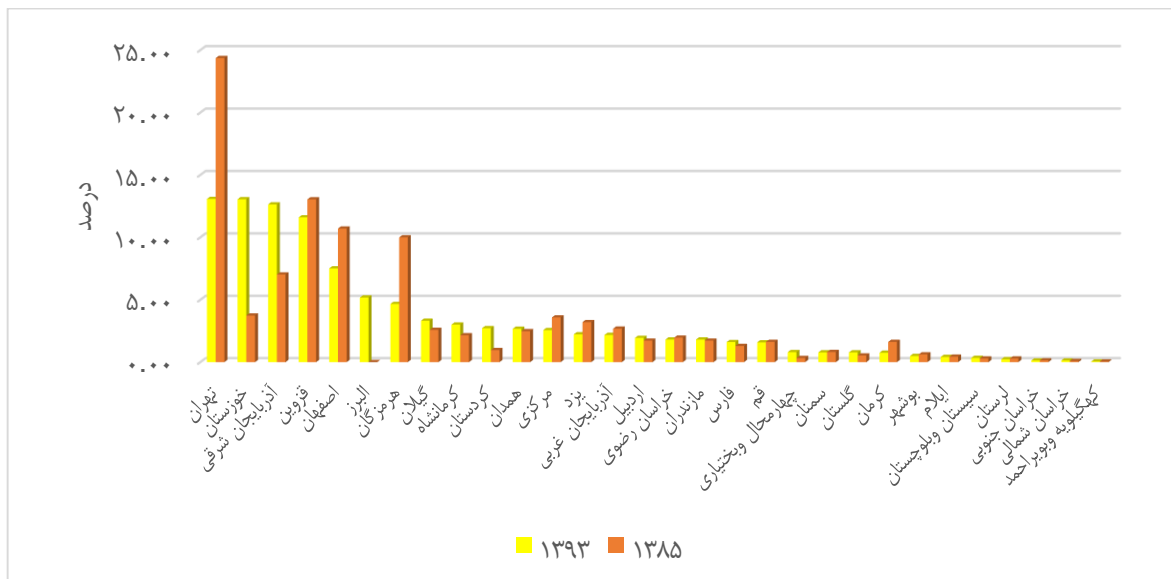
۱۳۹۳			استان	۱۳۸۵			استان
رتبه	درصد	تعداد		رتبه	درصد	تعداد	
۱	۱۲.۱۳	۳۹۵۰۰۰	قزوین	۱	۲۴/۳۶	۵۱۰۰۰۰	تهران
۲	۱۰.۶۲	۳۴۶۰۰۰	تهران	۲	۱۳/۰۴	۲۷۳۰۰۰	قزوین
۳	۹.۲۷	۳۰۲۰۰۰	خوزستان	۳	۱۰/۷	۲۲۴۰۰۰	اصفهان
۴	۹.۰۰	۲۹۳۰۰۰	آذربایجان شرقی	۴	۹/۹۹	۲۰۹۰۰۰	هرمزگان
۵	۸.۲۹	۲۷۰۰۰۰	همدان	۵	۷/۰۲	۱۴۷۰۰۰	آذربایجان شرقی
۶	۶.۹۷	۲۲۷۰۰۰	اصفهان	۶	۳/۷۳	۷۸۰۰۰	خوزستان
۷	۶.۸۵	۲۲۳۰۰۰	هرمزگان	۷	۳/۵۸	۷۵۰۰۰	مرکزی
۸	۵.۱۳	۱۶۷۰۰۰	البرز	۸	۳/۲۰	۶۷۰۰۰	یزد
۹	۳.۹۰	۱۲۷۰۰۰	آذربایجان غربی	۹	۲/۶۸	۵۶۰۰۰	آذربایجان غربی
۱۰	۳.۸۴	۱۲۵۰۰۰	خراسان رضوی	۱۰	۲/۵۸	۵۴۰۰۰	گیلان
۱۱	۳.۵۹	۱۱۷۰۰۰	یزد	۱۱	۲/۴۸	۵۲۰۰۰	همدان
۱۲	۲.۶۱	۸۵۰۰۰	مرکزی	۱۲	۲/۱۵	۴۵۰۰۰	کرمانشاه
۱۳	۲.۵۵	۸۳۰۰۰	کردستان	۱۳	۱/۹۶	۴۱۰۰۰	خراسان رضوی
۱۴	۲.۰۶	۶۷۰۰۰	سمنان	۱۴	۱/۷۲	۳۶۰۰۰	اردبیل
۱۵	۱.۶۹	۵۵۰۰۰	گیلان		۱/۷۲	۳۶۰۰۰	مازندران

۱۳۹۳			استان	۱۳۸۵			استان
رتبه	درصد	تعداد		رتبه	درصد	تعداد	
۱۶	۱.۶۳	۵۳۰۰۰	مازندران	۱۵	۱/۶۲	۳۴۰۰۰	قم
۱۷	۱.۵۴	۵۰۰۰۰	فارس		۱/۶۲	۳۴۰۰۰	کرمان
۱۸	۱.۴۷	۴۸۰۰۰	کرمان	۱۶	۱/۲۹	۲۷۰۰۰	فارس
۱۹	۱.۳۵	۴۴۰۰۰	بوشهر	۱۷	۰/۹۶	۲۰۰۰۰	کردستان
۲۰	۱.۲۶	۴۱۰۰۰	کرمانشاه	۱۸	۰/۸۱	۱۷۰۰۰	سمنان
۲۱	۰.۹۵	۳۱۰۰۰	لرستان	۱۹	۰/۶۲	۱۳۰۰۰	بوشهر
۲۲	۰.۹۲	۳۰۰۰۰	اردبیل	۲۰	۰/۵۳	۱۱۰۰۰	گلستان
۲۳	۰.۶۱	۲۰۰۰۰	قم	۲۱	۰/۴۳	۹۰۰۰	ایلام
۲۴	۰.۶۱	۲۰۰۰۰	گلستان	۲۲	۰/۳۳	۷۰۰۰	چهارمحال و بختیاری
	۰.۴۶	۱۵۰۰۰	چهارمحال و بختیاری	۲۳	۰/۲۹	۶۰۰۰	لرستان
۲۵	۰.۲۱	۷۰۰۰	خراسان جنوبی		۰/۲۹	۶۰۰۰	سیستان و بلوچستان
۲۶	۰.۱۸	۶۰۰۰	ایلام	۲۴	۰/۱۴	۳۰۰۰	خراسان جنوبی
۲۷	۰.۱۲	۴۰۰۰	کهگیلویه و بویراحمد	۲۵	۰/۰۹	۲۰۰۰	خراسان شمالی
۲۸	۰.۰۹	۳۰۰۰	خراسان شمالی	۲۶	۰/۰۵	۱۰۰۰	کهگیلویه و بویراحمد
	۰.۰۹	۳۰۰۰	سیستان و بلوچستان	-	-	-	-

نمودار شماره‌ی ۵۷. کالای خارج شده از استان زنجان به مقصد سایر استان‌ها در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳

در جدول شماره‌ی ۱۲۰ میزان وارد شده استان زنجان از سایر استان‌های کشور در سال ۱۳۹۳ گنجانده شده است. در سال ۱۳۹۳ در مجموع ۳ میلیون و ۲۵۶ هزار تن کالا از ۳۰ استان کشور وارد استان زنجان شده است. استان قزوین مهم‌ترین مبدأ کالاهای وارد شده به استان زنجان به میزان ۱۲/۱۳ درصد بوده است. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد همانند کالاهای خارج شده از استان زنجان، استان قزوین در رتبه‌ی نخست کالاهای وارد شده به استان زنجان قرار گرفته است. پس از استان قزوین و بافاصله‌ی اندکی به استان تهران با ۱۰/۶۲ درصد کالاهای وارد شده در رتبه‌ی دوم قرار گرفته است. استان‌های خوزستان با ۹/۲۷ درصد کالاها و استان آذربایجان شرقی با ۹ درصد کالاها در رتبه‌های سوم و چهارم قرار گرفته‌اند.

مقایسه‌ی میزان کالای وارد شده به استان زنجان طی دو دوره ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳ نشان‌دهنده‌ی تغییرات قابل توجه در استان‌های مبدأ کالاهای وارد شده به استان زنجان است چراکه در سال ۱۳۸۵ استان تهران با ۱۷/۴۱ درصد کالاها در رتبه‌ی اول قرار گرفته بود اما در سال ۱۳۹۳ این استان به رتبه‌ی دوم منتقل شده است. همان‌گونه که پیش‌تر نیز شرح داده شد تفکیک استان البرز از استان تهران در دوره‌ی جدید از عوامل تأثیرگذار این وضعیت می‌باشد. هرچند با احتساب سهم استان البرز نیز سهم استان تهران نسبت به سال ۱۳۸۵ کاهش اندکی داشته است. سهم استان قزوین نیز طی این دوره با روند کاهشی مواجه شده است و از ۱۶/۳۸ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۲/۱۳ درصد در سال ۱۳۹۳

رسیده است. در نمودار شماره ۵۸ مبدأ کالاهای وارد شده به استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳ مقایسه شده است.

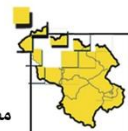
در نهایت می‌توان عوامل مؤثر در میزان کالای وارد شده به استان زنجان را در موارد زیر از یکدیگر تفکیک نمود:

- شهرهای صنعتی کشور ارتباط بیشتری با سایر مراکز شهری دارند.
- بین میزان فاصله استان‌ها و همجواری آنها با ورود و خروج کالا ارتباط معنی‌دار و معکوسی وجود دارد. بدین معنی که به هر میزان فاصله دو مرکز از هم کمتر باشد میزان ارتباط آنها از لحاظ ورود و خروج بار بیشتر خواهد بود.
- بنادر ارتباط بیشتری با سایر مراکز دارند. بعد فاصله در این مهم چندان تأثیرگذار نیست. به صورتی که شهرهای جنوبی کشور و بنادر استان خوزستان و بندرعباس ارتباط قوی با استان زنجان داشته‌اند.

جدول شماره‌ی ۱۲۰. میزان کالای وارد شده به استان زنجان از سایر استانهای کشور در سالهای ۱۳۸۵ و

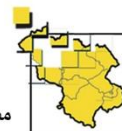
۱۳۹۳

۱۳۹۳			استان	۱۳۸۵			استان
رتبه	درصد	تعداد		رتبه	درصد	تعداد	
۱	۱۲.۱۳	۳۹۵۰۰۰	قزوین	۱	۱۷/۴۱	۵۰۶۰۰۰	تهران
۲	۱۰.۶۲	۳۴۶۰۰۰	تهران	۲	۱۶/۳۸	۴۷۶۰۰۰	قزوین
۳	۹.۲۷	۳۰۲۰۰۰	خوزستان	۳	۱۰/۳۹	۳۰۲۰۰۰	خوزستان
۴	۹.۰۰	۲۹۳۰۰۰	آذربایجان شرقی	۴	۹/۷۷	۲۸۴۰۰۰	کردستان
۵	۸.۲۹	۲۷۰۰۰۰	همدان	۵	۷/۳۳	۲۱۳۰۰۰	هرمزگان
۶	۶.۹۷	۲۲۷۰۰۰	اصفهان	۶	۶/۸۵	۱۹۹۰۰۰	اصفهان
۷	۶.۸۵	۲۲۳۰۰۰	هرمزگان	۷	۶/۵۷	۱۹۱۰۰۰	آذربایجان شرقی
۸	۵.۱۳	۱۶۷۰۰۰	البرز	۸	۳/۷۵	۱۰۹۰۰۰	همدان
۹	۳.۹۰	۱۲۷۰۰۰	آذربایجان غربی	۹	۳/۴۱	۹۹۰۰۰	سمنان
۱۰	۳.۸۴	۱۲۵۰۰۰	خراسان رضوی		۳/۴۱	۹۹۰۰۰	گیلان
۱۱	۳.۵۹	۱۱۷۰۰۰	یزد	۱۰	۲/۷۲	۷۹۰۰۰	مرکزی

۱۳۹۳			استان	۱۳۸۵			استان
رتبه	درصد	تعداد		رتبه	درصد	تعداد	
۱۲	۲.۶۱	۸۵۰۰۰	مرکزی	۱۱	۱/۸۶	۵۴۰۰۰	خراسان رضوی
۱۳	۲.۵۵	۸۳۰۰۰	کردستان	۱۲	۱/۸۲	۵۳۰۰۰	فارس
۱۴	۲.۰۶	۶۷۰۰۰	سمنان	۱۳	۱/۵۱	۴۴۰۰۰	مازندران
۱۵	۱.۶۹	۵۵۰۰۰	گیلان	۱۴	۱/۱۳	۳۳۰۰۰	یزد
۱۶	۱.۶۳	۵۳۰۰۰	مازندران	۱۵	۰/۸۳	۲۴۰۰۰	آذربایجان غربی
۱۷	۱.۵۴	۵۰۰۰۰	فارس	۱۶	۰/۷۶	۲۲۰۰۰	قم
۱۸	۱.۴۷	۴۸۰۰۰	کرمان	۱۷	۰/۷۲	۲۱۰۰۰	کرمان
۱۹	۱.۳۵	۴۴۰۰۰	بوشهر	۱۸	۰/۶۵	۱۹۰۰۰	خراسان شمالی
۲۰	۱.۲۶	۴۱۰۰۰	کرمانشاه	۱۹	۰/۶۲	۱۸۰۰۰	کرمانشاه
۲۱	۰.۹۵	۳۱۰۰۰	لرستان	۲۰	۰/۴۱	۱۲۰۰۰	سیستان و بلوچستان
۲۲	۰.۹۲	۳۰۰۰۰	اردبیل		۰/۴۱	۱۲۰۰۰	لرستان
۲۳	۰.۶۱	۲۰۰۰۰	قم	۲۱	۰/۳۸	۱۱۰۰۰	اردبیل
	۰.۶۱	۲۰۰۰۰	گلستان	۲۲	۰/۳۴	۱۰۰۰۰	گلستان
۲۴	۰.۴۶	۱۵۰۰۰	چهارمحال و بختیاری	۲۳	۰/۳۱	۹۰۰۰	بوشهر
۲۵	۰.۲۱	۷۰۰۰	خراسان جنوبی	۲۴	۰/۱۷	۵۰۰۰	چهارمحال و بختیاری
۲۶	۰.۱۸	۶۰۰۰	ایلام	۲۵	۰/۰۷	۲۰۰۰	ایلام
۲۷	۰.۱۲	۴۰۰۰	کهگیلویه و بویراحمد	-	۰	۰	خراسان جنوبی
۲۸	۰.۰۹	۳۰۰۰	خراسان شمالی	-	۰	۰	کهگیلویه و بویراحمد
	۰.۰۹	۳۰۰۰	سیستان و بلوچستان	-	-	-	-

از نظر حمل و نقل ریلی استان زنجان در سال ۱۳۹۴ دارای ۱۹۷ کیلومتر خط آهن بوده است. در بین استان‌های همجوار استان آذربایجان شرقی با ۴۶۸ کیلومتر راه آهن رتبه اول را از نظر طول و تراکم خطوط ریلی به خود اختصاص داده است. در جدول شماره ۱۲۱ طول انواع خطوط و ایستگاه‌های ناحیه راه آهن استان زنجان از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۳ آورده شده است. همان گونه که ملاحظه می‌گردد تغییر چندانی در طول خطوط ریلی استان از سال ۱۳۷۵ تاکنون ایجاد نشده است.

جدول شماره‌ی ۱۲۱. طول انواع خطوط و ایستگاه‌های ناحیه راه آهن استان

تعداد ایستگاه	طول خطوط (کیلومتر)			سال
	صنعتی و تجاری	فرعی و مانوری	اصلی	
۱۲	۸/۶	۳۳/۵	۱۹۳	۱۳۷۵
۱۲	۸/۶	۳۳/۵	۱۹۳	۱۳۸۰
۱۲	۶/۶	۲۵/۷۸	۱۹۴	۱۳۸۵
۱۲	۶/۶	۲۵/۷۸	۱۹۴	۱۳۸۹
۱۲	۶/۶	۲۵/۷۸	۱۹۴	۱۳۹۰
۱۲	۶/۶	۲۵/۷۸	۱۹۴	۱۳۹۱
۱۲	۷	۲۵	۱۹۷	۱۳۹۲

مأخذ- اداره کل راه آهن شمالغرب، ۱۳۹۲

استان قزوین با ۱۲۲ کیلومتر راه آهن رتبه سوم منطقه را داراست. از مجموع خطوط ریلی احداث شده در منطقه شمالغرب، ۱۷/۲۸ درصد آن در استان زنجان احداث گردیده که پس از آذربایجان شرقی (۶۱/۹۵ درصد) در جایگاه دوم قرار دارد.

استان‌های اردبیل، کردستان، گیلان و همدان فاقد خطوط ریلی هستند و از این نظر امکان ارتباط و حمل بار و مسافر استان زنجان از طریق راه آهن به این استانها وجود ندارد. با توجه به اینکه حمل و نقل ریلی از شاخص‌های اساسی توسعه یافتگی مناطق است، لزوم احداث راه آهن در استانهای همدان، گیلان، کردستان و اردبیل جهت ارتقاء کمی و کیفی پیوندهای فیزیکی استان با استان‌های همجوار ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. از جهت دیگر تراکم راه آهن در استان زنجان و استان‌های همجوار که دارای خطوط ریلی هستند ناچیز است و تنها در یک مسیر و به صورت

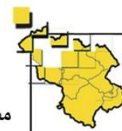

یک خطه می باشد. از این جهت شبکه حمل و نقل ریلی استان با شاخص های جهانی فاصله زیادی دارد. توجه به این نکته که راه آهن قادر است بار و مسافر را ارزانتر و با ایمنی بیشتری حمل نماید لزوم توجه به آن را بیش از پیش ضروری می نماید. رقم بالای تصادفات جاده ای در ایران توجه به حمل و نقل ریلی و راه آهن به ویژه جهت حمل مسافر را بیش از پیش آشکار می سازد. مهم تر اینکه استان و منطقه غرب شمال غرب از نظر اقلیمی جزء محدوده های اقلیمی سرد می باشد و در فصول سرد سال، بسیاری از بخش های کوهستانی این محدوده ها برفگیر و حمل و نقل با مشکلات زیادی همراه است. به نظر می رسد توسعه خطوط ریلی جهت حمل بار و مسافر از اهمیت ویژه ای برخوردار است و موجب ارتقاء شاخص های توسعه یافتگی استان و منطقه خواهد بود. در جدول شماره ؟ تعداد مسافر و بار حمل شده از ایستگاه های راه آهن استان طی دوره ی ۱۲ ساله از سال ۱۳۸۰ تا سال ۱۳۹۲ گنجانده شده است. در سال ۱۳۹۲ در مجموع ۹۵۷ نفر توسط خطوط ریلی استان جابه جا شده است.

بررسی نحوه تغییرات مسافران جابه جا شده در خطوط ریلی استان (نمودار شماره ۵۹) از یک روند افزایشی به استثنای سال ۱۳۹۲ خبر می دهد. مسافران جابه جا شده در خطوط ریلی استان طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ با شدت چشمگیری افزایش یافته اند که این تعداد تا سال ۱۳۹۱ تقریباً ثابت بوده اما در سال ۱۳۹۲ با کاهش مواجه شده است.

در سال ۱۳۹۲ مقدار ۳۳ هزار تن بار از ایستگاه های راه آهن استان حمل شده است. بررسی روند تغییرات بار جابه جا شده در خطوط ریلی استان (نمودار شماره ۶۰) از وجود روند کاهشی طی یک دوره ی ۱۲ ساله شکایت می کند. در سال ۱۳۸۰ حدود ۳۴ هزار تن بار در خطوط ریلی استان جابجا شده است که این مقدار در سال ۱۳۸۵ به ۱۷ هزار تن کاهش یافته است. این روند کاهشی تا سال ۱۳۸۹ ادامه یافته و میزان بار محل شده به ۱۰ هزار تن رسیده است. پس از سال ۱۳۸۹ این مقدار ابتدا با افزایش مواجه شده و به ۱۵ هزار تن رسیده است و مجدداً در سال ۱۳۹۱ با کاهش مواجه شده است و به ۱۳ هزار تن رسیده است.

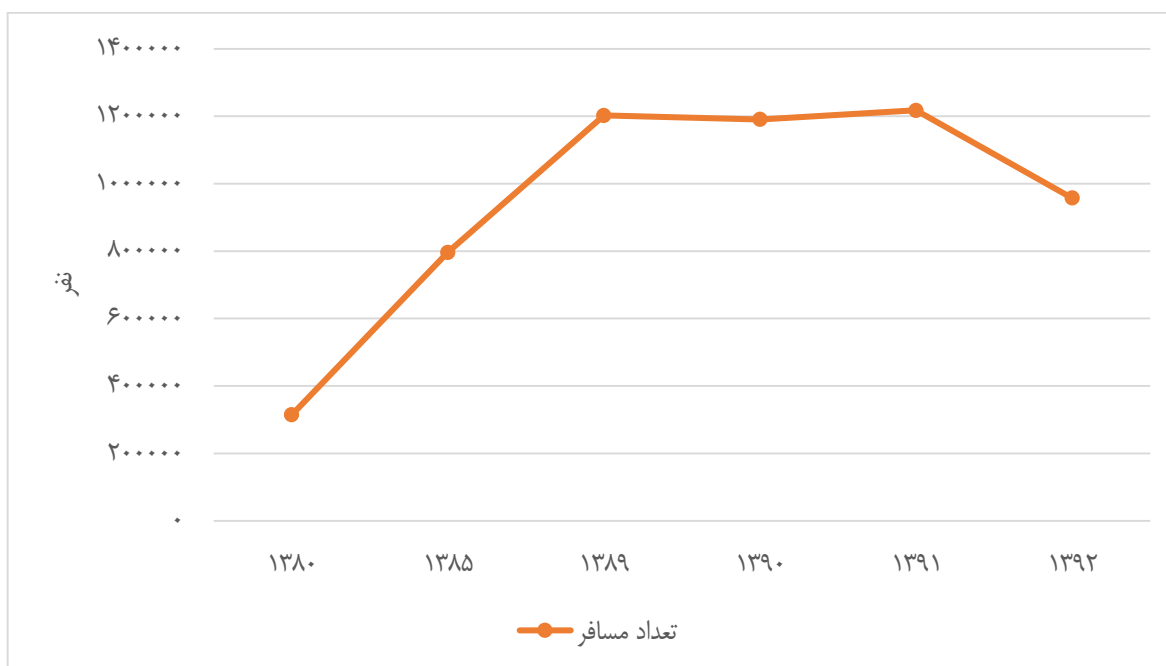

جدول شماره‌ی ۱۲۲. تعداد مسافر و بار خالص حمل شده از ایستگاه‌های راه آهن استان

بار خالص		مسافر		سال
تن کیلومتر	تن	نفر کیلومتر	تعداد	
۶۲۷۵۸۰۱	۳۴۸۷۰	۳۳۷۰۶۹۷۵	۳۱۴۵۳۴	۱۳۸۰
۶۴۰۸۹۵۰۰	۱۷۳۷۱	۲۷۷۱۷۰۴۳۸	۷۹۶۳۸۱	۱۳۸۵
۱۳۲۹۳۹۴۲۰	۱۰۰۷۴	۵۱۴۱۲۰۰۷۳	۱۲۰۲۱۳۸	۱۳۸۹
۱۵۱۶۲۸۶۸۵	۱۵۲۶۵	۵۵۱۷۰۸۸۱۳	۱۱۹۰۵۳۲	۱۳۹۰
۱۳۵۳۵۴۶۱۵	۱۳۱۶۸	۵۶۳۸۴۶۴۰۶	۱۲۱۷۵۳۰	۱۳۹۱
۱۴۸۸۸۴۵۴۰	۳۳۸۴۵	۴۰۲۹۵۱۰۲۷	۹۵۷۴۷۷	۱۳۹۲

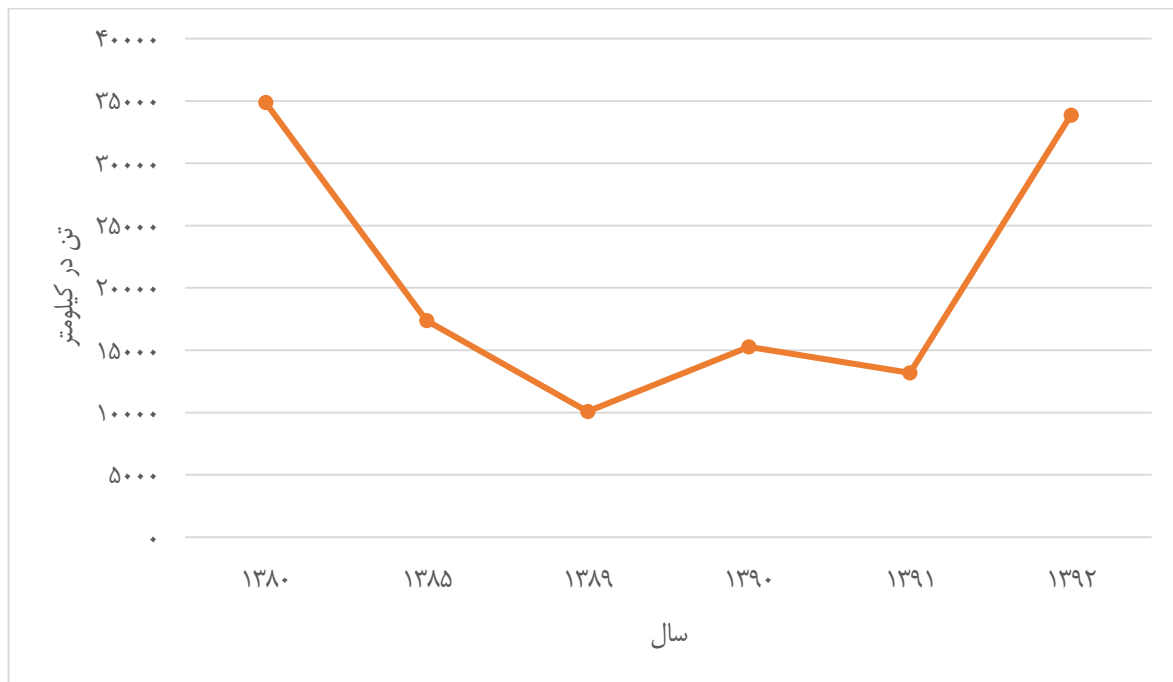
مأخذ- اداره کل راه آهن شمالغرب، ۱۳۹۲

نمودار شماره‌ی ۵۹. تعداد مسافر حمل شده از ایستگاه‌های راه آهن استان

نمودار شماره‌ی ۶۰. میزان بار حمل شده از ایستگاه‌های راه‌آهن استان

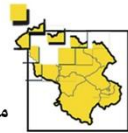

مجموعه اقدامات زیر در تقویت پیوند شبکه حمل و نقل ریلی استان حائز اهمیت است:

- توسعه بهره‌وری نیروی انسانی از طریق آزادسازی و خصوصی سازی شرکت در حد تکفل امور حاکمیتی
- افزایش سهم تدریجی راه آهن در حمل و نقل بین شهری زمینی و ترانزیت
- توسعه ناوگان ریلی توسط بخش غیردولتی و کاهش سن ناوگان ریلی تا حد ۱۵ سال
- استفاده از دانش نو و فناوری های نوین جهانی در این بخش از حمل و نقل استان
- گسترش شبکه ریلی به منظور پاسخ گویی به تقاضای روز افزون مردم به حد ۱۷۰۰۰ کیلومتر خط اصلی با چگالی ۱۰/۱۰ متر در هر کیلومتر مربع
- توسعه و بهره برداری از حمل و نقل های نوین ترکیبی، کانتینری و چند وجهی

ج) حمل و نقل هوایی

در نقشه شماره‌ی ۱۹ محل قرارگیری تنها فرودگاه استان زنجان نمایش داده شده است. فرودگاه زنجان، تنها فرودگاه استان زنجان است که عملیات احداث آن در سال ۱۳۶۹ بنا به نیازهای موجود در استان، آغاز شد و پس از تقریباً ۱۰ سال و در سال ۱۳۷۹ افتتاح گردید. این فرودگاه با مأموریت ارائه خدمات فرودگاهی، ناوبری و هوانوردی جهت پذیرش

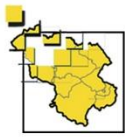

پروازها، به منظور حمل و نقل هوانوردی طراحی و احداث شده است. کلیه امور عملیات هوانوردی فرودگاه زنجان، بر اساس ضوابط انکس‌های ۱۸ گانه سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری (ICAO) و مقررات سازمان هواپیمایی کشوری ایران انجام می‌گردد و کلیه شرکت‌های هواپیمایی و ارگان‌های نظامی و غیرنظامی که در امور هوانوردی فعالیت دارند ملزم به رعایت ضوابط فوق‌الذکر می‌باشند. در حال حاضر فرودگاه زنجان زیرمجموعه شرکت مادر تخصصی فرودگاه‌های کشور است.

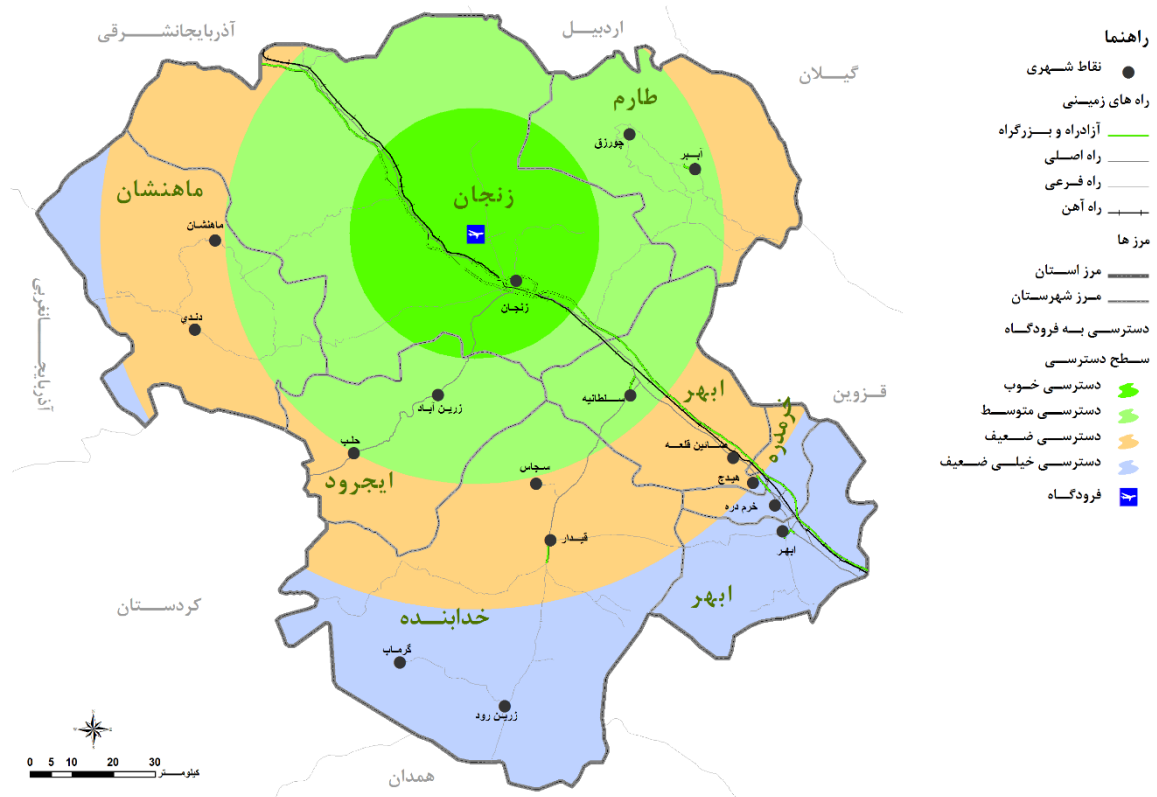
فرودگاه زنجان از مجهزترین فرودگاه‌های تازه ساخت در سطح خود می‌باشد که کلیه ی مجموعه‌های مورد نیاز یک فرودگاه مرز هوایی با تمامی تجهیزات مربوطه در آن مستقر شده است. این فرودگاه قابلیت پذیرش انواع هواپیماهای پهن پیکر (متناسب با CAT ایمنی زمینی فرودگاه) و هواپیماهای متوسط و هواپیماهای بدنه باریک و هواپیماهای سبک و انواع هلی کوپتر را دارد؛ و هم اکنون هواپیماهای متوسط و پهن پیکر از نوع ایرباس ۳۱۰، ۳۰۰، ۳۲۰ و BAE به مقصد عربستان برای حج عمره، حج تمتع و مشهد از این فرودگاه پرواز می‌کنند. افزون بر این پروازهای ورودی و خروجی غیربرنامه‌ای نظامی، انتظامی، امدادی، آموزشی و... زیادی نیز در آن پرواز میکنند (پایگاه اینترنتی فرودگاه زنجان، ۱۳۹۳)

با توجه به شاخص ظرفیت راههای هوایی تنها شهر زنجان در شعاع ۴۰ کیلومتری فرودگاه زنجان قرار دارد و شاخص ظرفیت راههای هوایی برای این شهر ۰/۳ می‌باشد. در این میان شهر ایجرود نیز در شعاع ۴۰ تا ۸۰ کیلومتری فرودگاه قرار گرفته است و شاخص ظرفیت راههای هوایی برای این شهر ۰/۱۵٪ است و سایر نقاط شهری استان در شعاع بیش از ۸۰ کیلومتر از تنها فرودگاه استان قرار دارند.

به نظر می‌رسد فرودگاه زنجان با توجه به وجود راههای ارتباطی مناسب زمینی و ریلی نتوانسته است جایگاه خاصی در شبکه حمل و نقل استان زنجان پیدا نماید و ورود هوایی بار و مسافر در مقایسه با حجم حمل و نقل زمینی و ریلی بار و مسافر در استان بسیار ناچیز است.

نقشه‌ی شماره‌ی ۱۹. شاخص ظرفیت هوایی در استان زنجان

مأخذ: مشاور، ۱۳۸۶.

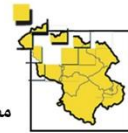
• پیوندهای فیزیکی و شبکه خدمات حمل و نقل

الف) ارتباطات فراملی شبکه حمل و نقل استان

استان زنجان به دلیل قرارگیری در مسیر مهمترین دالان بین المللی شرق به غرب کشور از نظر پیوندهای فیزیکی فراملی شبکه حمل و نقل دارای اهمیت خاصی می باشد. کریدورهای بین المللی که استان زنجان در مسیر عبور آنها قرار دارد عبارتند از:

کریدور حمل و نقل آلتید^۱: این کریدور حمل و نقل دارای سه کریدور شرقی- غربی، شمالی- جنوبی و مرکزی می باشد که توسط اسکاپ پیشنهاد شد. کشور ما ایران در کریدور جنوبی آلتید واقع شده و این کریدور با عبور از ترکمنستان و قلمرو شمال خاک ایران و با گذر از استان زنجان به ترکیه، بلغارستان و شمال اروپا می رسد.

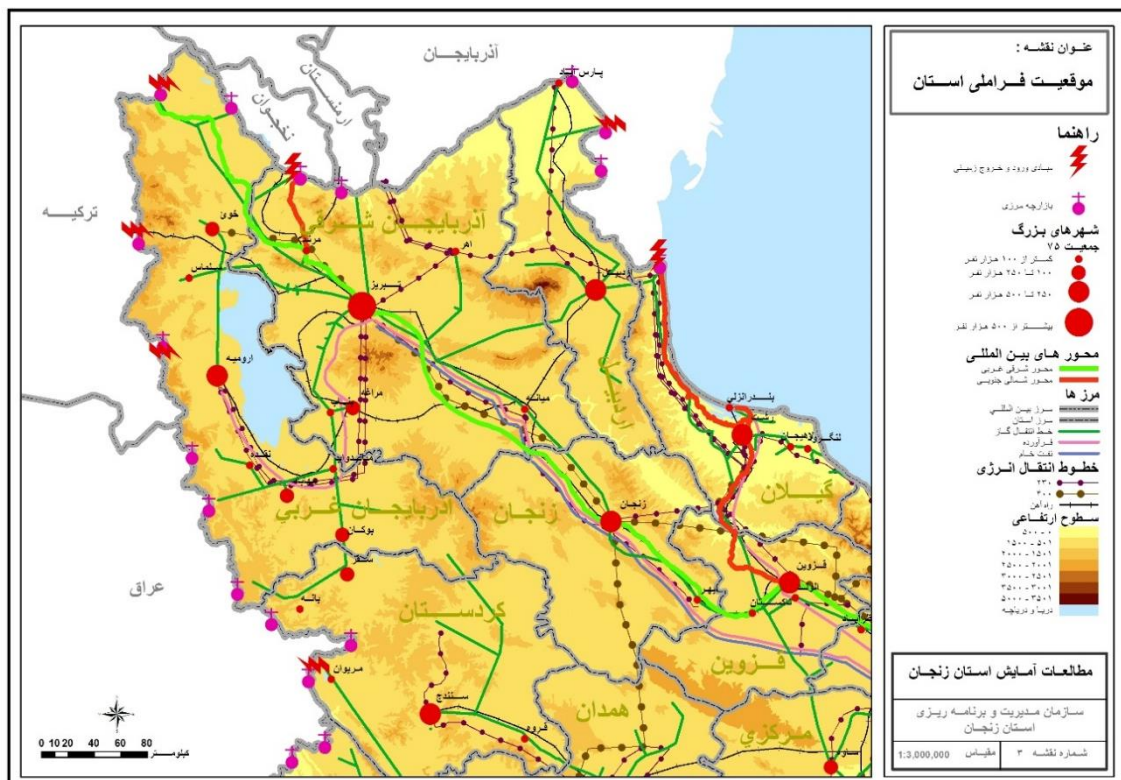
1. Asian Land Transportation Infrastructure Development (ALTID)

کریدور جاده ابریشم: راه ابریشم با قدمتی ۲۰۰۰ ساله به عنوان کریدور مشهور تجاری اتصال قاره های آسیا و اروپا به یکدیگر در زمانهای قدیم بوده است. این جاده از منتهی الیه شرق چین و از شهرهای شانگهای و سیان شروع و با عبور از کشورهای آسیای میانه از شهرهای کاشغر، سمرقند و بخارا به تهران متصل می شود، سپس از تهران به دو شاخه تقسیم می گردد. شاخه جنوبی آن به طرف شهرهای بغداد، دمشق و قاهره به الکساندا و مسیر دیگر با گذر از شهرهای زنجان، تبریز و خروج از خاک ایران به آنکارا و رم امتداد می یابد.

بزرگراه های آسیایی: در حال حاضر طول شبکه بزرگراه های آسیایی بالغ بر ۱۴۰ هزار کیلومتر است که سه مسیر AH1, AH2, و AH7 از کشور ایران عبور می کند. استان زنجان در میان این بزرگراه ها در مسیر AH1 قرار گرفته است. این مسیر که یکی از مهمترین خطوط بزرگراهی آسیا به شمار می رود، از شهر توکیو آغاز و پس از گذر از دریا و اقیانوس به شهر پوسان در کره جنوبی می پیوندد و پس از گذر از سایر کشورها وارد خاک ایران می گردد و از شهرهای مشهد، سبزوار، دامغان، سمنان، قزوین، زنجان، تبریز و بازرگان می گذرد و وارد کشور ترکیه می گردد و در شهر از میر ترکیه به شبکه راههای اروپایی می پیوندد.

نقشه‌ی شماره‌ی ۲۰. موقعیت فراملی استان

موقعیت استان زنجان به لحاظ عبور شریان اصلی پیوند فیزیکی تهران تبریز و هم‌چنین اهمیت بین‌المللی راه‌های استان موجب شده است تا این استان در مقام مقایسه با دیگر استان‌های کشور در خصوص برخی شاخص‌های پیوند فیزیکی جایگاه منحصر، ویژه و ممتازی داشته باشد. در واقع حدود ۲۰۰ کیلومتر مربع از مسیر بین‌المللی تهران، شمال غرب، اروپا از محدوده استان زنجان عبور می‌نماید که این امر در الگوهای سکونت و فعالیت استان از دیرباز تا امروز و به ویژه در طی چند دهه گذشته اهمیت ویژه‌ای داشته است.

شهرهای مهم استان شامل زنجان، ابهر، خرم‌دره، هیدج، صائین قلعه و سلطانیه در حاشیه این محور ترانزیت قرار گرفته‌اند. با وجود موقعیت ویژه استان زنجان به لحاظ عبور شریان‌های ارتباطی بسیار مهم در سطح فراملی از این منطقه و ترانزیت کالا و مسافر در سطح قابل توجه، هیچ شرکت فعال باری و مسافری بین‌المللی در این استان فعالیت ندارد. در زمینه حمل و نقل مسافربری در سطح بین‌المللی نیز استان زنجان دارای سهم صفر درصد در کل کشور می‌باشد.

شایان ذکر است موقعیت و وضعیت استان زنجان در زمینه پیوندهای فراملی حمل و نقل ریلی نیز حائز اهمیت می‌باشد و یکی از راه‌گذرهای ترانزیت مستقیم از طریق راه آهن محسوب می‌گردد. این استان در مسیر کریدور بین‌المللی رازی- سرخس و جلفا- سرخس قرار گرفته که مشخصات آن به شرح زیر است:

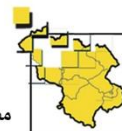
کریدور رازی- سرخس: از طریق رازی، تبریز، زنجان، تهران، شاهرود، فریمان (مشهد)، سرخس و بالعکس

به طول ۲۰۱۳ کیلومتر و ظرفیت ۲ میلیون تن در سال

کریدور جلفا- سرخس: از طریق جلفا، تبریز، زنجان، تهران، شاهرود، فریمان (مشهد)، سرخس و بالعکس به

طول ۱۹۳۷ کیلومتر با ظرفیت ۲ میلیون تن در سال (منبع: سایت اینترنتی راه آهن جمهوری اسلامی ایران).

بررسی وضعیت دسترسی شهرهای استان به کریدورهای بین‌المللی نشان می‌دهد، تمامی شهرهای مهم استان به غیر از دندی، صائین قلعه، هیدج، سلطانیه در وضعیت دسترسی خوب قرار دارند و یا با توجه به اینکه شهر دندی به عنوان قطب معدنی استان می‌باشد، می‌بایست مورد توجه ویژه قرار گیرد. ضمناً مشکل شهرهای صائین قلعه، هیدج و سلطانیه با هزینه‌های اندک با اصلاح دسترسی به اتوبان قابل ارتقاء می‌باشد.

جدول شماره‌ی ۱۲۳. رتبه‌بندی شهرها از نظر دسترسی به کریدورهای بین‌المللی

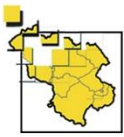
رتبه بندی	شاخص دسترسی	شهرهای کریدورهای قابل دسترسی	شهرها
خوب	۴.۸۶	اتوبان زنجان - قزوین و اتوبان زنجان - میانه ، جاده ترانزیت ، زنجان - ابهر و زنجان - بیجار	زنجان
خوب	۴.۷۵	اتوبان زنجان - قزوین ، جاده ترانزیت ابهر - زنجان	ابهر
خوب	۴.۷۵	اتوبان زنجان - قزوین ، جاده ترانزیت ابهر - زنجان	خرمدره
خوب	۴.۱	جاده دندی - زنجان	خدابنده
ضعیف	۱.۹۴	جاده دندی - زنجان	دندی
خوب	۵.۲	جاده ماهنشان - زنجان	ماهنشان
خوب	۳.۳۶	جاده زنجان - بیجار	زرین آباد
خوب	۴.۱	جاده خدابنده - زنجان	سجاس
ضعیف	۱/۳۸	ترانزیت زنجان - ابهر و ابهر - زنجان	صائین قلعه
ضعیف	۱/۳۸	جاده ترانزیت زنجان - ابهر و ابهر - زنجان	هیدج
ضعیف	۱/۳۸	جاده خدابنده - زنجان و زنجان - خدابنده	سلطانیه

منبع : سالنامه آماری سازمان حمل و نقل و پایانه ها و اداره کل و راه و ترابری استان

• **تنگناهای شبکه حمل و نقل استان در سطح فراملی**

با در نظر گرفتن طول و تراکم آزاد راه ها در سطح استان زنجان و از سویی با توجه به فعالیت اندک حمل و نقل بین‌المللی بار و مسافر در سطح استان به نظر می‌رسد مجموعه مشکلات و نارساییهای زیر مانع پیوندهای قوی استان از نظر حمل و نقل بار و مسافر در سطح فراملی شده است:

- عدم اتخاذ تدابیر و راهبردهای مناسب برای شکل‌گیری پیوندهای فراملی در سطح استان از جمله حاکم بودن نگاه بخش‌نگری در سیاست‌گذاری ها و نرخ‌گذاری حمل کالا.
- کم‌توجهی به نیازهای روز صنعت حمل و نقل و فرصت‌های مناسب توجه به صنعت حمل و نقل استان در سطح فراملی.
- نبود شرکت‌های بین‌المللی حمل و نقل بار و جابجایی مسافر در سطح استان.
- بازدهی اقتصادی پایین حمل و نقل بین‌المللی در سطح استان و پایین بودن سطح سرمایه‌گذاری ها در این بخش.

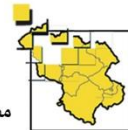
- ناهماهنگی بین زیرساخت های حمل و نقل در سطح استان، ناوگان و تجهیزات و تاسیسات و خدمات مورد نیاز.
  - عدم بهره برداریهای مطلوب از ظرفیت های ایجاد شده جهت تقویت پیوندهای فراملی شبکه حمل و نقل استان و سرمایه گذاریهای انجام شده به این منظور.
  - سهم مسلط بخش دولتی در سرمایه گذاریها و ارایه خدمات در بخش حمل و نقل
- با در نظر گرفتن موقعیت استان و بهره گیری اندک از فرصت استثنایی دسترسی آسان به جاده‌های ترانزیت و به منظور تقویت پیوندهای فراملی شبکه حمل و نقل جهت جابجایی مسافر و حمل و نقل بار در استان، به نظر می رسد مجموعه اقدامات زیر در افزایش حجم مبادلات صادرات و واردات کالا و بهبود جابجایی هایی انسانی در سطح فراملی مؤثر باشد:

- تشویق و سرمایه گذاری جهت تأسیس و فعالیت شرکت های مسافربری و حمل و نقل بین المللی
- اعطای تسهیلات و وام برای نوسازی ناوگان حمل و نقل جاده ای استان
- بازنگری در قوانین و ضوابط حاکم بر فعالیت های مرتبط با ورود و خروج کالا و تسهیل مقررات گمرکی و توزیع کالا که با در نظر گرفتن مزیت ویژه استان برای دسترسی مناسب به جاده های ترانزیت بین المللی، یکی از محورهای توسعه استان گسترش فعالیت های صادرات و واردات و ارائه خدمات بازرگانی در کنار ایجاد بستر رقابت اقتصادی در بین دست اندرکاران اقتصادی در بخش های خصوصی، عمومی و دولتی خواهد بود.
- بهره برداری از موقعیت جغرافیایی و قایبیت های فنی در برقراری ارتباط درون منطقه ای و ترانزیتی میان آسیا و اروپا، ایجاد هماهنگی مربوط به امورگمرک، بانک، بیمه، رشد حمل و نقل کانتینری و چند وجهی، ارایه خدمات مناسب تر به صاحبان کالا و توسعه همکاری های منطقه ای از جمله عواملی است که می تواند باعث رونق و تقویت پیوندهای فراملی شبکه حمل و نقل استان گردد.

ب) ارتباطات منطقه ای شبکه حمل و نقل استان

استان زنجان از نظر پیوندهای منطقه ای شبکه حمل و نقل وضعیت بسیار مناسب و ممتازی دارد. این استان واقع در شمال غرب کشور، از سمت شمال و شمال شرق با استان گیلان، از سمت شمال با استان اردبیل، از سمت شمال غرب با استان آذربایجان شرقی، از غرب با آذربایجان غربی و استان کردستان، از جنوب با استان همدان و از

سمت شرق و جنوب با استان قزوین همسایه است. از این جهت استان زنجان پس از استان اصفهان بیشترین تعداد همسایگان را مابین استانهای سی گانه کشور به خود اختصاص داده است که این امر توان بالای این استان را در ایجاد پیوندهای فیزیکی در منطقه شمال غرب کشور نشان می‌دهد. موارد زیر از نقاط قوت و مزیت استان زنجان از نظر پیوندهای منطقه ای شبکه حمل و نقل محسوب می‌شود:

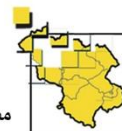
- همسایگی با هفت استان کشور
  - همسایگی با پنج استان مرزی کشور شامل: استانهای آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، گیلان، اردبیل، کردستان، استانهای آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، گیلان، کردستان، کرمانشاه، ایلام، لرستان، همدان، مرکزی، تهران، قم، مازندران، اصفهان، سمنان و قزوین در شعاع ۴۰۰ کیلومتری زنجان واقع گردیده اند. به عبارتی دیگر ۵۷ درصد استانهای کشور در محدوده شعاع ۴۰۰ کیلومتری مرکز استان واقع گردیده اند.
  - تمامی مراکز استانهای واقع در شعاع ۴۰۰ کیلومتری استان زنجان، به جزء شهرهای اصفهان و ساری در محدوده ۴۰۰ کیلومتری مرکز استان زنجان واقع گردیده اند. این شهرها اردبیل، ارومیه، تبریز، ایلام، رشت، همدان، سنندج، خرم آباد، اراک، قزوین، قم، تهران و سمنان می باشد.
  - میانگین فاصله مراکز استانهای همسایه تا شهر زنجان تنها ۲۳۰ کیلومتر است.
  - پیوند فیزیکی استان زنجان با تمامی استانهای یاد شده به جز استان کردستان از دو طریق امکانپذیر است.
  - پیوند فیزیکی با پنج استان همسایه از طریق آزاد راه و مابقی با راه ترانزیت و راه اصلی برقرار می گردد.
- بدیهی است موقعیت منحصر به فرد استان زنجان در بین استانهای همجوار موجب تعامل و پیوند فیزیکی مطلوب آن با سایر استانها گردیده است در جدول شماره ۲ مشخصات پیوند فیزیکی استان زنجان با استانهای پیرامون ارائه شده است. از دیگر نکات حائز اهمیت در خصوص پیوند فیزیکی استان موارد زیر قابل ذکر است:
- مهمترین کریدور بین المللی شرق به غرب کشور از استان زنجان عبور می نماید. این محور با توجه به اهمیت ویژه خود باعث تمرکز مراکز جمعیتی و مراکز صنعتی حاشیه ای و رشد شهرهای واقع در اطراف خود گردیده است. در واقع روند توسعه استان زنجان در حال حاضر تحت تأثیر عبور بزرگراه، جاده ترانزیت، راه آهن، خطوط انتقال نیرو و ... در صورت فعلی است.

• با توجه به اینکه در حدود ۲۰۰ کیلومتر از کریدور بین‌المللی ترانزیتی شرق به غرب کشور در استان زنجان احداث گردیده است. این راه ارتباطی موجب تقویت ارتباط شهرهای مسیر آن نیز گردیده است به صورتی که ابهر، خرم‌دره، هیدج، صائین قلعه، سلطانیه نیز به همراه مرکز استان برای ارتباط با یکدیگر و سایر نقاط کشور از این محور استفاده می‌کنند. در بیشتر سفرهای درون‌استانی و برون‌استانی شهرهای استان از این محور و یا بخشی از آن استفاده می‌شود.

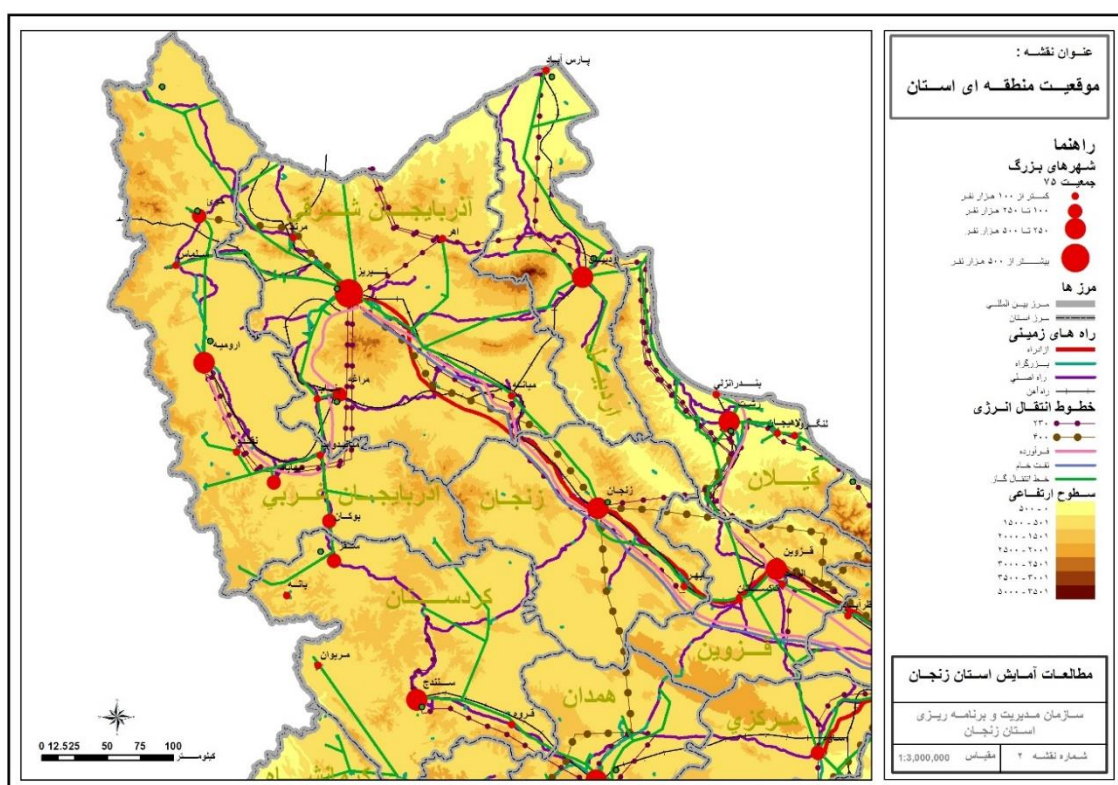
جدول شماره‌ی ۱۲۴. وضعیت پیوند فیزیکی شبکه حمل و نقل استان زنجان با استان‌های همجوار

ردیف	استان‌های همسایه	جهت جغرافیایی	نوع راه ارتباطی	مسیر ارتباطی	فاصله با مراکز استانها (km)	موقعیت استانی همسایه
۱	گیلان	شمال و شمال شرقی	راه اصلی و ترانزیت و آزاد راه	زنجان- قزوین- رشت	۳۵۳	مرزی
			راه اصلی و فرعی	زنجان-گیلان-رودبار- رشت	۲۰۰	
۲	اردبیل	شمال	راه اصلی در دست احداث ارتباطی به آزادراه	زنجان- آقکند- کوثر- اردبیل	۲۳۵	مرزی
			راه اصلی	زنجان- بستان آباد- سراب- اردبیل	۳۷۷	
۳	آذربایجان شرقی	شمالغرب	آزاد راه	زنجان- تبریز	۲۲۵	مرزی
			راه اصلی (ترانزیت)	زنجان میانه- بستان آباد- تبریز	۲۹۵	
۴	آذربایجان غربی	غرب	آزاد راه و ترانزیت	زنجان- تبریز- ارومیه	۵۸۸	مرزی
			جاده ترانزیت و راه اصلی	زنجان- میانه- مراغه- ارومیه	۵۱۶	
۵	کردستان	غرب	راه اصلی	زنجان- بیجار- سنندج	۲۸۷	مرزی

ردیف	استان‌های همسایه	جهت جغرافیایی	نوع راه ارتباطی	مسیر ارتباطی	فاصله با مراکز استانها (km)	موقعیت استانهای همسایه
۶	همدان	جنوب	راه اصلی و ترانزیت و آزاد راه	زنجان - تاکستان - همدان	۳۲۹	غیر مرزی
			راه اصلی و راه فرعی	زنجان - خدابنده - همدان	۲۵۹	
۷	قزوین	شرق و جنوب	آزاد راه	زنجان - قزوین	۱۷۰	غیر مرزی
		جنوب	جاده ترانزیت	زنجان - ابهر - قزوین	۱۷۵	

نقشه‌ی شماره‌ی ۲۱. موقعیت منطقه‌ی استان

ج) ارتباطات مراکز شهری استان با مرکز استان

به منظور تجهیز و بررسی پیوند مراکز شهری استان با مرکز استان ابتدا نگاهی به وضعیت دسترسی مراکز شهرستان‌های استان با شهر زنجان (به عنوان مرکز استان) خواهیم داشت (جدول شماره ۱۲۵). از نظر کیفی

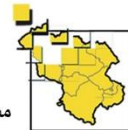

شهرستان‌های ابهر و خرمدره بهترین نحوه ارتباطی را با مرکز استان دارند. به صورتی که ارتباط این شهرها هم از طریق آزاد راه قزوین- زنجان، جاده ترانزیت تهران- تبریز- بازرگان و راه آهن سراسری امکان پذیر است.

- ارتباط شهرستان خدابنده و شهر قیدار از طریق جاده اصلی و فرعی با زنجان امکانپذیر است. این شهرستان دسترسی بهتری نسبت به شهرستان‌های طارم و ماهنشان با زنجان دارد.
- شهرستان ماهنشان و آببر از طریق راه فرعی و اصلی با زنجان ارتباط فیزیکی برقرار می نماید. کوهستانی بودن جاده فرعی امکان دسترسی را خصوصاً در فصل زمستان دشوار می نماید.
- شهرستان طارم و شهر آببر از نظر کیفی پایین ترین سطح ارتباط فیزیکی با شهر زنجان را دارا می باشد. به صورتی که بیش از ۸۵ درصد مسیر ارتباطی از طریق جاده فرعی برقرار می گردد. عبور جاده فرعی از رشته کوه‌های زنجان شمالی، وجود گردنه های متعدد در مسیر، اختلاف ارتفاع فاحش ۲۳۰۰ متری در مسیر، کم عرض بودن جاده مواصلاتی، پیچ های خطرناک و غیر استاندارد، کمبود علائم در مسیر ارتباطی، کم تردد بودن مسیر و ... این جاده را به یکی از جاده های خطرناک استان تبدیل نموده می نماید.

جدول شماره‌ی ۱۲۵. نحوه ارتباط مراکز شهرستان‌های استان زنجان با مرکز استان در سال ۱۳۸۵

ردیف	نام مرکز شهرستان	نحوه‌ی دسترسی			
		آزادراه	بزرگراه	راه اصلی	راه فرعی
۱	خرمدره	✓		✓	راه آهن ✓
۲	خدابنده (قیدار)			✓	راه فرعی ✓
۳	ایجرود				راه فرعی ✓
۴	ابهر	✓		✓	راه آهن ✓
۵	طارم (آببر)			✓	راه فرعی ✓
۶	ماهنشان			✓	راه فرعی ✓

همانگونه که اطلاعات جدول شماره‌ی ۱۲۶ نشان می‌دهد، شهرستان‌های ابهر و خرمدره بهترین دسترسی به مرکز استان را دارند به صورتی که ۱۰۰ درصد ارتباط آنها از طریق راه اصلی و کریدور بین‌المللی انجام می‌گیرد. زرین‌آباد ایچرود تنها با ۳۷ کیلومتر فاصله از زنجان از طریق جاده اصلی با شهر زنجان ارتباط دارد.

مرکز شهرستان خدابنده (قیدار) در فاصله ۸۷ کیلومتری زنجان واقع گردیده است. تمامی جاده ارتباطی آن راه اصلی است، لیکن فقط ۳۷ کیلومتر آن یعنی معادل ۴۲/۵۳ درصد در کریدور بین‌المللی قرار دارد.

شهرهای آبر و ماهنشان شهرستان‌هایی هستند که ارتباط آنها از طریق راه فرعی و اصلی امکان‌پذیر است. ماهنشان در فاصله ۱۱۰ کیلومتری زنجان قرار دارد. ۷۵ کیلومتر جاده ارتباطی این شهر با زنجان فرعی و ۳۵ کیلومتر راه اصلی است. به عبارتی دیگر ارتباط این شهرستان با مرکز استان ۶۸/۲ درصد از طریق جاده فرعی و ۳۱/۸ درصد از طریق راه اصلی و کریدور بین‌المللی امکان‌پذیر می‌باشد.

آبر مرکز شهرستان طارم از نظر کیفی پائین‌ترین سطح ارتباط فیزیکی را با مرکز استان دارد. به گونه‌ای که از مجموع ۸۶ کیلومتر فاصله آن تا مرکز استان تنها ۱۶ کیلومتر (۱۸/۶ درصد) از طریق راه اصلی و کریدور بین‌المللی امکان‌پذیر است و مابقی (۷۰ کیلومتر و یا ۸۱/۴ درصد) از طریق راه فرعی می‌باشد. این مهم یکی از مشکلات اساسی توسعه منطقه طارم علیا در استان زنجان می‌باشد. این امر موجب شده است تا مازاد محصول این منطقه به عنوان مهمترین قطب کشاورزی استان زنجان جذب استان‌های همجوار خصوصاً استان گیلان گردد.

فاصله مراکز شهری استان زنجان با مرکز استان در جدول شماره ۱۲۷ آورده شده است. همانگونه که ملاحظه می‌شود، بدون در نظر گرفتن نوع و کیفیت راه، ایچرود با ۳۷ کیلومتر نزدیکترین و گرماب با ۱۶۲ کیلومتر دورترین شهر استان از شهر زنجان به عنوان مرکز اداری-سیاسی استان می‌باشند و چهار شهر هیدج، صائین قلعه، سلطانیه و حلب در فاصله ۴۰ تا ۸۰ کیلومتری شهر زنجان قرار گرفته‌اند.

جدول شماره‌ی ۱۲۶. مسافت بین مراکز شهرستان‌ها با مرکز استان به تفکیک کیفیت دسترسی

ردیف	نام مرکز شهرستان	راه فرعی		راه اصلی		کریدور بین‌المللی		مجموع مسافت
		درصد	km	درصد	km	درصد	km	
۱	ابهر	۰	۰	۱۰۰	۹۰	۱۰۰	۹۰	۹۰
۲	ایچرود	۰	۰	۱۰۰	۳۷	۰	۰	۳۷

ردیف	نام مرکز شهرستان	راه فرعی		راه اصلی		کریدور بین‌المللی		مجموع مسافت
		درصد	km	درصد	km	درصد	km	
۳	خدابنده	۰	۰	۱۰۰	۸۷	۴۲/۵۳	۳۷	۸۷
۴	خرمدره	۰	۰	۱۰۰	۸۵	۱۰۰	۸۵	۸۵
۵	آبیر	۷۰	۸۱/۴	۱۸/۶	۱۶	۱۸/۶	۱۶	۸۶
۶	ماهانشان	۷۵	۶۸/۲	۳۱/۸	۳۵	۳۱/۸	۳۵	۱۱۰

نکته حائز اهمیت اینکه بیش از نیمی از مراکز شهری استان زنجان (معادل ۵۳ درصد) در فاصله ۸۰-۱۲۰ کیلومتری از شهر زنجان، مرکز استان قرار دارند. ۸ مرکز شهری که ۵ شهر آن جزء مراکز شهرستان‌های استان می‌باشند. بی شک فاصله فیزیکی به تنهایی قادر به نشان دادن نوع پیوند در شبکه حمل و نقل نمی‌باشد چرا که کیفیت راه نیز در دسترسی مهم است. به عبارت دیگر زمان دسترسی و فاصله فیزیکی بین دو شهر منوط به سه عامل میزان مسافت، نوع راه و توپوگرافی جاده است. بنابراین ارزیابی پیوند شبکه حمل و نقل با در نظر گرفتن این سه عامل ضروری است. زیرا که سرعت وسایل نقلیه و زمان دسترسی در بزرگراه‌ها و جاده‌های فرعی و همچنین اراضی هموار و کوهستانی تحت تأثیر این ۳ عامل قرار دارد.

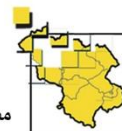
جدول شماره‌ی ۱۲۷. گروه بندی فاصله مراکز شهری استان زنجان از مرکز استان

ردیف	فاصله (KM)	نام شهرها
۱	۳۷	زرین آباد
۲	۴۰-۸۰	هیدج- صائین قلعه- سلطانیه- حلب
۳	۸۰-۱۲۰	آبهر- خدابنده- خرمدره- آبیر- ماهانشان- سجاس- چورزق- دندی
۴	۱۲۰-۱۶۰	زرین رود
۵	+۱۶۰	گراماب

مأخذ: نقشه ۲۵۰۰۰۰: ۱ استان زنجان، معاونت برنامه ریزی استانداری زنجان

• ماتریس فاصله زمانی

جهت گویا نمودن مسافت‌ها محاسبه ماتریس فاصله زمانی ضروری است. طبق محاسبات انجام شده ماهانشان با یک ساعت و سی و پنج دقیقه بیشترین و زرین آباد با ۲۸ دقیقه کمترین فاصله زمانی را با شهر زنجان دارد. جدول شماره

۱۸ سرعت استاندارد وسایل نقلیه بر حسب وضعیت توپوگرافی راه های استان را نشان می‌دهد. در جدول شماره ۱۲۸ فاصله زمانی دسترسی مراکز شهرستان با مرکز استان نشان داده شده است.

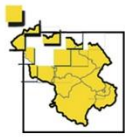
جدول شماره‌ی ۱۲۸. سرعت استاندارد وسایل نقلیه بر حسب وضعیت توپوگرافی و نوع راه (واحد Km/s)

وضعیت توپوگرافی			نوع راه
کوهستانی	تپه ماهور	هموار	
-	۹۰	۱۱۰	آزاد راه و بزرگراه
۷۰	۸۰	۹۰	راه اصلی
۶۰-۶۵	۶۷-۷۰	۷۵	راه فرعی

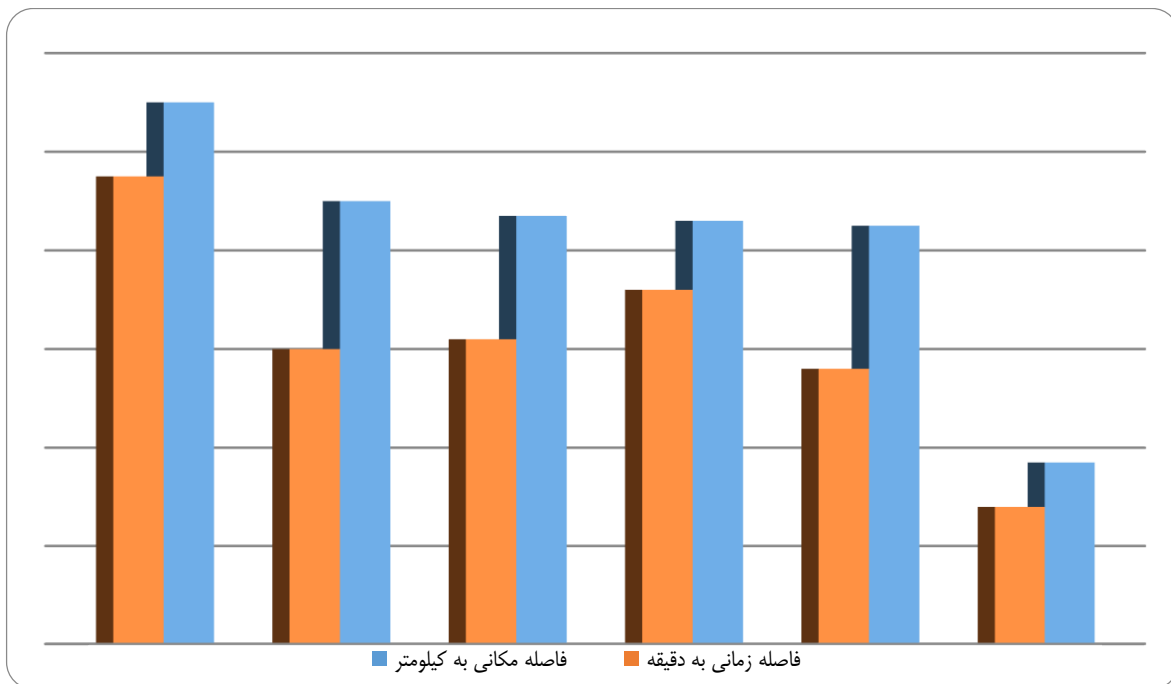
مأخذ: اداره کل راه و ترابری استان زنجان، ۱۳۸۵

جدول شماره‌ی ۱۲۹. فاصله زمانی دسترسی مراکز شهرستان با مرکز استان

ردیف	نام مرکز شهرستان	کیفیت دسترسی	فاصله مکانی	فاصله زمانی	رتبه فاصله مکانی	رتبه فاصله زمانی
۱	ابهر	آزاد راه + راه اصلی + راه آهن	۹۰	۶'	۵	۳
۲	خرمدره	آزاد راه + راه اصلی + راه آهن	۸۵	۵۶'	۲	۲
۳	قیدار (خدابنده)	راه اصلی + راه فرعی	۸۷	۱:۲'	۴	۴
۴	آبیر (طارم)	راه اصلی + راه فرعی	۸۶	۱:۱۲'	۳	۵
۵	زرین آباد (ایجرود)	راه اصلی + راه فرعی	۳۷	۲۸'	۱	۱
۶	ماه‌نشان	راه اصلی + راه فرعی	۱۱۰	۱:۳۵'	۶	۶

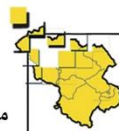
نمودار شماره‌ی ۶۱. مقایسه فاصله زمانی و مکانی دسترسی مراکز شهرستان‌ها با مرکز استان

از نظر مکانی و زمانی شهر ماهنشان دورترین شهرستان تا مرکز استان می باشد. ابهر از نظر مکانی دومین شهر دور از مرکز استان است، لیکن به علت مناسب بودن دسترسی از نظر زمانی در رتبه سوم قرار دارد. قیدار با ۸۷ کیلومتر، ابهر با ۸۶ کیلومتر و خرمدره با ۸۵ کیلومتر به ترتیب در رتبه های سوم و چهارم و پنجم از نظر فاصله مکانی قرار دارند. لیکن ابهر به علت شرایط نامطلوب دسترسی و کوهستانی بودن مسیر در رتبه پنجم از نظر فاصله زمانی و خرمدره به علت مناسب بودن دسترسی در رتبه دوم زمانی و قیدار با شرایط بینابین در رتبه چهارم فاصله زمانی قرار گرفته است. محاسبات زمانی دسترسی به علت نزدیکی زرین آباد به زنجان چندان محسوس نیست و از نظر مکانی و زمانی این شهر نزدیکترین مرکز شهرستان به مرکز استان محسوب می گردد.

میانگین فاصله شهرهای استان از مرکز استان ۸۸/۲ کیلومتر می باشد. طبق اطلاعات جدول شماره ۱۳۰ زرین آباد با ۳۷ کیلومتر نزدیکترین و گرماب با ۱۶۲ کیلومتر دورترین شهر به مرکز استان می باشد. شهر زنجان تقریباً در مرکز ثقل هندسی استان زنجان واقع گردیده است. به صورتی که اگر فاصله شهرهای پانزده گانه استان را به یکدیگر محاسبه نماییم زنجان پس از سلطانیه با ۸۰/۵ کیلومتر کمترین فاصله را با سایر شهرها دارد. از این لحاظ می توان گفت شهر زنجان به عنوان مرکز سیاسی و اداری استان دسترسی مناسبی به شهرهای دیگر استان دارد.

طبقه بندی مراکز شهری استان از نظر فاصله تا شهر زنجان به عنوان مرکز استان به شرح جدول شماره ۲۰ انجام پذیرفته است.

اگر فاصله کمتر از ۴۰ کیلومتر را نزدیک در نظر بگیریم، تنها شهر زرین‌آباد در این طبقه قرار گرفته و سایر شهرهای استان فاصله بیشتری از این طبقه ارائه می نمایند.

طبقه دوم شهرهایی هستند که در فاصله ۴۰ تا ۸۰ کیلومتری زنجان واقع گردیده اند. فاصله آنها را می توان متوسط پایین در نظر گرفت. شهرهای سلطانیه، حلب، صائین قلعه و هیدج در این طبقه قرار می گیرند. هیچ کدام از شهرهای مزبور مرکز شهرستان نیستند و از لحاظ جمعیتی مجموعاً به اندازه ابهر یا ابهر و یا خرمدره جمعیت ندارد. طبقه سوم شهرهایی که در فاصله ۸۰ تا ۱۲۰ کیلومتری شهر زنجان قرار دارند. از لحاظ تعداد با ۵۳/۳۳ درصد بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده اند. تمامی مراکز شهرستانها به جز زرین رود در این طبقه قرار دارند. میانگین فاصله آنها از زنجان ۹۲/۵ کیلومتر می باشد.

شهر زرین رود با ۱۳۰ کیلومتر و گرماب با ۱۶۲ کیلومتر دورترین شهر به مرکز استان می باشند. با توجه به نزدیکی آنها به استان همدان (از طریق شهرستان و شهر کبودرآهنگ) در صورت عدم مناسب بودن راه دسترسی و ارتباط آسان جذب مازاد محصول منطقه و نزدیکی اقتصادی آنها با این استان دور از انتظار نیست. لیکن در دهه اخیر سرمایه گذاری قابل توجهی در زمینه تعریض و بهینه سازی جاده دسترسی به این منطقه صورت گرفته است. شاید از دلایل اصلی آن وجود بزرگترین غار آبی جهان (کنله خور) در این منطقه است.

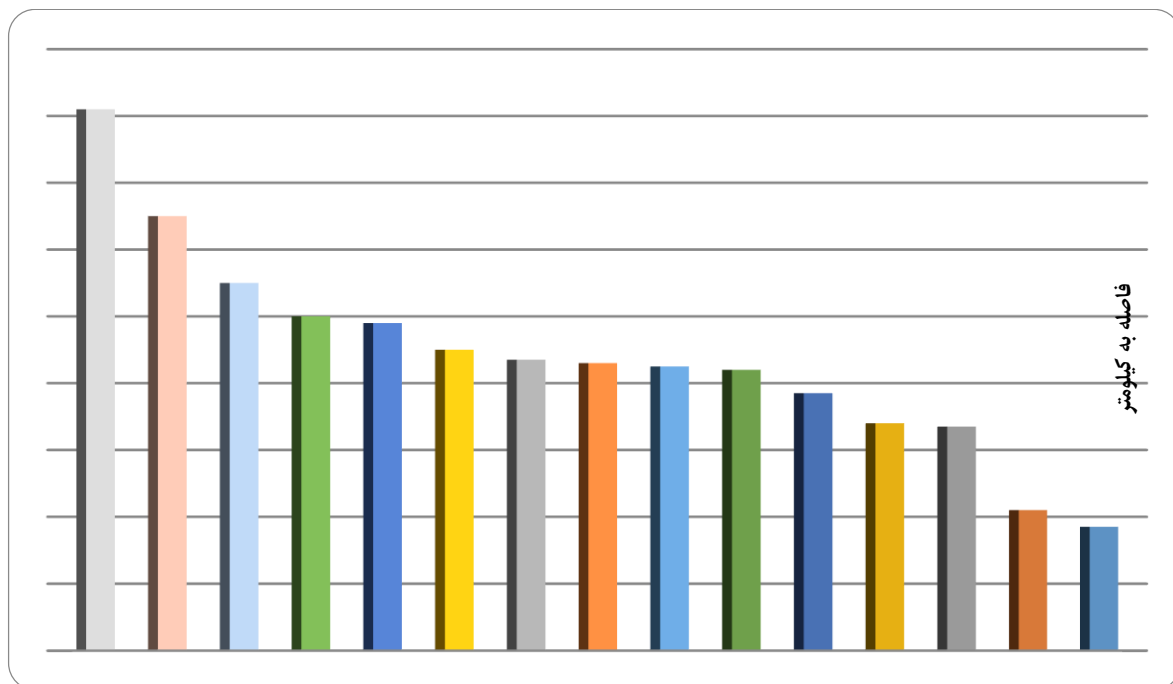
جدول شماره‌ی ۱۳۰. فاصله شهرهای استان زنجان تا مرکز استان

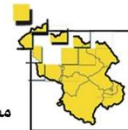
ردیف	نام شهر	فاصله به کیلومتر	رتبه (از لحاظ نزدیکی)	سمت جغرافیایی
۱	زرین آباد	۳۷	اول	جنوب
۲	سلطانیه	۴۲	دوم	جنوب شرق
۳	حلب	۶۷	سوم	جنوب غرب
۴	صائین قلعه	۶۸	چهارم	شرق
۵	هیدج	۷۷	پنجم	شرق
۶	سجاس	۸۴	ششم	جنوب شرق

ردیف	نام شهر	فاصله به کیلومتر	رتبه (از لحاظ نزدیکی)	سمت جغرافیایی
۷	خرمدره	۸۵	هفتم	شرق
۸	آبیر	۸۶	هشتم	شمال شرق
۹	قیدار	۸۷	نهم	جنوب شرق
۱۰	ابهر	۹۰	دهم	شرق
۱۱	دندی	۹۸	یازدهم	جنوب غرب
۱۲	چورزق	۱۰۰	دوازدهم	شمال شرق
۱۳	ماه‌نشان	۱۱۰	سیزدهم	جنوب غرب
۱۴	زرین رود	۱۳۰	چهاردهم	جنوب شرق
۱۵	گرماب	۱۶۲	پانزدهم	جنوب شرق
	میانگین	۸۸/۲		

نمودار شماره‌ی ۶۲. فاصله شهرهای استان زنجان تا مرکز استان

د) پیوند مراکز شهری استان با یکدیگر

طبق اطلاعات جدول شماره ۱۳۱ پیوند مراکز شهرستان در استان زنجان با یکدیگر از طریق آزاد راه، راه اصلی، راه فرعی و راه آهن آورده شده است. ارتباط از طریق راه آهن محدود به سه شهر واقع در کریدور توسعه استان یعنی زنجان، ابهر و خرمدره می باشد و سایر شهرها از این امکان ارتباطی برخوردار نیستند.

از نظر ظرفیت راه های زمینی بر اساس شاخصهای محاسبه شده، سه شهر واقع در کریدور توسعه استان یعنی شهرهای زنجان، ابهر و خرمدره با شاخص ۸ بیشترین ظرفیت را بخود اختصاص داده اند. سایر راه های استان حتی نصف ظرفیت راههای مزبور را نداشته و در مواردی همانند ایجرود به ماهنشان با رقم ۱/۷ کمترین ظرفیت دسترسی را ارائه می دهند. میانگین ظرفیت راههای زمینی در استان زنجان برابر با رقم ۲/۹۱ بوده که به تفکیک شهرستان به شرح جدول شماره ۱۳۲ محاسبه و ارائه گردیده است.

جدول شماره ۱۳۱. نوع پیوند ارتباطی مراکز شهری استان زنجان با یکدیگر

نام شهر	زنجان	ابهر	خرمدره	(قیدار) خدابنده	(آببر) طارم	(زرین آباد) ایجرود	ماهنشان
زنجان		آزاد راه اصلی+راه اصلی+راه آهن	آزاد راه اصلی+راه اصلی+راه آهن	راه اصلی	راه فرعی	راه اصلی	راه فرعی
ابهر			بزرگراه+ راه اصلی	راه فرعی	راه فرعی+ راه اصلی	راه اصلی	راه فرعی+راه اصلی
خرمدره				راه فرعی	راه فرعی+ راه اصلی	راه اصلی	راه فرعی+راه اصلی
خدابنده					راه فرعی+ راه اصلی	راه اصلی	راه فرعی+راه اصلی
طارم						راه فرعی+ راه اصلی	راه فرعی+راه اصلی
ایجرود							راه فرعی+راه اصلی
ماهنشان							

مأخذ: اداره کل راه و ترابری استان زنجان، ۱۳۸۵

علامت + یعنی قسمتی از مسیر جاده های اصلی و قسمتی از جاده فرعی می باشند.

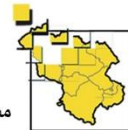
جدول شماره‌ی ۱۳۲. ظرفیت و رتبه‌بندی شهرها از نظر راه‌های زمینی بر اساس شاخص‌های محاسبه شده

رتبه	میانگین	ماه‌نشان	(زیرین آباد) ایجرود	(آبر) طارم	(قیدار) خدابنده	خرمدره	ابه‌ر	زنجان	نام شهر
۲	۳/۹۲	۱/۷	۲	۱/۸	۲	۸	۸		زنجان
۱	۴/۲۳	۱/۸	۲	۱/۸۵	۳/۷	۸			ابه‌ر
۱	۴/۲۳	۱/۸	۲	۱/۸۵	۳/۷				خرمدره
۳	۲/۵۱	۱/۸	۲	۱/۸۵					خدابنده
۵	۱/۸۳	۱/۸	۱/۸						طارم
۴	۱/۹۳	۱/۷							ایجرود
۶	۱/۷۷								ماه‌نشان

مأخذ: اداره کل راه و ترابری استان زنجان

شهرهای ابهر و خرمدره در کریدور توسعه استان زنجان استقرار یافته‌اند. این شهرها در فاصله ۵ کیلومتری یکدیگر به عنوان قطب‌های صنعتی و کشاورزی استان مطرح می‌باشند، مسیر مزبور محل عبور و احداث آزاد راه تهران- قزوین- زنجان- تبریز بوده و علاوه بر آن جاده ترانزیتی که پایتخت کشور را به ترکیه (از مسیر تهران- کرج- قزوین- تاکستان- ابهر- خرمدره- زنجان- میانه- تبریز- بازرگان) و نهایتاً اروپا متصل می‌نماید از این دو شهر عبور می‌نماید. این مسیر محل عبور راه آهن سراسری نیز می‌باشد. خطوط انتقال نیرو (فشار قوی برق)، تلفن، تلگراف، گاز سراسری از این مسیر عبور می‌کند. بنابراین می‌توان مسیر مزبور را کریدور توسعه استان قلمداد نمود. بدیهی است شهرهای واقع بر این محور بیشترین ظرفیت و بهترین رتبه را بر اساس شاخص‌های محاسبه شده بخود اختصاص داده‌اند. به گونه‌ای که ۳۱٪ شاخص‌های شهرهای ابهر و خرمدره بالاتر از زنجان قرار دارد زیرا امکان ارتباط این شهرها با خدابنده و مرکز آن شهر قیدار وجود دارد. شهرهای ابهر، خرمدره و زنجان با ارائه ارقام ۴/۲۳، ۴/۲۳ و ۳/۹۲ بالاتر از میانگین ظرفیت استان را کسب نموده‌اند.

شهر قیدار مرکز شهرستان قیدار با کسب شاخص ۲/۵۱ و با کسب رتبه سوم از این نظر، حالت بینابینی میان شهرهای استان دارد و رقم آن نزدیک به میانگین استان است.

شهرستان ایجرود و مرکز آن شهر زرین آباد در فاصله ۳۷ کیلومتری زنجان و ۱۰۳ کیلومتری شهر بیجار از استان کردستان واقع گردیده است. ارتباط این شهر با استان کردستان و مرکز استان زنجان از طریق راه اصلی امکانپذیر نیست. لیکن ارتباط شهر زرین آباد با پیرامون خود بسیار ضعیف می باشد و جاده های دسترسی به سمت شرق و غرب شهرستان به وسیله جاده های اصلی امکانپذیر نبوده و راههای آن به غیر از محور شمالی - جنوبی فرعی و خاکی می باشد که لزوم احداث راههای داخلی شهرستان را ضروری می نماید.

پائین ترین شاخصهای ظرفیت راههای مرکز شهرستانهای استان متعلق به آبر (مرکز شهرستان طارم علیا) و ماهنشان (مرکز شهرستان ماهنشان) به ترتیب با ارقام $1/83$ و $1/77$ می باشد. آبر بر سر راه فرعی گیلوان به آبر واقع گردیده است. از این لحاظ نتوانسته است مرکزیت اقتصادی شهرستان طارم را به عهده بگیرد. رودخانه قزل اوزن با حداکثر دبی خود که معادل ۱۱۱ متر مکعب می باشد از میان شهرستان طارم عبور می نماید و ارتباط فیزیکی شهرها و روستاهای واقع در پسرکانه شمالی شهرستان را با سایر شهرهای استان قطع نموده و این ارتباط از طریق دو پل گیلوان و دستجرده میسر شده است. اولین پلی که بر روی رودخانه قزل اوزن احداث گردید پل گیلوان است که موجب گردید عبور و مرور وسایل نقلیه سبک و سنگین از طریق جاده ارتباطی امکان پذیر گردد. بنابراین گیلوان به عنوان مرکز اقتصادی شهرستان، کارکرد جمع آوری مازاد روستاهای منطقه را پذیرا گردیده و به عنوان یک مرکز تجاری در مقابل مرکزیت اداری آبر ظاهر می شود، لیکن جاده دسترسی گیلوان (طارم) به زنجان و سایر شهرها و روستاهای استان زنجان از رشته کوههای زنجان شمالی عبور نموده و جاده ای است کوهستانی و صعب العبور که مجموعاً در ۶ ماه از سال به علت بارش برف و باران و مه گرفتگی عبور و مرور در آن به سختی امکانپذیر است.

ارتفاع گیلوان از سطح دریاهای آزاد ۳۰۰ متر و ارتفاع شهر زنجان ۱۶۶۴ متر است. در طول مسیر جاده از ارتفاعات ۲۵۶۰ متری نیز عبور می نماید. اختلاف ارتفاع فاحش ۲۲۶۰ متری در مسافت ۵۵ کیلومتری موجب گردیده است که اختلاف شیب بسیار محسوس باشد و پیچ های تند و خطرناک امکان عبور وسایل نقلیه را دشوار سازد. به گونه ای که عبور وسایل نقلیه سنگین و کمرشکن امکان پذیر نیست و رانندگان وسایل نقلیه سنگین جاده ارتباطی زنجان - آبر -

نیکو شب منجیل و یا زنجان - ابهر - تاکستان-منجیل را ترجیح می دهند این موضوع یکی از عوامل اساسی در ارتباط ضعیف شهرستان طارم با سایر نقاط استان زنجان می باشد.^۱

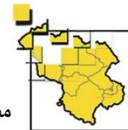
ناصر خسرو در سفرنامه خود طارم را به علت تنوع کشت زراعی و محصولات باغی و کیفیت بالای کشاورزی هندوستان ایران نامیده است. لیکن به علت دشواری ارتباط با شهرستان‌ها و مرکز استان بیشتر کالاهای منطقه به سمت استان گیلان و خصوصاً شهرهای منجیل و رودبار سرازیر می گردد، این موضوع لزوم تعریض، بازسازی و احداث تونل در این مسیر را ضرورتی اجتناب ناپذیر می نماید.

ماهانشان با رقم ۱/۷۷ از نظر ظرفیت ارتباطی پایین ترین رقم را در بین مراکز شهرستان استان به خود اختصاص داده است. ارتباط این شهرستان با مرکز استان از دو طریق امکانپذیر است. مسیر اول از طریق پل سربیک- اندآباد- نیک پی به جاده ترانزیتی زنجان - تبریز است. پس از طی ۳۶ کیلومتر به مرکز استان متصل می گردد. مسیر دوم از طریق ماهانشان- دندی به پلیس راه زنجان- بیجار و پس از ۵ کیلومتر به زنجان متصل می گردد. به غیر از ۳۶ کیلومتر در مسیر اول و ۵ کیلومتر در مسیر دوم راههای دسترسی فرعی است و عامل اصلی پایین بودن ظرفیت و شاخص دسترسی این شهرستان محسوب می گردد. بدیهی است راه به عنوان یکی از مؤلفه های رشد و توسعه یافتگی در این شهرستان با محدودیت های زیادی روبرو است. شاخص دسترسی به شبکه های حمل و نقل نقاط شهری استان در جدول شماره ۱۳۳ ارائه شده است. طبق اطلاعات جدول فوق شهرهای زنجان- ابهر- خرمدره از دسترسی مناسب و آبر- زرین آباد-ماهانشان و سجاس وضعیت نامطلوبی دارند و سایر شهرها حالت بینابینی دارند.

جدول شماره ۱۳۳. دسترسی به شبکه‌های حمل و نقل برخی از شهرهای استان

ردیف	نام شهر	نوع و محل دسترسی	وضعیت
۱	زنجان	آزاد راه زنجان- قزوین آزاد راه زنجان- تبریز جاده ترانزیت زنجان- ابهر جاده زنجان- بیجار	خیلی خوب

۱. با استفاده از فرمول شیب درصد ص ۴۲ میانگین شیب این مسیر از ارتفاعات به سمت گیلوان برابر با ۴/۱۱ درصد می باش

ردیف	نام شهر	نوع و محل دسترسی	وضعیت
۲	ابه‌ر	آزاد راه زنجان- قزوین جاده ترانزیت زنجان-ابه‌ر جاده ترانزیت ابهر- قزوین جاده ابهر- خدابنده	خیلی خوب
۳	خرمدره	آزاد راه زنجان- قزوین جاده ترانزیت زنجان-ابه‌ر جاده ترانزیت ابهر- قزوین جاده ابهر- خدابنده	خیلی خوب
۴	خدابنده	جاده خدابنده- زنجان جاده خدابنده- همدان جاده خدابنده- ابهر جاده خدابنده- خورخوره	خیلی خوب
۵	دندی	جاده دندی- زنجان	ضعیف
۶	ماهانشان	جاده ماهانشان- زنجان	خوب
۷	زرین آباد	جاده زرین آباد زنجان- بیجار	خوب
۸	آبیر	جاده زنجان-آبیر جاده آبیر- انزلی	خوب
۹	سجاس	جاده خدابنده-زنجان	خوب

از نظر مسافت بین شهرها، خرمدره و ابهر با ۵ کیلومتر نزدیکترین شهرها به یکدیگر و گرماب به دندی با ۲۶۰ کیلومتر دورترین شهرها به یکدیگر می باشند. میانگین فاصله شهرها از یکدیگر در سطح استان زنجان ۳۳/۴۴ کیلومتر است. سلطانیه با میانگین فاصله ۸۰/۵ کیلومتر کمترین فاصله را با سایر شهرهای استان دارد. به عبارتی دیگر این شهر تقریباً در مرکز هندسی استان قرار دارد. بهترین موقعیت دسترسی در استان متعلق به سلطانیه می باشد. این شهر در فاصله ۵ کیلومتر جاده ترانزیت زنجان به ابهر واقع گردیده است. فاصله سلطانیه تا زنجان ۴۲ کیلومتر، تا ابهر ۵۷ کیلومتر و تا قیدار ۴۲ کیلومتر است. ماهانشان با میانگین فاصله ۱۷۵/۵ کیلومتر بیشترین فاصله را تا سایر شهرها ارائه می‌دهد. ماهانشان در ۱۱۰ کیلومتری زنجان و ۱۹۷ کیلومتری ابهر واقع گردیده است. نزدیکترین شهر به آن دندی با ۴۱ کیلومتر است. به غیر از دندی شهر دیگری در نزدیکی آن قرار ندارد و از این لحاظ می توان ماهانشان را دور افتاده ترین سکونتگاه شهری استان زنجان قلمداد نمود. به

صورتی که زنجان با ۱۱۰ کیلومتر دومین شهر نزدیک و زرین آباد با ۱۴۴ کیلومتر سومین شهر نزدیک به آن می باشد. در جدول شماره ۱۳۴ ماتریس فاصله مراکز شهری استان با یکدیگر بدون اعمال ضریب همبستگی نشان داده شده است.

در جدول شماره ۱۳۵ فاصله متوسط هر یک از شهرهای استان از یکدیگر نشان داده شده است. طبق اطلاعات جدول طبقه اول ۲۵ درصد شهرهای استان را شامل می گردد. مهمترین شهر این طبقه زنجان مرکز استان است. دیگر شهرهای این طبقه هیدج، صائین قلعه و سلطانیه است که تمامی این شهرها در کریدور توسعه استان قرار دارند. تعداد مراکز شهری طبقه دوم ۵ شهر است که مجموعاً ۳۱/۲۵ درصد شهرهای استان را در بر می گیرد. به جز سجاس تمامی شهرها مرکز شهرستان می باشند. در طبقه سوم شهرهای آب بر (مرکز شهرستان طارم) و زرین رود قرار دارند. شهرهای چورزق و حلب در طبقه چهارم این طبقه بندی قرار دارند. شهرهای طبقه پنجم را می توان دور افتاده نامید. شهرهای ماهنشان، گرماب و دندی در راه های اصلی استان واقع نگردیده اند و توسعه آنها منوط به تقویت کارکردهای جدید است. به گونه ای که وجود معادن غنی سرب و روی در دندی و عبور ماشین آلات سنگین و باری از منطقه لزوم احداث راههای اصلی و تعویض راهها را ضروری می نماید. وجود غار کتله خور در گرماب به عنوان عظیم ترین غار آبی جهان می تواند نمای آینده روشنی را برای منطقه رقم بزند. به گونه ای که در مسیر سلطانیه، گنبد سلطانیه بزرگترین گنبد آجری جهان به ارتفاع ۵۲ متر و سومین گنبد مرتفع جهان قرار دارد که در فهرست میراث فرهنگی جهان به ثبت رسیده است و گرماب را می توان به عنوان یک محور توریستی معرفی نمود. منطقه مزبور از نظر اکوتوریسم حائز اهمیت است.

ماهنشان علاوه بر مرکزیت و کارکرد اداری می تواند کارکرد توریستی نیز داشته باشد. این منطقه از لحاظ تنوع سازندهای زمین شناسی حائز اهمیت است. توریسم علمی بارگذاری جدیدی است که در صورت احداث تأسیسات و تجهیزات مناسب و مکمل می تواند توریسم را به منطقه جذب نماید. وجود دو جاده دسترسی ماهنشان از توانمندی های فیزیکی این شهرستان است. به گونه ای که گردشگران می توانند مسیر رفت را از برگشت جدا نمایند. مسیر زنجان - دندی - ماهنشان و ماهنشان - نیک پی - زنجان توانمندی ذی قیمتی از نظر گردشگری دارد. اما کم عرض بودن جاده محدودیتی است که نگاه مسئولان را می طلبد.

جدول شماره‌ی ۱۳۴. ماتریس فاصله مکانی مراکز شهری استان با یکدیگر (واحد: Km)

نام شهر	ایهر	زرین آباد	قیدار	خرمدره	زنجان	آب بر	ماهانشان	هیدج	صائین قلعه	سلطانیه	سجاس	زرین رود	گرماب	چورزق	دندی	حلب	میانگین
ایهر	-	۱۲۷	۶۰	۵	۹۰	۱۵۰	۱۹۷	۱۳	۲۲	۵۷	۹۹	۱۰۴	۱۳۴	۱۸۰	۱۸۸	۱۶۰	۱۰۵/۷
زرین آباد	۱۲۷	-	۱۲۴	۱۲۲	۳۷	۱۲۳	۱۴۴	۱۱۴	۱۰۵	۸۰	۱۲۲	۱۶۷	۱۹۹	۱۴۵	۱۲۵	۳۰	۱۱۷/۶
قیدار	۶۰	۱۲۴	-	۶۵	۸۷	۱۴۰	۱۹۷	۷۳	۸۲	۴۲	۱۹	۴۳	۷۵	۱۵۷	۱۸۵	۱۵۴	۱۰۰/۲
خرمدره	۵	۱۲۲	۶۵	-	۸۵	۱۴۵	۱۹۲	۸	۱۷	۵۲	۹۴	۱۰۸	۱۳۹	۱۵۵	۱۸۳	۱۵۲	۱۰۱/۵
زنجان	۹۰	۳۷	۸۷	۸۵	-	۸۶	۱۱۰	۷۷	۶۸	۴۲	۸۴	۱۳۰	۱۶۲	۱۰۰	۹۸	۶۷	۸۸/۲
آب بر	۱۴۶	۱۲۳	۱۴۳	۱۴۵	۸۶	-	۱۹۶	۱۲۳	۱۱۴	۹۸	۱۶۶	۱۷۱	۲۴۲	۴۳	۱۸۴	۱۵۳	۱۴۲/۲
ماهانشان	۱۹۷	۱۴۴	۱۹۷	۱۹۲	۱۱۰	۱۹۶	-	۱۸۷	۱۷۸	۱۵۲	۱۹۲	۲۳۷	۲۳۰	۲۱۰	۴۱	۱۷۰	۱۷۵/۵
هیدج	۱۳	۱۱۴	۷۳	۸	۷۷	۱۲۳	۱۸۷	-	۹	۴۴	۸۲	۱۳۱	۱۴۷	۱۴۷	۱۷۵	۱۴۴	۹۸/۳
صائین قلعه	۲۲	۱۰۵	۸۲	۱۷	۶۸	۱۱۴	۱۷۸	۹	-	۳۴	۷۳	۱۲۲	۱۵۰	۱۳۸	۱۶۶	۱۳۵	۹۴/۲
سلطانیه	۵۷	۸۰	۴۲	۵۲	۴۲	۹۸	۱۵۲	۴۴	۳۴	-	۳۹	۸۷	۱۱۹	۱۱۲	۱۴۱	۱۰۹	۸۰/۵
سجاس	۹۹	۱۲۲	۱۹	۷۹	۸۴	۱۶۶	۱۹۲	۸۲	۷۳	۳۹	-	۶۱	۹۳	۱۵۱	۱۸۳	۱۵۱	۱۰۶/۳
زرین رود	۱۰۴	۱۶۷	۴۳	۱۰۹	۱۳۰	۱۷۱	۲۳۷	۱۳۱	۱۲۲	۸۷	۶۱	-	۳۲	۱۹۹	۲۲۸	۱۹۷	۱۳۴/۵
گرماب	۱۳۴	۱۹۹	۷۵	۱۳۹	۱۶۲	۲۴۲	۲۳۰	۱۴۷	۱۵۰	۱۱۹	۹۳	۳۲	-	۲۳۱	۲۶۰	۲۲۹	۱۶۲/۸
چورزق	۱۸۰	۱۴۵	۱۵۷	۱۵۵	۱۰۰	۴۳	۲۱۰	۱۴۷	۱۳۸	۱۱۲	۱۵۱	۱۹۹	۲۳۱	-	۱۹۸	۱۶۷	۱۵۵/۵
دندی	۱۸۸	۱۲۵	۱۸۵	۱۸۳	۹۸	۱۸۴	۴۱	۱۷۵	۱۶۶	۱۴۱	۱۸۳	۲۲۸	۲۶۰	۱۹۸	-	۱۵۴	۱۶۷/۳
حلب	۱۶۰	۳۰	۱۵۴	۱۵۲	۶۷	۱۵۳	۱۷۰	۱۴۴	۱۳۵	۱۰۹	۱۵۱	۱۹۷	۲۲۹	۱۶۷	۱۵۴	-	۱۴۴/۸

مأخذ: اداره کل راه و ترابری استان ۱۳۸۵

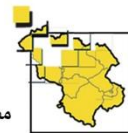
جدول شماره‌ی ۱۳۵. طبقه‌بندی فاصله هر یک از مراکز شهری استان از شهرهای دیگر

طبقه	مسافت	نام شهرها	درصد از کل
یکم	۸۰-۱۰۰	زنجان ۸۸/۲ هیدج ۹۸/۳ صائین قلعه ۹۴/۲ سلطانیه ۸۰/۵	۲۵٪
دوم	۱۰۰-۱۲۰	ابهر ۱۰۵/۷ زرین آباد ۱۱۷/۶ قیدار ۱۰۰/۲ خرمدره ۱۰۱/۵ سجاس ۱۰۶/۳	۳۱/۲۵
سوم	۱۲۰-۱۴۰	آبیر ۱۴۲/۲ زرین رود ۱۳۴/۵	۱۲/۵
چهارم	۱۴۰-۱۶۰	چورزق ۱۵۵/۵ حلب ۱۴۴/۸	۱۲/۵
پنجم	۱۶۰-۱۸۰	ماه‌نشان ۱۷۵/۵ گرماب ۱۶۲/۸ دندی ۱۶۷/۳	۱۸/۷۵

مأخذ: نقشه شماره ۱:۲۵۰۰۰۰ استان زنجان

• ماتریس فاصله زمانی مراکز شهری استان

همانگونه که در مبحث فاصله زمانی مراکز شهرستان تا مرکز استان ذکر گردید، فاصله مکانی به تنهایی جهت تحلیل پیوند فیزیکی شبکه حمل و نقل کافی نیست. زیرا دو عامل عمده بر فاصله مکانی اثر دارند که نمی‌توان آنها را نادیده گرفت. عامل اول نوع راه است که از لحاظ سرعت دسترسی عامل مهمی می‌باشد. راهها به آزاد راه و بزرگراه، راه اصلی و راه فرعی تقسیم می‌شوند. وضعیت توپوگرافی منطقه دومین عامل تأثیر گذار است که به هموار، تپه ماهور و کوهستانی تقسیم می‌شود. بیشترین سرعت دسترسی مربوط به آزاد راه و بزرگراه در مسیر هموار است. دو سکونتگاهی که در این مسیر قرار دارند بهترین و کم خطرترین دسترسی را به یکدیگر با سرعت ۱۱۰ کیلومتر در ساعت دارند. کمترین میزان سرعت مربوط به راههای فرعی با وضعیت توپوگرافی کوهستانی است که سرعت به ۵۹-۵۵ درصد

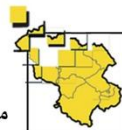
آزاد راه هموار کاهش پیدا می‌کند. به صورتی که حداکثر سرعت در این جاده بین ۶۰ تا ۶۵ کیلومتر در ساعت است. در جدول شماره ۱۳۶ ماتریس فاصله زمانی مراکز سکونتگاهی شهری استان نسبت به یکدیگر ارائه شده است. طبق اطلاعات جدول فوق کمترین زمان بین شهرهای استان فاصله بین ابهر تا خرمدره با ۴ دقیقه می‌باشد. بیشترین فاصله زمانی بین مراکز سکونتگاهی مربوط به ماهنشان - گرماب با ۳ ساعت و ۴۸ دقیقه است. از نظر زمانی بیشترین فاصله مرکز استان تا شهر گرماب با ۲ ساعت و ۱۳ دقیقه و کمترین زمان فاصله ایچرود به زنجان با ۲۶ دقیقه محاسبه گردیده است.

جدول شماره‌ی ۱۳۶. ماتریس فاصله زمانی مراکز شهری استان نسبت به یکدیگر

شهرها	ابهر	زرین آباد	قیدار	خرمدره	زنجان	آب بر	ماهانشان	هیدج	صائین قلعه	سلطانیه	سجاس	زرین رود	گرماب	چورزق	دندی	حلب	جمع
ابهر	-	۱-۲۶	۴۹	۴	۶۰	۱-۵۴	۲-۳۵	۹	۱۵	۳۸	۱-۰۴	۱-۲۴	۱-۵۲	۲-۱۲	۲-۲۱	۱-۵۰	۱۹/۵۵
زرین آباد	۱-۲۶	-	۱-۳۵	۱-۱۹	۲۶	۱-۳۸	۲-۰۱	۱-۱۷	۱-۱۱	۵۵	۱-۲۹	۲-۲۰	۲-۳۹	۱-۵۶	۱-۳۹	۲۴	۲۲/۲۵
قیدار	۴۹	۱-۳۵	-	۵۳	۱-۰۹	۲-۰۳	۲-۴۴	۵۸	۵۵	۳۲	۱۵	۳۵	۱-۰۳	۲-۲۱	۲-۳۰	۱-۵۹	۲۰/۳۵
خرمدره	۴	۱-۱۹	۵۳	-	۵۶	۱-۵۰	۲-۳۱	۵	۱۱	۳۴	۱-۰۸	۱-۲۸	۱-۵۶	۲-۰۸	۲-۱۷	۱-۴۶	۱۹/۰۵
زنجان	۶۰	۲۶	۱-۰۹	۵۶	-	۱-۱۲	۱-۳۵	۵۱	۴۵	۲۸	۱-۰۳	۱-۴۴	۲-۱۳	۱-۳۰	۱-۲۱	۵۰	۱۷/۰۵
آب بر	۱-۵۴	۱-۳۸	۲-۰۳	۱-۵۰	۱-۱۲	-	۲-۲۴	۱-۴۵	۱-۳۹	۱-۲۲	۱-۵۷	۲-۳۸	۳-۰۷	۳۵	۲۲-۳۳	۲-۰۲	۲۸/۶۵
ماهانشان	۲-۳۵	۲-۰۱	۲-۴۴	۲-۳۱	۱-۳۵	۲-۴۷	-	۲-۲۶	۲-۲۰	۲-۰۳	۲-۳۸	۳-۱۹	۳-۴۸	۳-۰۵	۳۵	۲-۲۵	۳۶/۸۷
هیدج	۹	۱-۱۷	۲-۰۳	۵	۵۱	۱-۴۵	۲-۲۶	-	۶	۲۹	۱-۰۱	۱-۳۳	۲-۰۱	۲-۰۳	۲-۱۲	۱-۴۱	۱۸/۶۱
صائین قلعه	۱۵	۱-۱۱	۵۵	۱۱	۴۵	۱-۳۹	۲-۲۰	۶	-	۲۳	۵۵	۱-۳۰	۱-۵۸	۱-۵۷	۲-۰۶	۱-۳۵	۱۷/۷۷
سلطانیه	۳۵	۵۵	۳۲	۳۴	۲۸	۱-۲۲	۲-۰۳	۲۹	۲۳	-	۳۲	۱-۰۷	۱-۳۵	۱-۴۰	۱-۴۹	۱-۱۸	۱۵/۳۷
سجاس	۱-۰۴	۱-۲۹	۱۵	۱-۰۸	۱-۰۳	۱-۵۷	۲-۳۸	۱-۰۱	۵۵	۳۲	-	۵۰	۱-۱۹	۲-۱۵	۲-۲۴	۱-۵۳	۲۰/۷۲
زرین رود	۱-۲۴	۲-۱۰	۳۵	۱-۲۸	۱-۴۴	۲-۳۸	۳-۱۹	۱-۳۳	۱-۳۰	۱-۰۷	۵۰	-	۲۸	۲-۵۶	۳-۰۵	۲-۳۴	۲۷/۳۵
گرماب	۱-۵۲	۲-۳۹	۱-۰۳	۱-۵۶	۲-۱۳	۳-۰۷	۳-۴۸	۲-۰۱	۱-۵۸	۱-۳۵	-۱۸ ۱۹۳	۲۸	-	۳-۲۵	۳-۳۴	۳-۰۳	۳۴
چورزق	۲-۱۲	۱-۵۶	۲-۲۱	۲-۰۸	۱-۳۰	۳۵	۳-۰۵	۲-۰۳	۱-۵۱	۱-۴۰	۲-۱۵	۲-۵۶	۳-۲۵	-	۲-۵۱	۲-۲۰	۳۳/۱۳
دندی	۲-۲۱	۱-۳۹	۲-۳۰	۲-۱۷	۱-۲۱	۲-۳۳	۳۵	۲-۱۲	۲-۰۶	۲-۴۹	۲-۲۴	۳-۰۵	۳-۳۴	۲-۵۱	-	۲-۰۳	۳۴/۳۳
حلب	۱-۵۰	۲۴	۱-۵۹	۱-۴۶	۵۰	۲-۰۲	۲-۲۵	۱-۴۱	۱-۳۵	۱-۱۸	۱-۵۳	۲-۳۴	۳-۰۳	۲-۲۰	۲-۰۳	-	۲۷/۷۲

مأخذ: اداره کل راه و ترابری استان زنجان، ۱۳۸۵

طبق اطلاعات جدول شماره‌ی ۱۳۷ میانگین فاصله شهرهای استان از یکدیگر یک ساعت و سی هشت دقیقه است. سلطانیه با میانگین فاصله ۶۱ دقیقه بهترین دسترسی را به سایر شهرهای استان دارد. از این نظر سلطانیه را می‌توان مرکز ثقل شهرهای استان در نظر گرفت. مجموع فاصله این شهر از سایر شهرهای استان ۱۵ ساعت و بیست و دو دقیقه است.

زنجان با مجموع ۱۷ ساعت و سه دقیقه و با میانگین فاصله ۶۸ دقیقه در رتبه دوم قرار دارد و نزدیکترین شهر با ۲۶ دقیقه حلب و گرماب با دو ساعت و ۱۳ دقیقه دورترین شهر به مرکز استان است. زنجان علاوه بر اینکه مرکزیت سیاسی و اداری استان را به عهده دارد در مرکزیت هندسی استان نیز واقع گردیده است. شاید یکی از دلایل پایداری شهر در طول دوران تاریخ همین امر باشد.

زنجان پس از وقایع مهم تاریخی و ویرانی‌های مکرری که در طول تاریخ داشته است دوباره بر روی ویرانه‌های قدیمی بنا گردیده است. جذب مازاد محصول نقاط پیرامونی و فاصله مناسب آن از دیگر نقاط استان در این مهم بی‌تأثیر نبوده است.

صائین قلعه با میانگین فاصله ۷۱ دقیقه، هیدج با ۷۴ دقیقه، خرمدره با ۷۶ دقیقه و ابهر با ۷۸ دقیقه به ترتیب رتبه‌های سوم تا ششم را به خود اختصاص داده‌اند. چنانچه ارقام نشان می‌دهند اگر از ۵ کیلومتر فاصله سلطانیه از جاده ترانزیت صرف‌نظر نماییم تمامی شهرهای رتبه بالای مرکزیت در کریدور توسعه استان که تقریباً از مرکز استان و در محور شرقی- غربی عبور می‌نمایند قرار دارند. از این نظر شهرهای واقع در این کریدور بهترین دسترسی را به مناطق پیرامونی ارائه می‌نمایند.

شهرهای قیدار، سجاس، زرین‌آباد، زرین‌رود، حلب به ترتیب با میانگین ۸۱، ۸۳، ۸۹، ۱۰۹، ۱۱۱ در رتبه‌های هفتم تا یازدهم قرار دارند. تمامی این شهرها خارج از کریدور اصلی استان واقع گردیده‌اند. به جز قیدار سایر شهرهای گروه اخیراً تبدیل به شهر گردیده‌اند و سابقه شهرنشینی در آنها کمتر از یک دهه بوده و جمعیت آنها به ۱۰/۰۰۰ (عدد تمایز جمعیت شهر از روستا) نرسیده و تحت تأثیر ملاحظات سیاسی و اداری تبدیل به شهر شده‌اند.

دسته‌ی دوم شهرهایی هستند که با فاصله زیاد از کریدور توسعه استان قرار داشته و می‌توان گفت که شهرهای حاشیه‌ای استان می‌باشند که از نظر دسترسی دارای فاصله زیاد می‌باشند. آبیر با میانگین فاصله زمانی ۱۱۴ دقیقه،

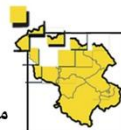
چورزق با ۱۳۳، گرماب با ۱۳۶، دندی با ۱۳۷ و ماهنشان با ۱۴۷ دقیقه در این گروه قرار می‌گیرند. راه‌های ارتباطی این شهرها کاملاً فرعی است و نیازمند تعویض و بازسازی و ارتقاء درجه راه می‌باشند.

آبیر به عنوان مرکز اداری شهرستان طارم به علت مشکلات دسترسی با شهرهای اصلی استان از لحاظ بازارهای کشاورزی به سمت استان گیلان و گرماب به عنوان یک منطقه توریستی (به علت واقع گردیدن غار کتله خور بزرگترین غار آبی جهان) به سمت استان همدان کشیده می‌شوند.

با توجه به مطالب پیش گفته، ترسیم راه‌ها به سمت ماهنشان (به عنوان یک منطقه دامداری و کشاورزی) و گرماب (به عنوان محور توریستی آینده استان) کاملاً ضروری است.

جدول شماره‌ی ۱۳۷. رتبه‌بندی شهرهای استان زنجان از لحاظ دسترسی به سایر سکونتگاه‌های مهم استان

ردیف	نام شهر	مجموعه فاصله زمانی دقیقه - ساعت	میانگین فاصله زمانی دقیقه/ساعت	نزدیکترین فاصله زمانی دقیقه	دورترین فاصله زمانی دقیقه / ساعت	رتبه مرکزیت زمانی
۱	سلطانیه	۱۵-۲۲'	۱/۰۱	۲۳ صائین قلعه	۲/۰۳ ماهنشان	اول
۲	زنجان	۱۷-۰۳'	۱/۰۸	۲۶ حلب	۲/۱۳ گرماب	دوم
۳	صائین قلعه	۱۷-۴۶'	۱/۱۱	۶ هیدج	۲/۲۰ ماهنشان	سوم
۴	هیدج	۱۸-۳۶'	۱/۱۴	۵ خرمدره	۲/۲۶ ماهنشان	چهارم
۵	خرمدره	۱۹-۰۳'	۱/۱۶	۴ ابهر	۲/۳۱ ماهنشان	پنجم
۶	ابهر	۱۹-۳۳'	۱/۱۸	۴ خرمدره	۲/۳۵ ماهنشان	ششم
۷	قیدار	۲۰-۲۱'	۱/۲۱	۱۵ سجاس	۲/۴۴ ماهنشان	هفتم
۸	سجاس	۲۰-۴۳'	۱/۲۳	۱۵ قیدار	۲/۳۸ ماهنشان	هشتم
۹	زرین آباد	۲۲-۱۵'	۱/۲۹	۲۴ حلب	۲/۳۹ گرماب	نهم
۱۰	زرین رود	۲۷-۲۱'	۱/۴۹	۲۸ گرماب	۳/۱۹ ماهنشان	دهم
۱۱	حلب	۲۷-۴۳'	۱/۵۱	۲۴ زرین آباد	۳/۰۳ گرماب	یازدهم
۱۲	آب بر	۲۸-۳۶'	۱/۵۴	۳۵ چورزق	۳/۰۷ گرماب	دوازدهم
۱۳	چورزق	۳۳-۰۸'	۲/۱۳	۳۵ آبیر	۳/۲۵ گرماب	سیزدهم
۱۴	گرماب	۳۴-۰۰'	۲/۱۶	۲۸ زرین رود	۳/۴۸ ماهنشان	چهاردهم
۱۵	دندی	۳۴-۲۰'	۲/۱۷	۳۵ ماهنشان	۳/۳۴ گرماب	پانزدهم
۱۶	ماهنشان	۳۶-۵۲'	۲/۲۷	۳۵ دندی	۳/۴۸ گرماب	شانزدهم
-	میانگین	۲۴/۳۳	۱/۳۸	-	-	-

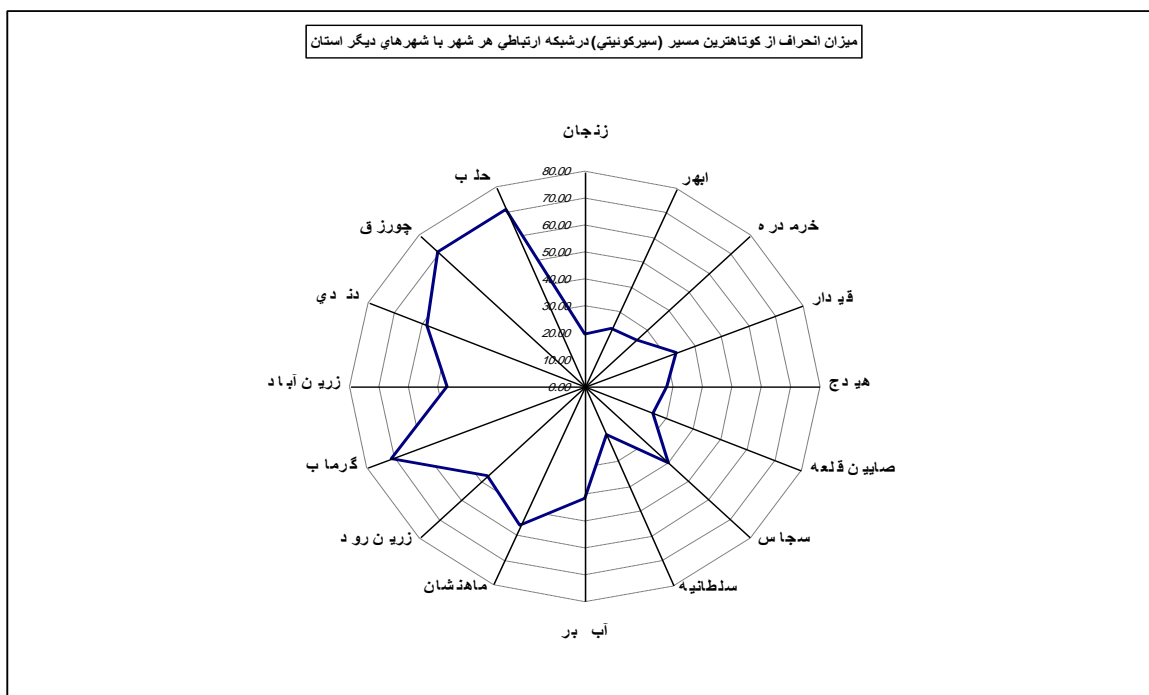

• ارتباطات فیزیکی نظام شهری استان بر اساس شاخص سیر کوئیتی

ساختار شبکه ارتباطی همچنین از طریق تعداد چرخه‌ها یا مدارهای موجود قابل ارزیابی است. تعداد مدار یک شبکه از متوسط تعداد چرخه‌ها و یا مدارهای مرتبط با تمامی گره‌های ارتباطی در یک شبکه تشکیل شده است. بدیهی است که افزایش بی‌رویه چرخه‌های بسته یک شبکه، از کارایی آن، از طریق افزایش زمان سفر و هزینه حمل و نقل می‌کاهد (تولایی، ۱۳۷۵:۱۴۴) با توجه به ویژگی این شاخص به نظر می‌رسد بین تعداد چرخه‌ها در یک نظام شهری به جهت تکامل شبکه رابطه معکوس برقرار است، در چنین شرایطی تمرکز فعالیت‌های اقتصادی بویژه در فعالیت‌هایی که وابستگی زیادی به کاهش هزینه حمل و نقل دارند در نقاطی که دارای کمترین انحراف از کوتاه‌ترین مسیر می‌باشد مکان‌یابی می‌شوند (مشکینی، ۱۳۸۲، ص ۲۷۶).

نمودار شماره‌ی ۶۳. پیوندهای فیزیکی سکونتگاه‌های شهری استان بر اساس شاخص سیر کوئیتی (انحراف از

مسیر مستقیم)

مأخذ: مشکینی، ۱۳۸۲، ص ۲۷۶

در نمودار شماره‌ی ۶۳ ارتباطات فیزیکی سکونتگاه‌های شهری استان براساس شاخص سیرکوئیتی نمایش داده شده است. محاسبه انحراف از کوتاه‌ترین مسیر در خصوص شبکه ارتباطی شهرهای استان بر مبنای داده‌های ماتریسی جدول شماره ۱۳۸ نشان می‌دهد، شهرهای سلطانیه، زنجان و ابهر به ترتیب با ارقام ۱۹/۲۳، ۱۹/۵۹ و ۲۳/۳۷ کیلومتر دارای حداقل شاخص سیر کوئیتی و شهرهای چورزق، گرماب و حلب به ترتیب با ارقام ۷۱/۱۸، ۷۱/۰۸ و ۷۰/۸ کیلومتر دارای حداکثر شاخص سیر کوئیتی یا بیشترین انحراف از مسیر مستقیم هستند.

جدول شماره‌ی ۱۳۸. محاسبه انحراف از مسیر مستقیم شبکه ارتباطی شهرهای استان زنجان

شهر	زنجان	ابهر	خرمدره	قیدار	هیدج	صائین-قلعه	سجاس	سلطانیه	آببر	ماهانشان	زرین-رود	گرماب	زرین آباد	دندی	چورزق	حلب
زنجان	۰.۰۰	۴.۵۰	۰.۶۹	۲۳.۱۷	۶.۹۶	۴.۰۰	۳۲.۶۷	۴.۲۰	۲۵.۳۲	۱۲.۵۲	۳۳.۱۷	۶۷.۰۰	۲.۳۵	۸.۰۲	۷۱.۴۳	۱۷.۴۴
ابهر	۴.۵۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۳.۷۰	۲.۳۱	۸.۰۳	۸.۴۷	۱۸.۶۶	۶۳.۶۳	۲۳.۱۵	۲۰.۸۰	۲۷.۴۴	۳۱.۴۶	۲۵.۵۷	۸۳.۵۸	۵۲.۲۹
خرمدره	۰.۶۹	۰.۰۰	۰.۰۰	۴.۲۸	۱.۵۰	۹.۵۴	۱۷.۵۲	۱۹.۷۲	۶۵.۱۴	۲۳.۴۷	۲۶.۰۳	۳۴.۰۶	۳۱.۴۸	۲۵.۳۴	۸۵.۵۶	۴۶.۴۰
قیدار	۲۳.۱۷	۳.۷۰	۴.۲۸	۰.۰۰	۱۹.۹۵	۳۳.۰۱	۴.۲۵	۶.۷۳	۴۰.۴۲	۶۳.۳۲	۷.۵۰	۲۷.۱۰	۷۱.۲۳	۶۹.۸۸	۷۴.۵۱	۹۸.۸۸
هیدج	۶.۹۶	۲.۳۱	۱.۵۰	۱۹.۹۵	۰.۰۰	۱۰.۸۹	۳۵.۲۰	۲۰.۷۰	۵۵.۶۰	۲۳.۶۸	۳۷.۳۱	۴۸.۰۰	۳۰.۸۰	۲۴.۷۱	۷۶.۷۴	۴۹.۶۵
صائین قلعه	۴.۰۰	۸.۰۳	۹.۵۴	۳۳.۰۱	۱۰.۸۹	۰.۰۰	۲۸.۸۱	۹.۸۰	۴۲.۵۹	۱۲.۷۷	۴۹.۱۶	۶۰.۷۲	۱۹.۸۰	۱۳.۷۳	۶۴.۶۸	۳۸.۴۵
سجاس	۳۲.۶۷	۸.۴۷	۱۷.۵۲	۴.۲۵	۳۵.۲۰	۲۸.۸۱	۰.۰۰	۹.۶۸	۴۵.۸۳	۷۰.۴۱	۱۳.۶۹	۳۹.۵۰	۷۹.۳۳	۷۷.۰۲	۷۷.۰۲	۱۰۲.۸۱
سلطانیه	۴.۲۰	۱۸.۶۶	۱۹.۷۲	۶.۷۳	۲۰.۷۰	۹.۸۰	۹.۶۸	۰.۰۰	۳۳.۰۹	۱۲.۶۱	۱۲.۶۱	۳۵.۴۶	۱۶.۶۲	۱۲.۴۸	۵۸.۴۶	۳۴.۴۶
آب بر	۲۵.۳۲	۶۳.۶۳	۶۵.۱۴	۴۰.۴۲	۵۵.۶۰	۴۲.۵۹	۴۵.۸۳	۰.۰۰	۰.۰۰	۴۲.۹۲	۴۸.۲۳	۷۱.۸۲	۲۹.۳۱	۳۵.۰۶	۱۸.۸۲	۴۳.۶۴
ماهانشان	۱۲.۵۲	۲۳.۱۵	۲۳.۴۷	۶۳.۳۲	۲۳.۶۸	۱۲.۷۷	۷۰.۴۱	۱۲.۶۱	۴۲.۹۲	۰.۰۰	۹۱.۹۶	۱۴۵.۷۸	۶۰.۸۸	۱۰۹.۴۳	۹۵.۹۸	۱۱۰.۳۴
زرین رود	۳۳.۱۷	۲۰.۸۰	۲۶.۰۳	۷.۵۰	۳۷.۳۱	۴۹.۱۶	۱۳.۶۹	۱۵.۰۰	۴۸.۲۳	۹۱.۹۶	۰.۰۰	۰.۰۷	۹۰.۲۴	۱۰۴.۰۷	۷۷.۱۰	۱۳۱.۵۸
گرماب	۶۷.۰۰	۲۷.۴۴	۳۴.۰۶	۲۷.۱۰	۴۸.۰۰	۶۰.۷۲	۳۹.۵۰	۳۵.۴۶	۷۱.۸۲	۱۴۵.۷۸	۰.۰۷	۰.۰۰	۱۳۱.۵۱	۱۶۰.۲۹	۱۰۵.۵۷	۱۸۳.۱۶
زرین آباد	۲.۳۵	۳۱.۴۶	۳۱.۴۸	۷۱.۲۳	۳۰.۸۰	۱۹.۸۰	۷۹.۳۳	۱۶.۶۲	۲۹.۳۱	۶۰.۸۸	۹۰.۲۴	۱۳۱.۵۱	۰.۰۰	۶۳.۹۰	۷۳.۷۹	۱۴.۲۵
دندی	۸.۰۲	۲۵.۵۷	۲۵.۳۴	۶۹.۸۸	۷۶.۷۴	۱۳.۷۳	۷۵.۳۱	۱۲.۴۸	۳۵.۰۶	۱۰۹.۴۳	۱۰۴.۰۷	۱۶۰.۲۹	۰.۰۰	۰.۰۰	۸۶.۳۱	۱۲۰.۴۶
چورزق	۷۱.۴۳	۸۳.۵۸	۸۵.۵۶	۷۴.۵۱	۷۶.۷۴	۶۴.۶۸	۷۷.۰۲	۵۸.۴۶	۱۸.۸۲	۹۵.۹۸	۷۷.۱۰	۱۰۵.۵۷	۷۳.۷۹	۸۶.۳۱	۰.۰۰	۸۹.۰۵
حلب	۱۷.۴۴	۵۲.۲۹	۴۶.۴۰	۹۸.۸۸	۴۹.۶۵	۳۸.۴۵	۱۰۲.۸۱	۳۴.۴۶	۴۳.۶۴	۱۱۰.۳۴	۱۳۱.۵۸	۱۸۳.۱۶	۱۴.۲۵	۱۲۰.۴۶	۸۹.۰۵	۰.۰۰
متوسط سیر کونیتی	۱۹.۵۹	۲۳.۳۷	۲۴.۴۱	۳۳.۷۸	۲۷.۷۵	۲۵.۳۷	۴۰.۰۳	۱۹.۲۳	۴۱.۳۴	۵۶.۲۰	۴۶.۶۱	۷۱.۰۸	۴۶.۶۸	۵۸.۴۱	۷۱.۱۸	۷۰.۸۰

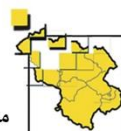

۶.۳.۱.۲. فناوری اطلاعات

از جمله توانمندی‌های تکنولوژیکی استان زنجان عبور خط بین‌المللی شانگهای-فرانکفورت (TAE) از این استان است، عبور این خط توان بسیار مناسبی برای مبادله اطلاعات پر سرعت بین‌المللی و استفاده از خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات در استان پدید آورده است، دیگر توانمندی تکنولوژیکی استان اینکه خطوط اصلی ارتباط مخابراتی کشور از این استان عبور می‌کند. بنابراین استان زنجان امکان مبادلات پر سرعت را در سطح ملی نیز داراست. افزون بر این سکونتگاه‌های شهری استان در مسیر فیبرنوری قرار گرفته‌اند. هرچند با وجود این توان مهم تکنولوژیکی استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در استان محدود به تأسیس ISP و کافی نت هاست که شرکت‌هایی در این زمینه تأسیس و خدمات اینترنتی به مشتریان خود ارائه می‌دهند. در مجموع به نظر می‌رسد زیرساخت‌های استان زنجان شرایط مناسبی دارد و امکانات توسعه با توجه به ارتباطات ملی و بین‌المللی برای آن فراهم است. در موضوع اطلاعات وضعیت استان ضعیف‌تر از وضعیت آن در ارتباطات است لیکن خوشبختانه شرایط توسعه برای آن فراهم شده و با توجه به برآوردهای موجود مبنی بر وجود بیش از یکصد هزار کاربر اینترنت امکان حضور در جامعه اطلاعاتی جهانی وجود دارد.

از جمله مشکلات استان در زمینه فناوری اطلاعات نبود مراکز داده^۱ در استان است و اینکه سازمان‌های دولتی و خصوصی بهره‌چندانی از خدمات و امکانات اینترنت و تجارت الکترونیک نمی‌برند. مطابق بررسی‌های بعمل آمده تنها حدود ۷۰ تارنما^۲ برای سازمان‌های دولتی و عمومی استان زنجان شناسایی شده است و تعداد پورتال‌های سازمان‌های دولتی و عمومی محدود به ۳۴ پورتال است. هرچند به نظر می‌رسد با توجه به شرایط زمانی و تاریخی استفاده از این فناوری در سطح استان و به ویژه در مراکز علمی، پژوهشی، آموزشی و دانشگاهی توسعه سریعی را تجربه می‌کنند. نتیجه مطالعه نوع استفاده از اینترنت در استان زنجان در جدول شماره ۱۳۹ آورده شده است و نشان می‌دهد حدود ۳۰ درصد پهنای باند برای استفاده پست الکترونیک و حدود ۱۰ درصد برای گفتگوی صوتی و تصویری استفاده می‌شود.

1. Data Center
2. website

جدول شماره‌ی ۱۳۹. نوع استفاده از اینترنت در استان زنجان

تعداد کاربر ADSL	متوسط تعداد کاربران	بهنای باند	سرویس Web	Chat	FTP	e-mail pop3	پست الکترونیک yahoo	نام ISP
۰	۱۲۰۰	۱۰۲۴Kb/s	۶۲%	۱۱%	۷%	۵%	۱۵%	شبکه رنگین کمان گستر
—	۳۰۰ net ۷۵۰	۱m	۷۰%	۵%	۱۰%	۰%	۱۵%	ایران ترانسفو
—	۴۰۰	۶۰Kb/s	۱۰%	۵۰%	۴%	۳۰%	۶%	شرکت فناوری هیدج نت
—	۶۵	۶۴Kb/s	۴۵%	۱%	۱%	۱%	۵۲%	شرکت سرمایه گذاری و توسعه صنایع لاستیک
۳۳۰	۱۵	۹۲۱Kb/s	۳۰%	۳۰%	۱۰%	۱۰%	۲۰%	رها نت زنجان
۲۵	۱۰	۵.۲	۵۶%	۲۵%	۱%	۱۰%	۹%	شرکت داده پردازی سپهرآرا
—	۶۸	۵.۲K	۷۴%	۰	۰.۲	۳%	۳%	شرکت پارس سوئیچ
—	۱۰۰	۲۵۶Kb/s	۱۰%	۰	۵۰%	۳۰%	۱۰%	سازمان حمل و نقل و پایانه های استان
—	۱۵۰	۱Mbps	۵۰%	۱۰%	۰%	۱۰%	۳۰%	شرکت برق منطقه ای زنجان
—	۱۰۰۰	۶m	۵۵%	۰	۵%	۲۰%	۲۰%	دانشگاه زنجان
			۴۶%	۱۳%	۱۱%	۱۲%	۱۸%	متوسط

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌ی پژوهش میدانی در خصوص استفاده از اینترنت در استان زنجان نشان می‌دهد نزدیک به ۱۷/۳ درصد پاسخ‌گویان (۲۲۳ نفر) در پنج سال گذشته به نوعی از اینترنت استفاده کرده‌اند و حدود ۷ درصد آنها (۸۷ نفر) طی همین مدت اقدام به خرید خدمات اینترنتی کرده‌اند. بنابراین می‌توان گفت حدود ۱۰/۳ درصد پاسخ‌گویان (۱۳۶ نفر) بدون هیچ هزینه‌ای از این کالای فرهنگی استفاده کرده‌اند.

بررسی نوع استفاده کاربران از اینترنت آشکار می‌سازد که استفاده از سایت‌های جستجوگر و مراجعه به سایت‌های علمی - تخصصی با ۱۵/۴ درصد (۲۰ نفر) و سایت‌های دانشگاهی با ۵/۴ درصد (۷ نفر) و سایت‌های خبری با ۵/۴ درصد (۷ نفر)، سایت‌های هنری و سایت‌های اداری و دفتری هر کدام با ۳/۸ درصد (۵ نفر) به ترتیب اهمیت قرار دارند. مهم‌ترین اهداف پاسخ‌گویان از استفاده از اینترنت به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- کسب اطلاعات (۳۴/۱ درصد - ۷۶ نفر)
- ۲- گذراندن اوقات فراغت و سرگرمی (۲۹/۱ درصد - ۶۵ نفر)
- ۳- انگیزه های علمی (تحقیق، تکمیل پرونده، نوشتن مقاله و...) (۱۵/۲ درصد - ۳۴ نفر)
- ۴- انگیزه های شغلی و کاری (۶/۳ درصد - ۱۴ نفر)
- ۵- انگیزه های درسی (آگاهی از نمرات، انتخاب واحد، نتایج کنکور و...) (۴/۵ درصد - ۱۰ نفر)

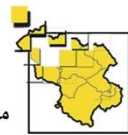
پاسخ گویان مناطق شهری و روستایی در استفاده از اینترنت وضعیت متفاوتی با یکدیگر داشتند. شهرنشینان (۲۷/۸ درصد) بیش از روستاییان (۲/۴ درصد) از اینترنت استفاده کرده‌اند.

وضعیت استفاده از اینترنت در میان شهرنشینان و روستاییان شهرستان‌های هفت گانه استان با یکدیگر تفاوت معناداری داشته است. شهرنشینان شهرهای قیدار (۴۶/۲ درصد)، ابهر (۳۰/۱ درصد) و زنجان (۲۸/۹ درصد) بیشترین سهم کاربران اینترنت را به خود اختصاص داده‌اند. کمترین سهم کاربران اینترنت نیز متعلق به شهرهای گرماب (۰/۰ درصد) و آب‌بر (۷/۱ درصد) بوده است. بیشترین سهم کاربران اینترنت در مناطق روستایی به شهرستان‌های ابهر (۳/۹ درصد) و خدابنده (۲/۳ درصد) اختصاص داشت و در مناطق روستایی شهرستان‌های ایجرود (۰/۰ درصد) و خرمدره (۰/۰ درصد) کمترین سهم کاربران اینترنت ملاحظه می‌گردد.

وضعیت استفاده از اینترنت در میان ساکنان شهرستان‌های مختلف استان متفاوت است. شهرستان‌های زنجان (۲۲/۸ درصد) و ابهر (۲۱/۲۴ درصد) بیشترین سهم کاربران اینترنت را اخذ نموده‌اند. در حالی که شهرستان‌های ایجرود (۰/۰ درصد) و طارم (۳/۵ درصد) کمترین سهم کاربران اینترنت را داشته‌اند.

• وضعیت تجارت الکترونیک و بانکداری الکترونیکی در استان زنجان

استان زنجان از نظر حجم مبادلات الکترونیکی کالا و تجارت الکترونیک در وضعیت ضعیفی قرار دارد چرا که شبکه تجارت الکترونیک در استان ایجاد نشده است و تلاش‌های مشترکی توسط واحد مستقر در مرکز رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات زنجان و سازمان صنایع و معادن و تعدادی از بانک‌ها برای توسعه تجارت الکترونیک در حال انجام است. پورتال تجاری قابل توجه در استان زنجان پورتال Btraf با ۶۵,۰۰۰ مشتری در سطح جهان است که توسط یکی از

مؤسسات مورد حمایت مرکز رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات زنجان پشتیبانی می‌شود و در سطح علمی، فنی و رسانه ای مورد توجه قرار گرفته است.

بطور خلاصه می‌توان وضعیت بانکداری الکترونیکی را در استان به شرح زیر خلاصه نمود:

- خدمات بانکی: دستگاه‌های خودپرداز و پایانه فروش (POS) استان که بیشترین خودپردازها مربوط به بانک ملی می‌باشد. همچنین خدماتی مانند تلفن بانک، موبایل، دورنگار نیز توسط بانک‌ها ارائه می‌گردد که در ارزیابی انجام شده در روند پیشرفت مبادلات الکترونیک تاثیرات اندکی داشته است.
  - مبادله الکترونیکی پول سهم اندکی از مبادلات پولی را در سطح استان به خود اختصاص می‌دهد، بطوری که در بانک ملی ایران در دو سال گذشته از حدود ۲ درصد به حدود ۱۰ درصد افزایش داشته است.
- بر اساس مطالب پیش گفته در تحلیل نوع و الگوی مبادلات الکترونیک در مراکز اصلی سکونت و فعالیت به نظر می‌رسد جمعیت، روند شهرنشینی، توسعه خدمات، پیوندهای اقتصادی، تقسیمات حکومتی، پیوندهای علمی و نیازهای ویژه اهمیت داشته باشد. در هر حال استان زنجان نیز به تبع حرکت‌های موجود فراصنعتی دنیا وارد عصر اطلاعات شده است و آثار آن در نوع رفتار، الگوی مصرف، سبب هزینه خانوار و در مجموع در سبک زندگی شهروند زنجانی پدیدار می‌گردد. علی‌رغم آنکه سازمان‌های دولتی مسئول یا متصدی در زمینه اطلاعات و ارتباطات فاقد آمار و اطلاعات لازم در این زمینه می‌باشند، اما در اجرای طرح حاضر با استفاده از مطالعه برخی از اسناد و مدارک، تشکیل جلسات بارش فکری، توزیع پرسش‌نامه و توزیع فرم‌های جمع‌آوری اطلاعات و با تکیه بر ارتباطات موجود در مرکز رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات و تحقیقات و مطالعات مربوطه نتایج زیرین حاصل گردید:
- آموزش فناوری اطلاعات و ارتباطات در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، دبیرستان‌ها و هنرستان‌های فنی، آموزش‌های آزاد و فنی و حرفه‌ای انجام می‌شود.
  - با توسعه روند شهرنشینی، توسعه دانش و مهارت‌های جدید امکان استفاده از خدمات فناوری اطلاعات گسترش می‌یابد و شهرهای استان در این زمینه از سکونتگاه‌های روستایی پیش افتاده‌اند.
  - ارتباطات مخابراتی و زیرساخت‌های فیزیکی در استان از وضعیت بهتری نسبت به دو وجه دیگر یعنی فناوری اطلاعات برخوردار است.

- رشد وبلاگ‌نویسی، وب سایت‌ها و پورتال‌ها در زنجان قابل توجه است لیکن با بررسی ویژگی‌های آنها ضعف‌های مهمی مشاهده می‌شود و عمده‌ترین ضعف آنها در جذب مخاطب است.
- شبکه دولت الکترونیک علی‌رغم آمادگی نسبی زیر ساخت‌ها مورد بهره‌برداری قرار نمی‌گیرد.
- مبادله الکترونیکی پول سهم اندکی از مبادلات پولی را در استان به خود اختصاص می‌دهد.
- خدمات نقطه تجاری در سطح خرد و کلان با کیفیت و کمیت بسیار ضعیف و ناچیزی مواجه است.
- آموزش از راه دور در زنجان شروع شده و قابلیت توسعه را دارد.
- کسب و کار در حوزه ICT با سرعت در حال پیشرفت است و کسب و کارهای موجود نیز تمایل به توسعه از مسیر ICT دارند.
- در ساختارسازی و توسعه سامانه‌های اطلاعاتی ضعف بارزی مشاهده می‌شود به ویژه جنبه‌های منطقی ساختار، مورد توجه نیست لیکن حجم ارتباطات و مبادله اطلاعات توسط کاربران با سرعت زیادی در حال افزایش است.
- مفهوم شهروند الکترونیک در برخی سطوح، به ویژه مراکز علم و فناوری در حال شکل‌گیری است.
- زیرساخت‌های فیبرنوری، وجود خط بین‌المللی TAE در طول ۲۴۰ کیلومتر از مسیر شمال غرب به جنوب شرق استان، وجود قطب علمی تکمیلی در علوم پایه زنجان، ظهور مرکز رشد و پارک ICT در زنجان و ظرفیت دانشگاهی مناسب استان ضرورت ارتقاء رتبه ICT در سند توسعه استان را توجیه می‌کند.

۳.۳.۱. ۳.۳.۶. کیفیت و گسترش پوشش صدا و سیما

مکان یابی استقرار فرستنده‌ها از عوامل بسیار مهم و اساسی در میزان، کیفیت و درصد پوشش آنها محسوب می‌گردد. در استان زنجان نیز تنها فرستنده پرقدرت آن در ارتفاعات بایندر مشرف بر شهر زنجان و در خط الرأس کوه‌های زنجان جنوبی استقرار یافته است. این فرستنده که با نام فرستنده بایندر شناخته می‌شود با فرض هموار بودن کل استان زنجان، توانایی پوشش کامل این استان و حتی شهرهای اطراف استان را دارد اما از آنجا که استان زنجان دارای موقعیت کوهستانی و عوارض طبیعی می‌باشد این فرستنده توانایی پوشش برخی نقاط با ویژگی‌های یاد شده را ندارد و بنابراین در بسیاری از مناطق و سکونتگاه‌های استان، استقرار فرستنده‌ها ضروری است.

هرچند که مهمترین عامل برای پوشش شبکه های رادیویی و تلویزیونی استقرار فرستنده ها در مراکز سکونتگاهی می باشد اما عوامل متعدد دیگر در کیفیت پوشش و میزان آن مؤثر می باشند که به شرح زیر می توان از آنها نام برد:

- ویژگیهای توپوگرافی و اقلیمی سکونتگاهها و عدم پوشش دهی در نقاط کور
- نحوه آرایش مکانی- فضایی سکونتگاههای شهری و روستایی
- اشراف مراکز شهرستان به فرستنده اصلی واقع در مرکز استان
- امنیت فرستنده ها به طوریکه در مکانهایی که امکان سرقت فرستنده ها قابل پیش بینی است از نصب فرستنده خودداری میشود.
- پرهزینه بودن فرستنده ها؛ و محدودیت منابع مالی به منظور خرید آنها
- میزان جمعیت سکونتگاهها
- فاصله مراکز سکونتگاهی روستایی از شهرها
- دسترسی ارتباطی به مراکز سکونتگاهی به خصوص روستاها

به طور کلی وضعیت پوشش رادیویی و تلویزیونی استان زنجان در مقایسه با کل کشور به شرح جداول زیر می باشد. لازم به ذکر است که درصدهای بیان شده، پوشش برای نقاطی است که از کیفیت خوب و یا قابل قبول برخوردار هستند.

جدول شماره‌ی ۱۴۰. گسترش پوشش رادیویی در سطح استان و کشور

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش استانی	درصد پوشش ملی
۱	شبکه سراسری	٪۴۴،۵۱	٪۲۲،۴۹
۲	شبکه جوان	٪۹۰،۰۸	٪۷۷،۱۵
۳	شبکه پیام	٪۸۹،۰۴	٪۵۲،۳۶
۴	شبکه استانی	٪۴۴،۲۷	٪۲۴،۷۹
۵	شبکه فرهنگ	٪۴۴،۵۴	٪۴۸
۶	شبکه معارف	٪۷۲،۴۹	٪۴۸،۶۸
۷	شبکه ورزش	٪۶۴،۳	٪۴۴
۸	شبکه قرآن	٪۴۵،۹۷	٪۵۰،۴۶
۹	متوسط پوشش	٪۶۱،۹	٪۴۵،۹

ارقام مندرج در جدول شماره‌ی ۱۴۰، نشان می‌دهد میانگین پوشش رادیویی در سطح استان زنجان از میانگین کشوری بالاتر است به گونه‌ای که متوسط پوشش رادیویی استان ۶۱/۹ درصد و متوسط پوشش رادیویی در کشور برابر با ۴۵/۹ درصد می‌باشد. که از دلایل این امر می‌توان به وجود تعداد فرستنده بیشتر در سطح استان، موقعیت استان (اقلیمی و توپوگرافی) در سطح کشور، الگوی استقرار سکونتگاهی شهری و روستایی و پراکنش جمعیت در سطح استان اشاره نمود.

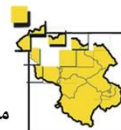
در بین شبکه‌های رادیویی نیز در سطح استان شبکه‌های جوان (۹۰/۰۸ درصد)، پیام (۸۹/۰۴ درصد) و معارف (۷۲/۴۹ درصد) از بیشترین پوشش برخوردار هستند که از دلایل آن می‌توان به وجود تعداد فرستنده و اولویت‌های سازمان در پوشش دهی این شبکه‌ها به دلیل جذب مخاطبان، شرایط و ویژگیهای اجتماعی، فرهنگی جامعه اشاره نمود.

درصد پوشش گسترش سیما در سطح استان بیانگر این مطلب است که به استثنای شبکه‌های خبر که درصد پوشش در استان زنجان نسبت به کشور کمتر است (۵۷/۲۵ درصد در مقابل ۶۷/۶۸ درصد)؛ سایر شبکه‌ها از درصد پوشش بیشتری نسبت به کشور برخوردار هستند. شبکه قرآن نیز توسط فرستنده بایندر فقط در سطح شهر زنجان و روستاهای اطراف پوشش داده می‌شود و به همین علت از درصد پوشش کمتری نسبت به سایر شبکه‌ها در استان برخوردار است، جدول شماره ۱۴۱ بیانگر درصد گسترش پوشش سیما در سطح استان زنجان و کشور است.

جدول شماره‌ی ۱۴۱. گسترش پوشش سیما در سطح استان و کشور

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش استانی	درصد پوشش ملی
۱	شبکه اول	٪۹۹,۲۸	٪۹۶,۵۶
۲	شبکه دوم	٪۹۶,۶۲	٪۹۳,۳۰
۳	شبکه سوم	٪۹۷,۵۶	٪۸۸,۷۷
۴	شبکه چهارم	٪۷۷,۰۰	٪۷۲,۴۷
۵	شبکه استانی	٪۹۱,۰۰	٪۶۴,۹۲
۶	شبکه خبر	٪۵۷,۲۵	٪۶۷,۶۸
۷	شبکه آموزش	٪۵۷,۱۴	٪۹,۴۷
۸	شبکه قرآن	٪۳۹,۶۱	-----

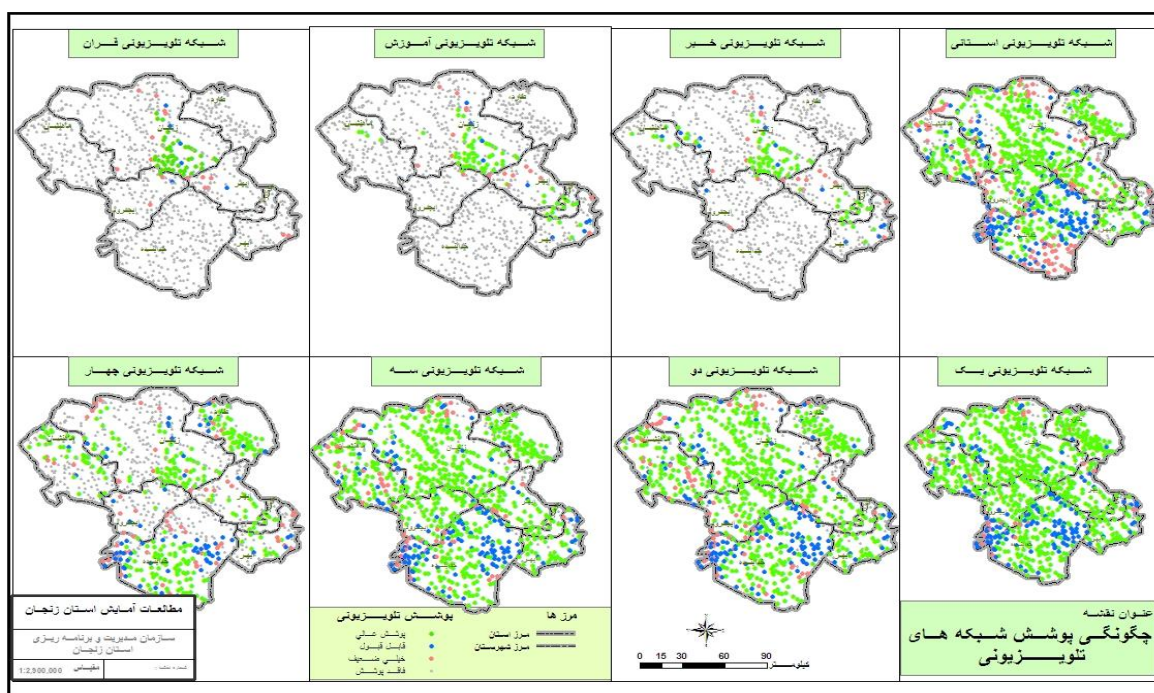

همان‌گونه که در بحث عوامل مؤثر بر پوشش رادیویی نیز ذکر شد، تعداد فرستنده‌های مستقر در سطح استان، موقعیت (توپوگرافی و اقلیمی) استان زنجان، الگوی استقرار سکونتگاه‌های روستایی و شهری، پراکندگی جمعیت در سطح استان، عوامل انسان ساخت از قبیل ارتفاع ساختمان‌ها و ... قدرت فرستنده، میزان امنیت فرستنده، دسترسی به فرستنده‌ها از طریق راه‌های ارتباطی، هزینه‌های مربوط به استقرار فرستنده‌ها از عوامل مؤثر بر گسترش پوشش محسوب می‌گردند که به تفکیک شهرستانی در صفحات آتی به توضیح آنها خواهیم پرداخت. نقشه‌های شماره ۲۲ و ۲۳ بیانگر کیفیت پوشش در هر یک از سکونتگاه‌های استان می‌باشد.

نقشه‌ی شماره‌ی ۲۱. نقشه‌ی وضعیت و کیفیت پوشش سیما در سطح استان زنجان به تفکیک شبکه‌های

تلویزیونی

در زمینه‌ی پوشش رادیویی نیز شبکه‌های جوان، پیام، معارف و ورزشی بیشترین پوشش‌دهی در سطح شهرستان ابهر را دارند. به طور کلی میزان پوشش شهرستان ابهر نسبت به استان از درصد پایین تری برخوردار است (جدول شماره ۱۴۳).

جدول شماره‌ی ۱۴۲. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان ابهر

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه اول	%۹۹,۵۶	%۹۹,۲۸
۲	شبکه دوم	%۹۸,۰۶	%۹۶,۶۲
۳	شبکه سوم	%۹۸,۳۱	%۹۷,۵۶
۴	شبکه چهارم	%۷۱,۲۳	%۷۷,۰۰
۵	شبکه استانی	%۹۴,۵۴	%۹۱,۰۰
۶	شبکه خیر	%۶۳,۲۵	%۵۷,۲۵
۷	شبکه آموزش	%۶۳,۲۵	%۵۷,۱۴
۸	شبکه قرآن	%۰	%۳۹,۶۱
	متوسط پوشش	%۷۳,۵	%۸۴,۵

جدول شماره‌ی ۱۴۳. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استان و شهرستان ابهر

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه سراسری	%۵,۶	%۴۴,۵۱
۲	شبکه جوان	%۹۷,۷۹	%۹۰,۰۸
۳	شبکه پیام	%۹۷,۷۹	%۸۹,۰۴
۴	شبکه استانی	%۵,۲۶	%۴۴,۲۷
۵	شبکه فرهنگ	%۵,۰۱	%۴۴,۵۴
۶	شبکه معارف	%۶۶,۶۷	%۷۲,۴۹
۷	شبکه ورزش	%۶۶,۴۱	%۶۴,۳
۸	شبکه قرآن	%۵,۵۳	%۴۵,۹۷
	متوسط پوشش	%۴۳,۷	%۶۱,۹

• پوشش صدا و سیما در شهرستان ایجرود

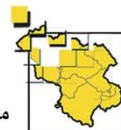
شهرستان ایجرود در منطقه کوهستانی و جلگه ای واقع شده و شرایط آب و هوایی کوهستانی دارد. در زمینه پوشش رادیویی شبکه های جوان و پیام با ۹۰/۱۷ درصد بیشترین درصد پوشش را در این شهرستان به خود اختصاص داده اند. بطوریکه درصد پوشش این شبکه از متوسط پوشش استان بالاتر می باشد. علاوه بر استقرار فرستنده، اولویت های سازمان صدا و سیما به دلیل پر مخاطب بودن این دو شبکه از دلایل بالا بودن درصد پوشش می باشد.

بطور کلی شهرستان ایجرود در زمینه پوشش رادیویی و تلویزیونی از وضعیت مطلوبی برخوردار نمی باشد. به طوریکه متوسط پوشش رادیویی در این شهرستان ۲۹/۸ درصد و متوسط پوشش سیما ۴۹/۷ است.

با عنایت به تحولات در تقسیمات اداری - سیاسی استان زنجان در طی یک دهه گذشته، از آنجا که سکونتگاههای شهری کنونی در شهرستان ایجرود کمتر از یک دهه است که به لحاظ مرکزیت ارتقا یافته اند؛ بنابراین این شهرستان فاقد امکانات و خدمات مورد قبول می باشد و لذا درصد پوشش صدا و سیما نیز از این امر متأثر می گردد. از سوی دیگر محصور بودن شهر زرین آباد به عنوان مرکز شهرستان در میان ارتفاعات و عدم دید و تسلط این شهر و همچنین شهر حلب از تنها فرستنده پر قدرت استان، محدودیت دسترسی به سکونتگاههای روستایی این شهرستان در فصول سرد سال به دلیل بارندگی و افت زیاد دما و در نتیجه بروز مشکلاتی نیز قطعی برق فرستنده ها، استقرار جمعیت اندک در سکونتگاههای روستایی در غرب این شهرستان، مشکل دسترسی به سکونتگاههای شهرستان به دلیل نامطلوب بودن شبکه های ارتباطی در آنها از عوامل موثر بر کیفیت و درصد پوشش در شهرستان ایجرود می باشند.

جدول شماره‌ی ۱۴۴. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استان و شهرستان ایجرود

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه سراسری	۷,۷۷٪	۴۴,۵۱٪
۲	شبکه جوان	۹۰,۱۷٪	۹۰,۰۸٪
۳	شبکه پیام	۹۰,۱۷٪	۸۹,۰۴٪
۴	شبکه استانی	۱۵,۶۴٪	۴۴,۲۷٪
۵	شبکه فرهنگ	۷,۷۶٪	۴۴,۵۴٪
۶	شبکه معارف	۱۱,۳۸٪	۷۲,۴۹٪
۷	شبکه ورزش	۷,۵۷٪	۶۴,۳٪
۸	شبکه قرآن	۸,۱٪	۴۵,۹۷٪
	متوسط پوشش	۲۹,۸٪	۶۱,۹٪

جدول شماره‌ی ۱۴۵. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان ایجرود

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه اول	٪۹۹,۲۳	٪۹۹,۲۸
۲	شبکه دوم	٪۹۴,۳۴	٪۹۶,۶۲
۳	شبکه سوم	٪۹۶,۹۱	٪۹۷,۵۶
۴	شبکه چهارم	٪۱۵,۰۰	٪۷۷,۰۰
۵	شبکه استانی	٪۸۳,۸	٪۹۱,۰۰
۶	شبکه خیر	٪۲,۱۳	٪۵۷,۲۵
۷	شبکه آموزش	٪۱,۷۲	٪۵۷,۱۴
۸	شبکه قرآن	٪۴,۵۶	٪۳۹,۶۱
	متوسط پوشش	٪۴۹,۷	٪۸۴,۵

• پوشش صدا و سیما در شهرستان طارم

در شهرستان طارم شبکه های رادیویی جوان، پیام، معارف و ورزش با ۹۰/۶ درصد از بیشترین درصد پوشش برخوردار هستند و در مقایسه با میزان پوشش شبکه های استان از پوشش بیشتری برخوردار هستند. سایر شبکه های رادیویی به علت عدم استقرار فرستنده ها فاقد قدرت پوشش دهی هستند. به طور کلی پوشش رادیویی در شهرستان طارم نسبت به میانگین پوشش رادیویی در استان از درصد پایین تری برخوردار می باشد.

متوسط پوشش سیما در شهرستان طارم ۵۸ درصد می باشد که در مقایسه بادرصد پوشش استان (۸۴/۵ درصد) از رقم پایین تری برخوردار است. درصد پوشش شبکه خبر و قرآن به دلیل عدم استقرار فرستنده در این شهرستان صفر می باشد.

شهرستان طارم به دلیل شرایط خاص توپوگرافی و اقلیمی و همچنین آرایش فضایی سکونتگاهها دارای ویژگی ها خاصی نسبت به سایر شهرستانهای استان زنجان می باشد. غالب سکونتگاههای این شهرستان به تبعیت از عامل طبیعی رودخانه قزل اوزن مستقر شده اند و آرایش فضایی آنها بیشتر نزدیک به هم و به صورت خطی می باشد و موقعیت استقرار غالب سکونتگاهها در طبقات ارتفاعی پایین و به تبع آن دارای جمعیت قابل قبول می باشند. از سوی دیگر در مناطقی از این شهرستان که سکونتگاههای روستایی در ارتفاعات بالاتر مستقر هستند به دلیل دسترسی

محدود و جمعیت اندک آنان، پوشش تلویزیونی و رادیویی آن‌ها مقدور نمی‌باشد. جدول شماره‌ی ۱۴۶ و ۱۴۷ وضعیت پوشش رادیویی و تلویزیونی را در شهرستان طارم نشان می‌دهد.

جدول شماره‌ی ۱۴۶. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استان و شهرستان طارم

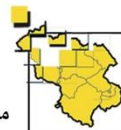
ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه سراسری	٪۰	٪۴۴,۵۱
۲	شبکه جوان	٪۹۰,۶	٪۹۰,۰۸
۳	شبکه پیام	٪۹۰,۶	٪۸۹,۰۴
۴	شبکه استانی	٪۰	٪۴۴,۲۷
۵	شبکه فرهنگ	٪۰	٪۴۴,۵۴
۶	شبکه معارف	٪۹۰,۶	٪۷۲,۴۹
۷	شبکه ورزش	٪۹۰,۶	٪۶۴,۳
۸	شبکه قرآن	٪۲,۷۷	٪۴۵,۹۷
متوسط پوشش		٪۴۵,۶	٪۶۱,۹

جدول شماره‌ی ۱۴۷. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان طارم

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه اول	٪۹۶,۸	٪۹۹,۲۸
۲	شبکه دوم	٪۹۲,۲۲	٪۹۶,۶۲
۳	شبکه سوم	٪۹۳,۳۲	٪۹۷,۵۶
۴	شبکه چهارم	٪۸۲,۴۹	٪۷۷,۰۰
۵	شبکه استانی	٪۸۳,۲۸	٪۹۱,۰۰
۶	شبکه خبر	٪۰	٪۵۷,۲۵
۷	شبکه آموزش	٪۱۵,۵۶	٪۵۷,۱۴
۸	شبکه قرآن	٪۰	٪۳۹,۶۱
متوسط پوشش		٪۵۸	٪۸۴,۵

• پوشش صدا و سیما در شهرستان خداآبند

شهرستان خداآبند در یک ناحیه کوهستانی قرار گرفته و دارای قلیل متعددی است. بر اساس سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۸۵ این شهرستان پس از شهرستان زنجان از بیشترین تعداد سکونتگاه روستایی برخوردار است.

پوشش رادیویی در شهرستان خدابنده برابر با ۳۵/۷۶ درصد و در کل استان برابر با ۶۱/۹ درصد است که نشانگر پایین بودن درصد پوشش این شهرستان نسبت به کل استان می‌باشد. پوشش سیما در شهرستان خدابنده نیز برابر با ۵۵/۴ درصد است که در مقایسه با پوشش استان (۸۴/۵ درصد) از پوشش کمتری برخوردار است. از دلایل عمده این امر می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- عدم استقرار فرستنده برای شبکه های تلویزیونی خبر، آموزش و قرآن
  - موقعیت کوهستانی منطقه و وجود نقاط کور در این شهرستان
  - کم جمعیت بودن سکونتگاههای روستایی در این شهرستان
  - پراکنده بودن سکونتگاه های روستایی
  - مشکل دسترسی به سکونتگاههای روستایی به دلیل راههای ارتباطی نامطلوب
  - مقرون به صرفه نبودن استقرار فرستنده در سکونتگاههای روستایی کوچک
  - عدم امنیت فرستنده ها در نقاط مرتفع و کوهستانی و مشکل دسترسی به این روستاها
- جداول شماره ۱۴۸ و ۱۴۹ بیانگر جمعیت پوشش شبکه های رادیویی و تلویزیونی در این شهرستان می‌باشند.

جدول شماره ۱۴۸. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استان و شهرستان خدابنده

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه سراسری	۱۹,۷۶٪	۴۴,۵۱٪
۲	شبکه جوان	۷۰,۸۶٪	۹۰,۰۸٪
۳	شبکه پیام	۶۴,۶٪	۸۹,۰۴٪
۴	شبکه استانی	۱۹,۷۶٪	۴۴,۲۷٪
۵	شبکه فرهنگ	۱۹,۷۶٪	۴۴,۵۴٪
۶	شبکه معارف	۵۱,۸۲٪	۷۲,۴۹٪
۷	شبکه ورزش	۱۹,۷۶٪	۶۴,۳٪
۸	شبکه قرآن	۱۹,۷۶٪	۴۵,۹۷٪
	متوسط پوشش	۳۵,۷۶٪	۶۱,۹٪

جدول شماره‌ی ۱۴۹. مقایسه‌ی پوشش استانی و شهرستان خدابنده

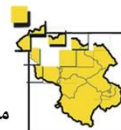
ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه اول	٪۹۹,۴۹	٪۹۹,۲۸
۲	شبکه دوم	٪۹۶,۳۲	٪۹۶,۶۲
۳	شبکه سوم	٪۹۷,۶۳	٪۹۷,۵۶
۴	شبکه چهارم	٪۶۸,۵۱	٪۷۷,۰۰
۵	شبکه استانی	٪۸۰,۹۲	٪۹۱,۰۰
۶	شبکه خبر	٪۰	٪۵۷,۲۵
۷	شبکه آموزش	٪۰	٪۵۷,۱۴
۸	شبکه قرآن	٪۰	٪۳۹,۶۱
	متوسط پوشش	٪۵۵,۴	٪۸۴,۵

• پوشش صدا و سیما در شهرستان ماهنشان

شهرستان ماهنشان از سمت شرق و غرب توسط ارتفاعات محصور شده است و رودخانه قزل اوزن در حد وسط این ارتفاعات جریان دارد. بنابراین غالب سکونتگاه‌های روستایی و همچنین مرکز شهرستان به موازات این رودخانه استقرار یافته‌اند. موارد یادشده از عوامل موثر بر پوشش شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی محسوب می‌گردند. میانگین پوشش رادیویی در شهرستان ماهنشان برابر با ۲۹/۰۷ درصد است. این رقم علاوه بر اینکه از متوسط درصد پوشش رادیویی استان پایین‌تر می‌باشد، بلکه نسبت به سایر شهرستان‌های استان زنجان نیز کمتر است. شبکه‌های رادیویی استانی و ورزش به علت عدم استقرار فرستنده دارای پوشش صفر می‌باشند. در سایر شبکه‌های رادیویی نیز ارقام پوشش دهی در شهرستان ماهنشان از پوشش استان کمتر است. لازم به ذکر است که در برخی موارد به دلیل این که فرستنده فقط در مرکز شهرستان یعنی شهر ماهنشان مستقر می‌باشد درصد پوشش کل شهرستان از مقادیر پایین تری برخوردار می‌باشد.

متوسط درصد پوشش سیما در شهرستان ماهنشان برابر با ۵۲/۱ درصد است که در مقایسه با متوسط پوشش استانی از رقم پایین تری برخوردار است. به دلیل عدم استقرار فرستنده در سطح شهرستان درصد پوشش شبکه قرآن برابر با

صفر می باشد و از آنجاییکه فرستنده برای شبکه آموزش فقط در شهر ماهنشان مستقر گردیده است. لذا درصد پوشش دهی آن (۶/۵ درصد) از میزان کمتری برخوردار است.

جداول شماره ۱۵۰ و ۱۵۱ بیانگر وضعیت پوشش شبکه های رادیویی و تلویزیونی در شهرستان ماهنشان می باشند. به طور کلی از دلایل عدم مطلوبیت پوشش در برخی شبکه ها در شهرستان ماهنشان می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- عدم استقرار فرستنده در مراکز سکونتگاهی به خصوص مراکز سکونتگاهی روستایی
- از آنجاییکه شهرستان ماهنشان در نظام تقسیم بندی سلسله مراتب سکونتگاهی و اداری-سیاسی در حدود یک دهه است که به عنوان شهرستان شناخته می شود و از سوی دیگر دارای ساختار و کارکرد روستایی می باشد. لذا کمبود امکانات و منابع از دیگر عوامل موثر بر وضعیت امکانات پوشش در این شهرستان است.
- عدم دید مراکز شهری و روستایی نسبت به فرستنده پر قدرت بایندر
- وضعیت توپوگرافی شهرستان و محصور شدن شهرها و روستاهای آن در بین دو رشته کوه موازی
- به استثنای محور قزل اوزن پراکندگی سکونتگاهها در نقاط مرتفع و پرهزینه بودن استقرار فرستنده در آنها از دیگر موانع پوشش مطلوب در این شهرستان محسوب می گردد.
- عدم امنیت فرستنده ها در مناطق مرتفع و صعب العبور به خصوص در فصول سرد سال.

جدول شماره ۱۵۰. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استانی و شهرستان ماهنشان

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه سراسری	۱۱,۶۳٪	۴۴,۵۱٪
۲	شبکه جوان	۵۶,۸۲٪	۹۰,۰۸٪
۳	شبکه پیام	۵۶,۸۲٪	۸۹,۰۴٪
۴	شبکه استانی	۰٪	۴۴,۲۷٪
۵	شبکه فرهنگ	۱۲,۴۶٪	۴۴,۵۴٪
۶	شبکه معارف	۵۳,۶۷٪	۷۲,۴۹٪
۷	شبکه ورزش	۰٪	۶۴,۳٪
۸	شبکه قرآن	۴۱,۲۱٪	۴۵,۹۷٪
	متوسط پوشش	۲۹,۰۷٪	۶۱,۹٪

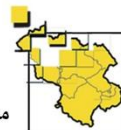
جدول شماره‌ی ۱۵۱. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان ماهنشان

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه اول	۹۶,۱۹٪	۹۹,۲۸٪
۲	شبکه دوم	۸۳,۲٪	۹۶,۶۲٪
۳	شبکه سوم	۸۵,۸۳٪	۹۷,۵۶٪
۴	شبکه چهارم	۵۶,۵۲٪	۷۷,۰۰٪
۵	شبکه استانی	۶۶,۳۵٪	۹۱,۰۰٪
۶	شبکه خبر	۲۲,۱۱٪	۵۷,۲۵٪
۷	شبکه آموزش	۶,۵٪	۵۷,۱۴٪
۸	شبکه قرآن	۰٪	۳۹,۶۱٪
	متوسط پوشش	۵۲,۱٪	۸۴,۵٪

• پوشش صدا و سیما در شهرستان زنجان

شهرستان زنجان پهنه‌ای دشتی و کوهستانی است. رشته کوه‌های زنجان شمالی و جنوبی در دو طرف این شهرستان امتداد یافته اند و دشت زنجان نیز در میان این ارتفاعات محصور گشته است. فرستنده بایندر که به عنوان تنها فرستنده پرقدرت استان محسوب می گردد در ارتفاعات زنجان جنوبی و در این شهرستان واقع گردیده است. به طور کلی موقعیت سیاسی- اداری شهرستان زنجان و مرکزیت شهر زنجان، استقرار فرستنده بایندر، عوارض طبیعی دشت، کوهستان و رودخانه زنجانرود، نحوه آرایش سکونتگاه‌های روستایی به تبعیت از عوامل طبیعی و جمعیت آنها از جمله عوامل موثر بر پوشش مطلوب شبکه های رادیویی و تلویزیونی در شهرستان زنجان محسوب می گردند. به طوریکه متوسط پوشش رادیویی و تلویزیونی این شهرستان از میانگین پوشش استان بالاتر است.

از سوی دیگر هرچند با استقرار فرستنده پرقدرت بایندر انتظار می رود که پوشش شبکه های رادیویی و تلویزیونی از میزان و کیفیت بالاتر از ۹۵ درصد برخوردار باشد ولی وجود عوامل متعدد طبیعی و از همه مهمتر عوامل انسان ساخت از قبیل ساختمانهای مرتفع باعث کاهش کیفیت و درصد پوشش در برخی از شبکه ها در شهر زنجان گشته است.

جدول شماره‌ی ۱۵۲ و ۱۵۳ بیانگر وضعیت پوشش هر دو رسانه در سطح شهرستان و مقایسه آن با استان می

باشند.

جدول شماره‌ی ۱۵۲. مقایسه‌ی پوشش رادیویی استان و شهرستان زنجان

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه سراسری	%۸۳,۵۷	%۴۴,۵۱
۲	شبکه جوان	%۹۶,۵۷	%۹۰,۰۸
۳	شبکه پیام	%۹۶,۶۳	%۸۹,۰۴
۴	شبکه استانی	%۸۳,۶۳	%۴۴,۲۷
۵	شبکه فرهنگ	%۸۳,۷۷	%۴۴,۵۴
۶	شبکه معارف	%۸۳,۸۹	%۷۲,۴۹
۷	شبکه ورزش	%۸۳,۶۳	%۶۴,۳
۸	شبکه قرآن	%۸۳,۶۳	%۴۵,۹۷
	متوسط پوشش	%۸۶,۹	%۶۱,۹

جدول شماره‌ی ۱۵۳. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان زنجان

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه اول	%۹۹,۶	%۹۹,۲۸
۲	شبکه دوم	%۹۷,۷۸	%۹۶,۶۲
۳	شبکه سوم	%۹۸,۵۷	%۹۷,۵۶
۴	شبکه چهارم	%۸۵,۸۹	%۷۷,۰۰
۵	شبکه استانی	%۹۶,۲۵	%۹۱,۰۰
۶	شبکه خبر	%۸۳,۸۹	%۵۷,۲۵
۷	شبکه آموزش	%۸۳,۶۶	%۵۷,۱۴
۸	شبکه قرآن	%۸۳,۵۷	%۳۹,۶۱
	متوسط پوشش	%۹۱,۱	%۸۴,۵

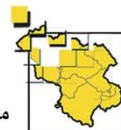
• پوشش صدا و سیما در شهرستان خرمدره

مرکز شهرستان خرمدره یعنی شهر خرمدره در جلگه ای در میان دو رشته کوه قرار گرفته است. به لحاظ پوشش شبکه های رادیو به خصوص تلویزیون، این شهرستان در درجه اول به دلیل دید بیشتر نسبت به فرستنده بایندر و در درجه دوم به دلیل موقعیت توپوگرافی، از وضعیت مطلوبی برخوردار است.

در شبکه‌های رادیویی سراسری، استانی، فرهنگ و قرآن به دلیل عدم پوشش موج FM هیچ گونه پوشش دهی در سطح شهرستان وجود ندارد. پوشش تمامی شبکه های تلویزیونی در سطح شهرستان به استثنای شبکه قرآن (صفر درصد به دلیل عدم استقرار فرستنده) بالاتر از ۹۵ درصد می باشد، به طور کلی متوسط پوشش در سطح این شهرستان برابر با ۸۵/۷ درصد است که نه تنها از متوسط پوشش استان نیز بالاتر است بلکه نسبت به درصد پوشش شهرستان زنجان نیز بالاتر می باشد. جداول شماره ۱۵۴ و ۱۵۵ بیانگر وضعیت پوشش شبکه های رادیویی و تلویزیونی در این شهرستان است.

جدول شماره‌ی ۱۵۴. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان خرمدره

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه اول	%۹۹,۶	%۹۹,۲۸
۲	شبکه دوم	%۹۸,۸۷	%۹۶,۶۲
۳	شبکه سوم	%۹۹,۶	%۹۷,۵۶
۴	شبکه چهارم	%۹۶,۹۲	%۷۷,۰۰
۵	شبکه استانی	%۹۶,۹۲	%۹۱,۰۰
۶	شبکه خبر	%۹۶,۹۲	%۵۷,۲۵
۷	شبکه آموزش	%۹۶,۹۲	%۵۷,۱۴
۸	شبکه قرآن	%۰	%۳۹,۶۱
	متوسط پوشش	%۸۵,۷	%۸۴,۵

جدول شماره‌ی ۱۵۵. مقایسه‌ی پوشش سیما در استان و شهرستان خرمدره

ردیف	نام شبکه	درصد پوشش شهرستانی	درصد پوشش استانی
۱	شبکه اول	%۹۹,۶	%۹۹,۲۸
۲	شبکه دوم	%۹۸,۸۷	%۹۶,۶۲
۳	شبکه سوم	%۹۹,۶	%۹۷,۵۶
۴	شبکه چهارم	%۹۶,۹۲	%۷۷,۰۰
۵	شبکه استانی	%۹۶,۹۲	%۹۱,۰۰
۶	شبکه خیر	%۹۶,۹۲	%۵۷,۲۵
۷	شبکه آموزش	%۹۶,۹۲	%۵۷,۱۴
۸	شبکه قرآن	%۰	%۳۹,۶۱
متوسط پوشش		%۸۵,۷	%۸۴,۵

با توجه به جداول و مقایسه پوشش رادیویی و تلویزیونی در شهرستان‌های استان زنجان ذکر نکات زیر ضروری است:

- بیشترین پوشش رادیویی مربوط به شهرستان زنجان با ۸۶/۹ درصد و کمترین پوشش رادیویی مربوط به شهرستان ماهنشان با ۲۹/۰۷ درصد می باشد. بیشترین پوشش تلویزیونی نیز متعلق به شهرستان زنجان با ۹۱/۱ درصد و کمترین پوشش مربوط به شهرستان ایجرود با ۴۹/۷ درصد می باشد.
- با عنایت به تحولات تقسیمات اداری- سیاسی در استان زنجان در طی یک دهه گذشته و جدایی استان قزوین کنونی از استان زنجان، شهرستان‌های ماهنشان و ایجرود که پس از این تحولات به سطح شهرستان ارتقاء یافته اند از درصد پوشش کمتری برخوردار می باشند که از دلایل اصلی آن می توان به محدود بودن فرستنده ها در این شهرستانها اشاره نمود.
- درصد پوشش کلیه شهرستانها به تعداد فرستنده های مستقر در آنها بستگی دارد. به عبارت دیگر هر چه قدر تعداد فرستنده ها بیشتر باشد درصد پوشش نیز زیاد خواهد بود و بالعکس، در جداول شماره ۱۵۶ و ۱۵۷ رتبه بندی شهرستانها بر اساس درصد پوشش رادیویی و تلویزیونی ذکر شده است.

- پایین بودن جمعیت، پراکنده بودن نقاط سکونتگاهی و آرایش فضایی آنها در شهرستان‌های ماهنشان و ایجرود از عوامل مداخله‌گر در میزان و کیفیت پوشش آنها محسوب می‌گردد.

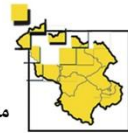
جدول شماره‌ی ۱۵۶. رتبه‌بندی شهرستان‌ها بر اساس درصد پوشش رادیویی

رتبه در استان	درصد پوشش رادیویی	نام شهرستان	ردیف
۱	۸۶/۹	زنجان	۱
۲	۴۸/۰۵	خرمدره	۲
۳	۴۵/۶	طارم	۳
۴	۴۳/۷	ابهر	۴
۵	۳۵/۷۶	خدابنده	۵
۶	۲۹/۸	ایجرود	۶
۷	۲۹/۰۷	ماهنشان	۷

جدول شماره‌ی ۱۵۷. رتبه بندی درصد پوشش سیما در شهرستان‌های استان زنجان

رتبه در استان	درصد پوشش	نام شهرستان	ردیف
۱	۹۱/۱	زنجان	۱
۲	۸۵/۷	خرمدره	۲
۳	۷۳/۵	ابهر	۳
۴	۵۸	طارم	۴
۵	۵۵/۴	خدابنده	۵
۶	۵۲/۱	ماهنشان	۶
۷	۴۹/۷	ایجرود	۷

شبکه‌های رادیویی استان در موج FM تقریباً ۵۰٪ کل جمعیت استان را پوشش می‌دهد که از میزان متوسط ملی، بالاتر است ولی هنوز برای پوشش کل استان افزایش تعداد فرستنده‌ها ضروری است. در موج MW برای دو شبکه سراسری و استانی پوشش ۱۰۰٪ داده شده است ولی امواج MW از کیفیت خوبی برخوردار نیستند. در خصوص پوشش شبکه‌های تلویزیونی نیز پوشش شبکه‌های مختلف سیما نسبت به متوسط ملی از وضعیت بهتری برخوردار

است ولی تا رسیدن به پوشش ۱۰۰٪ کلیه شبکه های تلویزیونی نیاز به افزایش تعداد زیادی فرستنده می باشد. هرچند که افزایش درصد نقاط تحت پوشش صدا و سیما از اهداف عمده این بخش در برنامه‌ریزی‌ها در نظر گرفته شده است. اما با تأمل در پیشرفت فناوری‌های نوین و گسترش ارتباطات رسانه‌ای این نکته مهم و اساسی باید مدنظر قرار گیرد که با ورود فناوری های نوین در عرصه رسانه ای و ارتباطات، طرح مباحثی نظیر درصد پوشش توسط فرستنده ها و... عملاً منتفی است و بایستی در جهت افزایش کیفیت برنامه ها و تولید آن‌ها سرمایه‌گذاری صورت پذیرد.